

ภาคผนวก จ

คู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
ในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

คู่มือการใช้

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
ในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ผู้วิจัย

Mr. Le Duc Quang

นักศึกษาระดับดุขฎิบัณทิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในวิทยาลัยครู โดยมุ่งพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติ และเป็นการเพิ่มสมรรถภาพในการทำงานของครูในวิทยาลัยครู เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ในภารกิจงานของตนเอง และเพื่อการดำเนินการจัดประสบการณ์สู่การปฏิบัติในชั้นเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล และรายละเอียดของกิจกรรม มีเอกสารประกอบการพัฒนา คือ คู่มือการใช้รูปแบบจำนวน 1 ชุดและเอกสารประกอบการพัฒนา จำนวน 5 ชุด ประกอบด้วย

- ชุดที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้
- ชุดที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรและการสอน
- ชุดที่ 3 การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน
- ชุดที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- ชุดที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ประธานและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารประกอบการพัฒนานี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามให้มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

Mr. Le Duc Quang

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

2016

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ.....	1
แนวคิด ทฤษฎีภาวะผู้นำทางวิชาการ.....	3
ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ.....	4
ภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเรียนการสอน.....	5
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ.....	7
รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครู.....	15
หลักการของรูปแบบ.....	16
วัตถุประสงค์ของรูปแบบ.....	17
เนื้อหาของรูปแบบ.....	17
กระบวนการของรูปแบบ.....	18
รายละเอียดของกิจกรรมการพัฒนา.....	19
การวัดและประเมินผล.....	22
กำหนดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ.....	23
กำหนดการฝึกปฏิบัติการ.....	25
บรรณานุกรม.....	27
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา.....	30
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์.....	31

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	พฤติกรรมภาวะผู้นำที่เกิดผลดีต่อการเรียนรู้.....	10
---	---	----

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

กระบวนการของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครู..... 18

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ทำให้มีความก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอย่างมาก และส่งผลให้ภารกิจการบริหารการศึกษาของประเทศต่างๆ ในโลกต้องหาแนวทางบริหารเพื่อให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับแนวโน้มทั่วไปของยุคและสถานการณ์ภายในประเทศของตน เพื่อผลิตบุคลากรที่มีความสามารถสนองความต้องการกับการเปลี่ยนแปลงของในแต่ละประเทศและโลก ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามเป็นประเทศหนึ่งที่จัดอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและการศึกษาของเวียดนามกำลังพยายามก้าวเพื่อให้ทันกับประเทศพัฒนาในภูมิภาคเอเชียและโลก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาและหาวิธีการยกระดับประสิทธิภาพในการบริหารการศึกษาของประเทศ

จากความเห็นของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามในการประชุมสภา ครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 18 ถึงวันที่ 24/4/2006 ที่กรุง Hanoi เกี่ยวกับการศึกษา สรุปได้ว่า “การศึกษาและการฝึกอบรมเป็นนโยบายแห่งชาติในระดับแรก” มีเป้าหมายของการพัฒนาความรู้ของประชาชน การผลิตบุคลากรและปลูกฝังความสามารถพิเศษ การศึกษาต้องสอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รายงานระบุว่า “การพัฒนาการศึกษาและการฝึกอบรมเป็นหนึ่งในแรงจูงใจ อีกทั้งส่งเสริมการอุตสาหกรรมและการพัฒนาสู่ความทันสมัย เป็นเงื่อนไขในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานเพื่อการพัฒนาทางสังคม การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและยั่งยืนทางเศรษฐกิจ” (Communist Party of Vietnam, 2006, p. 14)

ในบริบทของการพัฒนาที่แข็งแกร่งทางเศรษฐกิจและสังคม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและแนวโน้มของกระแสโลกาภิวัตน์กำลังนำไปสู่ความท้าทายและโอกาสแก่ประเทศ การประชุมครั้งที่ 10 ของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามยังคงให้ความสำคัญ “การศึกษาและการฝึกอบรมทั้งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นนโยบายแห่งชาติระดับแรก เป็นพื้นฐานและแรงจูงใจส่งเสริมการอุตสาหกรรมและความทันสมัยของประเทศ” และเพื่อหาทางพัฒนาการศึกษาปัญหาโดย “ให้ความสำคัญสูงสุดสำหรับการยกระดับคุณภาพการสอนและการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงหลักสูตร เนื้อหา วิธีการเรียนการสอนยกระดับคุณภาพครูผู้สอนเสริมสร้างเพิ่มแหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์การเรียนการสอนของโรงเรียน ส่งเสริมการคิดเชิงสร้างสรรค์และเป็นอิสระของนักเรียน นักศึกษา” สำหรับปัญหาการจัดการการศึกษา จากเอกสารการประชุมครั้งที่ 10 ของพรรคระบุว่า “การเปลี่ยนแปลงและยกระดับความสามารถในการจัดการรัฐทางการศึกษาและการฝึกอบรม และจัดด้านลบในการสอนพิเศษ เรียนพิเศษ การสอบ การคัดเลือกเพื่อเข้าศึกษา

การประเมินผลการเรียนรู้และการรับรองประกาศนียบัตรและปริญญาบัตร” (Communist Party of Vietnam, 2006, p. 16)

กระทรวงศึกษาธิการและฝึกอบรมเวียดนาม (Ministry of Education and Training Vietnam, 2008, p. 5) ได้ประเมินว่า คุณภาพของการศึกษาของประเทศอยู่ในเกณฑ์ต่ำเมื่อเทียบกับความต้องการพัฒนาของประเทศในปัจจุบัน การพัฒนาการศึกษาในทุกกระดับ ทุกวิชาชีพ และระดับการศึกษาในปีที่ผ่านมาได้ตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของประชาชน แต่คุณภาพของการศึกษายังไม่ตอบสนองความต้องการการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ และต่ำกว่าระดับของประเทศที่ทันสมัยในภูมิภาคและทั่วโลก เพื่อแก้ไขสภาพปัญหาของการศึกษาข้างต้น หนึ่งในงานสำคัญที่สุดคือมีการประเมินผลที่ถูกต้องของสถานะของการบริหารกิจกรรมทางวิชาการในสถาบันการศึกษาต่างๆ ในระบบการศึกษาของชาติที่เวียดนาม การศึกษาระดับอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการผลิตผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา และบุคลากรที่มีคุณภาพสูงเพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ เป้าหมายนี้จะประสบความสำเร็จหรือไม่จำเป็นต้องหาแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ ทั้งหมดนี้สามารถแก้ไขได้เพียงกรณีต้องประเมินให้ถูกต้องสถานะที่แท้จริงของการบริหารงานวิชาการในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยและต้องสร้างแนวทางการบริหารเพื่อยกระดับคุณภาพบริหารงานวิชาการของในสถาบันการศึกษา

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ซึ่งการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการอำนวยความสะดวกต่อองค์การ นำทางและทำให้กระบวนการความร่วมมือง่ายขึ้น บทบาทของผู้บริหารและความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษารวมทั้งครูผู้สอน จึงมีส่วนสำคัญยิ่งที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จต่อแบบแผนการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ดังที่ Stronge (1998, อ้างถึงใน สมคิด สร้อยน้ำ, 2547 หน้า 4) ได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในการพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องมีความรับผิดชอบต่อการมีวิสัยทัศน์ การฟื้นฟูพันธกิจ การชี้แนะและปฏิบัติตามหลักสูตร และการสอน การสนับสนุนบรรยากาศทางบวก การสนับสนุนความสัมพันธ์ในชุมชนสถานศึกษา และการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพด้านการเงินในการสร้างองค์การ แห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นใหม่ในสถานศึกษาของประเทศเวียดนาม และผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอนยังไม่เข้าใจอย่างชัดเจนถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการครู เพราะฉะนั้น Nguyen Ngoc Lien (2013, p. 125) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันเราต้องเข้าใจแนวคิดของภาวะผู้นำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษาที่จะเห็นความเป็นอิสระของครูในสถาบันการศึกษา ในฐานะเป็นผู้มีการปฏิบัติภารกิจหลักในสถาบันการศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพและนำไปสู่การพัฒนาของสถาบันการศึกษา ครูควรได้รับการยอมรับและดำเนินบทบาทความเป็นผู้นำในสถาบันการศึกษา บทบาทคือ ครูเป็นผู้สร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมาย ครูเป็นผู้จัดสร้างแผนการดำเนินงานตามเป้าหมาย ครูเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ของความเป็นน้ำใจเดียวกัน ครูเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจและ

แรงจูงใจ ครูเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจ ครูเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงและสร้างวัฒนธรรมองค์กร เป็นต้น ดังนั้นครูผู้สอนควรจะได้รับการพัฒนาความเป็นผู้นำมากขึ้น บทบาทของภาวะผู้นำทางวิชาการครูในสถาบันการศึกษาจะต้องแสดงออกเป็นรูปธรรม จากการวิเคราะห์บทบาทของภาวะผู้นำในสถานศึกษา พบว่า เมื่อครูผู้สอนได้รับการพัฒนาเป็นผู้นำในสถานศึกษา จะมีผลในเชิงบวกต่อการพัฒนาของสถานศึกษาและปรับปรุงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

การพัฒนาครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบันที่กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดนมาถึงกันอย่างรวดเร็ว ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อระบบและคุณภาพการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเป็นสิ่งท้าทายอย่างยิ่งสำหรับครูในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครูจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาต้องดำเนินการพัฒนาครู ซึ่งเป็นบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ให้สัมพันธ์และเชื่อมโยงกับขอบข่ายงานตามหลักการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ โดยการจัดเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สื่อการสอนและแหล่งการเรียนรู้ จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียน การจัดการกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอน และส่งเสริมการพัฒนาทักษะของผู้เรียน

ปัจจุบันในเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีวิทยาลัยครูทั้งหมด 10 แห่ง เป็นสถาบันการศึกษาระดับท้องถิ่น ผลิตนักศึกษาหลายสาขาวิชา เพื่อดำเนินการตามเป้าหมาย พันธกิจสำคัญคือการจัดการเรียนการสอน และการวิจัยทางวิชาการ วิทยาลัยครูเป็นสถาบันการศึกษาในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นที่ผลิตบุคลากรครู ทรัพยากรมนุษย์ ที่มีคุณภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่น ภูมิภาค และประเทศ

จากสภาพและความจำเป็นข้างต้นจึงมีความจำเป็นต้องศึกษา “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม” เพื่อพัฒนาบริหารกิจกรรมทางวิชาการในวิทยาลัยครูที่เขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนหรือสร้างเกณฑ์ประเมินภาวะผู้นำของครูในวิทยาลัยครูในเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูที่จะส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพต่อไป

แนวคิด ทฤษฎีภาวะผู้นำทางวิชาการ

ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional leadership) เป็นภาวะผู้นำที่พัฒนามาจาก ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นเรื่องสำคัญในการบริหาร

จัดการการศึกษา อาศัยความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ ความรู้เกี่ยวกับการสอนและความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรเป็นพลังขับเคลื่อนทางการศึกษา ผู้นำเช่นนี้เรียกว่าผู้นำทางวิชาการ ผู้นำทางวิชาการต้องมีความสามารถในการสื่อสารและแสดงให้นักเรียน ครู และผู้ปกครองเห็นว่า อะไรสำคัญและมีคุณค่าในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นแรงขับเคลื่อน และผู้นำทางวิชาการต้องมีทักษะในการสอนจริง ในวัฒนธรรมที่นิยามเฉพาะว่าทั้งหมดของโรงเรียนคืออะไร มิติทางการศึกษาทางสัญลักษณ์ และทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องสำคัญต่อภาวะผู้นำในโรงเรียน (McEwans, 1998)

1. ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ

ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ มีผู้กล่าวถึงความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ ดังนี้

ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) หมายถึง ความสำเร็จอย่างมากของผู้นำต่อพฤติกรรมของครูที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรม ที่มีผลต่อความก้าวหน้าของนักเรียน ซึ่งกล่าวได้ เป็นสองนัย นัยที่หนึ่งคือชนิดที่แคบ หมายถึงมุ่งเน้นที่พฤติกรรมของครูซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน และนัยที่สองคือชนิดที่กว้าง หมายถึงใส่ใจกับสภาพอื่นๆ ขององค์การเช่น วัฒนธรรม ของโรงเรียนซึ่งผู้นำเชื่อว่ามียุทธผลต่อพฤติกรรมของครู (Leithwood, Jantzi and Steinbach, 1999 as cited in Southworth, 2002) ผลของภาวะผู้นำทางวิชาการแยกเป็นสามประเภทคือ การจัดทำพันธกิจของโรงเรียน การบริหารจัดการการเรียนการสอนและการส่งเสริมบรรยากาศของโรงเรียน (Hallinger and Heck, 1997 as cited in Southworth, 2002) ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความหมายรวมอยู่ในแวดวงของการกระทำของผู้บริหารโรงเรียน หรือที่มอบหมายให้ผู้อื่นกระทำเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน อันประกอบด้วย ภารกิจต่างๆ คือ การนิยามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน การจัดทำเป้าหมายโดยรวมของโรงเรียน การ จัดหาทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การนิเทศและประเมินครู การประสานงานโครงการ การพัฒนาบุคลากร และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนครู และในหมู่ครู (Debevoise, 1984., Wildy & Dimmock, 1993 as cited in Chell, 1999)

จากความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการในปัจจุบันนี้จะเห็นว่ามีความสมบูรณ์กว่าจากช่วงเวลาของทศวรรษที่ 1980 ซึ่งเมื่อแรกเริ่ม หมายถึงบทบาทที่เกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่แบบเดิม เช่น กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน จัดสรรทรัพยากรให้กับการสอน บริหารจัดการหลักสูตร กำกับติดตามแผนการสอนและประเมินครู แต่ในปัจจุบันนี้มีภาระ หน้าที่เพิ่มเติมรวมไปถึงการเน้นวิธีการหลักที่เกี่ยวกับการสอนและการเรียน ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพครูมากขึ้น และเน้นการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ ความสนใจเปลี่ยนจากการสอนเป็นการเรียนรู้ซึ่งนิยมเรียกว่าผู้นำการเรียนรู้ มากกว่าจะเรียกว่า ผู้นำทางวิชาการ (Lashway, 2002, p. 4) ในขณะที่เดียวกันมีผู้ทำการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการ เช่น สมคิด สร้อยน้ำ (2547, หน้า 41) ได้กล่าวถึงความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการว่า เป็นคุณลักษณะที่บ่งชี้ถึงการเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีและปรัชญาใน

หลักสูตรกลุ่มต่างๆ การตระหนักว่าไม่มีวิธีการสอนใดที่ดีที่สุด การตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตร การพัฒนาความเป็นมนุษย์ การเป็นต้นแบบเชิงวิชาการ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ผ่านการเปลี่ยนแปลง การจัดการให้เป็นไปตามแผนการสอน และการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ประสิทธิ์ เชี่ยวศรี และคณะ (2548, หน้า 22, อ้างถึงใน โกศิษฎ์ เพลรินทร์, 2552, หน้า 60) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็น การปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำให้ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ส่วน สิริราณี วสุภัทร (2551, หน้า 28) ให้ความคิดเห็นว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการแสดงบทบาทหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถโน้มน้าวจูงใจ หรือชี้นำให้บุคลากรในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องเข้าใจและตระหนักในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา เกิดการรวมพลัง ประสานสัมพันธ์กันเพื่อพัฒนาวิชาชีพ และงานวิชาการซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพของนักเรียนซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2551, หน้า 134) ยังได้สรุปว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ คือลักษณะ พฤติกรรม และกระบวนการต่างๆ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เพื่อมีอิทธิพลหรือส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต 4 ตัวแปร ได้แก่ การนิยามและการสื่อสารเป้าหมายร่วม การกำกับติดตามและให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพและการเป็นผู้ผ่านการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับแนวคิดของ กมล ตราชู (2553, หน้า 66) ที่ให้ความหมายภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่า หมายถึงลักษณะ พฤติกรรม ที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้เพื่อให้มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นโดยการโน้มน้าวจูงใจ หรือชี้นำบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องให้เกิดความตระหนักและเข้าใจในการจัดการศึกษา รวมทั้งประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนาวิชาชีพ และงานวิชาการให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ความสามารถของครูผู้สอนในการสร้างอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อนำผู้ร่วมงานให้ร่วมมือปฏิบัติงานไปสู่ความมีประสิทธิภาพทางการเรียนการสอน โดยการนำความรู้ ทักษะต่างๆ มาใช้ในการปฏิบัติภาระหน้าที่ผ่านกระบวนการติดต่อสื่อสาร ซึ่งผู้ร่วมงานสามารถรับรู้ได้อย่างชัดเจน

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเรียนการสอน

การศึกษาเชิงลึกการรับรู้ของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่มี อิทธิพลต่อการสอนในห้องเรียนของครู สรุปได้ว่าพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการมีอิทธิพลทางบวกต่อการสอนในชั้นเรียน (Blasé and Blasé, 1999a, 1999b, 1998 ; Sheppard, 1996, as cited in Erica D'Agostino Matos, 2005, pp. 43-44)

ข้อค้นพบของ Blasé and Blasé (1998, 1999a) ชี้ให้เห็นว่า เมื่อผู้นำทางวิชาการ กำกับติดตามและสะท้อนผลกระบวนการเรียนการสอน ทำให้มีการสะท้อนผลจากครูมากขึ้นและมีพฤติกรรมทางวิชาการที่ได้รับแจ้งจากการสะท้อน มีการใช้แนวความคิดใหม่มากขึ้น มีกลยุทธ์การสอน หลากหลายมากขึ้นมีการตอบสนองต่อความหลากหลายของนักเรียน มีการเตรียมบทเรียนและวางแผนอย่างระมัดระวังมากขึ้น ครูกล้าเสี่ยงมากขึ้น และใส่ใจกับกระบวนการสอนมากขึ้น และครูใช้ดุลยพินิจอย่างมีอาชีพเพื่อเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติในห้องเรียน ครูยังแสดงให้เห็นผลกระทบทางบวกที่เป็นแรงจูงใจ ความพึงพอใจ ความเชื่อมั่นและความรู้สึกปลอดภัย ในทางตรงข้ามผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ใส่ใจกำกับติดตามและไม่ให้มีการสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนมีผลกระทบทางลบจากครูและการปฏิบัติการในห้องเรียน (Blasé and Blasé, 1998) ผู้นำที่ไม่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะทำให้ครูรู้สึกถึงการถูกทอดทิ้ง ความโกรธและความไร้ประโยชน์ รวมทั้งมีความไว้วางใจและเคารพต่อผู้บริหารโรงเรียนในระดับต่ำ การให้แรงบันดาลใจและความมีประสิทธิภาพของตนอยู่ในระดับต่ำ พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความก้าวหน้า ทางวิชาชีพและการพัฒนาครู ซึ่งทำให้มีผลทางบวกต่อการปฏิบัติการสอนในห้องเรียน

ผู้นำที่แจ้งคณะครูเกี่ยวกับแนวโน้มและเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นปัจจุบัน ส่งเสริมให้ เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการ ประชุมสัมมนาและการประชุมต่างๆ สร้างวัฒนธรรมความร่วมมือและวัฒนธรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมการสอนงาน (Coaching) ใช้การสืบค้นความรู้เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาครูร่วมกับครู ตั้งเป้าหมายความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และจัดทรัพยากรเพื่อสนับสนุน นวัตกรรมครูในการใช้วิธีการ หลากหลาย ใช้วัสดุอุปกรณ์หลากหลายใช้กลยุทธ์การสอนหลากหลาย ใช้การปฏิบัติการสะท้อน ความเห็นและใช้เทคโนโลยีหลากหลายในห้องเรียนสิ่งนี้จะยังผลทำให้เพิ่มผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (Sheppard, 1996)

Bookbinder (1992) ได้อธิบายว่าการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียนบ่อยๆ โดยที่ ผู้นำทาง วิชาการส่งเสริมความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ส่งเสริมให้มีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและส่งเสริม การพัฒนาทางวิชาการผู้บริหารโรงเรียนกับครูร่วมกันกำหนดและสื่อสารเป้าหมายร่วมจะช่วยให้มี โครงสร้างองค์การที่จะนำโรงเรียนไปสู่เป้าหมายสำคัญร่วมกัน เป้าหมายสำคัญร่วมทางวิชาการนี้ มี อิทธิพลต่อพฤติกรรมของครูในห้องเรียน ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นโรงเรียนที่มีประสิทธิผลมากขึ้น (Bookbinder, 1992; Blasé and Blasé, 1998, 1999a)

Hallinger and Heck's (1996, as cited in Daniel O. Poirier, 2009, pp. 1-2) ได้ ศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์เกี่ยวกับบทบาทของ ผู้บริหารโรงเรียนต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน ข้อ ค้นพบสนับสนุนว่า มีความจำเป็นจะต้องมีรูปแบบของภาวะผู้นำทางวิชาการ (A model of instructional leadership) ที่ได้ผลโดยอาศัยตัวแปรกลาง เช่น การมุ่งเน้นทางวิชาการ เพื่อที่จะให้มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ

จากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) ที่มุ่งประสิทธิผลของงานขององค์การทั้งระบบแบบกว้างๆ และส่วนหนึ่งได้กลายมาเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional leadership) ที่มุ่งประสิทธิผลของงานทางด้านวิชาการ ทำให้นักการศึกษาและนักวิจัยจำนวนมากหันมาสนใจและทำการศึกษาอย่างจริงจัง โดยต่างก็มีความเชื่อในเบื้องต้นว่า จะสามารถช่วยแก้วิกฤติทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ในหลายประเทศประสบปัญหาที่นักเรียนอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ คิดคำนวณไม่เป็น คิดวิเคราะห์สังเคราะห์ไม่ได้ ส่งผลทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา รวมถึงการออกจากโรงเรียนกลางคัน (Drop-outs) นักการศึกษา นักวิจัย สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา (Hoy and Hoy (2006) ; Glickman, Carl D. and Others. (2009) ; ไกคิชญ์ เพลรินทร์. (2552); กมล ตราชู. (2553) ; ไชยา ภาวะบุตร. (2555) ; ศรุติพงศ์ ภูวัชรวรานนท์. (2555) ได้ศึกษาให้แนวคิดและมีข้อกำหนดเกี่ยวกับบทบาทและพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยขอแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

3.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการตามแนวความคิดของนักวิชาการและนักวิจัยของต่างประเทศ

นักวิชาการและนักวิจัยของต่างประเทศ ก็ได้มีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ ดังรายละเอียดที่เสนอตามลำดับต่อไปนี้

Kaiser (2000, อ้างถึงใน สมคิด สร้อยน้ำ. 2547, หน้า 157) กล่าวว่า ผู้นำทางวิชาการซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติ 1) ความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี ปรัชญา ของหลักสูตรต่างๆ ที่ใช้ในโรงเรียน 2) มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการสอนแบบต่างๆ 3) สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมการสอน 4) เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ 5) สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน 6) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 7) นิเทศและกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้

Ubben and Hughes (2001, PP. 27-33) ได้กล่าวถึงความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ ดังนี้คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ 2) เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) ประเมินผลการเรียนของนักเรียนอย่างต่อเนื่องและ 4) กำหนดเป้าหมายเฉพาะเจาะจง ด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ได้แก่ 1) ตระหนักว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ 2) สร้างระบบการให้รางวัลทางวิชาการขึ้นในสถานศึกษา 3) สร้างบรรยากาศที่มีความเป็นระบบระเบียบ 4) ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง 5) สร้างทัศนคติเชิงบวกแก่เพื่อนร่วมงาน 6) เอื้ออาทร ฉลองความสำเร็จและมีอารมณ์ขัน 7) กล้าตัดสินใจ และ 8) สื่อสารโดยเปิดเผยและต้องไม่

พูดเท็จ ด้านสร้างวัฒนธรรมในการทำงานของสถานศึกษา ได้แก่ 1) ให้มีการทดลองแนวความคิดใหม่ๆ 2) กำหนดความมุ่งหวังไว้สูง และ 3) มุ่งสู่ฐานความรู้

Supovitz and Poglingo (2001, PP. 7-18) ได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่ 1) สร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับครู 2) เน้นความร่วมมือและการสื่อสาร 3) สร้างและพัฒนาผู้นำคนอื่น ๆ 4) ประพฤติตัวเป็นแบบอย่าง 5) กำหนดกรอบความรับผิดชอบในการทำงาน 6) สังเกตการณ์สอนและผลที่เกิดจากการสอน 7) อำนวยความสะดวกให้ครูได้รับการพัฒนาทางวิชาการ 8) บริหารจัดการเวลาโดยเน้นความสำคัญแก่การเรียนการสอน 9) เป็นผู้สนับสนุนและให้บริการแก่ครู และ 10) มุ่งให้ความสนใจที่ผลงาน

Marilyn Helen King (2002, P.7) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผล โดยจัดเป็นองค์ประกอบสำคัญได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ คือ 1) การกำหนดพันธกิจ (Definition of a mission) งานวิจัยเกี่ยวกับสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล แสดงให้เห็นว่า จุดประสงค์ที่ระบุไว้ชัดเจนนั้น จะต้องสื่อสารให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าใจแจ่มแจ้ง การจัดทำกรอบเป้าหมาย จุดประสงค์ และพันธกิจต้องไม่ประมาณการสูงเกินไป จุดประสงค์ที่ระบุชัดเจนต้องเป็นไปตามสภาพการณ์ในช่วงเวลาหรือช่วงวิกฤติด้วย 2) การบริหารหลักสูตรและการสอน (Management of curriculum and instruction) ถือว่าเป็นการบริการเบื้องต้นของสถานศึกษาอย่างน้อยที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้ขอบข่ายของรายวิชาที่สอนและรู้ความจำเป็นที่ต้องสอนรายวิชานั้น การมีพื้นฐานความรู้กว้างสามารถนำพาผู้อื่นดำเนินการตามพันธกิจของสถานศึกษาได้ นับเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถให้ข้อมูลสารสนเทศและทิศทางแก่ครูเกี่ยวกับวิธีสอน และควรใส่ใจให้การสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรอย่างจริงจัง 3) การนิเทศการสอน (Supervision of teaching) ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการนิเทศการสอน โดยถือว่าเป็นวิธีการพัฒนาครูอย่างจริงจังมากกว่าจะเป็นเพียง การนิเทศการสอนตามสภาพปัญหา (Clinic supervision) การประเมินการปฏิบัติงานเป็นการพิจารณาย้อนหลัง แต่ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นการมองไปข้างหน้า ผู้นำทางวิชาการต้องให้โอกาสครูได้พัฒนาวิชาชีพทั้งในและนอกสถานศึกษา ด้วยเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพของครูแต่ละคน ซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียนได้ 4) การกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน (Monitoring of student progress) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำการตรวจสอบคุณภาพนักเรียน ผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผล จะต้องมียุทธวิธีหลากหลายในการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน และทำการประเมินเป็นประจำ บอกความหมายของผลลัพธ์ได้อย่างชัดเจนเมื่อจำเป็น ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในการทบทวนผลและใช้ผลช่วยครู นักเรียนและผู้ปกครองในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อปรับปรุงผลการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถจะตีความการประเมินได้ทุกครั้ง แต่ก็ควรระบุให้ชัดเจนว่า มีความคาดหวังอย่างไรในการทดสอบ การตีความและการสนองตอบ รวมทั้งคาดหวังที่จะให้มีการกำกับติดตามของสถานศึกษา และ 5) การส่งเสริม

บรรยากาศการเรียนการสอน (The promotion of an effective instructional climate) เมื่อบรรยากาศ แสดงให้เห็นว่ามีคุณค่าของการเรียนรู้และเป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมให้บรรลุผลสำเร็จได้ ผู้บริหาร สถานศึกษาต้องรับผิดชอบในการสร้างบรรยากาศการศึกษาทุกระดับและเป็นบรรยากาศที่จะช่วยให้นักเรียนและครูออกมามีส่วนร่วม ซึ่งมีหลายวิธีการที่จะทำให้เกิดผลได้ เช่น การจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นระเบียบ การจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนเป็นสำคัญและให้เป็นที่เข้าใจโดยทั่วกันว่า สิ่งที่ดีว่าสุดยอด คือการที่แต่ละคนได้ทำในส่วนของตนเองให้ดีที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งหมดมีความคาดหวังอย่างมากกับนักเรียน

MacNeill, Cavanagh and Silcox (2003, PP. 3–9) กล่าวถึงพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ คือ 1) ดำเนินถึงความคาดหวังของสังคมที่มีต่อสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วม 3) ทำให้ครูและนักเรียนมีความผูกพันและรับผิดชอบต่อพันธกิจ 4) นำความรู้ของผู้เชี่ยวชาญมาใช้เพื่อพัฒนาเรียนรู้และพัฒนาการของนักเรียน 5) พัฒนาการสอนของครู 6) ให้ครูได้รับการพัฒนาและมีส่วนรวมในการบริหาร 7) ใ้ภาวะผู้นำหลายๆ ด้านรวมกับครูและบุคลากร 8) ให้ความสำคัญแก่การสอนมากกว่าการบริหารทั่วไป 9) สร้างสรรค์และแลกเปลี่ยนความรู้ภายในสถานศึกษา 10) สร้างความสัมพันธ์และความเปราะบางในสถานศึกษาและ 11) ทบทวนและปรับปรุงวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาสถานศึกษา

Blasé & Blasé (2004, as cited in Daniel O. Poirier, 2009, PP. 19–21) ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการและได้ข้อสรุปส่วนหนึ่งว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการเน้นการปฏิบัติที่เห็นได้ชัดเจน แสดงบทบาทผสมผสานโดยใช้ภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative leadership) และการตัดสินใจร่วมกัน (Shared decision making) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของครูในห้องเรียน ทำให้เกิดผลอย่างมากต่อครูในทางความรู้ ความรู้สึกและพฤติกรรม มีข้อเสนอสำหรับการจัดการการเรียนรู้ของสถานศึกษา ดังนี้ คือ 1) เน้นการเรียนการสอนเป็นอันดับสำคัญที่สุด 2) สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ การวิเคราะห์และการวิพากษ์ 3) มีการตัดสินใจร่วมกันเกี่ยวกับงานการเรียนการสอน และ 4) สร้างข้อตกลงของกลุ่มและขององค์การ นอกจากนี้ผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผลจะต้องปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้ คือ 1) สร้างความมั่นใจว่า กระบวนการภายในอันได้แก่ นโยบาย ธรรมเนียมปฏิบัติ และการปฏิบัติการสอน ซึ่งล้วนเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้ 2) ดำรงสภาพการพัฒนาวิชาชีพครู การพูดคุย การสืบค้น การวิพากษ์ และวิธีการการแก้ปัญหา เพราะวิธีการเหล่านี้ช่วยทำให้เกิดการพัฒนา 3) แสดงพฤติกรรมภาวะผู้นำเฉพาะที่มีในรูปแบบตามหลักการของทฤษฎีและตามที่มีหลักฐานเห็นได้ชัดเจนว่าเกิดผลดีต่อการเรียนรู้

จากการศึกษางานวิจัยของ Blasé & Blasé (2004) สามารถแบ่ง ออกเป็นสาระสำคัญ 3 ประการ คือ การพูดคุยกับครู การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู และการเอื้ออำนวยให้ครู สะท้อนความคิดเห็น แสดงผลตามลักษณะสาระสำคัญตามตาราง 1 ได้

ตาราง 1 พฤติกรรมภาวะผู้นำที่เกิดผลดีต่อการเรียนรู้ Instructional Leadership Behaviour (TiGeR Model of Effective Instructional Leadership) (Blasé & Blasé, 2004 as cited in Daniel O. Poirier, 2009, P. 20)

สาระสำคัญ	พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ
1. การพูดคุยกับครู	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างความไว้วางใจ (Trust) - พัฒนากลุ่ม - เอื้ออำนวยให้เกิดความร่วมมือ - สนับสนุนการสอนงานกันในกลุ่มเพื่อน - สังเกตการณ์การสอนในห้องเรียน - ประชุมครูเกี่ยวกับการสอนและการเรียน - มอบงานและอำนาจตัดสินใจแก่ครู - ปรากฏกายให้ครูเห็นเป็นประจำ
2. การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาวรรณกรรมและโครงการที่ได้รับการพิสูจน์มาแล้ว - สนับสนุนการปฏิบัติตามทักษะใหม่ การปฏิบัติการเสี่ยง (Risk taking) การใช้นวัตกรรม - จัดทางเลือกในการพัฒนาครูอย่างมีประสิทธิภาพ - ให้หลักการเกี่ยวกับการเติบโตของผู้ใหญ่ในโครงการ พัฒนาครู - ชมเชย สนับสนุนและเอื้ออำนวยแก่งานของครู จัดหาทรัพยากรให้แก่ครู - สะท้อนความเห็นและให้
3. เอื้ออำนวยให้ครูสะท้อนความคิดเห็น	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาทักษะการสะท้อนความคิดเห็นให้แก่ครู - สร้างความรู้ทางวิชาชีพและความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง - ทางสังคมด้วยความร่วมมืออย่างดี

ตาราง 1 (ต่อ)

สาระสำคัญ	พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ
	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาทักษะการวิจัยเชิงปฏิบัติการให้แก่ครู ให้รูปแบบการสืบค้นความรู้ - ใช้ข้อมูลในการถาม ในการประเมิน และในการ วิพากษ์ทั้งการสอนและการเรียน - ให้ความเป็นอิสระแก่ครูมากขึ้น

สำนักงานการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (U.S. Department of Education) (2005, PP. 3-17) ได้ให้ความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาว่าต้องแสดงออกถึงการมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) การจัดลำดับความสำคัญ (Prioritization) โดยถือว่าการสอนและการเรียนเป็นเรื่องสำคัญที่สุดเสมอ ภาวะผู้นำเป็นสมดุลงของการบริหารจัดการกับวิสัยทัศน์ ทั้งที่ผู้นำต้องปฏิบัติภารกิจอื่นๆ งานการเรียนการสอนก็ยังคงเป็นเรื่องที่ผู้นำต้องจัดเวลาให้ 2) การให้ความสำคัญกับการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการอ่าน (Scientifically-based reading research) ผู้นำทางวิชาการต้องเป็นผู้รู้ดีโดยอาศัยงานวิจัยเกี่ยวกับการอ่าน และรู้ดีเกี่ยวกับการสอนอ่านที่มีประสิทธิผลเพื่อที่จะช่วยให้สามารถเลือกใช้อุปกรณ์การสอนและสามารถกำกับการใช้ประโยชน์ได้ สามารถช่วยครูในการพัฒนาวิชาชีพครูได้ ทำให้ครูรับรู้ตลอดเวลาและช่วยให้การกำกับติดตามได้ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น 3) การเน้นความสอดคล้องต่อหลักสูตร การสอน การประเมินผลและมาตรฐาน (Focus on alignment of curriculum, instruction, assessment, and standards) ถ้าหากความสำเร็จของนักเรียนคือเป้าหมาย และสามารถวัดได้ด้วยการประเมินที่อาศัยมาตรฐานเป็นเกณฑ์ หลักสูตร การสอนและการประเมินเหล่านี้ต้องสอดคล้องกับมาตรฐาน หากไม่สอดคล้อง ก็คงแสดงให้เห็นเป็นหลักฐานไม่ได้ว่านักเรียนมีผลสำเร็จ ความสอดคล้องตรงกันเป็นกระบวนการที่ต้องมีและดำเนินต่อไปเรื่อยๆ ในขณะที่เกณฑ์ มาตรฐาน หลักสูตร และการประเมินหมุนเวียนผ่านขั้นตอนการพัฒนาไปเรื่อยๆ 4) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis) ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์นั้น ผู้นำที่มีประสิทธิผลจะใช้แหล่งข้อมูลหลากหลายเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน การตัดสินใจทุกระดับต้องอาศัยข้อมูลที่ตรงกับปัญหา เจ้าหน้าที่ที่สามารถใช้ข้อมูลเพื่อช่วยผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้ที่มีประสิทธิผลมากขึ้น และตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นนโยบาย หลักสูตร สามารถใช้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางเน้นงานการเรียนการสอนและเป็นแนวทางการพัฒนาวิชาชีพของครู ผู้มีหน้าที่กำกับดูแลก็สามารถช่วยครูในการใช้ข้อมูลเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนและชี้ชัดความต้องการของนักเรียนได้ และ 5) วัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสำหรับผู้ใหญ่ (Culture of continuous learning for adults) การสอนที่มีประสิทธิผลนั้นเป็นทักษะที่ต้องเติมเต็ม

ครูทุกคนสามารถใช้เวลาที่เหลือทำประโยชน์เพื่อปรับปรุงการสอนของตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลย่อมเห็นว่า การปรับปรุงการสอนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง ผู้นำที่เห็นความสำคัญของการคงสภาพการเรียนรู้ย่อมให้ครูได้รับการฝึกอบรมในเรื่องเกี่ยวข้องกันนี้ผู้นำจะคอยติดตาม กำกับและให้การสนับสนุนให้การเรียนรู้ใหม่ให้มีความยั่งยืน

Hoy and Hoy (2006, PP. 313-320) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่สำคัญที่สุดคือเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional leader) ที่ไม่ได้หมายความว่า เป็นผู้บริหารสถานศึกษาคนเดียวเท่านั้นที่รับผิดชอบต่อภาวะผู้นำในการสอน แต่ควรเกิดขึ้นทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและจากครู ทั้งนี้ครูเป็นผู้ทำการสอนในชั้นเรียน เป็นผู้รู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการสอนที่มีองค์ความรู้อย่างดีเยี่ยม ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาเป็นเพียงแต่มีหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนาบรรยากาศของสถานศึกษาที่ยังผลให้เกิดการปฏิบัติการสอนที่ดีที่สุด นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสื่อสารให้เป็นที่เข้าใจถึงวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับความเป็นเลิศทางวิชาการ และการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 1) ความเป็นเลิศทางวิชาการควรถือว่าเป็นแรงจูงใจที่สำคัญมากในสถานศึกษา มีงานวิจัยจำนวนมากขึ้นที่ยืนยันว่า การที่สถานศึกษาเน้นงานด้านวิชาการเป็นเรื่องสำคัญที่สุดต่อผลสำเร็จของนักเรียน ผู้นำทางวิชาการควรสร้างความมั่นใจที่จะให้มีสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่เป็นระเบียบ จริงจังและเน้นเป้าหมายทางวิชาการที่สูงแต่สามารถบรรลุผลได้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสดงให้เห็นถึงความเชื่อถือทั้งด้วยวาจาและการกระทำว่า นักเรียนทุกคนสามารถบรรลุถึงผลสำเร็จได้ โดยการพัฒนาระบบที่ช่วยให้ทั้งครูและนักเรียนมีความเอาใจใส่ต่อการทำงานหนักและต่อความสำเร็จทางวิชาการ 2) ความเป็นเลิศทางวิชาการและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นกิจกรรมที่ทั้งครูและผู้นำทางวิชาการต้องร่วมมือและช่วยกันดำเนินต่อไป กิจกรรมที่เกี่ยวกับความก้าวหน้าและผลสำเร็จของนักเรียน บรรยากาศของสถานศึกษา การสร้างแรงจูงใจให้กับครูและนักเรียน และขวัญกำลังใจของครูควรได้รับการกำกับติดตามและประเมินเป็นประจำโดยมีเป้าหมายเพื่อการปรับปรุง 3) ครูเป็นศูนย์กลางของการปรับปรุงการเรียนการสอน สามารถเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการปฏิบัติการสอนของตนในห้องเรียน มีแรงจูงใจและความมีวินัยในตนเองซึ่งเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนา และครูต้องตัดสินใจว่าต้องการที่จะพัฒนาจริง 4) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้การสนับสนุนและจัดหาทรัพยากรและสิ่งของจำเป็นเพื่อให้ครูประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานในห้องเรียนการจัดหาทรัพยากรให้แก่ครูเป็นบทบาทพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่แล้ว 5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำที่มีสติปัญญาที่ทันต่อการพัฒนาเกี่ยวกับการสอน การเรียน การสร้างแรงจูงใจ การบริหารจัดการห้องเรียน การประเมินผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครู และ 6) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องนำในการรับรู้และฉลองเมื่อมีความเป็นเลิศทางวิชาการร่วมกับนักเรียนและครู เพราะว่ากิจกรรมดังกล่าวจะช่วยเสริมให้วิสัยทัศน์และวัฒนธรรมความเป็นเลิศทางวิชาการให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

McEwan (1998, as cited in Daniel O. Poirier, 2009, PP. 12–15) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำทางวิชาการว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้นำทางวิชาการจะต้องทำการต่างๆ ให้เกิดผลดีต่อชีวิตของนักเรียนและครู องค์ประกอบในการปฏิบัติสู่ภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผลมี 7 ประการ ดังนี้ คือ 1) สร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ ดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ และดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการนั้น 2) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นบุคคลที่เป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการให้แก่ครูได้ 3) สร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมของสถานศึกษาที่มุ่งการเรียนรู้ 4) สื่อสารสร้างความเข้าใจกับนักเรียนและครูเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา 5) ตั้งความคาดหวังต่างๆ ไว้สูงสำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษาเอง 6) พัฒนาครูแกนนำ และ 7) พัฒนาและรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน ครูและผู้ปกครองนักเรียน

Daniel O. Poirier (2009, P. 14) ได้กำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำไว้ 11 ประการ คือ 1) การกำหนดเป้าประสงค์ของโรงเรียน 2) การสื่อสารเป้าประสงค์ของโรงเรียน 3) การนิเทศและการประเมินผลด้านการเรียนการสอน 4) การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร 5) การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักศึกษา 6) การควบคุมการใช้เวลาในการสอน 7) การตรวจภาพลักษณ์ที่ดีในโรงเรียน 8) การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้แก่อาจารย์ผู้สอน 9) การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ 10) การพัฒนาและการสร้างมาตรฐานทางด้านวิชาการ 11) การจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้

Glickman (2009) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่มีประสิทธิผล มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้ (Knowledge) เป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับภาวะผู้นำทางวิชาการเพื่อใช้ในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา มีองค์ประกอบย่อย คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผล 2) ความรู้เกี่ยวกับการสอนที่มีประสิทธิผล 3) ความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับปรัชญาในการจัดการศึกษา 4) ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทางการบริหาร 5) ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการบริหารการเปลี่ยนแปลง 6) ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

2. ด้านภาระหน้าที่ (Tasks) เป็นภาระหน้าที่ที่สัมพันธ์กับด้านความรู้ มีองค์ประกอบย่อย คือ 1) การนิเทศและประเมินผลการสอน 2) การพัฒนาบุคลากรและทีมงาน 3) การพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 4) การพัฒนากระบวนการกลุ่ม 5) การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัยในชั้นเรียน 6) การสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 7) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3. ด้านทักษะ (Skills) เป็นการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะภาวะผู้นำที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน จำแนกเป็น 8 ด้าน ดังนี้

3.1. ทักษะความเป็นผู้นำ (Leadership Skills) 1) ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2) ทักษะการติดต่อสื่อสาร 3) ทักษะการนิเทศ 4) ทักษะการแนะแนวทางการตัดสินใจร่วมกันของกลุ่ม

3.2 ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) 1) ทักษะการกำหนดเป้าหมายหรือการกำหนดวิสัยทัศน์ 2) ทักษะการประเมินผลและการวางแผน 3) ทักษะการสังเกต 4) ทักษะการวิจัยและประเมินผล

3.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการตามแนวความคิดของนักวิชาการและนักวิจัยของไทย

ในทัศนะของนักวิชาการและนักวิจัยของไทย ก็ได้มีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในบริบทของสังคมไทย ดังรายละเอียดที่เสนอตามลำดับต่อไปนี้

สมคิด สร้อยน้ำ (2547, หน้า 41) กล่าวว่าภาวะผู้นำทางวิชาการ มีคุณลักษณะที่บ่งชี้ต่อไปนี้ 1) การเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีและปรัชญาในหลักสูตรกลุ่มต่างๆ 2) การตระหนักว่าไม่มีวิธีการสอนใดที่ดีที่สุด 3) การตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตร 4) การพัฒนาความเป็นมนุษย์ 5) การเป็นตัวแบบเชิงวิชาการ 6) การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีการเปลี่ยนแปลง 7) การจัดการให้เป็นไปตามแผนการสอน 8) การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ (2548, หน้า 184–185) ได้สรุปรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ได้แก่ 1) การวางแผนยุทธศาสตร์ 2) การวางแผนปฏิบัติการ 3) การจัดโครงสร้างองค์การที่สนับสนุนการใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการ 4) การบริหารการเปลี่ยนแปลง 5) การระดมทรัพยากร และ 6) การสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมตัดสินใจของฝ่ายต่างๆ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ได้แก่ 1) การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 2) การพัฒนาความสามารถและคุณภาพในการสอนของครู 3) การนิเทศการสอนของครู 4) การประเมินผล การเรียนการสอนของครูและนักเรียน 5) การออกแบบการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 6) การประสานงานหลักสูตร 7) การกำกับ ดูแลการใช้หลักสูตร 8) การกระตุ้นให้กำลังใจครูและนักเรียนในการเรียนการสอน 9) การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนและ 10) การบริหารเวลา พิกัดเวลาการเรียนการสอนโดยทำตัวให้พบเห็นอยู่เป็นนิจในสถานศึกษาและชุมชน ด้านการบริหารตนเอง ที่งานและชุมชน ได้แก่ 1) การเป็นแบบอย่างคุณธรรมจริยธรรม 2) การเป็นแบบอย่างในทางการเรียนการสอน 3) การยอมรับความแตกต่างทางความคิดและการกระทำของผู้อื่น 4) การคิดนอกกรอบ 5) การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความเป็นผู้นำ 6) การสื่อสาร และ 7) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงานและชุมชน

อ้อย สจิมรัมย์ (2554, หน้า 60) ทำวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ได้องค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของโรงเรียน 2) ด้านการจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้ 3) ด้านการนิเทศและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการจัดบรรยากาศทางวิชาการ

และกัญญ์รัชการย์ นิลวรรณ (2553, หน้า 56) กล่าวว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชา มีองค์ประกอบ 7 ประการ คือ 1) มุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร 2) การประเมินผลนักเรียน 3) การจัดโครงการด้านรับเด็กพิเศษ 4) การประเมินผลการสอนของครู 5) การวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ 6) การใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการ 7) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

นอกจากนั้นที่ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานการวิจัยของ ธวัชชัย โพธิ์ไหล (2555, หน้า 38) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักวิชาการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ 1) มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีและปรัชญาในหลักสูตร ที่ใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆ 3) ริเริ่มและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ 4) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 5) มีศักยภาพในการพึ่งตนเองในการพัฒนางานวิชาการ 6) สนับสนุนและส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้จัดการเรียนรู้ 7) นิเทศและกำกับให้การเรียนรู้เป็นไปตามแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

ซึ่งสอดคล้องกับที่ ศรุติพงศ์ ภูวรัชวรานนท์ (2555, หน้า 78) ได้สรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้ องค์ประกอบได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรและการสอน 2) การบริหารการเปลี่ยนแปลง 3) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการสร้างสภาพแวดล้อมใหม่ในการเรียนรู้ 4) การพัฒนาครูและการพัฒนานักเรียน

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การแสดงออกถึงการพัฒนาความสามารถทางด้านวิชาการที่เป็นแบบอย่างให้ผู้ปฏิบัติตามได้กระทำตาม เป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานทางด้านวิชาการ หรือเป็นผู้ที่นำวิทยาการใหม่ๆ เข้ามาปรับปรุงใช้รับงานด้านวิชาการเพื่อให้เป็นแบบอย่างในการพัฒนางานทางด้านวิชาการ งานด้านการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอย่างมากที่สุด

**รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม**

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ประกอบด้วยการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู 5 ด้าน ดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้ หมายถึง การระบุแนวทางปฏิบัติของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้เพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ 2) ให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเรียนรู้ และ 3) สร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ

2. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน หมายถึง การระบุแนวทางพัฒนาและนำหลักสูตรไปปฏิบัติ และการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) ความเข้าใจหลักสูตรกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และ 3) การจัดการเรียนการสอน

3. การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน หมายถึง การระบุแนวปฏิบัติของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนเพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน 2) ความคาดหวังต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 3) การเพิ่มพูนความก้าวหน้าของผู้เรียน

4. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง การระบุแนวปฏิบัติของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เกี่ยวกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ 2) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนผลงาน และ 3) การสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับครูผู้สอนและผู้เรียน

5. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การระบุแนวปฏิบัติของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) ให้ความสำคัญแก่การวิจัย 2) มีความรู้และทักษะการทำวิจัย

หลักการของรูปแบบ

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีหลักการ ดังนี้

1. เป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยยึดแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครู สถาบันอุดมศึกษา
2. เป็นรูปแบบที่ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่และหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์และการกระทำเป็นการเรียนรู้ในการสร้างความคิดรวบยอด การพัฒนาความ

เข้าใจ และความสามารถต่างๆ ด้วยตนเองและการบูรณาการเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริง

3. เป็นรูปแบบที่ใช้กระบวนการและวิธีการพัฒนาที่หลากหลาย ประกอบด้วย การฝึกฝนด้วยตนเอง การสร้างประสบการณ์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม การฝึกอบรม การฝึกปฏิบัติจริง

4. เป็นรูปแบบที่ใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม โดยมีหลักการสำคัญ ประกอบด้วย การใช้ประสบการณ์ของผู้เข้ารับการอบรม การเรียนรู้ด้วยการกระทำจนทำให้เกิดความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเกิดจากความสนใจ ของผู้เข้ารับการอบรมการปฏิสัมพันธ์ของผู้เข้ารับการอบรม ทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคน มีอยู่อย่างกว้างขวาง และการสื่อสารด้วยการพูดหรือการเขียน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน

วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
2. เพื่อสร้างความตระหนักและเจตคติที่ดีแก่ครูในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
3. เพื่อให้ครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม นำความรู้และทักษะด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของครูไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื้อหาของรูปแบบ

เนื้อหาของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีทั้งหมดจำนวน 5 หน่วย โดยจัดทำเป็นเอกสารจำนวน 5 จุดดังนี้

- ชุดที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้
- ชุดที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรและการสอน
- ชุดที่ 3 การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน
- ชุดที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- ชุดที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กระบวนการของรูปแบบ

กระบวนการของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะก่อนการปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมแรกพบ สํารวจพฤติกรรมภาวะผู้นำที่
ต้องการพัฒนาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของตนเอง และประเมินพฤติกรรม 5 ด้าน

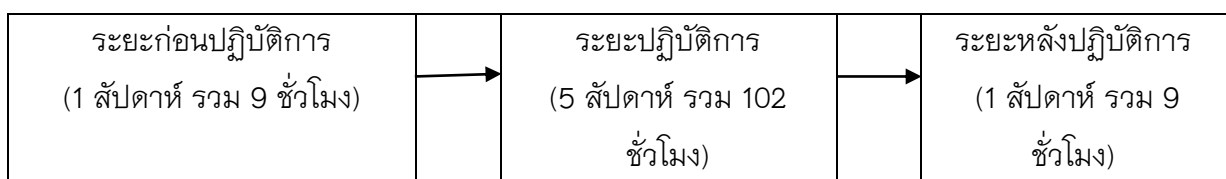
ระยะที่ 2 ระยะปฏิบัติการ จัดเป็นกิจกรรมพัฒนามี 2 ระยะ คือ

1. การอบรมเชิงปฏิบัติการ 2 วัน ครอบคลุมการฝึกอบรมในห้องฝึกอบรมใช้ระยะเวลา
2 วัน

2. กิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม รายสัปดาห์ รวม 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้งๆ ละ 6 ชั่วโมง เป็นเวลา
90 ชั่วโมง

ระยะที่ 3 ระยะติดตามผล เป็นระยะการติดตามผลการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของ
ครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม หลังปฏิบัติการ 1 สัปดาห์ โดยทำแบบ
ประเมินการพัฒนาภาวะผู้นำ

กระบวนการของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม แสดงได้ดังภาพประกอบ

<p>1. กิจกรรมแรกพบ (3 ชั่วโมง)</p> <p>2. สสำรวจพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการที่ต้องการพัฒนา</p> <p>3. ประเมินภาวะผู้นำ ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ผู้นำ (รวม 6 ชั่วโมง)</p> <p>3.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้</p> <p>3.2 การพัฒนาหลักสูตรและการสอน</p> <p>3.3 การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน</p> <p>3.4 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้</p> <p>3.5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา</p>	<p>1. จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการแบบเข้ม 2 วัน (รวม 12 ชั่วโมง)</p> <p>2. กิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม</p> <p>รายละเอียดรวม 5 สัปดาห์ๆ ละ 3 ครั้งๆ ละ 6 ชั่วโมง รวม 90 ชั่วโมง</p>	<p>1. ทำแบบประเมินการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู (รวม 6 ชั่วโมง)</p> <p>2. สรุปและสะท้อนผลการพัฒนา (รวม 3 ชั่วโมง)</p>
---	---	---

รายละเอียดของกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

กิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยรายละเอียดของกิจกรรม ตามระยะต่างๆ ดังนี้

ระยะก่อนปฏิบัติการ ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมแรกพบ เป็นการแนะนำตัว ทำความรู้จักกันระหว่าง ผู้วิจัยกับครูผู้สอนในวิทยาลัยครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกันและเป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้กล้าที่จะอภิปรายและเสนอความคิดเห็น (เป็นเวลา 3 ชั่วโมง)

2. สสำรวจพฤติกรรมภาวะผู้นำ โดยให้ทำแบบประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู (เป็นเวลา 6 ชั่วโมง)

ระยะปฏิบัติการ เป็นระยะที่ให้ครูในวิทยาลัยครูที่เป็นกลุ่มทดลองเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการและร่วมกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำ ดำเนินการ 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ครูเข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาภาวะผู้นำแบบเข้ม ใช้เวลา

2 วัน วันละ 6 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง โดยมีลำดับขั้นตอนของกิจกรรมการฝึกอบรม ดังนี้

1. ชั้นให้ความรู้ เป็นชั้นให้ความรู้แก่ผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับ แนวคิดหลักการ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการ บรรยาย อภิปราย การศึกษาเอกสาร การศึกษาคู่มือ การชมวิดิทัศน์ วีซีดี วีดีโอ

2. ชั้นนำเสนอผลงานการทำงานกลุ่ม เป็นขั้นตอนที่ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่ม ส่งตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลงานที่ได้จากการระดมความคิดจากการศึกษาองค์ความรู้ และการศึกษาสถานการณ์ต่างๆ จากเอกสารประกอบการพัฒนา แล้วแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน หลังจากนั้นสรุปผล เพื่อเตรียมเสนอเป็นผลงานกลุ่ม และสรุปประเด็นสำคัญนำเสนอโดยการเขียนแผนภาพความคิด (Mind Mapping)

3. ชั้นสรุปองค์ความรู้จากการนำเสนอผลงานการทำงานกลุ่ม เป็นขั้นตอนที่วิทยากรและผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ ร่วมกันสรุปแนวคิด หลักการการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครู

4. ชั้นสร้างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครู เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้และฝึกการสร้างแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยมีกิจกรรมดังนี้

วันที่ 1 ของการอบรมเชิงปฏิบัติการ (เป็นเวลา 6 ชั่วโมง)

- ลงทะเบียนรับเอกสาร
- เปิดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
- ปฐมนิเทศ ชี้แจงวัตถุประสงค์และกระบวนการฝึกอบรม
- สร้างบรรยากาศการเรียนรู้
- ดำเนินกิจกรรมตามเอกสารประกอบการพัฒนาชุดที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้
- ดำเนินกิจกรรมตามเอกสารประกอบการพัฒนาชุดที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรและการสอน
- ดำเนินกิจกรรมตามเอกสารประกอบการพัฒนาชุดที่ 3 การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน
- อภิปรายตามประเด็นที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและทำความเข้าใจ
- บันทึกผลการเรียนรู้พฤติกรรมกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

วันที่ 2 ของการอบรมเชิงปฏิบัติการ (เป็นเวลา 6 ชั่วโมง)

- สร้างบรรยากาศการเรียนรู้
- ดำเนินกิจกรรมตามเอกสารประกอบการพัฒนาชุดที่ 4
การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- ดำเนินกิจกรรมตามเอกสารประกอบการพัฒนาชุดที่ 5
การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- นำเสนอตัวแบบพฤติกรรมกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่พึงประสงค์
- สรุปพฤติกรรมภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ และนำไปสู่การปรับพฤติกรรม
การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
- บันทึกผลการเรียนรู้พฤติกรรมกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
- ประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูเขตภาคกลาง
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ที่เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดย
การสะท้อนผลการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ระยะที่ 2 การฝึกปฏิบัติการที่เป็นกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูใน
วิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เป็นรายสัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 6
ชั่วโมง เป็นเวลา 5 สัปดาห์ รวม 90 ชั่วโมง โดยแต่ละครั้งมีการจัดกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมครั้งที่ 1 วิเคราะห์พฤติกรรมตนเอง โดยครูผู้สอนที่เข้ารับการฝึกอบรม
เชิงปฏิบัติการนำเสนอพฤติกรรมภาวะผู้นำ และแนวทางในการพัฒนาด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธ
กิจและเป้าหมายการเรียนรู้ ที่ต้องปรับและพัฒนาาร่วมกันอภิปรายรูปแบบกิจกรรมการพัฒนา ตอบ
แบบประเมินพฤติกรรมกรรมการพัฒนา นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการกำหนดวิสัยทัศน์
พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง

กิจกรรมครั้งที่ 2 วิเคราะห์พฤติกรรม นำเสนอความก้าวหน้าของตนเองจากการ
ปรับและพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำที่นำเสนอในครั้งที่ 1 นำเสนอพฤติกรรมกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำที่ต้อง
ปรับและพัฒนา ร่วมกันอภิปรายรูปแบบกิจกรรมการพัฒนา ตอบแบบประเมินพฤติกรรมกรรมการพัฒนา
และนำเสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ไปเป็นแนวทาง
พัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง

กิจกรรมครั้งที่ 3 วิเคราะห์พฤติกรรม นำเสนอความก้าวหน้าของตนเองจากการ
ปรับและพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำที่นำเสนอในครั้งที่ 2 นำเสนอ พฤติกรรมกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำที่
ต้องปรับและพัฒนา ร่วมกันอภิปรายรูปแบบกิจกรรมการพัฒนา ตอบแบบประเมินพฤติกรรม
พัฒนา และนำเสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน ไปเป็น
แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง

กิจกรรมครั้งที่ 4 วิเคราะห์พฤติกรรม นำเสนอความก้าวหน้า ของตนเองจากการ ปรับและพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำที่นำเสนอในครั้งที่ 3 นำเสนอ พฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำที่ ต้องปรับและพัฒนา ร่วมกันอภิปรายรูปแบบกิจกรรมการพัฒนา ตอบแบบประเมินพฤติกรรม การพัฒนา และนำเสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ไปเป็นแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง

กิจกรรมครั้งที่ 5 วิเคราะห์พฤติกรรม นำเสนอความก้าวหน้าของตนเองจากการ ปรับและพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำที่นำเสนอในครั้งที่ 4 นำเสนอพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำที่ต้อง ปรับและพัฒนา ร่วมกันอภิปรายรูปแบบกิจกรรมการพัฒนา ตอบแบบประเมินพฤติกรรม การพัฒนา และนำเสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำด้าน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไปเป็นแนวทาง พัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง

ระยะติดตามและประเมินผล

เป็นระยะการติดตามผลการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครู เขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม หลังสิ้นสุดการฝึกปฏิบัติการ 1 สัปดาห์ (เป็นเวลา 9 ชั่วโมง) โดยให้ผู้เข้ารับการพัฒนามาทำแบบประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เพื่อประเมินพฤติกรรม ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ผู้เข้ารับการ พัฒนาหลังการฝึกปฏิบัติการ

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาค กลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ดำเนินการทั้งก่อนการใช้รูปแบบคือระยะก่อนการฝึกอบรมเชิง ปฏิบัติการ ระยะหลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และระยะติดตามผลการใช้รูปแบบโดยดำเนินการดังนี้

1. การประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ครูที่เข้ารับการฝึกอบรมเชิง ปฏิบัติการได้ประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรม การพัฒนาภาวะผู้นำที่ 5 ด้าน ประกอบด้วย การ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การส่งเสริม คุณภาพของผู้เรียน การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา

2. การประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ระยะหลังสิ้นสุดการปฏิบัติการ เพื่อให้ครูผู้สอนที่เข้ารับการฝึกอบรม เชิงปฏิบัติการ ได้ประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย การกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การส่งเสริมคุณภาพ

ของผู้เรียน การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หลังได้รับการพัฒนา

3. การประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ระยะติดตามผลหลังการปฏิบัติการ 1 สัปดาห์ เพื่อให้ครูผู้สอนที่เข้ารับการอบรม ได้ประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หลังได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นเป็นเวลา 1 สัปดาห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

กำหนดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
ระหว่างวันที่ 15-16 เมษายน 2559
ณ วิทยาลัยครู กวางตรี

วันที่ 15 เมษายน 2559

- เวลา 08.00-08.30 น. - ลงทะเบียนรับเอกสาร
- เวลา 08.30-09.00 น. - พิธีเปิด
โดย Dr. Le Thi Huong อธิการบดี วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
- เวลา 09.00-10.00 น. - ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแนวคิด
ความสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูใน
วิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและ
แนะนำผู้เกี่ยวข้องและบุคลากรในกลุ่มทดลอง โดย
Mr. Le Duc Quang ผู้วิจัย
- เวลา 10.00-12.00 น. - ชุดที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้
โดย Dr. Le Thi Huong อธิการบดี วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
- เวลา 12.00-13.00 น. - พักรับประทานอาหาร
- เวลา 13.00-16.00 น. - ชุดที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรและการสอน
โดย Dr. Hoang Phuoc Loc อาจารย์ สำนักส่งเสริมวิชาการ
วิทยาลัยครูกวางตรี สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
- ชุดที่ 3 การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน
โดย Dr. Le Thi Huong อธิการบดี วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
- เวลา 16.00-17.00 น. - บันทึกผลการเรียนรู้และสะท้อนผลการปรับ
พฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครู
เขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

วันที่ 16 เมษายน 2559

เวลา 09.00–09.30 น. – สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในห้องอบรม

เวลา 09.30–12.00 น. – ชุดที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

โดย Mr. Truong Huu Dang รองอธิการบดี วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

เวลา 12.00–13.00 น. – พักรับประทานอาหาร

เวลา 13.00–16.00 น. – ชุดที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

โดย Assoc Prof. Dr. Tran Anh Tuan รองอธิการบดี วิทยาลัยครู
เหง อาน สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

– บันทึกผลการเรียนรู้และสะท้อนผลการปรับพฤติกรรมกรรมการพัฒนา
ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

เวลา 16.00–16.30 น. – นำเสนอตัวแบบพฤติกรรมกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่
พึงประสงค์

– สรุปพฤติกรรมภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ และนำไปสู่การปรับ
พฤติกรรมกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

– ประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำ ครูที่เข้ารับการฝึกอบรมเชิง
ปฏิบัติการ สะท้อนผลการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ
ของครู

– นำเสนอความต้องการพัฒนาตนเอง

เวลา 16.30–17.00 น. – สรุปและปิดการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดย Dr. Le Thi Huong

อธิการบดี วิทยาลัยครูกวางตรี สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

กำหนดการฝึกปฏิบัติการ

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ระหว่างวันที่ 18 เมษายน 2559 – วันที่ 28 พฤษภาคม 2559

วันที่ 18 20 และ 23 เมษายน 2559

เวลา 8.30–16.30 น. – ทบทวนกิจกรรมจากการฝึก

อบรมเชิงปฏิบัติการ

- ผู้เข้าอบรมฝึกวิเคราะห์ตนเองตามแบบฝึก ชุดที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้ และระบุแผนการปรับปรุงพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ
- นัดหมายกิจกรรมครั้งต่อไป

วันที่ 25 27 และ 30 เมษายน 2559

เวลา 8.30-16.30 น. - ทบทวนกิจกรรมจากการฝึก

อบรมเชิงปฏิบัติการ ชุดที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้ โดยศึกษาคู่มือ

- ผู้เข้าอบรมฝึกวิเคราะห์ตนเองตามแบบฝึก ชุดที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรและการสอน และระบุแผนการปรับปรุงพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ
- นัดหมายกิจกรรมครั้งต่อไป

วันที่ 2 4 และ 7 พฤษภาคม 2559

เวลา 8.30-16.30 น. - ทบทวนกิจกรรมจากการฝึก

อบรมเชิงปฏิบัติการ ชุดที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรและการสอน โดยศึกษาคู่มือ

- ผู้เข้าอบรมฝึกวิเคราะห์ตนเองตามแบบฝึก ชุดที่ 3 การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน และระบุแผนการปรับปรุงพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ
- นัดหมายกิจกรรมครั้งต่อไป

วันที่ 9 11 และ 14 พฤษภาคม 2559

เวลา 8.30-16.30 น. - ทบทวนกิจกรรมจากการฝึก

อบรมเชิงปฏิบัติการ ชุดที่ 3 การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน โดยศึกษาคู่มือ

- ผู้เข้าอบรมฝึกวิเคราะห์ตนเองตามแบบฝึก ชุดที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และระบุแผนการปรับปรุงพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ

- นัดหมายกิจกรรมครั้งต่อไป

วันที่ 16 18 และ 21 พฤษภาคม 2559

เวลา 8.30-16.30 น. - ทบทวนกิจกรรมจากการฝึก

อบรมเชิงปฏิบัติการ ชุดที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยศึกษาคู่มือ

- ผู้เข้าอบรมฝึกวิเคราะห์ตนเองตาม

แบบฝึก ชุดที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และระบบแผนการปรับปรุงพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ

- นัดหมายกิจกรรมครั้งต่อไป

วันที่ 27 และ 28 พฤษภาคม 2559

เวลา 8.30-16.30 น. - สรุปและประเมินผลจากการทดลองใช้รูปแบบและคู่มือการพัฒนาระบบผู้นำทางวิชาการ 5 ชุด

บรรณานุกรม

กมล ตราชู. (2553). การพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของ

ผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล. วิทยานิพนธ์ ค.ศ. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

กัญญ์รัชการย์ นิลวรรณ. (2553). องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร.

วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

- โกศิษฎ์ เปลรินทร์. (2552). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไชยา ภาวะบุตร. (2555). *ภาวะผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 1. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร: สกลนคร.
- ธวัชชัย รัตต์บุญ. (2551). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. วิทยานิพนธ์. ปร.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสยาม.
- ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ. (2548). *รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศรุตพิงค์ ภูวัชรวรานนท์. (2555). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมคิด สร้อยน้ำ. (2547). *การพัฒนาตัวบ่งชี้การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2551). *ปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน : การพัฒนาและการตรวจสอบความตรงของตัวแบบ*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สิร์รานี วสุภัทร. (2551). *ภาวะผู้นำทางวิชาการ และสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อ้อย สัจจรมย์. (2554). *รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- Blasé, J & Blasé, J. (1999a). Principals' instructional leadership and teacher development: Teachers' perspectives. *Educational Administration Quarterly*, 35(3), 349–378.
- _____. (1999b). Effective instructional leadership through the teachers' eyes. *High School Magazine*, 7 (1), 16–20.
- _____. (1998). *Handbook of instructional leadership: How really good principals promote teaching and learning*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Bookbinder, R. (1992). *The principle: leadership for the effective and productive school*. Springfield, IL: Charles c Thomas publisher.
- Chell, Jan. (1999). *Introducing Principals to the Role of Instructional Leadership: A*

summary of a master's project by Jan Chell. Retrieved from <http://www.ssta.sk.ca/research/leadership/95-14.htm>.

Communist Party of Vietnam (2006). *Van kien dai hoi dai bieu toan quoc lan thu X (เอกสารการประชุมครั้งที่ 10 ของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม)*, Ha Noi – Viet nam: NXB Chinh tri Quoc gia.

Daniel O. Poirier (2009). *A Principal's and Teachers' Perceptions and Understandings of Instructional Leadership: A Case Study of One School*. Thesis of Master of Education in the Department of Educational Administration University of Saskatchewan Saskatoon, Canada.

Erica D'Agostino Matos. (2005). *The Culture of Leadership and Student Achievement in Effective new Jersey Hilgh Schools*. Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctor of Education Seton Hall University.

Glickman, Carl D. and Others. (2009). *The Basic Guide to Supervision and instructional Leadership*. 2nd ed. Boston: Allyn and Bacon.

Hoy, A. W., & W. K. Hoy. (2006). *Instructional Leadership: A Learning-Centred Guide*. Boston: Allyn and Bacon.

Lashway, Larry. (2002). *Developing Instructional Leaders*. Retrieved February 10, 2013. from <http://www.vtaide.com/png/ERIC/Developing-Instructional-Leaders.html>.

MacNeill, N. et al. (2003). *Beyond instructional leadership: towards pedagogic leadership*. Paper submitted for presentation at the 2003 annual conference for the Australian Association for Research in Education: Auckland.

Marilyn Helen King. (2002). *Intruccional Leadership in the Principal Role: Testing the Effectiveness of Practices in the Impementation of a Curricular Innovation*. A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Education. Montana State University– Bozeman.

Ministry of Education and Training Vietnam. (2008). *VietNam Education strategy 2009-2020 (แผนกลยุทธ์การศึกษาเวียดนาม 2009-2020)*. Ha Noi.

Nguyen Ngoc Lien (2013). Strengthening the role of teacher leadership. *Workshop of Institute for Education Research – HCMC University of Pedagogy*, 2013, p. 125.

Southworth, E.H. (2002). *Leader and leadership process*. Boston: Irwin / McGraw-Hill.

Supovitz, J.A. and Poglinco S.M. (2001). "Instructional Leadership in a Standard-based Reform," *The Consortium for Policy Research in Education*. Retrieved from <http://eric.Uoregon.edu/ReproductionRelease.html>.

Ubben, G. C., Hughes, L. W. & Norris, C. J. (2001). *The principal: creative leadership for effective School*. Boston: Allyn & Bacon.

U. S. Department of Education. (2005). *Leader and leadership process*. Boston: Irwin/ McGraw-Hill.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา ธรรมวินทร	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหาร
การศึกษาและภาวะผู้นำ
3. Dr. Le Thi Huong	อธิการบดี วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

4. Dr. Nguyen Thanh Long รองผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการ วิทยาลัยครู
กวางตรี สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
5. Dr. Truong Dinh Thang รองคณบดีคณะบริหารการศึกษและการศึกษาภาค
พิเศษ วิทยาลัยครูกวางตรี สาธารณรัฐสังคมนิยม
เวียดนาม
6. Dr. Hoang Phuoc Loc อาจารย์ วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
7. Mr. Hoang Ngoc Quy อธิการบดี วิทยาลัยครูเถื่อเทียน-เว้ สาธารณรัฐ
สังคมนิยมเวียดนาม
8. Mrs. Le Thi Hoa รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยครู
เถื่อเทียน-เว้ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
9. Dr. Hoang Thi Thu Thuy อาจารย์ วิทยาลัยครูเถื่อเทียน-เว้ สาธารณรัฐสังคม
นิยมเวียดนาม
10. Assoc Prof. Dr. Tran Anh Tuan รองอธิการบดี วิทยาลัยครู เหง อาน สาธารณรัฐ
สังคมนิยมเวียดนาม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์	กรรมการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
ในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยม
เวียดนาม

เอกสารประกอบการพัฒนา
ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

ชุดที่ 1

การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้

ผู้วิจัย

Mr. Le Duc Quang

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีความมุ่งหวังให้ผู้สนใจศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และ เจตคติ ในการตระหนักรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูใน วิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เอกสารประกอบการพัฒนาฯ มีจำนวน 5 ชุด ประกอบด้วย

- ชุดที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้
- ชุดที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรและการสอน
- ชุดที่ 3 การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน
- ชุดที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- ชุดที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้มีส่วน เกี่ยวข้องทุกท่าน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารประกอบการพัฒนาฯ ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความ สนใจศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐ สังคมนิยมเวียดนาม เพื่อที่จะได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

Mr. Le Duc Quang

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

2016

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
เอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้.....	1
การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้.....	3
ความหมายของวิสัยทัศน์.....	6
ความสำคัญของวิสัยทัศน์.....	7
องค์ประกอบวิสัยทัศน์.....	9
ลักษณะของวิสัยทัศน์ที่ดี.....	12
การสร้างวิสัยทัศน์.....	15
พันธกิจ	22
เป้าหมายการเรียนรู้	24
องค์ประกอบด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้.....	26
ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้.....	26
ให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเรียนรู้.....	27
สร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ.....	30
บทสรุป.....	30
กรณีศึกษา.....	32
บรรณานุกรม.....	40
ทดสอบความเข้าใจ.....	45

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา.....	53
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์.....	54

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

บัญชีภาพประกอบ

ภาพที่		หน้า
1	องค์ประกอบของวิสัยทัศน์.....	10
2	องค์ประกอบของวิสัยทัศน์ 2.....	11
3	ผลกระทบจากความเป็นผู้นำต่อการเรียนรู้ และการศึกษาด້วยตนเองของครู.	36

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

เอกสารประกอบการพัฒนา

ชุดที่ 1

การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้

ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการของการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาระหนักและเห็นความสำคัญของการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาศาสามารถวิเคราะห์แนวคิด หลักการ และสามารถนำวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื้อหา

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้
 - 1.1 ความหมายของวิสัยทัศน์
 - 1.2 ความสำคัญของวิสัยทัศน์
 - 1.3 องค์ประกอบวิสัยทัศน์
 - 1.4 ลักษณะของวิสัยทัศน์ที่ดี
 - 1.5 การสร้างวิสัยทัศน์
 - 1.6 พันธกิจ
 - 1.7 เป้าหมายการเรียนรู้

2. องค์ประกอบด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้
 - 2.1 ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้
 - 2.2 ให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเรียนรู้
 - 2.3 สร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายขั้นตอน วิธีการศึกษาคู่มือแก่ผู้เข้ารับการพัฒนา
2. วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการพัฒนากลุ่มๆ ละเท่าๆ กัน ร่วมสนทนา และวิเคราะห์ ตามเนื้อหาที่กำหนดให้
3. ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มสนทนา อภิปรายและสรุปประเด็นสำคัญ โดยการเขียนแผนผังความคิด (Mind Mapping) เกี่ยวกับรูปแบบ/ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้ลงในกระดาษฟลิปชาร์ตตามประเด็นที่กำหนดไว้
4. ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนเพื่อมานำเสนอผลงาน อภิปรายและสรุปถึงการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้
5. วิทยากรและผู้เข้ารับการพัฒนา ร่วมกันสรุปแนวคิด หลักการ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการพัฒนา เล่มที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้
2. กระดาษฟลิปชาร์ต
3. ปากกาเมจิก
4. Powerpoint

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินการปฏิบัติกิจกรรม
2. ประเมินความสนใจ และความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม
3. ประเมินผลการปฏิบัติงานการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้

มีนักการศึกษาและนักวิจัยที่ให้แนวคิดสนับสนุนเกี่ยวกับองค์ประกอบการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการเรียนรู้ไว้มากมาย เช่น Jazzar and Algozzine (2007, p. 67) กล่าวว่า วิธีการที่มีประสิทธิภาพ (Effective approach) ในการกระตุ้นผู้นำทางวิชาการจะต้องมีการสร้างเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนกับความคาดหวังและรู้ว่าอะไรคือสิ่งที่จะต้องทำให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นผู้นำทางวิชาการควรมีพฤติกรรมด้านความสามารถและแสดงออกอย่างชัดเจนถึงสิ่งที่ทรงคุณค่าและมีวิสัยทัศน์ (Values and vision) เกี่ยวเนื่องกับการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน อีกทั้งมีความสามารถเชื่อมโยงหลักการ พฤติกรรมและโครงสร้างที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมและดำรงสิ่งที่ทรงคุณค่าและวิสัยทัศน์นั้นไว้ได้ (Hopkins et al., 1997, p. 234) ดังนั้น ครูที่สถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำทางวิชาการจะต้องเน้นที่เป้าหมายและการผลิต (Bossert, 1998, p. 336) การตั้งเป้าหมายเป็นวิธีการที่มีประสิทธิผลในการเพิ่มแรงจูงใจและเพิ่มผลการปฏิบัติงาน เป้าหมายช่วยเพิ่มความสนใจที่จะให้ทำงาน ช่วยทำให้มีความพยายามขยายไปสู่กิจกรรมอย่างมีเป้าหมายเดียวกันและยืนยันทนอย่างเข้มแข็งที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จ และเพิ่มการพัฒนากลยุทธ์สู่เป้าหมายให้ได้ (Locke and Latham, 1990, p. 121) ผู้บริหารสถานศึกษากับครูร่วมกันกำหนดและสื่อสารเป้าหมายและจะช่วยทำให้มีโครงสร้างองค์การที่นำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายสำคัญได้ภายใต้การกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป้าหมายทางวิชาการนี้ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของครูในห้องเรียน และส่งผลต่อความเป็นสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลมากขึ้น (Blasé & Blasé, 1999, P. 251) ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความหมายในแวดวงของครูเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย

ภารกิจต่างๆ เช่น การนิยามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา การจัดทำเป้าหมายพันธกิจ โดยรวมของสถานศึกษาให้ชัดเจน (Murphy, 1990, p. 112) โดยมีการกำหนดเป้าหมายทางการเรียนการสอน กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติของผู้เรียนและส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุผลตามมาตรฐานเหล่านั้น (Bossert, 1998, p. 337) นอกจากนี้ครูที่เป็นผู้นำทางวิชาการจะต้องสื่อสารสร้างความเข้าใจระหว่างผู้เรียนกับครูเรื่องวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา (McEwan, 1998, p. 121) ดังนั้นในการกำหนดพันธกิจ (Defining mission) ที่ระบุไว้ชัดเจนนั้น จะต้องสื่อสารให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าใจแจ่มแจ้งรวมทั้งการจัดทำกรอบเป้าหมาย จุดประสงค์และพันธกิจต้องไม่ประมาณการสูงเกินไป จุดประสงค์ที่ระบุชัดเจนเป็นไปตามสภาพการณ์ของช่วงเวลาหรือช่วงวิกฤติด้วยการปฏิบัติการถ้าหากไม่มีพันธกิจที่ระบุชัดเจนนั้นก็เหมือนกับการออกเดินทางที่ไม่มีจุดหมายนั่นเอง (Krug, 1992, p. 212) ทั้งนี้สิ่งสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการเรียนรู้ คือ การให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเรียนรู้ โดยให้ครูใส่ใจกับการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น งานของสถานศึกษาโดยพื้นฐานแล้วคือการส่งเสริมการเรียนรู้ และแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับภารกิจและลักษณะของครู (Hoaclander Alt & Beltranena, 2001, p. 114) แต่ก็มีสิ่งหนึ่งที่ยังคงอยู่ ครูยังคงเป็นคนเดียวในโรงเรียนที่ต้องรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ทางการเรียนของผู้เรียน (Rhinehart et al., 1998, p. 253) Sergiovanni (2001, p. 225) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการว่าเกิดจากแรงขับที่เป็นแนวความคิดความต้องการให้เป็นสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล โดยมุ่งหวังให้ครูให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเรียนรู้และมีมิติอื่นที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างภาวะผู้นำร่วมซึ่งครูควรทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้เกิดกระบวนการ โดยผู้บริหารและครูต้องทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นเรื่องสำคัญที่สุด (Lashway, 2002, p. 235) นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการของสหรัฐอเมริกา (US Dept of Ed., 2005, p. 2) ครูที่มีประสิทธิผลจะต้องใช้พฤติกรรมที่เป็นภาวะผู้นำทางวิชาการหลายอย่างและต่อเนื่อง และจัดลำดับโดยถือว่าการสอนและการเรียนเป็นเรื่องสำคัญที่สุดเสมอ สอดคล้องกับ Bossert (1998, p. 337); Murphy (1990, p. 221) ที่กล่าวว่า ผู้นำทางวิชาการต้องเป็นให้เวลากับการเรียนรู้มากที่สุด เช่นเดียวกับ Southworth (2002, p. 226) ที่กล่าวว่าครูต้องใส่ใจต่อพฤติกรรมการสอนเพื่อเพิ่มพูนการเรียนรู้ของผู้เรียน ใส่ใจต่อวัฒนธรรมของสถานศึกษา ส่วน Hopkins et al. (1997, p. 145) มีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ผู้นำทางวิชาการจะต้องมีความมุ่งมั่นในการส่งเสริมการสืบค้นความรู้เป็นอย่างดี McEwan (1998, p. 432) มีแนวคิดว่า ครูที่เป็นผู้นำทางวิชาการจะต้องทำการต่างๆ ให้เกิดผลดีต่อผู้เรียน มีการสร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ ดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการนั้น ส่วนความเป็นเลิศทางวิชาการถือว่าเป็นแรงจูงใจที่สำคัญมากในสถานศึกษา มีงานวิจัยจำนวน

มากที่ยืนยันว่า การที่สถานศึกษาเน้นงานด้านวิชาการเป็นเรื่องสำคัญที่สุดต่อผลสำเร็จของผู้เรียน (Goddard, Sweetland, and Hoy, 2000, p. 232 ; Hoy and Sabo, 1998, p. 225) ดังนั้น ครูที่เป็นผู้นำทางวิชาการจะต้องตั้งความคาดหวังต่างๆ ไว้อย่างสูงสำหรับเพื่อนครูและตัวเอง (McEwan, 1998, p. 119) ต้องมีความเข้าใจขอบข่ายโครงสร้างทางการศึกษาและผลที่จะเกิดขึ้นในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียน (Hopkins et al. 1997, p. 325) ส่วน Supovitz and Poglinco (2001, p. 225) ยังได้กล่าวถึงการสนับสนุนให้มีการตั้งเครือข่ายความปลอดภัย(safety nets) จัดให้มีไว้ในสถานศึกษาเป็นรายวัน เป็นปีเพื่อถือเป็นการประกันว่าการปฏิบัติการต่างๆ ของทั้งครูและผู้เรียนซึ่งจะประสบผลสำเร็จได้โดยวิธีการแนวทางมาตรฐานการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ เครือข่ายความปลอดภัยจะช่วยส่งเสริมและให้โอกาสผู้เรียนสามารถบรรลุถึงเกณฑ์มาตรฐานต่างๆ ได้ โกคิชญ์ เบลรินทร์ (2552, หน้า 33) ; สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2551, หน้า 67) ; สิรราณี วสุภัทร (2551, หน้า 13) ; ประสิทธิ์ เขียวศรีและคณะ (2548, หน้า 98) ยังได้ให้ทัศนะไว้สอดคล้องกันว่า การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะมีตัวชี้วัดที่สำคัญคือ จัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ มีศักยภาพในการพึ่งตนเองต่อการพัฒนางานวิชาการ และแสวงหาความรู้ใหม่และนำมาปรับใช้อยู่เสมอ

นอกจากนี้ Nguyen Thi Ngoc Lien (2013, P.129) เป็นนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์เวียดนามได้กล่าวว่า ในบทบาทของผู้นำครูเป็นหลักในสถาบันการศึกษา ครูจะร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ของสถาบันการศึกษา และครูในสถาบันการศึกษายังเป็นผู้จัดการและบริหารกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในการปฏิบัติหน้าที่ที่ดีในบทบาทฐานะ “ผู้นำการเรียนการสอน” ครูต้องสร้าง “วิสัยทัศน์” หรือ “เป้าหมาย” สำหรับชั้นเรียนและสำหรับผู้เรียนแต่ละคน ครูกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ได้ดี เป็นการเริ่มต้นในขั้นตอนแรกสู่ความสำเร็จ และในความพยายามของครูที่จะนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของการพัฒนา

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการขององค์ประกอบ “ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้” ได้ว่า หมายถึง การระบุแนวทางปฏิบัติของครู เกี่ยวกับการกำหนดทิศทางและเป้าหมายการเรียนรู้เพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ จากนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดองค์ประกอบย่อยของด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ 2) ให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเรียนรู้ และ 3) สร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ

1.1 ความหมายของวิสัยทัศน์

นิยามของวิสัยทัศน์ (Vision) มีผู้ให้ความหมายไว้ในทัศนะต่างๆ กันดังนี้

บัณฑิต แทนพิทักษ์ (2550, หน้า 27) ได้กล่าวไว้ว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง พิมพ์เขียวของสภาพที่ต้องการเพื่อให้ทุกคนทำงานไปสู่ความสำเร็จในอนาคต วิสัยทัศน์ได้มาจากการวิเคราะห์ปัญหาขององค์กรบนพื้นฐานของข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบันร่วมกับการระดมความคิดหาแนวทางแก้ปัญหาเหล่านั้นเพื่อให้ได้มา ซึ่งองค์กรอันพึงประสงค์ในอนาคต

สฤณีคุณ กิตติยากร (2550, หน้า 238) ได้กล่าวไว้ว่า วิสัยทัศน์เป็นภาพอนาคตขององค์กร ซึ่งผู้บริหารสูงสุดและพนักงานต้องการจะให้ เป็น เป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุด จะทำประโยชน์สูงสุดให้องค์กรในสภาพแวดล้อมที่คาดการณ์ไว้

มนัส บุญประกอบ และคณะ (2552, หน้า 9) ได้กล่าวไว้ว่า วิสัยทัศน์คือ วิสัยทัศน์ ที่องค์กรกำหนดขึ้น เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติตามวิสัยทัศน์นั้น ส่วนระดับบุคคล คือ ความคิดเห็น รูปแบบ ความคิดในการพิจารณาวิเคราะห์และคาดการณ์ถึงความสำเร็จในอนาคตของบุคคลเกี่ยวกับงานขององค์กร รูปแบบความคิดของบุคคลนั้นมีผลในทางบวกที่จะปลุกเร้า กระตุ้นให้มีพลังในการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับงาน เป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างมีระเบียบ มั่นคง เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของตนเองและองค์กร

วันทนา เมืองจันทร์ (2552, หน้า 9) ได้กล่าวไว้ว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง การสร้างภาพ อนาคตหรือการมองอนาคต โดยวิธีการนำเอาระบบการวางแผนมาใช้หรือหมายถึงสิ่งที่เห็นในอนาคตเป็นสิ่งที่ดีกว่าเดิม วิสัยทัศน์จะเกิดจากการรู้จักคิดโดยใช้ปัญญา ซึ่งอาจหมายถึงการสร้างคามฝันแต่จะต้องมุ่งมั่นทุกวิถีทางที่จะทำให้ฝันนั้นเป็นจริง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2554, หน้า 3) ได้กล่าวไว้ว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง ภาพในอนาคตขององค์กรที่ผู้นำและสมาชิกขององค์กรร่วมกันวาดฝันหรือจินตนาการขึ้น โดยมีพื้นฐานอยู่บนความจริงในปัจจุบันเชื่อมโยงวัตถุประสงค์ ภารกิจ ค่านิยม และความเชื่อเข้าด้วยกัน พรรณนาให้เห็นทิศทางขององค์กรอย่างชัดเจน มีพลังท้าทาย ทะเยอทะยาน และมีความเป็นไปได้เน้นถึงความมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่หรือดีที่สุดให้กับลูกค้าและสังคม

จิตติมา วรณศรี (2550, หน้า 29) ได้กล่าวไว้ว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง คุณสมบัติของบุคคลที่สามารถมองเห็นหรือสร้างภาพขององค์การที่พึงประสงค์ในอนาคตจากข้อมูลในสภาพปัจจุบัน ทั้งนี้ภาพนั้นต้องมีความชัดเจน เป็นไปได้ รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติเพื่อที่จะนำองค์การให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุผลตามที่พึงประสงค์

พิชาภพ พันธุ์แพ (2554, หน้า 189) กล่าวว่า วิสัยทัศน์ว่า หมายถึงมุมมองที่ทำทนายเกี่ยวกับอนาคตขององค์การที่ทุกคนเชื่อถือและยังไปไม่ถึงแต่ดีกว่าปัจจุบัน

วิโรจน์ สารรัตน์ (2555, หน้า 24) กล่าวว่า วิสัยทัศน์ คือ ภาพที่พึงปรารถนาหรือที่เป็นไปได้ในอนาคตเป็นส่วนที่แสดงถึงพลังผลักดันแห่งอำนาจที่น่าประทับใจเป็นพลังที่เกิดจากความรู้สึกนึกคิดในหัวใจของผู้คนเป็นส่วนที่สะท้อนภาพให้เห็นถึงสิ่งที่สมาชิกต้องการ ความสร้างสรรค์เป็นส่วนที่แสดงถึงแรงบันดาลใจของสมาชิกที่ต้องการให้เกิดขึ้น

Mai Khac Thanh (2012) ได้กล่าวไว้ว่า วิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์เป็นแนวทางในระยะยาวที่ผู้บริหารที่ระบุไว้ในอนาคตขององค์กร ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานการคาดการณ์ของความผันผวนของสภาพแวดล้อมของการทำงาน วิสัยทัศน์คือการอธิบายถึงอนาคตโดยวิธีการต่างๆ เพื่อให้มีความสวยงามกว่าปัจจุบัน

จากความหมายของวิสัยทัศน์ที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง การมองภาพในอนาคตของหน่วยงานหรือองค์การ ที่ผู้บริหารและสมาชิกร่วมกันวาดฝันหรือจินตนาการขึ้น โดยภาพนั้นต้องสอดคล้องกับเป้าหมายของหน่วยงานหรือองค์การ มีความเป็นไปได้ สามารถมองเห็นวิธีการปฏิบัติและสามารถสื่อสารให้บุคลากรในสถานศึกษาได้เข้าใจเป้าหมายของสถานศึกษาตรงกันเพื่อที่จะนำสถานศึกษาให้บรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานหรือองค์การที่ตั้งไว้

1.2 ความสำคัญของวิสัยทัศน์

กรมวิชาการ (2550, หน้า 8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวิสัยทัศน์ ดังนี้

1. ก่อให้เกิดความรู้สึก น่าสนใจ น่าดึงดูด กระตุ้นให้บุคคลเกิดความ รู้สึก ผูกพัน ความมุ่งมั่นพยายาม ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ด้วยความเต็มใจ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาเพื่อความก้าวหน้า

2. ก่อให้เกิดความหมายในชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนบุคคล ทำงานและมีชีวิตอยู่อย่างมีเป้าหมาย ด้วยความภาคภูมิใจ อุทิศ เสียสละ และมุ่งคุณภาพของงาน การผลิตการบริการ และการบริหาร

3. ช่วยกำหนดมาตรฐานของงานที่แสดงออกถึงความเป็นเลิศและความโดดเด่น

4. เป็นตัวเชื่อมอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเข้าด้วยกัน

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2550, หน้า 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวิสัยทัศน์ ดังนี้

1. ช่วยกำหนดทิศทางที่จะดำเนินชีวิตหรือกิจกรรมองค์กร โดยมีจุดหมายปลายทางที่ชัดเจน

2. ช่วยให้สมาชิกทุกคนรู้ว่าแต่ละคนมีความสำคัญต่อการมุ่งไปสู่จุดหมายปลายทางและรู้ว่าทำอะไร (What) ทำไมต้องทำ (Why) ทำอย่างไร (How) และทำเมื่อใด (When)

3. ช่วยกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนมีความรู้สึกน่าสนใจ มีความผูกพัน มุ่งมั่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ทำทนาย เกิดความหมายในชีวิตการทำงาน มีการทำงานและมีชีวิตอยู่อย่างมีเป้าหมายด้วยความภูมิใจและทุ่มเทเพื่อคุณภาพของผลงานที่ปฏิบัติ

4. ช่วยกำหนดมาตรฐานของชีวิต องค์กร และสังคมที่แสดงถึงการมีชีวิตที่มีคุณภาพองค์กรที่มีคุณภาพ และสังคมที่เจริญก้าวหน้ามีความเป็นเลิศในทุกด้าน

คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี (2555, หน้า 9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวิสัยทัศน์ ดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์ เป็นการใช้อาณัติกำหนดปัจจุบัน ช่วยให้สถานศึกษาสามารถกำหนดภารกิจที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

2. วิสัยทัศน์จะกำหนดทิศทาง เป้าหมาย ขอบข่ายงาน กฎ ระเบียบ บันดาลให้คนทำงานสูงกว่ามาตรฐาน รวมทั้งเสริมแรงเพื่อการเปลี่ยนแปลงและสร้างที่มงานได้ง่าย

วีระ ประเสริฐศิลป์ (2556, หน้า 7) ในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการบริหารการศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บริหารมืออาชีพ เพื่อปฏิรูปการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ โดยกำหนดลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพที่สำคัญไว้ประการหนึ่งคือ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารมืออาชีพจะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและเจริญรุดหน้าไปสู่ ความเป็นเลิศได้อย่างรวดเร็ว เพราะวิทยาการต่างๆ ในโลกก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการมีโลกทัศน์ที่กว้างไกลจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้ ผู้บริหารมืออาชีพมีวิสัยทัศน์สามารถกำหนดภาพอนาคตของ

สถานศึกษาได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมกับยุคสมัย ตลอดจนกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาไปสู่จุดหมายนั้น

จากความสำคัญของวิสัยทัศน์ที่กล่าวมานี้ สรุปได้ดังนี้ว่า

1. การมีวิสัยทัศน์สามารถกำหนดทิศทางขององค์การได้ว่าต้องการให้เป็นอย่างไร และเพื่อกำหนดกิจกรรม และแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามต้องการ
2. การมีวิสัยทัศน์เป็นแรงกระตุ้นให้สมาชิกในองค์การปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ และช่วยทำให้วิถีชีวิตของบุคลากรมีคุณค่า
3. การมีวิสัยทัศน์ยอมเป็นการรวมน้ำใจของสมาชิกในองค์การให้มุ่งไปสู่จุดหมายเดียวกัน และเพื่อให้การปฏิบัติงานต่างๆ บรรลุวิสัยทัศน์นั้น

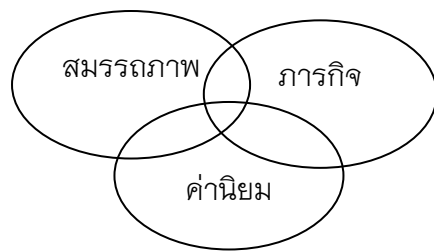
1.3 องค์ประกอบของวิสัยทัศน์

กรมวิชาการ (2550, หน้า 10-11)

องค์ประกอบสำคัญของวิสัยทัศน์นักวิชาการ กลุ่มต่างๆ ได้นำเสนอถึงองค์ประกอบของวิสัยทัศน์ที่น่าสนใจเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มหนึ่งกล่าวว่า องค์ประกอบของวิสัยทัศน์มีสามประการ คือ

1. ภารกิจ (Mission) หมายถึง หน้าที่รับผิดชอบหลักขององค์กร
2. สมรรถภาพ (Capacity) หมายถึง จุดเด่นขององค์กร ที่ทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จหรือมีความได้เปรียบเหนือองค์กรอื่นๆ
3. ค่านิยม (Value) หมายถึง คุณค่า ความเชื่อ หรือปรัชญาองค์กร เป็นคุณค่าและความเชื่อว่า อะไรเป็นสิ่งที่ควรหรือไม่ควรแก่การประพฤติปฏิบัติ ซึ่งจะสอดคล้องกับพฤติกรรมการทำงานของบุคคลในองค์กร กลุ่มนี้เชื่อว่า วิสัยทัศน์ขององค์กรมีองค์ประกอบมาจากภารกิจขององค์กร โดยใช้ ค่านิยมของบุคลากรในองค์กรนำมากำหนดเป็นแนวปฏิบัติในการทำงานเพื่อเน้นสมรรถภาพอันเป็นจุดเด่นต่างๆ ขององค์กรด้วย ก็จะให้เกิดเป็นวิสัยทัศน์ทั้งสามประการจะมีความสัมพันธ์กัน ดังภาพที่ 1

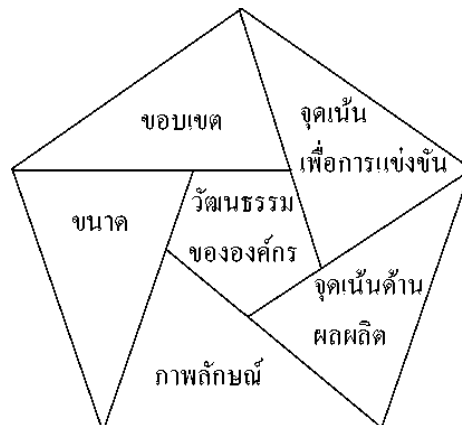

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของวิสัยทัศน์
ที่มา : (กรมวิชาการ, 2550, หน้า 10)

ในขณะที่กลุ่มที่สองได้ประมวลองค์ประกอบวิสัยทัศน์ไว้หกประการ คือ

1. ขอบเขตของภารกิจ (Scope) หมายถึง การรู้ว่าองค์กรมีภาระหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องอะไร
2. ขนาดขององค์กร (Scale) หมายถึง การรู้ว่าองค์กรมีขนาดและสมรรถนะในการทำงานเพียงใด
3. จุดเน้นด้านผลผลิต (Product Focus) หมายถึง การรู้ว่าองค์กรควรส่งเสริมหรือยับยั้งการสร้างผลิตผลขององค์กรชนิดใด เมื่อใด
4. จุดเน้นเพื่อการแข่งขัน (Competitive Focus) หมายถึง การตัดสินใจว่าองค์กรจะแข่งขันเมื่อไร กับผู้ใด ในเรื่องอะไรเป็นพิเศษ และเรื่องเหล่านั้นสอดคล้องกับสมรรถภาพขององค์กรหรือไม่ เพียงใด
5. ภาพลักษณ์ (Image) หมายถึง สิ่งที่ดีตกอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อองค์กร
6. วัฒนธรรมขององค์กร (Organization & Culture) หมายถึง โครงสร้าง ระบบการบริหารและธรรมเนียมปฏิบัติที่ดำรงอยู่ในองค์กร เช่นเดียวกันองค์ประกอบของวิสัยทัศน์ทั้งหกประการนี้เมื่อประมวลเข้าด้วยกันแล้วจะสัมพันธ์กันและเอื้อซึ่งกันและกัน ซึ่งจะทำให้การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรมีความเป็นไปได้และถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของวิสัยทัศน์ 2

ที่มา : (กรมวิชาการ, 2550, หน้า 11)

สมเดช ศรีแสง (2550, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของวิสัยทัศน์ ดังนี้

องค์ประกอบสำคัญที่จะต้องมีในวิสัยทัศน์ คือ ภารกิจ (Mission) ค่านิยม(Value) และ สมรรถภาพ (Capacity)

1. ภารกิจ คือ งานที่หน่วยงานองค์การรับผิดชอบอยู่ เป็นหน้าที่หลักขององค์กรนั้นๆ

2. ค่านิยม คือ คุณค่า ความเชื่อ หรือปรัชญาของหน่วยงานที่ทำอยู่เป็นคุณค่า ความเชื่อกว้างๆ ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ควรและไม่ควรปฏิบัติ

3. สมรรถภาพ เป็นจุดเด่นของหน่วยงานที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ และมีข้อได้เปรียบในเชิงแข่งขันหรือเชิงบริหารที่เหนือกว่าหน่วยงานอื่น

สมศักดิ์ ตลประสิทธิ์ (2550, หน้า 13) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของวิสัยทัศน์ ดังนี้

1. มีมุมมองแห่งอนาคต (Future Perspective) สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และค่านิยมขององค์กรรวมทั้งวัตถุประสงค์และภารกิจขององค์กร นั้นๆ

2. ริเริ่มโดยผู้นำและสมาชิกมีส่วนร่วมคิดและให้การสนับสนุน (Share and Supported) มีความน่าเชื่อถือทุกคนเต็มใจที่จะปฏิบัติตามการมีส่วนร่วมของสมาชิกจะก่อให้เกิด ความผูกพัน(Commitment) ร่วมกัน และทุกคนพร้อมที่จะให้การสนับสนุน

3. มีสาระครบถ้วนและชัดเจน (Comprehensive & Clear) สะท้อนให้เห็นถึงจุดหมายปลายทางและทิศทางที่จะก้าวไปในอนาคตที่ทุกคนเข้าใจง่าย สามารถทำให้สำเร็จ

ได้ตรงตามเป้าหมายสาระต่างๆ จะช่วยกระตุ้น ทำทหายความสามารถและความรู้สึกนึกคิดของบุคลากรที่จะปฏิบัติ

4. ให้ความฝันและพลังจิตใจ (Positive & Inspiring) ทำทหาย ทะเยอทะยาน สามารถปลุกเร้าและสร้างความคิดหวังที่เป็นสิ่งพึงปรารถนาที่มองเห็นได้นั้นคือ มีเส้นทางที่ ทำทหายความสามารถ

5. มีแผนปฏิบัติที่แสดงให้เห็นวิธีการที่มุ่งสู่จุดหมายชัดเจน และเมื่อปฏิบัติตามแล้วจะให้ผลคุ้มค่าในอนาคตทั้งในด้านบุคคลและองค์กร ทั้งนี้จะต้องมีความสอดคล้องกับจุดหมายปลายทางที่กำหนดเป็นวิสัยทัศน์

สิทธิชัย เทวธีระรัตน์ (2550, หน้า 14) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของวิสัยทัศน์ ดังนี้

1. การกำหนดทิศทางในอนาคตระยะยาว
2. มีลักษณะทำทหายไปสู่ความก้าวหน้าใหม่ กว้างขวางที่สุด ครอบคลุมมากที่สุด และรวบรวมประเด็นต่างๆ ไว้มากที่สุด
3. วิสัยทัศน์ต้องเสนอทางเลือกที่ดีกว่า ชัดเจนกว่า และสามารถนำไปปฏิบัติ ได้จริง วิสัยทัศน์ต้องมีคุณสมบัติของความน่าเชื่อถือ ความยืดหยุ่นไม่ระบุเจาะจงวิธีทางที่บรรลุจุดสุดท้าย

จากองค์ประกอบของวิสัยทัศน์ที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ว่า

1. มีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน
2. ผู้นำและสมาชิกมีส่วนร่วมในการคิดและสนับสนุนซึ่งก่อให้เกิดความผูกพัน
3. เป็นสิ่งทำทหายให้เกิดความฝัน
4. มีแผนการที่ปฏิบัติเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายชัดเจน

1.4 ลักษณะของวิสัยทัศน์ที่ดี

ทองใบ สุตชาวี (2551, หน้า 104-105) ได้กล่าวถึงลักษณะของวิสัยทัศน์ที่ดี ดังนี้

1. วิสัยทัศน์จะต้องมีความเหมาะสมกับองค์การ และเป็นวิสัยทัศน์เพื่อองค์การตลอดเวลา กล่าวคือ วิสัยทัศน์จะต้องเหมาะสมกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและค่านิยมขององค์การ ขณะเดียวกันก็เหมาะสมกับ

สถานการณ์ปัจจุบันขององค์การและสามารถที่จะให้ข้อมูลที่เพียงพอในการประเมินอนาคตขององค์การได้อย่างดี ในทางกลับกันถ้าวิสัยทัศน์ดังกล่าวไม่เหมาะสมกับองค์การแล้วย่อมถึงเวลาที่จะต้องปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ขององค์การใหม่

2. วิสัยทัศน์จะต้องกำหนดมาตรฐานที่ดีเยี่ยม และสะท้อนให้เห็นลักษณะทางอุดมคติที่สูงส่งขององค์การ (High Ideals) กล่าวคือ เป็นการแสดงให้เห็นว่าองค์การมีความรับผิดชอบต่อสังคมได้สูงยิ่ง และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกที่มีเกียรติและศักดิ์ศรีสูงส่ง

3. วิสัยทัศน์เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความชัดเจนในเป้าหมาย (Purpose) และทิศทาง (Direction) ขององค์การ กล่าวคือ วิสัยทัศน์จะเป็นสิ่งจูงใจและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับบุคลากร ขององค์การว่าองค์การต้องการจะมุ่งไปทางทิศใด สิ่งที่กำลังก้าวเดินไปนั้นประจักษ์วิถีชีวิตที่มีคุณค่ายิ่งขององค์การและช่วยชี้ให้เห็นว่าองค์การจะต้องมีอนาคตที่สดใส

4. วิสัยทัศน์ช่วยทำให้เกิดพลังใจ (Enthusiasm) และความผูกพัน (Commitment) ให้เกิดขึ้นกับบุคลากร กล่าวคือ วิสัยทัศน์สะท้อนให้เห็นการสนับสนุนของบุคลากรที่แผ่ขยายออกไปในขอบข่ายที่กว้างขึ้น ทั้งในระดับองค์การ ชุมชน และสังคม ถ้าผู้นำขององค์การให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

5. วิสัยทัศน์ทำให้เกิดความสะดวกสบายในการสร้างความเข้าใจ (Understood) กล่าวคือ วิสัยทัศน์จะช่วยให้กลไกทั้งระบบของการที่จะแปลงแผนกลยุทธ์ให้เป็นภาพของความเป็นจริงขององค์การ

6. วิสัยทัศน์สะท้อนให้เห็นความเป็นหนึ่งเดียวขององค์การ (Uniqueness) กล่าวคือ วิสัยทัศน์จะช่วยให้เห็นว่าองค์การกำลังดำเนินการเพื่ออะไร (Stand For) และต้องการจะดำเนินการให้เสร็จในด้านใด (To Achieve)

7. วิสัยทัศน์เป็นความใฝ่ฝันขององค์การ (Ambitious) กล่าวคือ วิสัยทัศน์สะท้อนให้เห็นถึงความฝันขององค์การที่ต้องการก้าวไปข้างหน้า และนับว่าเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ ที่องค์การจะได้ระดมความคิดและปรัชญาขององค์การเพื่อให้อาจสามารถพัฒนาวิสัยทัศน์ได้อย่างมีคุณค่า

เสรี พงศ์พิศ (2551, หน้า 7) ได้กล่าวถึงลักษณะของวิสัยทัศน์ที่ดี ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ที่ดีและมีพลัง ต้องมีข้อมูลเชื่อมโยงข้อมูลให้กลายเป็นความรู้ นำความรู้มาสู่การวิเคราะห์สังเคราะห์จนเกิดเป็นหลักการ หลักคิด เป็นพลังปัญญานำไปสู่การวาดฝันและจินตนาการที่มีฐานอยู่บนความเป็นจริง

2. วิสัยทัศน์ที่ดีของผู้นำที่ดี ควรเป็นวิสัยทัศน์ที่ไม่หลอกลวง ไม่ครอบงำด้วยผลประโยชน์ระยะสั้น ไม่เป็นการโฆษณาชวนเชื่อแบบคริสตชนชัย ใช้อำนาจ ใช้เงิน

3. วิสัยทัศน์ที่ดีมาจากพลังปัญญา ทำให้ผู้คนหันทุกซ่ได้จริง เพราะสามารถดึงพวกเขาเข้ามามีส่วนร่วมเปลี่ยนความต้องการให้เป็นความตั้งใจ เปลี่ยนความปรารถนาให้เป็นความมุ่งมั่น เพื่อเปลี่ยนความฝันให้เป็นความจริง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2554, หน้า 26-27) ได้กล่าวถึง ลักษณะของวิสัยทัศน์ที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นข้อความอธิบายภาพของหน่วยงานในอนาคตที่ชัดเจน วางอยู่บนพื้นฐานของสภาพความเป็นจริง
2. มีความเป็นไปได้
3. สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด
4. ข้อความที่ปรากฏต้องแสดงถึงความทะเยอทะยาน ทำทหาย หรือกระตุ้น ในการนำวิสัยทัศน์ไปสู่ความเป็นจริง
5. วิสัยทัศน์ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในหน่วยงาน

คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี (2555, หน้า 9) ได้กล่าวถึงลักษณะของวิสัยทัศน์ที่ดี ดังนี้

1. ระบุกลุ่มเป้าหมายชัดเจน
2. เป็นความต้องการของท้องถิ่น
3. มุ่งอนาคตหรือระยะเวลา
4. มีความเป็นไปได้และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่
5. บ่งบอกได้ถึงเปลี่ยนแปลงจากปัจจุบัน
6. สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด
7. มีการกำหนดมาตรฐานความเป็นเลิศ
8. แสดงให้เห็นจุดมุ่งหมายหรือทิศทางชัดเจน
9. มีความท้าทายและความมุ่งมั่น
10. เกิดจากการมีส่วนร่วมขององค์กร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2555, หน้า 9) ได้กล่าวถึงลักษณะของวิสัยทัศน์ที่ดี ดังนี้

1. มีความเหมาะสมกับวัฒนธรรมค่านิยม และประวัตองค์กร
2. เป็นอุดมคติบ่งชี้มาตรฐานของความเป็นเลิศที่ต้องการ
3. ช่วยให้เป้าหมาย และทิศทางการปฏิบัติหน้าที่มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

นำเชื่อถือในทางปฏิบัติ

4. ดลใจให้เกิดความผูกพันเพียรพยายาม

5. แสดงออกมาอย่างชัดเจนง่ายต่อการทำความเข้าใจ
6. สะท้อนความต้องการที่ลักษณะเฉพาะตัวองค์กรนั้น
7. มุ่งสู่ความทะเยอทะยานสู่ความสำเร็จ

Mai Khac Thanh (2012) ได้กล่าวว่า วิสัยทัศน์ที่ได้ยอมรับว่ามีประสิทธิภาพต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. สามารถส่งแรงบันดาลใจ
2. ต้องชัดเจนและสดใส
3. แสดงให้เห็นถึงอนาคตที่ดี

Pham Quoc Manh (2014) ได้กล่าวถึงลักษณะของวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์คือ

1. วิสัยทัศน์เป็นภาพภาพที่ชัดเจนของสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต
2. วิสัยทัศน์เป็นความหมายของความเป็นมาตรฐานที่ดีที่และเหมาะสม
3. วิสัยทัศน์ยังมีลักษณะพิเศษ
4. วิสัยทัศน์เป็นข้อความสั้นๆ และเป็นแนวทางซึ่งนำการปฏิบัติขององค์กร

จากลักษณะของวิสัยทัศน์ที่ดีที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ว่า

1. อธิบายถึงภาพในอนาคตชัดเจน
2. มีความเป็นไปได้และสามารถบรรลุเป้าหมายได้
3. มีการวางแผนล่วงหน้า
4. สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด
5. เกิดจากการมีส่วนร่วมขององค์กร

1.5 การสร้างวิสัยทัศน์ของ สถานศึกษา

1.5.1 ความหมายการสร้างวิสัยทัศน์

มารศรี สุธานี (2550, หน้า 34-35)

ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างวิสัยทัศน์ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนสามารถสร้างภาพในอนาคตของโรงเรียนได้อย่างชัดเจนว่าประสิทธิภาพที่ดีที่สุดของโรงเรียนที่ต้องการอย่างแท้จริงคืออะไร ทั้งนี้โดยอาศัยทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้บริหารโรงเรียน

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2551, หน้า 37) ได้กล่าวไว้ว่า วิสัยทัศน์เป็น

องค์ประกอบร่วม ของพรสวรรค์และพรแสวง ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์แล้วประสบ
ความสำเร็จเกิดจากการผสมผสานของพฤติกรรมผู้นำ วิจาร์ณญาณ การหยั่งรู้ ความคิด
สร้างสรรค์ ปัจจัยด้านสถานการณ์ โอกาส วัฒนธรรมองค์การ การสังเคราะห์ข้อมูลใน
อดีต ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เข้าด้วยกัน

สุเทพ เชาวลิต (2551, หน้า 51) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างวิสัยทัศน์
หมายถึง การมี ทักษะทางด้านความคิด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะพัฒนาความคิด
สร้างสรรค์สู่กระบวนการสร้าง วิสัยทัศน์ที่พัฒนาให้ผู้บริหารมองกว้าง คิดไกล
ทันสมัย และเฉียบแหลมมากขึ้น เมื่อผู้บริหารได้สร้างวิสัยทัศน์และเผยแพร่วิสัยทัศน์
แล้วจะต้องนำวิสัยทัศน์นั้นไปสู่การปฏิบัติได้

จิตติมา วรรณศรี (2550, หน้า 36) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างวิสัยทัศน์
หมายถึง การที่ผู้บริหารสามารถสร้างภาพในอนาคตที่พึงประสงค์ขององค์การได้อย่าง
ชัดเจน มีความเป็นไปได้ทั้งนี้โดยอาศัยทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล
การสังเคราะห์ข้อมูล เป็นข้อความที่แสดงถึงภาพในอนาคต

Locke et al, (1991, หน้า 53-54, อ้างถึงใน มาร์ศรี สุธานี, 2550, หน้า
33-34) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างวิสัยทัศน์ของผู้บริหารได้มาจากวิธีการดังต่อไปนี้

1. โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล หมายถึง การสนทนาพูดคุย และฟัง
ความคิดเห็นจากบุคคลต่างๆ ทั้งในองค์กรและนอกองค์กร
2. โดยกระบวนการจัดกระทำข้อมูล หมายถึง การวิเคราะห์ และ
สังเคราะห์ ข้อมูลที่มีอยู่ เพื่อนำไปกำหนดวิสัยทัศน์ของผู้บริหารซึ่งต้องอาศัยความรู้
ความสามารถของผู้บริหารในเรื่องการมีสายตายาวไกล ความเข้าใจวัฒนธรรมขององค์กร
ความเข้าใจถึงผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นและแนวโน้มของโลกในอนาคต ความสามารถ
ในการมองเห็นภาพรวมขององค์กร ความสามารถในการคาดคะเนแรงต่อต้านที่อาจจะ
เกิดขึ้น ความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนความคิดเห็นของตนเองได้ตลอดเวลา
3. โดยการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ของตนออกมาเป็นถ้อยคำได้อย่าง
ชัดเจนมีพลังในการกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนทำงานเพื่อเป้าหมายขององค์กร ทั้งนี้
ถ้อยคำที่แสดงวิสัยทัศน์นั้น ควรมีลักษณะกระชับ ชัดเจน ทำท่าย มุ่งอนาคต มั่นคง
ปรารถนาที่จะบรรลุให้ได้
4. โดยการประเมินผลเป็นระยะ หมายถึง การทดสอบว่าวิสัยทัศน์นั้น
สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของสมาชิกในองค์กรหรือไม่หากได้คำตอบปฏิเสธ
ผู้บริหารก็จะต้องนำวิสัยทัศน์นั้นมาพิจารณาเพื่อปรับเปลี่ยนต่อไป

จากความหมายการสร้างวิสัยทัศน์ที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การสร้าง

วิสัยทัศน์ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารสามารถสร้างภาพในอนาคตของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม โดยมีการสร้างเครือข่ายและระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ซึ่งการสร้างวิสัยทัศน์นั้นได้มาโดยอาศัยทักษะจากการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลของผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

1.5.2 ขั้นตอนการสร้างวิสัยทัศน์

Jackson and Frigon, (1994, อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2550, หน้า 42) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างวิสัยทัศน์ ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล เป็นการรวมข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย

- 1.1 สภาพปัญหาและความต้องการ
- 1.2 ภารกิจขององค์กร ศักยภาพของบุคลากร ประสิทธิภาพการทำงาน
- 1.3 นโยบายประกัน 4 ประกัน
- 1.4 นโยบายปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้
- 1.5 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

2. ขั้นระดมสมอง เป็นการนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ จากขั้นที่ 1 มาระดม สมองว่าเราต้องการเห็นภาพในอนาคตว่าเป็นอย่างไร โดยอาจตั้งคำถามให้ตอบ ดังนี้

- 2.1 เราต้องการให้องค์กรของเราเป็นไปอย่างไรในอนาคต
- 2.2 เราต้องสร้างอนาคตอย่างไรให้กับองค์กรและตัวเราเอง
- 2.3 เราต้องการให้องค์กรของเราทำประโยชน์อะไรให้สังคม
- 2.4 เราคาดหวังนักเรียนของเราอย่างไรในอนาคตหลังจากนั้นให้จัด

กลุ่มความคิดที่สัมพันธ์กันและแบ่งเป็นหมวดหมู่ก็จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังขององค์กร

3. ขั้นสร้างวิสัยทัศน์ การนำข้อมูลข้างตนมาวิเคราะห์และเรียบเรียงเป็นวิสัยทัศน์ โดยใช้คำที่ชัดเจนเป็นถ้อยคำที่แสดงทิศทางการปฏิบัติกิจกรรมหรือปฏิบัติสร้างความตื่นตัว ท้าทาย สร้างพลังความคิดในองค์กรและมีความเป็นไปได้สูง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนายุทธศาสตร์และภารกิจต่อไป

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2551, หน้า 37-43) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างวิสัยทัศน์ ไว้ดังนี้

1. การคิดจากหลายผัสสะ (Multisensory Thinking) ได้แก่ สิ่งที่ได้รู้ ได้เห็น สัมผัสด้วยหู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจของเราเชื่อมโยงสังเคราะห์ประสบการณ์ต่างๆ เข้าด้วยกัน

2. การสร้างแผนที่ไว้ในสมอง (Mind Mapping) คิด คาดคะเน วิเคราะห์ สิ่งต่างๆ แบบใยแมงมุม โดยระบุความคิดหลักแล้วระบุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการใช้พลังร่วมของสมองทั้งสองซีกอย่างสมดุลทั้งในส่วนการคิดวิเคราะห์และจินตนาการ

3. การคิดแล้วเขียน (Brain Writing) เป็นการระดมสมองโดยให้ผู้เข้าร่วม ประชุมเขียนความคิดในกระดาษแล้วช่วยกันคิดต่อยอด

4. แผ่นบอกเรื่องราว (Storyboarding) โดยเขียนแนวคิดลงในกระดานที่ติดตาม ทางเดินหรือห้องพักทานกาแฟ เพื่อให้คนอื่นร่วมแสดงทัศนะ ร่วมปรับปรุงแก้ไข

5. การฝึกญาณหยั่งรู้ (Intuition) เช่น ฝึกสมาธิ ฟังดนตรีเบาๆ ฝึกจิตด้วย การเล่นกับความคิดแบบมีสิ่งเร้าชี้นำเช่น อักษรไขว้หมากรุก ฝึกความยืดหยุ่นมีจิตใจเปิดกว้าง คิดวิเคราะห์ในแง่มุมต่างๆ ระบุข้อดีข้อเสียการประเมินทางเลือก จดความคิดใหม่ๆ ที่เข้ามาในสมอง

6. การวิเคราะห์ SWOT โดยอาศัยกรอบของเวลา 3 ช่วง คือ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต พิจารณาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งในและนอกองค์การ

7. วิเคราะห์สถานการณ์ด้วย Scenario Planning เป็นการคิดคาดคะเนอนาคต ที่อาจเป็นไปได้ โดยผู้เกี่ยวข้องร่วมกันระบุ เล่าเรื่องหรือกำหนดเป็นฉาก ภายใต้สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ กระบวนการคิดเป็นฉากๆ จะช่วยหาภาพที่ควรปฏิบัติในอนาคต

8. การประชุมร่วมกัน เพื่อหาเอกฉันท์ของข้อความที่จะเลือกเป็นวิสัยทัศน์ ทำได้ 3 ระดับ คือ การจัดอันดับข้อความ ความสอดคล้องของข้อความกับเกณฑ์ความสำเร็จ และความสอดคล้องของข้อความกับสภาพปัจจัยต่างๆ ขององค์การ

พัฒนิจ โภญจนาท (2552, หน้า 23-26) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างวิสัยทัศน์ ไว้ว่า บุคคลที่จะเป็นผู้นำต้องมีกระบวนการสำหรับการสร้างแนวทางหรือภาพที่จะให้เกิดขึ้นในอนาคต ควรมีการดำเนินการ ตามลำดับดังนี้

1. การดำเนินการรวบรวมข้อมูล ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในประกอบกัน

2. การจัดกระทำข้อมูลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่เพื่อนำไป กำหนดวิสัยทัศน์ของผู้นำ

3. การถ่ายทอดวิสัยทัศน์ของตนเองเป็นถ้อยคำได้อย่างชัดเจนมีพลังใน

การกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนทำงานเพื่อเป้าหมายขององค์การ ทั้งนี้ถ้อยคำที่แสดงวิสัยทัศน์นั้น ควรมีลักษณะกระชับ ชัดเจน ท้าทาย มุ่งอนาคต มั่นคง บรรลุผลที่จะบรรลุให้ได้

4. การจัดให้มีการประเมินข้อความที่เกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์ก่อน ทั้งนี้เพื่อให้ข้อความและแนวทางดังกล่าวมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

วีรุธ มาชะศิริรานนท์ (2554, หน้า 28-29) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างวิสัยทัศน์ ไว้ว่า การจะมีวิสัยทัศน์หรือสร้างวิสัยทัศน์นั้นจะเกิดจากองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1. ข้อมูลข่าวสาร (Information) ทั้งภายในและภายนอกขององค์การ
2. องค์ความรู้ (Knowledge) ของคนในองค์การ
3. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) ไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิมๆ
4. ความคาดหวัง (Expectation) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์การ
5. การผสมผสานจินตนาการและดุลพินิจ ศักยภาพ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ในการเรียนขององค์การ
6. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์การและแนวโน้มต่างๆ ได้อย่างแม่นยำด้วยวิธีเชิงระบบ (Systematic Approach)
7. การกำหนดทางเลือกในการเดินไปสู่อนาคต (Scenario of the future) ที่จะใช้กลยุทธ์ใดเป็นตัวนำ

8. การรวมพลังความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรม (Innovative) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม

ธงชัย พุ่มชลิต (2552 หน้า 21) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย

1. ย้อนอดีต เป็นการทบทวนพันธกิจของสถานศึกษาแล้วเขียนภาพปัญหาอุปสรรคและผลสำเร็จที่ผ่านมา
2. มองปัจจุบัน ด้วยการวิเคราะห์บทบาทของสถานศึกษาปัจจุบันแล้วนำผลการประเมินสถานศึกษามาเขียนเป็นข้อความ
3. วาดฝันอนาคต กำหนดตนเองให้เป็นสถานศึกษาในฝัน โดยพิจารณาข้อมูล ย้อนอดีตและมองปัจจุบันทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก
4. กำหนดวิสัยทัศน์ ดำเนินการนำข้อความของแต่ละคนมาเขียนเป็นวิสัยทัศน์

จิระภา ชิโรสง (2552, หน้า 19) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างวิสัยทัศน์ ไว้ดังนี้

1. การระบุนวัตกรรมประสงค์ให้ชัดเจน

ขั้นที่หนึ่ง ประชุมคณะทำงานออกแบบสร้างวิสัยทัศน์ให้แต่ละคนระบุ เหตุการณ์หรือการตัดสินใจในอดีต 4-8 อย่างที่เคยขึ้นกับองค์กร

ขั้นที่สอง ให้สมาชิกแต่ละคนเขียนวัตถุประสงค์ของเขาในการทำงาน ให้กับองค์กร โดยให้แสดงออกจากส่วนลึกของจิตใจและเพิ่มความหมายให้กับงานที่ทำการ เขียน วัตถุประสงค์อาจนำด้วยคำถาม

ขั้นที่สาม เป็นกิจกรรมกลุ่มให้จินตนาการว่าในอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้า เมื่อวันนั้นมาถึงองค์กรควรจะประสบความสำเร็จในด้านใด มีชื่อเสียงด้านใด บรรลุ วัตถุประสงค์ข้อใดบ้างหรือยังบกพร่องด้านใดบ้าง

ขั้นที่สี่ กลุ่มอธิบายว่า ลักษณะขององค์กรที่คาดหวังเป็นอย่างไร และ สะท้อนให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ขององค์กรเพียงใด

ขั้นที่ห้า นำข้อคิดที่ได้ทั้งหมดมารวมเข้าเป็นข้อความที่ระบุวัตถุประสงค์

ขั้นที่หก พิจารณาว่าจะวัดหรือประเมินวัตถุประสงค์นั้นได้อย่างไร

2. การระบุภารกิจให้ชัดเจน (Mission) เป็นการพิจารณาว่าองค์กรของท่าน ควรจะทำอะไรที่พิเศษหรือยิ่งใหญ่ให้สังคม เมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรอื่นที่มีวัตถุประสงค์ อย่างเดียวกันแล้ว พบว่าภารกิจขององค์กรของท่านควรแตกต่างจากองค์กรเหล่านั้นอย่างไรให้ เขียนภารกิจลงไปให้ชัดเจน

3. การวิเคราะห์องค์กรเนื่องจากวิสัยทัศน์ต้องอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร เพื่อดูความเป็นไปได้และดูว่าอะไรทำให้องค์กรของเราแตกต่างจากองค์กรอื่นในวงการเดียวกัน อะไรคือสิ่งที่ลูกค้าคาดหวังจากเรา ขณะเดียวกันก็ให้วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมขององค์กรด้วย

4. การสร้างวิสัยทัศน์ย้อนกลับไปดูวัตถุประสงค์ (Purpose) และภารกิจ (Mission) ที่เขียนไว้แล้วนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พิจารณา ความเป็นไปได้จากการวิเคราะห์ องค์กรแล้วปรับแก้ไขอีกครั้ง จากนั้นทดสอบประสิทธิผลของวิสัยทัศน์ที่เขียน โดยตอบคำถาม ให้ได้ว่าวิสัยทัศน์นั้นเป็นที่เข้าใจของคนในองค์กรหรือวงการเดียวกันนี้หรือไม่เราได้ดูความเป็นไปได้ของวิสัยทัศน์แล้วหรือยัง เป็นที่ชัดเจนหรือไม่ว่าเมื่อบรรลุตามวิสัยทัศน์แล้วจะเกิดผลอะไรขึ้นกับองค์กร

มนทล ไตรรัตน์สิงกุล (2554, หน้า 18) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างวิสัยทัศน์ไว้ดังนี้

1. ย้อนอดีต เป็นการเริ่มต้นของการกำหนดวิสัยทัศน์ ผู้กำหนดวิสัยทัศน์ จะต้องตอบคำถามให้ได้ว่าอดีตที่ผ่านมาหน่วยงานของเราเป็นอย่างไรบ้างและทุกๆ คนจะต้อง อภิปรายถึงการจัดการศึกษาที่ผ่านมาที่เป็นทั้งปัญหา อุปสรรค ความสำเร็จ หรือสิ่งที่

ทรงคุณค่าของหน่วยงาน

2. มองปัจจุบัน เป็นการวิเคราะห์บทบาทของหน่วยงานในปัจจุบันว่ามี ศักยภาพ เพียงใด มองภาพการบริหารจัดการว่าดีกว่าในอดีตหรือไม่ มีความพร้อมต่อการจัดการศึกษาอย่างน้อยแค่ไหนมีอะไรที่กำลังทำอยู่และได้รับการยกย่องเชิดชู มีการดำเนินงานที่มีอะไรเด่น เป็นพิเศษหรือมีอะไรที่ทำโดยที่ในอดีตไม่มีหรือไม่ได้ทำ

3. วาดฝันอนาคต เป็นการคาดคะเนหรือจินตนาการ โดยอาศัยข้อมูลจากการย้อนอดีต มองปัจจุบัน มาสร้างจินตภาพของหน่วยงานในอนาคต ซึ่งจะต้องตอบคำถามได้ว่าใน 3-5 ปีข้างหน้าเราต้องการให้เกิดอะไรขึ้นในหน่วยงานของเรา

4. กำหนดวิสัยทัศน์ นำข้อความสำคัญของย้อนอดีต มองปัจจุบัน และวาดฝันอนาคตมากำหนดวิสัยทัศน์ ว่าใน 3-5 ปีข้างหน้าหน่วยงานของเราต้องเป็นอย่างไร มีอะไรเป็นจุดขาย มีอะไรที่กระตุ้นเร้าใจคนอ่านให้เห็นแล้วเกิดอารมณ์ร่วมอยากที่จะเข้าเรียนสถานศึกษาแห่งนี้ ข้อความต้องกระชับ จดจำง่าย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครินทร์ (2554) ได้นำเสนอขั้นตอนการสร้างวิสัยทัศน์ ไว้ดังนี้

1. ย้อนอดีต โดยทบทวนภารกิจหน่วยงานทั้งหมดแล้วเขียนภาพหรือข้อความเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่ผ่านมาในด้านปัญหา อุปสรรค หรือความสำเร็จ
2. มองปัจจุบัน วิเคราะห์บทบาทของหน่วยงานในปัจจุบันและคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ถ้าหากไม่มีการเปลี่ยนแปลงแล้วเขียนเป็นภาพหรือข้อความ
3. วาดฝันอนาคต สร้างจินตนาการ หรือภาพฝันของหน่วยงานในอนาคต โดยพิจารณาภารกิจในปัจจุบัน สภาพแวดล้อมที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
4. กำหนดวิสัยทัศน์ เป็นการนำข้อความของแต่ละคนมาเขียนเป็นวิสัยทัศน์ ซึ่งข้อความวิสัยทัศน์ที่ดีควรเขียนให้เป็นข้อความที่มีความกระชับ สามารถจดจำง่ายและมีความเร้าใจ กระตุ้นให้อยากนำไปปฏิบัติ

จากขั้นตอนการสร้างวิสัยทัศน์ที่กล่าวมานี้ สรุปขั้นตอน ได้ดังนี้

1. ขั้นย้อนอดีต เป็นขั้นตอนแรกของการสร้างวิสัยทัศน์ ที่จะต้องตอบคำถามให้ได้ว่าที่ผ่านมาหน่วยงานของเราเป็นอย่างไร โดยการทบทวนภารกิจทั้งหมดที่ผ่านมา ของหน่วยงานว่าเป็นอย่างไร มีปัญหา อุปสรรคหรือความสำเร็จอะไรบ้างที่น่าสนใจ
2. ขั้นมองปัจจุบัน เป็นการวิเคราะห์บทบาทของหน่วยงานในปัจจุบันและคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
3. ขั้นวาดฝันอนาคต เป็นการคาดคะเนหรือจินตนาการ โดยอาศัยข้อมูลจากการมอง ปัจจุบันมาสร้างจินตนาการหรือภาพฝันของหน่วยงานในอนาคต

4. **ขึ้นกำหนดวิสัยทัศน์** คือ กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันซึ่งทุกคนต้องมีส่วนร่วม ร่วมอย่างแท้จริง

1.6 พันธกิจ (Mission)

พันธกิจคือจุดมุ่งหมายพื้นฐานซึ่งแสดงเหตุผลหรืออธิบายว่าทำไมสถานศึกษาจึงถือกำเนิดขึ้นมาหรือดำรงอยู่ เป็นหลักการที่ใช้เป็นแนวทางการตัดสินใจ กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และยุทธศาสตร์ การวิเคราะห์ภารกิจหรือพันธกิจของสถานศึกษา (Mission Analysis) เพื่อตรวจสอบว่างานหลักของสถานศึกษาที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ยังมีความเป็นอยู่หรือไม่ พันธกิจใดควรยกเลิกเพราะเหตุใด พันธกิจใดควรดำรงอยู่เพราะเหตุใด และพันธกิจใดควรปรับเปลี่ยนใหม่หรือเพิ่มขึ้นใหม่เพราะเหตุใด บุคลากรในสถานศึกษาต้องตระหนักว่าภารกิจใดคือภารกิจหลัก ภารกิจรอง ซึ่งบางหน่วยงานหลงบทบาทหน้าที่ ไปทำภารกิจรองแทนภารกิจหลักก็จะทำให้สถานศึกษานั้นมีปัญหาในการดำเนินงานได้คำถามที่ควรใช้สำหรับพันธกิจของสถานศึกษามี ดังนี้

1. สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่ออะไร
2. จุดประสงค์ที่แท้จริงของเราคืออะไร นอกจากการทำกำไรแล้วสถานศึกษายังมีจุดมุ่งหมายอะไรอีก
3. เอกลักษณ์หรือจุดเด่นเฉพาะของสถานศึกษาของเราคืออะไร
4. กลุ่มผู้รับบริการ คือใครบ้าง
5. บริการตัวเอกของเราในปัจจุบันคืออะไร และในอนาคตควรเป็นอะไร
6. ส่วนบริการของสถานศึกษาในท้องถิ่นที่สำคัญทั้งในปัจจุบันและอนาคตคือส่วนบริการไหนบ้าง
7. ขอบข่ายการบริการกว้างและครอบคลุมแค่ไหนในปัจจุบันและอนาคตจะเปลี่ยนไปอย่างไร
8. สถานศึกษาของเราได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรจากที่เคยเป็นมาเมื่อ 3-5 ปีที่ผ่านมา
9. ในอนาคตข้างหน้า 3-5 ปี สถานศึกษาของเราจะเปลี่ยนโฉมจากเดิมไปเป็นอะไรอย่างไร

10. ผลประโยชน์ที่มุ่งหวังและต้องการมากที่สุดของเราคืออะไรและมีวิธีการวัดผลสำเร็จเหล่านั้นอย่างไร

11. มีประเด็นแง่คิดเกี่ยวกับปรัชญาทางการศึกษาอะไรบ้างที่มีความสำคัญต่ออนาคตของสถานศึกษา เช่นเรื่องภาพพจน์ของสถานศึกษา ความเป็นผู้นำในกลุ่มสถานศึกษา บรรดาผู้ร่วมวิชาชีพหรือชุมชน ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ความสามารถในการคิดค้น พัฒนาขนาดการเลี้ยง คุณภาพ ประสิทธิภาพการผลิต วิธีการจัดการ ฯลฯ

12. ควรต้องพิจารณาให้น้ำหนักความสำคัญต่อกลุ่มภายนอก เช่น ผู้มีส่วนได้เสียลูกค้า ชุมชนบุคลากรและอื่นๆ ในเรื่องอะไรบ้างหรือไม่เมื่อได้มีการถามคำถามแล้วนำมา ร่วมกันปรึกษาและพิจารณาออกความเห็นกันแล้วจากนั้นก็จะเป็นไปประมวลและเขียนขึ้นเป็น ข้อความเพื่อนำมาพิจารณาอนุมัติอีกครั้ง

Pham Quoc Manh (2014) ได้กล่าวว่า พันธกิจคือเป็นเหตุผลทำไมมีองค์กร องค์กรเหล่านี้มักจะแสดงภารกิจของตัวเองด้วย “ประกาศภารกิจ” แหวมคม สั้นๆ อธิบายถึงองค์กรที่มีอยู่ทำอะไรและจะทำอะไรเพื่อความอยู่รอด

พันธกิจขององค์กรควรให้ข้อมูลเพื่อจะตอบ 3 คำถามดังต่อไปนี้

1. เป้าหมายขององค์กรคืออะไร
 2. องค์กรมีงานอะไรและให้บริการกับใคร
 3. มีหลักการและค่านิยมเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมขององค์กรหรือไม่
- พันธกิจเป็นที่ประสิทธิภาพมักจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์ต่อไปนี้
- เคลียร์ง่ายต่อการเข้าใจ และสั้นๆ
 - ชี้แนะได้ทำไมเราทำงานนี้และเหตุผลอะไรต้องมีองค์กร
 - ต้องเสนอขอขบช่ายงานบริการที่เหมาะสมและไม่แคบเกินไป
 - ต้องแสดงให้เห็นถึงโอกาสและชี้แนะได้สิ่งที่สังคมต้องการจากองค์กร
 - สอดคล้องกับความสามารถขององค์กรเอง
 - ชี้ให้เห็นข้อภาวะผูกพันขององค์กร

สรุปได้ว่าพันธกิจคือ หมายถึงหนทางและทางและชี้้นำการตัดสินใจ จัดเตรียม ข่ายงานหรือบริบทภายในแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษามักเป็นประโยคสั้นๆ

1.7 เป้าหมายการเรียนรู้

การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่กำหนดสิ่งที่ผู้เรียนต้องรู้และปฏิบัติได้จากการเรียนในหน่วยการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด สาระการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

1.7.1 มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

ที่นำมาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ต้องมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน และนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด บางตัวต้องฝึกซ้ำ เพื่อให้เกิดความชำนาญจึงสามารถอยู่ในหน่วยการเรียนรู้มากกว่าหนึ่งหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

1.7.2 สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอดได้จากการวิเคราะห์แก่นความรู้และมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด รวมถึงสาระการเรียนรู้ที่ นักเรียนจะได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดในหน่วยการเรียนรู้

1.7.3 สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดประกอบด้วยสาระการเรียนรู้แกนกลางและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

1.7.4 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

วิเคราะห์ได้จากสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนที่หลักสูตรแกนกลางฯ กำหนดไว้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด และธรรมชาติวิชาซึ่งสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสารเป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับ

หรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

1.7.5 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง คุณภาพของผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่กำหนดขึ้นโดยพิจารณาจากสภาพของสังคม และการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งทำให้มีความจำเป็นต้องเน้นและปลูกฝังลักษณะดังกล่าวให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนทุกคนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในองค์รวมทั้งด้านสติปัญญา และคุณธรรม อันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงสงบสุขในสังคม

Tran Chi Dao, Lam Quang Thiep and D. Sloper. (1995, p. 79) ได้เสนอว่า เป้าหมายที่สำคัญของการศึกษาเวียดนามคือ

1. ยกกระดับสติปัญญาของประชาชน (To raise the People's intellectual) เพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมและทันต่อการพัฒนา

2. ยกกระดับคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ (To raise the quality of human resources) เพื่อประชาชนสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงาน (Market Based) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. สรรหา ส่งเสริม และใช้ประโยชน์จากกลุ่มอัจฉริยะ (To detect, to store and maket good use of talents) เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ และทางด้านการผลิต การจัดการ ทางด้านธุรกิจ

2. องค์ประกอบด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถกำหนด องค์ประกอบย่อยของด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ 2) ให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเรียนรู้ และ 3) สร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ

2.1 ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้

วิสัยทัศน์ร่วม หมายถึง ภาพในอนาคตของโรงเรียนที่ทุกคนร่วมกันวาดฝัน และปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้นจริงกับโรงเรียนของตน วิสัยทัศน์ร่วมจึงทรงพลังที่ช่วยยึดเหนี่ยวทุกคนให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และมีความรู้สึกร่วมในเป้าหมายที่จะต้องก้าวไปให้ถึง ดังนั้นวิสัยทัศน์ร่วมจึงเป็นพลังขับเคลื่อน ให้ภารกิจทุกอย่างของโรงเรียนมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน วิสัยทัศน์ร่วมมิได้เกิดขึ้นหรือเป็นของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ วิสัยทัศน์ร่วมที่ดีควรมีความชัดเจนทั้งเป้าหมายและแนวทางที่สามารถบรรลุได้จริง และไม่ควรเป็นเพียงแต่ข้อความสั้นๆ ที่กระชับชัดเจนดึงดูดใจเท่านั้น แต่ควรมีพลังในการกำกับพฤติกรรมของบุคคลให้ปฏิบัติงานสอดคล้องได้ตรงกับความคาดหวัง อย่างมีความหวังและมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติภารกิจทั้งของส่วนตนและของทีมงานโดยเต็มความสามารถ โดยยึดหลักการทำให้ส่วนรวมร่วมกัน

Senge (1990, อ้างถึงใน พัชราวดี ศรีบุญเรือง 2553, หน้า 91) กล่าวว่า การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันหมายถึง สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันซึ่งมาจากแต่ละคนพันซึ่งกันและกัน โดยแต่ละ

คนจะแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ส่วนบุคคลและให้เหตุผลซึ่งกันและกันเกี่ยวกับสิ่งที่อยากจะทำ และสิ่งที่เป็นไปได้ จุดมุ่งหมายขององค์กรเพื่อการเรียนรู้ คือ การผลักดันให้ทุกคนมีข้อสัญญาผูกมัดโดยอาศัยจุดประสงค์ร่วมกันบนพื้นฐานของการเป็นหุ้นส่วน หรือ พันธมิตร ดังนั้นวิสัยทัศน์จะไม่สามารถกำหนดขึ้นมาได้ถ้าวิสัยทัศน์นั้นไม่เป็นที่ยอมรับขององค์กร ต้องการความมุ่งมั่นต่อวิสัยทัศน์ร่วมกันไม่ใช่เป็นการยินยอมเท่านั้น

Senge (2004, อ้างถึงใน พัชราวดี ศรีบุญเรือง 2553, หน้า 90) กล่าวว่า การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันนั้น ไม่ได้หมายถึงการแสดงความคิดเห็น หรือแนวคิดสำคัญ แต่เป็นมากกว่านั้น เป็นพลังที่ออกมาจากความคิด จากหัวใจของแต่ละคนที่ต้องการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันโดยการสร้างภาพจากสมองและหัวใจเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลาย การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันจะนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ปรับการเรียนรู้ เพิ่มศักยภาพจากความคิดที่เป็นนามธรรมและไม่มี ความหมาย เป็นวิสัยทัศน์ที่ทุกคนต้องการความสำเร็จร่วมกัน

เดชน์ เทียมรัตน์ และกานต์สุตา มาษะศิริานนท์ (2554) ได้กล่าวถึง การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันว่าหมายถึง ความมุ่งมั่นขององค์กรที่ทุกคนจะต้องร่วมกันบูรณาการให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นให้จงได้ในอนาคต

สรุปได้ว่า การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน คือ การสร้างวิสัยทัศน์หรือภาพอนาคตร่วมกันของทีม เพื่อร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมายและทิศทางของทีม เพื่อให้เกิดเป็นภาพเดียวกันและมุ่งไปในทิศทางเดียวกันเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน

2.2 ให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเรียนรู้

2.2.1 ความหมายการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็น กระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดขึ้นโดยเป็นผลมาจากประสบการณ์ และช่วยเพิ่มศักยภาพในการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานและการเรียนรู้ในอนาคต (Mayer. 2002 ,อ้างถึงใน วิจารย์ พานิช 2556) คำนิยามนี้มีองค์ประกอบ ที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. การเรียนรู้เป็น กระบวนการ ไม่ใช่ผลผลิต อย่างไรก็ตามเนื่องจากกระบวนการนี้เกิดขึ้นในความคิด เราจึงกล่าวว่ามีกระบวนการนี้เกิดขึ้นแล้วได้โดยอาศัยการอ้างอิงจากผลผลิต หรือผลงานของนักศึกษาเท่านั้น

2. การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลง ความรู้ ความเชื่อ พฤติกรรม หรือทัศนคติ การเปลี่ยนแปลงนี้ค่อยๆ เกิดขึ้น ไม่ได้เกิดขึ้นชั่วครู่ชั่วยาม แต่มีผลกระทบที่คงอยู่ยาวนานต่อวิถีคิดและการกระทำของนักศึกษา

3. การเรียนรู้ไม่ใช่เรื่องที่ถูกใครมากระทำ ต่อนักศึกษา แต่เป็นเรื่อง ที่นักศึกษากระทำต่อตนเอง เป็นผลโดยตรงจากวิธีที่นักศึกษาตีความและตอบสนองต่อประสบการณ์ของตน ทั้งในอดีตและ ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะนักศึกษาจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม

2.2.2 จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้

พฤติกรรมกรเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของนักการศึกษาซึ่งกำหนดโดย บลูมและคณะ (Bloom and Others) มุ่งพัฒนาผู้เรียนใน 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) คือ ผลของการเรียนที่เป็นความสามารถทางสมอง ครอบคลุมพฤติกรรมประเภท ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และประเมินผล

2. ด้านเจตพิสัย (Affective Domain) คือ ผลของการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงด้านความรู้สึก ครอบคลุมพฤติกรรมประเภท ความรู้สึก ความสนใจ ทัศนคติ การประเมินค่าและค่านิยม

3. ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) คือ ผลของการเรียนรู้ที่เป็นความสามารถด้านการปฏิบัติครอบคลุมพฤติกรรมประเภท การเคลื่อนไหว การกระทำ การปฏิบัติงาน การมีทักษะและความชำนาญ

Ngo Anh Cuong (2015) ได้เสนอเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้คือ

1. นำไปสู่การพัฒนาแรงงานและสังคม
2. พัฒนาทักษะส่วนบุคคล
3. หน้าที่ความรับผิดชอบของพลเมือง
4. ถ่ายทอดค่านิยมและประเพณีให้รุ่นต่อไป

2.2.3 องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้

ดอลลาร์ด และมิลเลอร์ (Dallard and Miller) เสนอว่าการเรียนรู้ มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

1. แรงขับ (Drive) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล เป็นความพร้อมที่จะเรียนรู้ของบุคคลทั้งสมอง ระบบประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ แรงขับและความพร้อมเหล่านี้จะก่อให้เกิดปฏิกิริยา หรือพฤติกรรมที่จะชักนำไปสู่การเรียนรู้ต่อไป

2. สิ่งเร้า (Stimulus) เป็นสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นตัวการที่ทำให้บุคคลมีปฏิกิริยา หรือพฤติกรรมตอบสนองออกมา ในสภาพการเรียนรู้การสอน

สิ่งเร้าจะหมายถึงครู กิจกรรมการสอน และอุปกรณ์การสอนต่างๆ ที่ครูนำมาใช้

3. การตอบสนอง (Response) เป็นปฏิกิริยา หรือพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกมาเมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า ทั้งส่วนที่สังเกตเห็นได้และส่วนที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้เช่น การเคลื่อนไหว ท่าทาง คำพูด การคิด การรับรู้ ความสนใจ และความรู้สึก เป็นต้น

4. การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นการให้สิ่งที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอันมีผลในการเพิ่มพลังให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองเพิ่มขึ้น การเสริมแรงมีทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคลเป็นอันมาก

2.2.4 การเรียนรู้ต้องอาศัยทั้งการฝึกฝนที่มุ่งเป้าหมายและผลป้อนกลับที่มุ่งเป้าหมาย

การเรียนรู้และสมรรถนะจะได้รับการส่งเสริมอย่างดีที่สุดเมื่อนักศึกษาใส่ใจเข้าร่วมในการฝึกฝนปฏิบัติที่เน้นจุดมุ่งหมายหรือเน้นเกณฑ์อันจำเพาะเจาะจง และเป็นการฝึกฝนที่ตั้งเป้าไว้ ณ ระดับความท้าทายที่เหมาะสม รวมทั้งมีปริมาณและความถี่เพียงพอที่จะทำให้ นักศึกษาบรรลุผลได้ตามเกณฑ์ประเมินสมรรถนะ การฝึกฝนปฏิบัติจะต้องควบคู่ไปกับผลป้อนกลับที่สื่อสารแจ้งชัดเกี่ยวกับสมรรถนะด้านต่างๆ ของนักศึกษาตามที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์เป้าหมายจำเพาะ อีกทั้งผลป้อนกลับนั้นต้องให้ข้อมูลที่จะช่วยให้นักศึกษาพัฒนาก้าวหน้าไป บรรลุผลตามเกณฑ์ดังกล่าว ตลอดจนต้องให้ผลป้อนกลับดังกล่าวแก่นักศึกษาอย่างทันการณ และมีความถี่ที่เหมาะสมที่จะทำให้ผลป้อนกลับดังกล่าวเกิดประโยชน์

กิจกรรมการเรียนการสอน นับเป็นองค์ประกอบหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนการสอนมีความสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจในเนื้อหา มีทักษะ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญ ของการนำหลักสูตรไปใช้

ลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีดังนี้

- 1) กิจกรรมการเรียนการสอน ควรเป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้าน
- 2) กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีควรเร่งให้ผู้เรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วม
- 3) กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรให้โอกาสและเห็นความสำคัญของผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียน
- 4) กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีควรมีการฝึกวิธีการแสวงหาความรู้

และมีการฝึกวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองของผู้เรียน (สุมน อมรวิวัฒน์, 2549)

2.3 สร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ

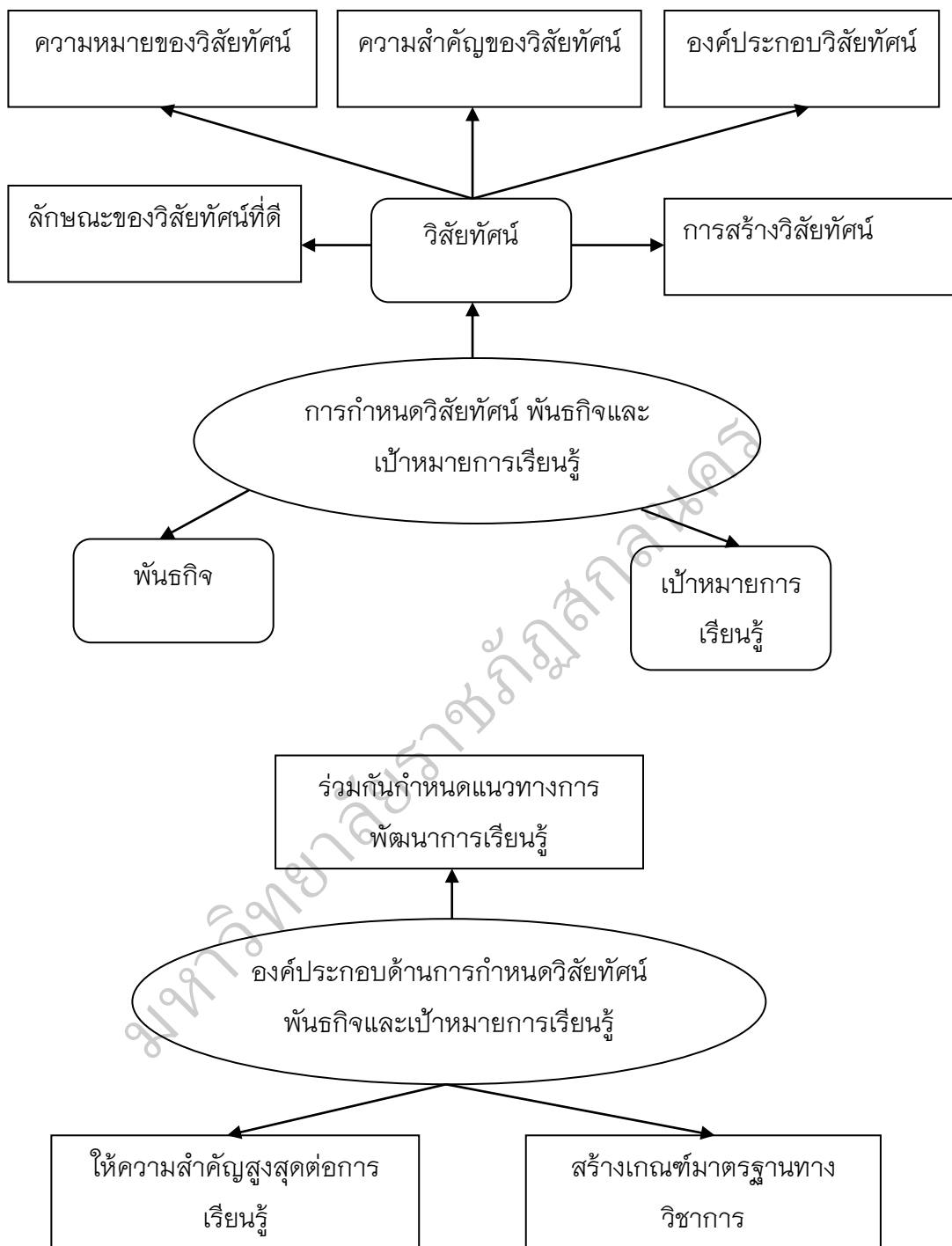
การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายถึง กำหนดภาระงาน หรือหัวข้อเรื่องที่ต้องควบคุมและการประเมินให้ชัดเจน และการวัดผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริง (measuring actual performance) เช่น ผู้บริหารสังเกตการณ์ด้วยตนเอง มีการรายงานผลในรูปสถิติ มีการรายงานผลในรูปวาจา และมีการรายงานเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งนิยามดังกล่าวเชื่อมโยงถึงตัวบ่งชี้ การวัดผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงประกอบด้วย

- 1) ผู้บริหารสังเกตการณ์ด้วยตนเองหรือรูปคณะกรรมการ
- 2) กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานให้ชัดเจน
- 3) การวัดผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริง

สรุปได้ว่ากิจกรรมในการวางข้อกำหนดที่เกี่ยวกับปัญหาสำคัญที่มีอยู่หรือที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้เป็นหลักเกณฑ์ใช้กันทั่วไปจนเป็นปกติวิสัย โดยมุ่งให้บรรลุถึงความสำเร็จสูงสุดตามข้อกำหนดที่วางไว้

4. บทสรุป

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการขององค์ประกอบ “การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้” ได้ว่า หมายถึง การระบุแนวทางปฏิบัติของครู เกี่ยวกับการกำหนดทิศทางและเป้าหมายการเรียนรู้ เพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ จากนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดองค์ประกอบย่อยของด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ 2) ให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเรียนรู้ และ 3) สร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ

กรณีศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

**กรณีศึกษา : บทบาทของการเป็นผู้นำครูในสถาบันการศึกษาและ
ผลกระทบต่อความเป็นอิสระ และความสามารถในการเรียนรู้และ
การศึกษาด้วยตนเองของครู**

โดย Ms. Nguyen Thi Ngoc Llen

คณะกรรมการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งชาติฮานอย

ในบริบทของการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน ครูในสถาบันการศึกษาควรจะมีความเป็นผู้นำมากขึ้น บทบาทผู้นำของครูในสถาบันการศึกษาจะต้องแสดงออกเป็นรูปธรรม ไม่ใช่เป็นนามธรรม จากการวิเคราะห์บทบาทของการเป็นผู้นำในสถาบันการศึกษา เราสามารถมองเห็นได้เมื่อครูได้รับบทบาทการเป็นผู้นำในสถาบันการศึกษา ครูจะมีผลงานในเชิงบวกต่อการพัฒนาสถาบันการศึกษา และการปรับปรุงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทของการเป็นผู้นำครูในสถาบันการศึกษาประกอบด้วย

1. ร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ของสถาบันการศึกษาและเป้าหมายการเรียนรู้

ในบทบาทของผู้นำครูเป็นหลักในสถาบันการศึกษา ครูจะร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ของสถาบันการศึกษา นอกจากนี้ ครูในสถาบันการศึกษายังเป็นผู้จัดการและผู้บริหารกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในการปฏิบัติหน้าที่ที่ดีในบทบาทฐานะ “ผู้นำการเรียนการสอน” ครูต้องสร้าง “วิสัยทัศน์” หรือ “เป้าหมาย” สำหรับชั้นเรียนและสำหรับผู้เรียนแต่ละคน ครูกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ได้ดี เป็นการเริ่มต้นในขั้นตอนแรกสู่ความสำเร็จ และในความพยายามของครูที่จะนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของการพัฒนา

2. การสร้างกลยุทธ์และการวางแผนเพื่อดำเนินการตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ขั้นตอนที่สองในบทบาทของการเป็นผู้นำเพื่อนำผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จ คือ การวางแผนเพื่อดำเนินการตามเป้าหมายที่ตั้งไว้แผนการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาส่วนบุคคล ที่จะตอบสนองความต้องการของงาน (การเรียนรู้เพื่อยกระดับการศึกษา เพื่อปรับปรุงตัวเองให้สมบูรณ์แบบ)

- การวางแผนและการดำเนินการตามวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน (ผ่านแต่ละขั้นตอน แต่ละบทเรียน ผู้เรียนบรรลุสิ่งใด)
- วางแผนที่จะสนับสนุนผู้เรียนในการสร้างและดำเนินการตามเป้าหมายของตนเอง

3. ความสามัคคี ร่วมกันสร้างความเข้มแข็งของทีมครู

เมื่อได้กำหนดเป้าหมายและแผนการดำเนินการตามเป้าหมาย เพื่อให้เป้าหมายและแผนไปสู่ความสำเร็จ ครูต้องแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำโดยการรวมกันสร้างความเข้มแข็งของทีมครู ความเข้มแข็งของสถาบันการศึกษาความเข้มแข็งของคณะอาจารย์ และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้เรียน

Troen และBoles (1994) อธิบายถึงบทบาทการเป็นผู้นำของครู เป็นความพยายามร่วมมือกันในการการพัฒนาวิชาการของครูและส่งเสริมการพัฒนาอาชีพของครู เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน Wasley (1991) ยืนยันว่าเมื่อครูมีบทบาทความเป็นผู้นำ ครูไม่เพียงแต่ได้รับผลประโยชน์จากความร่วมมือและมีความสามารถในการ “ส่งเสริมให้เพื่อนร่วมงานเปลี่ยนแปลง เพื่อจะทำสิ่งที่ปกติครูไม่เคยปฏิบัติ โดยปราศจากการมีอิทธิพลของผู้นำ” ดังนั้น ในฐานะการเป็นผู้นำ ครูจะทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็ง เพื่อการพัฒนาตัวเองและเพื่อนร่วมงาน โดยรวมกันสร้างความเข้มแข็งของทีมครูและสิ่งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะผู้เรียน

นอกจากนี้ บทบาทการเป็นผู้นำของครูเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดความสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ทีมผู้เรียน และการใช้อิทธิพลของตัวเองเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้ทีมผู้เรียนดำเนินการให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4. การสร้างภาพทัศนคติดีและแรงบันดาลใจให้ผู้เรียน

ครูเป็นอาชีพที่พิเศษ บุคลิกภาพเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับผู้มีอาชีพครู ดังนั้นการสร้างภาพและชื่อเสียงของตัวเองเป็นสิ่งสำคัญมาก ในฐานะที่เป็นครูและเป็นผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้เรียน การสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้น ส่งเสริม ดึงดูดผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของครู ถ้าครูไม่มีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ ครูก็เป็นเพียงแค่ “เครื่องพูด” ดังนั้น ในฐานะเป็นครูที่ประสบความสำเร็จแล้ว ครูควรเป็นผู้นำและมีภาวะผู้นำด้วย

5. การตัดสินใจที่เหมาะสมกับบทบาทของตนเอง

บางครั้งการตัดสินใจกลายเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับครู การใช้แนวทางแก้ปัญหากับการละเมิดวินัยของผู้เรียน จะทำอย่างไรเมื่อนักเรียนไม่มีวินัยเป็นเรื่องที่น่าเศร้ามากเมื่อการตัดสินใจของครูไม่ฉลาดและขาดความอดทน

6. สร้างการเปลี่ยนแปลงให้องค์กร ตัวเองและผู้เรียน

ในฐานะที่เป็น “บุคคลสำคัญ” ในสถาบันการศึกษา ครูผู้สอนยังเป็นบุคคลสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงของสถาบันการศึกษา สำคัญที่สุดคือครูผู้สอน

ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่คุณภาพของผู้เรียน

ในทางกลับกันจุดมุ่งหมายในกระบวนการศึกษาและการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา คือการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีของผู้เรียน ตอบสนองความต้องการของสังคม จึงต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้เรียนในทิศทางของการปรับปรุงและการพัฒนา นี่คือการเป้าหมายและหน้าที่สำคัญของครูผู้สอน

7. การสร้างสภาพแวดล้อมต่อการทำงาน การเรียนรู้และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรในชั้นเรียน

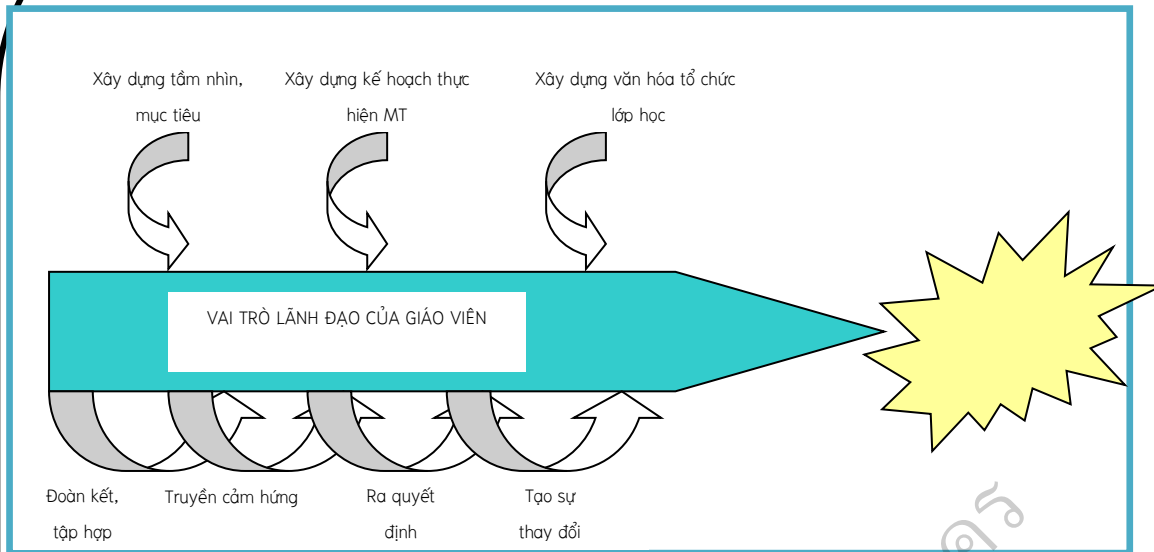
ครูเป็นบุคคลหลักที่สร้างวัฒนธรรมในสถาบันการศึกษา สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมต่อการทำงานแบบมีอาชีพ มีความรับผิดชอบและมีประสิทธิภาพ ในทางกลับกัน ครูยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรของห้องเรียน สรุปว่า ในการเปลี่ยนแปลงของบริบทและความต้องการของสังคม ซึ่งทำให้การศึกษาและบทบาทของครูควรจะมีการเปลี่ยนแปลง จากตำแหน่งของบุคคลที่เป็น “ผู้ตามผู้บังคับบัญชา หรือผู้ตาม” ควรจะกลายเป็น “ผู้บังคับบัญชา หรือเป็นผู้นำ” เพื่อให้ครูแสดงความคิดริเริ่ม ความคิดในเชิงบวกต่อการทำงาน

ในฐานะที่เป็นผู้นำในสถาบันการศึกษา ครูมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น หรือให้คำปรึกษากับสถาบันการศึกษาและผู้บริหาร ให้เขามีส่วนร่วมในความรับผิดชอบมากขึ้น

บทบาทการเป็นผู้นำที่แสดงออกในตัวครู คือมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ ดึงดูด กระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ครูจัดขึ้น ซึ่งจะทำให้ประสิทธิภาพของการศึกษาและการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น

ความเป็นผู้นำของครูยังส่งผลต่อสภาพแวดล้อมทางวิชาการในสถาบันการศึกษา เมื่อครูแต่ละท่านยินดีที่จะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางวิชาการและปัญหาในการดูแลผู้เรียน

บทบาทความเป็นผู้นำของครูผู้สอนที่แสดงออกในห้องเรียน ครูจะแนะนำถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของบทเรียนให้กับผู้เรียน และการจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ภาพที่ 3 ผลกระทบจากความเป็นผู้นำต่อการเรียนรู้ และการศึกษาดด้วยตนเองของครู

8. สรุป

ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการของการมีอิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยมีผลกระทบเชิงบวกเพื่อบรรลุเป้าหมาย ในแง่ที่ว่า เมื่อครูมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทจาก “ผู้ตาม” มาเป็นบทบาทของ “ผู้นำ” ทำให้สามารถปรับปรุงทั้งผู้สอนและผู้เรียน และพัฒนาคุณภาพการศึกษา บทบาทความเป็นผู้นำของครูควรจะแสดงออกในทุกด้าน ทุกกิจกรรมของสถาบันการศึกษา กิจกรรมแรกคือการเรียนการสอน คุณภาพของการศึกษาของชาติจะขึ้นอยู่กับคุณภาพของแต่ละสถาบันการศึกษา คุณภาพของแต่ละสถาบันการศึกษาได้กำหนดโดยความคิดเชิงบวก เชิงรุก สร้างสรรค์และ “อิทธิพล” ของครูผู้สอน สิ่งนี้จะเกิดได้เมื่อครูออกจากความคิดเชิงลบ เชิงรับของบทบาท “ผู้ตามบังคับบัญชา หรือผู้ตาม”

กรณีศึกษา: ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership)

โดย นางศิวพร อัจหาญ

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คัมภีร์ไบเบิลได้กล่าวว่า “Where there is no vision, the people perish” โดยให้ความสำคัญของวิสัยทัศน์ว่า “ถ้าผู้นำขาดวิสัยทัศน์ ประชาชนก็สาบสูญ” ซึ่งนับว่าวิสัยทัศน์มีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์จึงต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารเป็นอย่างดี ต้องรู้จักสะสมความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ หมั่นศึกษาค้นคว้าหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ Rick Warren กล่าวว่า “ผู้นำคือผู้เรียนรู้ หรือ Leaders are learners” ไม่ทำตัวเป็นน้ำชาล้นถ้วย ต้องเป็นเหมือนที่ Socrates นักปราชญ์ชาวกรีกที่ได้กล่าวไว้ว่า “As for me, all I know is that I know nothing.” รวมทั้งต้องมองการณ์ไกล สามารถวางแผนระยะยาว สามารถแก้ปัญหาได้อย่างชาญฉลาดและเปลี่ยนวิกฤติสู่โอกาสได้อย่างเหมาะสม

วิสัยทัศน์ (Vision) เป็นภาพความสำเร็จที่ต้องการในอนาคตขององค์การหรือหน่วยงาน ว่าต้องการให้เป็นอย่างไร มีแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างไร การกำหนดวิสัยทัศน์ จึงมีคำกล่าวเปรียบเปรยไว้ว่าเป็นภาพ “ฝันให้ไกล ไปให้ถึง” ฉะนั้นการจัดทำวิสัยทัศน์จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารจึงต้องมีวิสัยทัศน์ในตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพสังคม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าทำในสิ่งใหม่ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารตามบริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความ เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่สามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์ภาพจูงใจให้เกิดความร่วมมือร่วมใจระหว่างผู้ปฏิบัติงานในองค์การให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) ได้ถูกพัฒนาจากแนวคิด ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) จากทัศนะนักวิชาการหลายๆ ท่านต่างก็มีแนวคิดที่สอดคล้องกันนั่นคือ “ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์” เป็นความสามารถของผู้นำในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ (Formulating) กำหนดทิศทางและเป้าหมายเพื่อสร้างอนาคตขององค์การ กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และคิดนอกกรอบในการทำงาน 2) การเผยแพร่วิสัยทัศน์ (Articulating) โดยการโน้มน้าว จูงใจให้บุคลากรยึดมั่น และร่วมสานฝันต่อวิสัยทัศน์ขององค์การ สามารถสื่อสารวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน 3) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ (Implementing)

โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ กระตุ้นการทำงานเป็นทีม กระตุ้นให้บุคลากรได้ใช้ศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ โดยมุ่งเน้นการกระจายและเพิ่มอำนาจแก่บุคลากร และ 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี (Role Model) มีความซื่อสัตย์และยึดมั่นสิ่งที่ถูกต้องในการทำงานมีการประพฤติตนดีปฏิบัติตามมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรม (Have a vision, communicate the vision, create the vision) ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์เป็นกระบวนการที่มีพลวัตซึ่งเกี่ยวพันกัน 3 ขั้นตอน ดังนี้ (Westley & Mintzberg, 1989, หน้า 1) เป็นภาพลักษณ์ (Image) ที่พึงประสงค์ในอนาคตขององค์การ 2) มีการสื่อสารเพื่อให้เกิดการร่วม (Shared) ต่อวิสัยทัศน์ 3) ให้อำนาจการตัดสินใจแก่ผู้ตาม (Empowered) เพื่อให้คนเหล่านี้สามารถนำวิสัยทัศน์ร่วมสู่การปฏิบัติให้กลายเป็นจริงในที่สุด ผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ควรมีทักษะที่สำคัญ 3 ประการ คือ (Nanus, 1992, หน้า 1) ต้องสามารถอธิบายวิสัยทัศน์ของตนให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ (ability to explain the vision to others) 2) ต้องสามารถจูงใจหรือกำหนดรูปแบบวิธีการปฏิบัติให้สมาชิกปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ได้ไม่เพียงแต่แสดงออกทางวาจาเท่านั้น แต่รวมถึงการแสดงออกทางพฤติกรรม (ability to express the vision not just verbally but through behavior) และ 3) สามารถขยายหรือประยุกต์วิสัยทัศน์ให้ผู้บริหารฝ่ายต่างๆ ที่จะต้องเกี่ยวข้องในการปฏิบัติได้ (ability to extent or apply the vision to different leadership contexts)

การที่ผู้เขียนบทความได้ไปสัมภาษณ์ ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ เกี่ยวกับคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ สามารถสรุปได้ว่าผู้ที่มีภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ควรมีคุณลักษณะดังนี้ 1) กล้าคิด กล้าทำ กล้ารับผิดชอบ (Dare to think, dare to do, Dare to responsible) 2) มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self Confidence) 3) กล้าคิดต่าง (Dare to Think Different) 4) กล้าตัดสินใจ (Dare to Determine) 4) พร้อมเผชิญแรงกดดัน (Ready to Face the Pressure) 5) พร้อมที่จะรับผลที่ตามมา (Ready to Face the Reflection) 6) พร้อมที่จะรับฟังคนอื่น (Caring & Ready to Listen to Other) 7) เสียสละ/ไม่เห็นแก่ตัว (Sacrifice/Unselfish) 8) จิตอาสา (Public mindness) 9) อยู่เพื่อคนอื่น (Public service) 10) กล้าก้าวข้ามพรมแดนของตัวเอง (Dare to go over the ego) 11) มีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) และ 12) มีทักษะที่จะเห็นภาพรวม/ภาพในอนาคตอย่างชัดเจน (Skill to see the future overall image) ซึ่งจะเห็นได้ว่าคุณลักษณะส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น

ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ กล่าวถึง Martin Luther King Junior นักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนชาวอเมริกันได้พูดถึงความแตกต่างระหว่างนักฝัน (Dreamer) กับ ผู้ที่มีวิสัยทัศน์ (Visionary) ไว้ว่า Dreamer จะหลับตา ส่วน Visionary จะเปิดตา มองไปในอนาคตที่ไกล และ

จินตนาการภาพที่ต้องการให้เป็น Visionary คือคนที่เห็นปัญหาจะไม่ถามว่า Why? เห็นปัญหาแล้วคิดหาทางออก เมื่อคิดหาทางออกได้แล้วก็ตั้งคำถามว่า Why not? ดังที่ John Fitzgerald Kennedy ประธานาธิบดี คนที่ 35 ของสหรัฐอเมริกาพูดไว้ว่า “There are those who look at things the way they are, and ask why...I dream of things that never were, and ask why not?” ผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ต้องมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ “If your action inspire other to dream more, learn more ,do more and become more, you are a leader” ต้องชี้ให้เห็นว่าเป้าหมายอยู่ที่ไหน “Where is goal.. Come with me...I will show you.” ต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าคิดต่างพร้อมที่จะเผชิญกับแรงกดดัน พร้อมที่จะยอมรับผลที่ตามมา เสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว อยู่เพื่อคนอื่น ยอมรับฟังคนอื่น และกล้าที่จะก้าวข้ามพันท้อตตาของตนเอง

บรรณานุกรม

- การประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการ. (2554). PBB ระบบงบประมาณแบบ
มุ่งเน้น ผลงาน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ปฏิบัติการปรับปรุงระบบการจัดการงบประมาณ.
โกศิษฎ์ เพลรินทร์. (2552). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหาร
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ศษ.ต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
จิตติมา วรณศรี. (2550). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อวิสัยทัศน์ของ
ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาการ
บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
จิระภา ชิโรสง. (2552). องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนกลยุทธ์. Retrieved from
<http://www.pawpa.blogspot.com/>. [2552, กุมภาพันธ์ 5]
เดชน์ เทียมรัตน์ และกานต์สุดา มาชะศิริานนท์. (2554). วินัย...สำหรับองค์การเรียนรู้. พิมพ์
ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: เอ็กชเปอร์เน็ท.
ทองใบ สุตซารี, (2551). ภาวะผู้นำ: กลไกขับเคลื่อนองค์การแห่งการเรียนรู้ (Leadership: The
Movement Mechanism for Learning Organization). พิมพ์ครั้งที่ 3. อุบลราชธานี:
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
ธงชัย พุ่มชลิต. (2552). สร้างวิสัยทัศน์...ให้ชัดและเป็นจริง. Retrieved from
http://202.183.190.2/FTPiWebAdmin/knw_pworld/image_content/58/Strategic1.doc
c. [2552, กุมภาพันธ์ 5]
บัณฑิต แทนพิทักษ์. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ อำนาจ ความศรัทธา
และความพึงพอใจในงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา. ปรินคณาณิพนธ์ดุสิตบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ. (2548). รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของ
ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
พัชรชาติ ศรีบุญเรือง. (2553). การพัฒนารูปแบบการแบ่งปันความรู้ด้วยวิธีผสมผสาน
โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์เอไอซีเพื่อส่งเสริมการสร้างวิสัยทัศน์
ร่วมกันของนักเรียนแกนนำ อ ย.น้อย. ปรินคณาณิพนธ์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา
เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยี
การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พัฒนิจ โกฎจนาท. (2552, ตุลาคม-พฤศจิกายน). การสร้างวิสัยทัศน์ของผู้บริหารยุคใหม่.
วารสารวิชาการ, 3(1), 23 -26.

- พิชาภพ พันธุ์แพ. (2554). *ผู้นำกับการจัดการการเปลี่ยนแปลง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนทล ไตรรัตน์สิงห์กุล. (2554). *การกำหนดทิศทางของสถานศึกษา*. Retrieved from http://kmchal.net/supervisor/news/550705_3.pdf. [2554, พฤศจิกายน 18]
- มนัส บุญประกอบ และคณะ. (2552). *การศึกษาวิสัยทัศน์ที่มีต่อระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารและข้าราชการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- मारศรี สุธานี. (2550). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับวิสัยทัศน์ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร*. ปรินคิปัลการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหาร การศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ราชภัฏเพชรบุรี, สถาบัน. (2555). *ชุดการเรียนรู้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน*. เพชรบุรี: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ราชภัฏนครินทร์, มหาวิทยาลัย. (2554). *การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์*. Retrieved from <http://113.53.232.212/~pcc29/Plan/Vision.ppt>. [2554, พฤศจิกายน 18]
- วันทนา เมืองจันทร์. (2552). *วิสัยทัศน์ของผู้บริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สยามมิตรการพิมพ์.
- วิชาการ, กรม. (2550). *คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา: การพัฒนา วิสัยทัศน์ในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- วีรุธ มาชะศิริานนท์. (2554). *การพัฒนาวิสัยทัศน์ผู้นำ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เอ็กเปอร์ เน็ท.
- วีระ ประเสริฐศิลป์. (2556). *เอกสารสาร: การเรียนรู้ เล่ม 1 ชุดวิชาผู้บริหารสถานศึกษามี้อ อาชีพ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- วิระวัฒน์ บันนิตามัย. (2551). *การสร้างวิสัยทัศน์: คิดให้ได้-สื่อให้เป็น-ปฏิบัติล่วงหน้า*. *วารสาร สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 24(2), 37-43.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2555). *แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- คิวงพร อาจหาญ. (2556). *Visionary Leadership. 17 Exemplary Superleadership*. Seminar in Trends Educational Administration and Leadership. 7, 65-70.
- สมเดช ศรีแสง. (2550). *วิสัยทัศน์กับการบริหารโรงเรียนแนวใหม่*. เอกสารวิชาการ: กรุงเทพมหานคร.

- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2550). *วิสัยทัศน์: พลังแห่งความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการ การศึกษาเอกชน.
- สถิตย์คุณ กิตติยากร. (2550). *ประมวลศัพท์ธุรกิจ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2551). *ปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน : การ พัฒนาและการตรวจสอบความตรงของตัวแบบ*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สิทธิชัย เทวธีระรัตน์. (2550). *วิสัยทัศน์ของการโฆษณาระหว่างประเทศไทยในการตลาดโลก*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- สิร์รानी วสุภัทร. (2551). *ภาวะผู้นำทางวิชาการ และสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. (2555). *ประมวลสาระชุดวิชาการวางแผนกลยุทธ์และ การ ควบคุม*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุเทพ ชาวลิต. (2551, มกราคม-มิถุนายน). *วิสัยทัศน์นักบริหารทันสมัย. วิทยาการจัดการ*, 16 (1), 51-58.
- เสรี พงศ์พิศ. (2551, สิงหาคม 6). *นายกอบท. กับวิสัยทัศน์พัฒนา. สยามรัฐ*, หน้า 7.
- Blasé, J & Blasé, J. (1999a). Principals' instructional leadership and teacher development: Teachers' perspectives. *Educational Administration Quarterly*, 35(3), 349-378.
- Bossert, S. T. (1998). School Effects. (Boyan, N. J., Ed.,) *Handbook of research on education administration: A Project of the American Educational Research Association*. Longman Inc. NY.
- Goddard, R.; Sweetland, S.; & Hoy, W. (2000). "Academic emphasis of urban elementary school and student achievement in reading and mathematics : A multilevel analysis," *Educational Administration Quarterly*, 36(5), 683-702.
- Hoachlander, A., & Beltranena, H. (2001). *The art and science of leadership*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Hopkins, D., A. Harris and D. Jackson. (1997). *Understanding the School's Capacity for Development: School Leadership and Management*, 17 (3), 401-411.
- Hoy, W. and Sabo, D. (1998). *Quality middle school: Open and healthy*. Thousand Oaks. CA: Corwin Press.

- Krug, S. (1992). Instructional leadership: A constructivist perspective. *Educational Administration Quarterly*, 28 (3), 430–443.
- Lashway, Larry. (2002). *Developing Instructional Leaders*. Retrieved February 10, 2013. from <http://www.vtaide.com/png/ERIC/Developing-Instructional-Leaders.html>.
- Locke, E. & Latham, G. (1990). *A theory of goal setting and task performance*. Englewood Cliffs: NJ: prentien Hall.
- Mai Khac Thanh. (2012). *การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายขององค์กร*. Retrieved November 20, 2012. From <https://maikhac Thanh.wordpress.com/2012/09/03>.
- McEwan, E. K. (1998). *Seven Steps to Effective Instructional Leadership*. California: Corwin Press, inc.
- Murphy, J. (1990). Principal instructional leadership. *Advances in Educational Administration*. LB: Changing perspectives on the school), 163–200.
- Ngo Anh Cuong. (2015). *21st Century Learning*. Retrieved November 10, 2015. From <http://ibla.org.vn/?cate=f&id=32578>.
- Nguyen Ngoc Lien (2013). Strengthening the role of teacher leadership. *Workshop of Institute for Education Research – HCMC University of Pedagogy*, 2013, p. 125.
- Pham Quoc Manh. (2014). *วิสัยทัศน์พันธกิจและค่านิยมหลักในการสร้างกลยุทธ์*. Retrieved June 15, 2014. From <http://phuthaigroup.com/Desktop.aspx>.
- Rhinehart, J., Short, P., Short, R. and Eckley M. (1998). “Teacher empowerment and principal leadership : Understanding the influence process”, *Education administration quarterly*. 34, pp. 630–649.
- Sergiovanni, T. J. (2001). *The principal ship: A reflective practice perspective*. Boston: Allyn and Bacon.
- Southworth, E.H. (2002). *Leader and leadership process*. Boston: Irwin / McGraw–Hill.
- Supovitz, J.A. and Poglinco S.M. (2001). “*Instructional Leadership in a Standard-based Reform,*” *The Consortium for Policy Research in Education*. Retrieved from <http://eric.Uoregon.edu/ReproductionRelease.html>.
- Tran Chi Dao, Lam Quang Thiep and D. Sloper. (1995). *Organization and management of higher education in Vietnam: an overview*. In: Sloper D.; Can Le Thac, eds., op. cir., p. 74–94.

U. S. Department of Education. (2005). *Leader and leadership process*. Boston: Irwin/
McGraw-Hill.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ทดสอบความเข้าใจ
เรื่อง การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและ
เป้าหมายการเรียนรู้

แบบฝึกที่ 1

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเอกสารประกอบการพัฒนาชุดที่ 1 เรื่อง การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการเรียนรู้ แล้ว จงวิเคราะห์ สรุป และตอบคำถามต่อไปนี้

1. ความหมายของวิสัยทัศน์

.....

.....

.....

.....

2. ความสำคัญของมีวิสัยทัศน์

.....

.....

.....

.....

3. องค์ประกอบของวิสัยทัศน์

.....

.....

.....

.....

4. ให้ออกกระบวนการสร้างวิสัยทัศน์และให้เขียนวิสัยทัศน์มา 1 วิสัยทัศน์

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ 2

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเอกสารประกอบการพัฒนาชุดที่ 1 เรื่อง การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการเรียนรู้ แล้ว จงวิเคราะห์ สรุป และตอบคำถามต่อไปนี้

1. ความหมายของพันธกิจ

.....

.....

.....

.....

2. ขั้นตอนที่กำหนดกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ประกอบด้วยอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

3. จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้คืออะไร

.....

.....

.....

.....

4. องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้คืออะไร

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ 3

คำชี้แจง – โปรดเลือกคำตอบที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว เวลา 10 นาที
– แบบทดสอบมี 10 ข้อๆ ละ 1 คะแนน รวม 10 คะแนน

1. วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึงข้อใด?

- ก. การวางแผนการทำงานในอนาคต
- ข. ภาพความสำเร็จที่พึงประสงค์ในอนาคต
- ค. ความใฝ่ฝันถึงความสำเร็จในอนาคต
- ง. การวางเป้าหมายความสำเร็จขององค์กรในอนาคต

2. วิสัยทัศน์ที่ดีควรคำนึงถึงข้อใด?

- ก. วิสัยทัศน์ต้องอาศัยข้อมูลสารสนเทศที่ผ่านการวิเคราะห์หรืออย่างเป็นระบบ
- ข. วิสัยทัศน์ต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้
- ค. วิสัยทัศน์ต้องมีความเหมาะสมกับองค์กร
- ง. ถูกทุกข้อ

3. การนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติดำเนินการอย่างไร?

- ก. สื่อสารให้ทุกคนรับทราบ
- ข. กำหนดแผนงาน/โครงการให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์
- ค. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของวิสัยทัศน์ก่อนนำไปใช้
- ง. ถูกเฉพาะข้อ ก และข้อ ข

4. การประเมินวิสัยทัศน์เพื่อให้ทราบว่า มีพลังและมีประสิทธิภาพเพียงใดควรประเมินจากอะไร?

- ก. พิจารณาจากความพึงพอใจของครู นักเรียนและผู้ปกครอง
- ข. พิจารณาจากผลการดำเนินงานตามแผน/โครงการ
- ค. พิจารณาจากภาพความสำเร็จในอนาคต
- ง. ถูกทุกข้อ

5. ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นสำหรับการกำหนดวิสัยทัศน์สถานศึกษา คือข้อใด?
- ก. ข้อมูลพื้นฐาน
 - ข. ข้อมูลนักเรียน
 - ค. ข้อมูลวิชาการ
 - ง. ถูกทุกข้อ
6. ภารกิจ (Mission) คือข้อใด?
- ก. งานที่จะต้องทำในองค์กร
 - ข. ภาระหรือข้อตกลงร่วมกันที่จะดำเนินงานให้บรรลุตามเจตนารมณ์
 - ค. จุดหมายปลายทางที่ต้องไปให้ถึง
 - ง. ข้อกำหนดที่จะต้องทำร่วมกันให้สำเร็จ
7. เป้าหมาย (Goal) คือข้อใด?
- ก. ทิศทางการทำงานที่จะต้องทำให้สำเร็จ
 - ข. ข้อกำหนดที่จะต้องทำให้สำเร็จ
 - ค. จุดหมายปลายทางที่ต้องการไปให้ถึง
 - ง. ถูกทุกข้อ
8. ถ้าโรงเรียนไม่มีวิสัยทัศน์ผลจะเป็นอย่างไร?
- ก. มองไม่เห็นภาพความสำเร็จของการจัดการศึกษาในอนาคต
 - ข. ครูและบุคลากรขาดเป้าหมายในการทำงานขาดขวัญและกำลังใจ
 - ค. ขาดเกณฑ์เทียบเคียงในการประเมินผลความก้าวหน้าของโรงเรียน
 - ง. ถูกทุกข้อ
9. ข้อใด “กล่าวถูกต้อง” เกี่ยวกับเป้าหมายการเรียนรู้?
- ก. ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรม
 - ข. สิ่งที่ผู้เรียนต้องรู้และปฏิบัติได้
 - ค. เป้าหมายการเรียนรู้คือวิสัยทัศน์
 - ง. จุดมุ่งหมายของการเรียน
10. ข้อใด “ไม่ใช่” เป้าหมายการเรียนรู้?
- ก. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลาง
 - ข. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด
 - ค. วิสัยทัศน์
 - ง. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

กระดาษตอบ แบบฝึกที่ 3

เรื่องการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและ
เป้าหมายการเรียนรู้

ชื่อ.....เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

เฉลยแบบฝึกที่ 3

1.	ข	6.	ข
2.	ง	7.	ค
3.	ง	8.	ง
4.	ข	9.	ข
5.	ง	10.	ค

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ข้อเสนอแนะ

คำชี้แจง หลังจากศึกษาคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ชุดที่ 1 เรื่อง การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้ แล้ว ท่านมีความเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคู่มือการพัฒนาชุดนี้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา ธรรมวินทร	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหาร
การศึกษาและภาวะผู้นำ
3. Dr. Le Thi Huong	อธิการบดี วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
4. Dr. Nguyen Thanh Long	รองผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการ
วิทยาลัยครูกวางตรี สาธารณรัฐสังคมนิยม
เวียดนาม
5. Dr. Truong Dinh Thang	รองคณบดีคณะบริหารการศึกษาและ
การศึกษาภาคพิเศษ วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
6. Dr. Hoang Phuoc Loc	อาจารย์ วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
7. Mr. Hoang Ngoc Quy	อธิการบดี วิทยาลัยครูเถื่อเทียน-เว้
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
8. Mrs. Le Thi Hoa	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยครู
เถื่อเทียน-เว้ สาธารณรัฐสังคมนิยม
เวียดนาม
9. Dr. Hoang Thi Thu Thuy	อาจารย์ วิทยาลัยครูเถื่อเทียน-เว้
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
10. Assoc Prof. Dr. Tran Anh Tuan	รองอธิการบดี วิทยาลัยครู เหง อาน
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์	กรรมการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
ในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

เอกสารประกอบการพัฒนา
ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
ชุดที่ 2
การพัฒนาหลักสูตรและการสอน

ผู้วิจัย

Mr. Le Duc Quang

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีความมุ่งหวังให้ผู้สนใจศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และเจตคติ ในการตระหนักรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เอกสารประกอบการพัฒนาฯ มีจำนวน 5 ชุด ประกอบด้วย

- ชุดที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้
- ชุดที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรและการสอน
- ชุดที่ 3 การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน
- ชุดที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- ชุดที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารประกอบการพัฒนาฯ ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เพื่อที่จะได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

Mr. Le Duc Quang

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

2016

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
เอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรและการสอน.....	1
การพัฒนาหลักสูตรและการสอน.....	3
ความเข้าใจหลักสูตรกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ความหมายของหลักสูตร	7
ความสำคัญของหลักสูตร.....	8
องค์ประกอบของหลักสูตร.....	9
การใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.....	11
หลักการพัฒนาหลักสูตร.....	11
ขั้นตอนในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร.....	13
การจัดการเรียนการสอน.....	18
วิธีการสอน.....	37
ความหมายวิธีสอน.....	37
ประเภทของวิธีสอน.....	38
การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการสอน.....	39
ความหมายของสื่อการเรียนการสอน.....	39
ประเภทของสื่อการเรียนการสอน.....	40
การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน.....	43
การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ.....	44
แนวคิดในการใช้เทคโนโลยีอย่างครบวงจรในการส่งเสริมการศึกษาในศตวรรษที่ 21	47
บทสรุป.....	48
กรณีศึกษา.....	50
บรรณานุกรม.....	59
ทดสอบความเข้าใจ.....	62

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา.....	71
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์.....	72

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

บัญชีภาพประกอบ

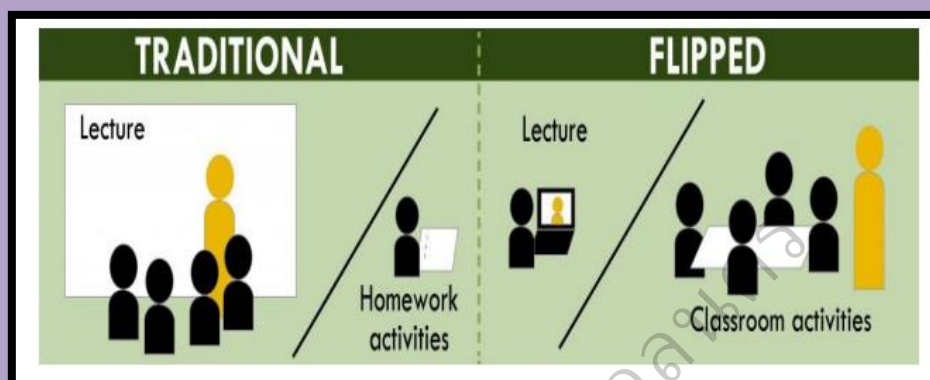
ภาพที่		หน้า
1	แสดงขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร.....	14
2	แสดงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเลือกวัตถุประสงค์.....	15

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

เอกสารประกอบการพัฒนา

ชุดที่ 2

การพัฒนาหลักสูตรและการสอน

ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาระหนักและเห็นความสำคัญของการการพัฒนาหลักสูตรและการสอน
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาสามารถวิเคราะห์ แนวคิด หลักการ และสามารถนำการพัฒนาหลักสูตรและการสอนไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนามีการพัฒนาหลักสูตรและการสอนต่อไป

เนื้อหา

1. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน
2. ความเข้าใจหลักสูตรกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
3. การใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
4. การจัดการเรียนการสอน
5. วิธีการสอน

6. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการสอน
7. สรุปรูป
8. กรณีศึกษา

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายขั้นตอน วิธีการศึกษาคู่มือแก่ผู้เข้ารับการพัฒนา
2. วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการพัฒนากลุ่มๆ ละเท่าๆ กันร่วมสนทนา และวิเคราะห์ ตามเนื้อหาที่กำหนดให้
3. ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มสนทนา อภิปรายและสรุปประเด็นสำคัญ โดยการเขียนแผนผังความคิด (Mind Mapping) เกี่ยวกับการรูปแบบ/ การพัฒนาหลักสูตรและการสอนลงในกระดาษฟลิปชาร์ตตามประเด็นที่กำหนดไว้
4. ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนเพื่อมานำเสนอผลงาน อภิปราย และสรุปถึงการพัฒนาคอร์สเรียนและการสอน
5. วิทยากรและผู้เข้ารับการพัฒนา ร่วมกันสรุปแนวคิด หลักการการพัฒนาหลักสูตรและการสอนเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการพัฒนา เล่มที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรและการสอน
2. กระดาษฟลิปชาร์ต
3. ปากกาเมจิก
4. Powerpoint

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินการปฏิบัติกิจกรรม
2. ประเมินความสนใจ และความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม
3. ประเมินผลการทำงานการพัฒนาหลักสูตรและการสอน

1. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน

มีนักการศึกษาและนักวิจัยที่ให้แนวคิดสนับสนุนเกี่ยวกับองค์ประกอบการพัฒนาหลักสูตรและการสอน เช่น Hoy and Hoy (2006, p. 11) กล่าวว่าผู้นำทางวิชาการที่ดีต้องรู้จักค้นหาวิธีที่จะพัฒนาการเรียนการสอน ยึดการมีความรู้และความสามารถในการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันเป็นหลัก สอดคล้องกับ Hallinger (1992, p. 118) ที่กล่าวว่า ผู้นำทางวิชาการต้องเป็นแหล่งข้อมูลความรู้เบื้องต้น สำหรับการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน และสามารถเข้าไปร่วมดำเนินการในการปรับปรุงงานวิชาการ เช่นเดียวกับ Spillane, et al. (2003, p. 89) ได้ตรวจสอบพื้นฐานครูประถมศึกษาและเลือกผู้บริหารสถานศึกษาและครูคนอื่นๆ ในความเป็นผู้นำทางวิชาการ พบว่า ครูจำเป็นต้องมีความรู้ มีทักษะ และความเชี่ยวชาญที่ช่วยทำให้เกิดผลการปฏิบัติระหว่างผู้นำและผู้ตาม นอกจากนี้ Goddard, Sweetland and Hoy (2000, p. 325) ; Hoy and Sabo (1998, p. 321) และ Hoy, Tarter and Kottkamp (1991, p. 332) มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ครูควรเป็นผู้นำที่มีสติปัญญาดี ที่ทันต่อการพัฒนาล่าสุดเกี่ยวกับการสอน การเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจ การบริหารจัดการห้องเรียนและการประเมินผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้แต่ละเรื่องกับเพื่อนครู ส่วนกระทรวงศึกษาธิการของสหรัฐอเมริกา (US Dept of Ed., 2005, p. 3) ได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการอ่าน (Scientificallly-based reading research) จึงเน้นว่า ผู้นำทางวิชาการต้องเป็นผู้รู้ดีโดยอาศัยงานวิจัยเกี่ยวกับการอ่าน และการสอนอ่านที่มีประสิทธิผลเพื่อที่จะช่วยให้สามารถเลือกใช้อุปกรณ์การสอนและกำกับการใช้ประโยชน์ได้ มีการช่วยครูในการพัฒนาวิชาชีพทำให้ครูรับรู้ตลอดเวลาและจะช่วยให้การกำกับติดตามได้ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น ดังนั้นครูที่เป็นผู้นำทางวิชาการต้องเป็นบุคคลที่สามารถเป็นแหล่ง ข้อมูลทางวิชาการให้แก่ทุกคนได้ (McEwan, 1998, P. 335) ครูที่มีประสิทธิผลคือคนที่เก่งในเรื่องการจัดลำดับความสำคัญ มีความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลและสนับสนุนการทำงานที่ร่วมมือกันของผู้มีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนา ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำผู้เปิดประตูสู่การพัฒนาสถานศึกษาและส่งผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่สูงขึ้น (US Dept of Ed., 2005. P. 3) สอดคล้องกับความคิดของ Bartell (1990, p. 112) ; Cotton (2000, p. 234) และ Johnson and Asra (1999, p. 221) อ้างถึงใน จารุภัทร บุญส่ง (2556, หน้า 50) ที่มีความเห็นว่า ครูจะต้อง

มีข้อมูลข่าวสารอย่างดีเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพที่ครู ครูต้องจัดเวลาเพื่อให้มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพและเข้าร่วมการประชุม สัมมนาพัฒนาวิชาชีพของครูนั้น นับเป็นการเสริมแรงให้ครูได้เห็นลักษณะที่เป็นบวกของสภาพการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ Jazzar and Algozzine (2007, p. 125) ได้กล่าวว่ามาตรฐานของเนื้อหาของหลักสูตรมีความเกี่ยวข้องกับความรู้ที่ผู้เรียนควรจะได้รับ ทักษะและประสบการณ์มีส่วนสำคัญโดยถูกกำหนดให้เป็นมาตรฐานทางวิชาการ ครูจะต้องสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสอดคล้องว่าหลักสูตรการสอนและการประเมินมีความสอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ ต้องแนะนำแนวปฏิบัติตามความสอดคล้องที่มีประสิทธิผล ให้มีการจัดกลุ่มศึกษาหรือประชุมพบปะด้วยความคาดหวังว่าครูจะช่วยกันพิจารณาถึงสาระของมาตรฐาน ศึกษาขอบข่ายและลำดับของหลักสูตร แลกเปลี่ยนวิธีการสอนที่มีประสิทธิผล ช่วยกันตรวจสอบประเด็นการประเมิน และวิเคราะห์ผลงานของผู้เรียนเพื่อทราบว่ามีประสิทธิผลของการสอน ทำให้มั่นใจว่ามีความสอดคล้องกับมาตรฐาน และช่วยให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น (กมล ตราชู, 2553, หน้า 117)

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการสหรัฐอเมริกา (US Dept of Ed., 2005, p. 14) เน้นถึงความสอดคล้องของหลักสูตร การสอน การประเมินผลและความเป็นมาตรฐาน (Focus on alignment of curriculum, instruction, assessment, and standards) ถ้าหากความสำเร็จของผู้เรียนคือเป้าหมายและสามารถวัดได้ด้วยการประเมินที่อาศัยมาตรฐานเป็นเกณฑ์หลักสูตร ดังนั้นการประเมินเหล่านี้ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานหากไม่สอดคล้องกัน ก็แสดงให้เห็นเป็นหลักฐานไม่ได้ว่าผู้เรียนมีผลสำเร็จตรงกัน จึงเป็นกระบวนการที่ต้องมีและดำเนินการต่อไป และ Supovitz and Poglinco (2001, p. 211) ได้ให้ความเห็นว่า การประเมินโดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐาน (Standards-based assessment) รวมทั้งการสอนอิงเกณฑ์ประเมินใหม่ที่ตรงสอดคล้องกับมาตรฐานและหลักสูตรแกนกลาง เป็นการประเมินที่มีการสะท้อนความเห็นต่อครูและผู้เรียนทำให้ทราบถึงระดับทักษะของผู้เรียนเมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน ในการประเมินนั้นมีบทบาทสำคัญในการเลือกเครื่องมือประเมินตามแนวทางที่กำหนด ครูจะต้องให้ความสำคัญกับแบบประเมิน การให้คะแนน การรายงานผลและการใช้ข้อมูลการประเมินอย่างเหมาะสมและถือว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (Bartell, 1990, p. 114) อ้างถึงใน จารุภัทร บุญส่ง (2556, หน้า 50) อย่างไรก็ตาม กมล ตราชู (2553, หน้า 117) กล่าวว่าภาวะผู้นำทางวิชาการมีความหมายรวมอยู่ในแวดวงของการกระทำของครูเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วยภารกิจอื่นๆ เช่น การจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ (Goddard, Sweetland and Hoy, 2000, p. 98) ; (Hoy and Sabo, 1998, p. 88) ; (Hoy, Tarrer and Kottkamp, 1991, p. 87) ตลอดจนจะมีการจัด

ทรัพยากรที่มีความสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนด (Murphy, 1990, p. 145) การเน้นสนองตอบความต้องการของผู้เรียนขึ้นอยู่กับรูปแบบและทิศทางของหลักสูตรด้านการเรียนรู้ บุคลิกภาพและการมีปฏิสัมพันธ์ โดยการกำหนดร่วมกันระหว่างฝ่ายวิชาการ ผู้เรียน และผู้ปกครอง การสอนเป็นการให้บริการเบื้องต้นของสถานศึกษา ดังนั้นอย่างน้อยที่สุดครูจะต้องรู้ขอบข่ายของรายวิชาที่สอน รู้ความจำเป็นที่ต้องสอนรายวิชานั้นๆ การมีพื้นฐานความรู้ที่กว้าง สามารถนำพาผู้อื่นดำเนินการตามพันธกิจของสถานศึกษาได้ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น ครูสามารถให้ข้อมูลสารสนเทศและทิศทางเกี่ยวกับวิธีสอนและควรใส่ใจให้การสนับสนุนพัฒนาหลักสูตรอย่างจริงจัง (Krug, 1992, p. 214) ส่วน Terry (1995, p. 211) กล่าวว่า วิธีพิจารณาภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างง่าย คือเพียงแต่ดูคำศัพท์และประมวลความคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ ก็จะได้ข้อความที่เป็นภาวะผู้นำที่มีหลักสำคัญในการสอน (Leadership in the domain of instruction) นอกจากนี้ Bartell (1990, p. 121) ; Cotton (2000, p. 9) และ Johnson and Asra (1999, p. 45) อ้างถึงใน จารุกัทร บุญส่ง (2556, หน้า 51) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ครูที่จัดให้งานวิชาการเป็นเรื่องสำคัญในลำดับต้นนั้น จะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้ การจัดลำดับให้งานพัฒนาการเรียนการสอนมีความสำคัญสูงสุดนั้น ทำให้ครูมีอำนาจบริหารจัดการและสร้างความเข้าใจกับเรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น การสอนอ่านในระดับ ชั้นเรียนต่างๆ และมีการกำกับติดตามเพื่อให้มั่นใจว่าได้ใช้วิธีการตามรูปแบบงานวิจัยการอ่านเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientifically based reading research) และ Murphy (1990, p. 219) ที่กล่าวว่า เป็นการการพัฒนาหลักสูตร ส่งเสริมคุณภาพการสอน เน้นวิธีการหลักที่เกี่ยวกับการสอนและการเรียน ทั้งนี้ต้องมีหลักสูตรแกนกลาง (A common core curriculum) ที่สอดคล้องกับมาตรฐานชีวิตและการปฏิบัติในสถานศึกษา (Supovitz and Poglinco, 2001, p. 115) ส่วน Goddard, Sweetland and Hoy (2000, p. 58) ; Hoy Tarrers and Kottkamp (1991, p. 211) ได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่าการที่จะให้ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนนั้น ก็เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด รวมทั้งมีการบริหารจัดการห้องเรียนและการประเมินผล ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แต่ละเรื่องกับครู อย่างไรก็ตาม Bartell (1990, p. 32) ; Cotton (2000, p. 44) และ Johnson and Asra (1999, p. 320) อ้างถึงใน จารุกัทร บุญส่ง (2556, หน้า 52) ได้ให้แนวคิดว่าการกำกับติดตามถือเป็นบทบาทสำคัญอย่างยิ่งของครูที่ต้องรับผิดชอบ จะช่วยทำให้เกิดความมั่นใจ มีการเปลี่ยนแปลงทางการสอนตามข้อมูลที่ชี้วัดและตามที่คาดหวังไว้ รวมทั้ง มีความสามารถในการจัดการที่เอื้อต่อการใช้การเปลี่ยนแปลงภายนอกให้เกิดประโยชน์ได้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของชีวิต ความสามารถของ

องค์การ เข้าใจบทบาทขององค์การในการคงสภาพการเปลี่ยนแปลง และเข้าใจวิธีการเพิ่มพูนความเปลี่ยนแปลงนั้น (Hopkins et al., 1997, p. 44) ส่วน Hoy and Hoy (2003, p. 321) ได้ทำการศึกษาวิจัย วิเคราะห์ตามหลักทฤษฎีและที่ปรากฏเกี่ยวกับธรรมชาติ ความหมายและอิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการ ได้ปรับแนวความคิดของกมล ตราชู (2553, หน้า 121) และสมคิด สร้อยน้ำ (2547, หน้า 122) เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการโดยได้กล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการเรียนการสอน ไว้ว่ามีตัวบ่งชี้ที่สำคัญ ได้แก่ การเข้าเยี่ยมห้องเรียนเพื่อให้มั่นใจว่าการสอนในห้องเรียนตรงตามเป้าหมายของสถานศึกษา การกำกับติดตามการปฏิบัติในห้องเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตร การทำงานกับผู้เรียนในเรื่องทางวิชาการ การอยู่ในโรงเรียนตลอดเวลางาน การสังเกตการเรียนของผู้เรียน การประเมินผลการเรียนของผู้เรียนเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติการสอน และการให้ผลสะท้อนเฉพาะตัวต่อการเรียนของผู้เรียน

ส่วน Nguyen Duong Hoang (2013, p. 246) และ Huynh Thi Hong Nuong (2011) นักวิชาการศึกษาเวียดนามได้กล่าวว่า นวัตกรรมและการปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาตามแนวทางเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา ปัจจุบันในวิทยาลัยครูและมหาวิทยาลัยครูศาสตร์ได้ดำเนินจัดการเรียนการสอนตามระบบหน่วยกิต เนื้อหาบทเรียนหลักสูตรการเรียนการสอนให้ความสำคัญกับกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน นวัตกรรมวิธีการสอนเป็นความสำคัญสำหรับครูแต่ละคน เพราะนวัตกรรมการสอนเป็นการพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้หลากหลายวิธีการสอน และสื่อการสอน เพื่อแก้ไขข้อจำกัดของวิธีการสอนที่ครูนำมาใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และยกระดับประสิทธิภาพของการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการขององค์ประกอบ “ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน” ได้ว่า หมายถึง การระบุแนวทางพัฒนาและการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ และการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) ความเข้าใจหลักสูตรกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) การจัดการเรียนการสอน และ 4) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการสอน

2. ความเข้าใจหลักสูตรกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายของหลักสูตร

นักวิชาการและผู้รู้ด้านหลักสูตรได้ให้ความหมายหลักสูตรไว้ดังนี้ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2552, หน้า 63) ศึกษาและได้สรุปว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์การเรียนการสอนที่จัดขึ้นทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน มุ่งให้ผู้เรียนเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ คือ เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่ความเป็นสากล เป็นการศึกษาเพื่อปวงชนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต หลักสูตรมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา หลักสูตรจะระบุสิ่งที่ คาดหวังที่จะให้เกิดกับผู้เรียน แนวทางการจัดประสบการณ์ต่างๆ หลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษาก็ควรจะมีลักษณะที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพของสถานศึกษานั้นๆ แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาการจัสดาระของหลักสูตรให้เป็นไปตามกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาการวางแผนจัดทำหลักสูตร (Curriculum Planning) ในขั้นตอนนี้ประกอบด้วย กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดจุดมุ่งหมาย กำหนดเนื้อหาสาระ และประสบการณ์ การเรียนรู้ และการกำหนดการวัดและประเมินผลเรียนรู้ การใช้หลักสูตร (Curriculum Implementation)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 25) ได้กล่าวว่า หลักสูตรจึงมีความหมาย 3 ประการคือ

1. หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการและการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามที่มุ่งหมายไว้
2. หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลผลิต (Output) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จการศึกษา เป็นต้น
3. หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

นอกจากนี้ หลักสูตรยังมีความหมายแตกต่างกันตามผู้ใช้ คือ

ผู้บริหารสถานศึกษา จะให้ความหมายของหลักสูตรเป็นการจัดประสบการณ์ทั้งมวลในสถานศึกษาให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต

ผู้สอนจะให้ความหมายของหลักสูตร ในลักษณะเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ได้วางแผนไว้กับการสอนของครู และประสบการณ์จะเกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ของนักเรียน

ผู้เรียนจะให้ความหมายของหลักสูตรในสิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ ตามที่สถานศึกษากำหนดและตามที่ครูสอน

เตรีน ธิ บิค เลี้ยว (Tran Thi Bich Lieu. 2007, p. 76) ได้กล่าวถึงหลักสูตร หมายถึง ชุดกิจกรรม จะดำเนินการกับการช่วยเหลือของทรัพยากรเพื่อบรรลุเป้าหมาย รายละเอียดสำหรับกลุ่มของลูกค้ำที่มีกำหนดไว้แล้ว

กระทรวงศึกษาธิการและการฝึกอบรมเวียดนาม (Ministry of Education and Training Vietnam. 2010, p.65) หลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา (เรียกย่อหลักสูตร) แสดงเป้าหมายระดับอุดมศึกษา กำหนดมาตรฐานของความรู้ ความสามารถ ขอบเขตและโครงสร้างของเนื้อหาของการศึกษาระดับอุดมศึกษา วิธีการและรูปแบบของการศึกษา วิธีการประเมินแต่ละวิชา แต่ละสาขา ระดับการฝึกอบรมของการศึกษา มหาวิทยาลัยสร้างหลักสูตรตามหลักสูตรหลักโดยรัฐมนตรีของกระทรวงการศึกษาและการฝึกอบรมจัดตั้ง แต่ละหลักสูตรหลักตรงกับแต่ละสาขา

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านดังกล่าวพบว่า มีการให้ความหมายแตกต่างกันไป ทั้งนี้เพราะแต่ละคนมีเกณฑ์ที่ใช้ในการอธิบายแตกต่างกัน ในการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง แนวการจัดประสบการณ์ และ/หรือ เอกสาร ที่มีการจัดทำเป็นแผนการจัดสภาพการเรียนรู้หรือโครงการจัดการศึกษา โดยมีการกำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

2.2 ความสำคัญของหลักสูตร

การจัดการศึกษาของชาติ ไฉนระดับใดมุ่งเน้นพัฒนาคนในชาติให้มีคุณลักษณะ และศักยภาพที่เหมาะสมกับความต้องการของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยมีหลักสูตรเป็นเสมือนพิมพ์เขียวในการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ อันจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นหลักสูตรจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาทุกระดับ ซึ่งดำรง บัควศรี ไตกลาวถึงเรื่องนี้ไว้สรุปได้ ว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการศึกษารวม นั่นคือหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติไปแปลงเป็นการกระทำขั้นพื้นฐานในโรงเรียนหรือสถานศึกษา ถ้าจะกล่าววว่าหลักสูตรคือหัวใจทางการศึกษาก็คงไม่ผิด เพราะถ้าปราศจากหลักสูตรเสียแล้วการศึกษาก็ย่อมดำเนินไม่ได้ และหลักสูตรยังมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน กล่าวคือ ถ้าหากไม่มีหลักสูตรก็สอน

ไม่ได้ เพราะไม่ว่าจะสอนอะไร หรือถ้าจะสอนโดยคิดเอาเองก็จะเกิดความสับสน โดยที่อาจสอนซ้ำไปซ้ำมา ไม่เรียงลำดับตามที่ควรจะเป็นผลการเรียนรู้อาจไม่เป็นไปตามที่คาดไว้ ผู้เรียนเองก็จะมีอาการลำบากใจเพราะไม่ทราบวาทะที่เรียนไปนั้นสามารถนำไปเปรียบเทียบได้กับระดับใด สามารถสรุปได้ว่าหลักสูตรมีความสำคัญดังนี้

1. เป็นตัวกำหนดลักษณะและรูปแบบของสังคมในอนาคต และเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญก้าวหน้าของประเทศ
2. เป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานตามนโยบายของการจัดการศึกษา

2.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง ส่วนที่อยู่ภายในและประกอบกันเขา เป็นหลักสูตรเป็นสวนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลและการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรนักรการศึกษาหลายทาน ไต่กลางถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

องค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วยสวนสำคัญ 4 ประการ (ปยธิตา นิลศรี, 2548) คือ

1. วัตถุประสงค์ (Objective) เป็นการกำหนดว่า ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนอย่างไร หรือจะให้การศึกษาเพื่ออะไร
2. เนื้อหาวิชา (Content) เป็นการเลือกสรรและจัดเนื้อหาวิชาความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) เป็นการนำเอาหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มไปปฏิบัติให้เกิดผล
4. การประเมินผล (Evaluation) เป็นการหาคำตอบว่าการดำเนินการของหลักสูตรเป็นไปตามความมุ่งหมายหรือไม่ เพียงใด และมีอะไรเป็นสาเหตุ

อ้าง บัณฑิต (2542, อ้างถึงใน สันติ บุญภิรมย์, 2552, หน้า 45-46) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรว่ามี ดังต่อไปนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (education goals and policies) หมายถึงสิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา

2. จุดหมายของหลักสูตร (curriculum aims) หมายถึงผลสวบรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน หลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว

3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (types and structures) หมายถึง ลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์

4. จุดประสงค์ของวิชา (subject objectives) หมายถึงผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว

5. เนื้อหา (content) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะและความสามารถที่ ต้องการให้มีส่วนร่วมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (instructional objectives) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถ หลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้

7. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (curriculum materials and instructional media) หมายถึง เอกสารสิ่งพิมพ์ แผนฟลอม แถบวีดิทัศน์ ฯลฯ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษาและอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรตามที่นักพัฒนาหลักสูตรและนักการศึกษาได้กำหนดไว้ ตามที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบหลักที่สำคัญของหลักสูตร มี 4 ประการคือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

3. การใช้และพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา

3.1 หลักการพัฒนาหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 2-

3) หลักสูตรการศึกษา ระดับต่างๆ ต้องมีลักษณะหลากหลาย มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ให้เหมาะสมกับวัยและ ศักยภาพ สาระหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคน ให้มีความสมดุลทั้ง ด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม ใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการเรียนรู้ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอน สามารถวิจัยเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 6) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสามารถ ดำเนินการได้หลายลักษณะ เช่น สถานศึกษาทั้งขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ที่มีความพร้อมด้าน บุคลากรสามารถดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้เอง โดยนำข้อมูลด้านต่างๆ มาใช้ในการ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบท สภาพชุมชนและ นักเรียน ส่วนสถานศึกษาบางแห่ง โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีบุคลากรน้อยสามารถ ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยร่วมดำเนินการกับโรงเรียนที่อยู่ในกลุ่มโรงเรียน เดียวกัน ที่มีบริบท สภาพใกล้เคียงกัน จากนั้นแต่ละโรงเรียนต้องนำหลักสูตรสถานศึกษา ดังกล่าวมาปรับเพื่อให้เหมาะสมกับบริบท สภาพของโรงเรียนของตน

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2552, หน้า 40) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การพัฒนา หลักสูตร (Curriculum Development) เป็นคำที่ใช้กันมากในความหมายเดียวกันกับ การวางแผนหลักสูตร (Curriculum Planning) แต่ในปัจจุบันคำนี้มักหมายถึง การสร้างวัสดุหลักสูตร (Curriculum Materials) รวมทั้งสื่อการเรียนที่นักเรียนใช้ ไม่ใช้การวางแผนหลักสูตรแต่จะเป็น ผลที่เกิดจากการวางแผนหลักสูตร โดยสรุป การพัฒนาหลักสูตรในความหมายนี้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้นทั้งหมดด้านการวางจุดมุ่งหมายการ จัดการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลอื่นๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วาง ไว้

การวางแผนหลักสูตร (Curriculum Planning) หมายถึง กระบวนการในการสร้าง หลักสูตรในรูปแบบที่คาดหวังหรือที่เป็นแผนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

การสร้างหลักสูตร (Curriculum Materials) และการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร (Curriculum Revision) เป็นคำที่ใช้มาดั้งเดิมโดยหมายถึง การเขียนและปรับปรุงรายวิชา

การปรับปรุงหลักสูตร (Curriculum Improvement) หมายถึง การปรับปรุงหรือการวางแผนหลักสูตรในส่วนที่เป็นเป้าประสงค์มากกว่าที่จะหมายถึงกระบวนการในการวางแผนหรือพัฒนาหลักสูตร

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2552, หน้า 41) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนของการตัดสินใจทางเลือกทางการเรียนการสอนให้เหมาะสม เพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางการเรียนการสอนไปได้ในทางดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานศึกษา โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

ก๊าด (Good, 1973, p. 157-158) อ้างถึงใน รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2552, หน้า 40) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่งเพื่อให้เหมาะสมกับสถานศึกษา จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุอุปกรณ์ วิธีการสอนรวมทั้งการประเมินผล ส่วนคำว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึงการแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นใหม่

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 32) อ้างอิงมาจาก ไทเลอร์ (Tyler 1959) กล่าวว่า การจะพัฒนาสิ่งใดก็ตามให้เป็นระบบจะต้องอยู่บนพื้นฐานที่สมเหตุสมผล ซึ่งเป็นหลักการในการพัฒนา โดยมีจุดเน้นที่วัตถุประสงค์และวิธีการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ ใช้หลักการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรในรูปของคำถาม 4 ข้อ คือ

1. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรใดที่สถานศึกษาควรจัดให้กับผู้เรียน
2. ประสบการณ์ใดที่สถานศึกษาจะจัดให้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
3. ประสบการณ์เรียนรู้ต่างๆ จะจัดให้มีระบบระเบียบอย่างไรให้มีประสิทธิภาพได้

อย่างไร

4. จะมีเกณฑ์ใดตัดสินได้ว่าจุดมุ่งหมายต่างๆ เหล่านี้บรรลุแล้ว แม้ว่าไทเลอร์จะยังยืนในคำถามทั้ง 4 ข้ออยู่ แต่ไทเลอร์ก็ได้เปลี่ยนแปลงจุดเน้นของหลักการพัฒนาหลักสูตร 2 ข้อ คือ

4.1 การเน้นบทบาทของผู้เรียนในกระบวนการเรียน และต้องการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วย

4.2 การเน้นการสอนความรู้รอบยอดนั้นควรจะรวมถึงความรู้ ซึ่งผู้เรียนได้รับจากนอกโรงเรียนด้วย ถ้าสิ่งนั้นมีความสัมพันธ์กับหลักสูตรที่เด็กได้เรียนอยู่

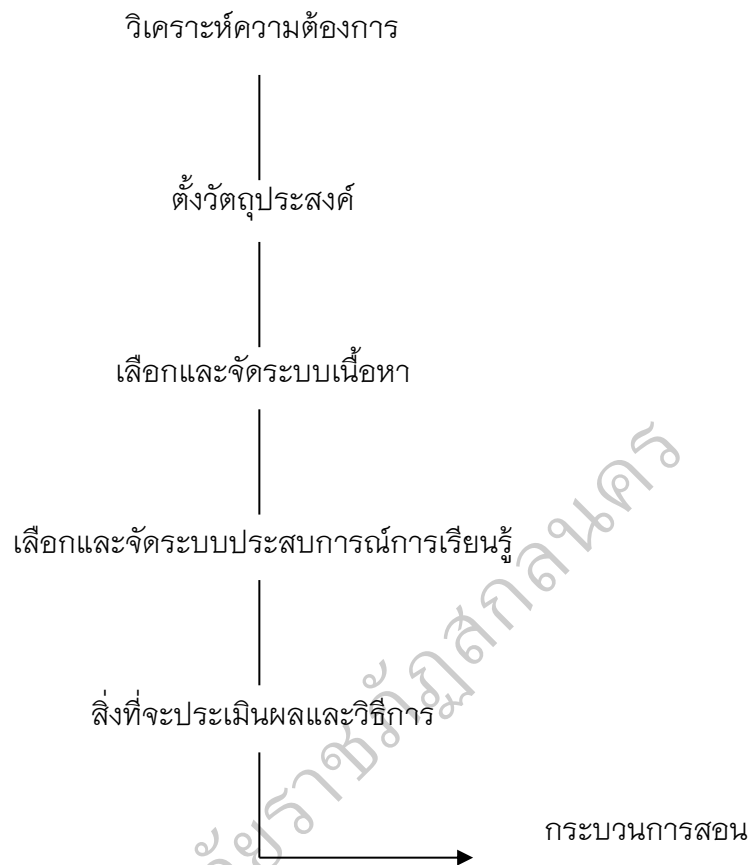
สรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาจะต้องมีการพัฒนา การปรับปรุง หลักสูตร การแก้ไขหลักสูตรบางส่วนให้ดีและเหมาะสมกับปัจจุบันยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้หลักสูตร ที่เหมาะสมกับบริบทสภาพชุมชนและผู้เรียน ปัจจุบันจึงมีการปรับปรุงหลักสูตรโดยยึด หลักสูตร แกนกลางเป็นหลักและจัดทำให้เหมาะสมกับบริบท สภาพชุมชน ซึ่งต้องกระทำเสมอ ใน ระหว่างการใช้หลักสูตร การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร คือ การสร้างขึ้นมาใหม่ เพื่อมุ่งพัฒนา คุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพ ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ

3.2 ขั้นตอนในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 35-37) อ้างอิงมาจาก ทาบา (Taba 1962, p. 12) ได้ให้ขั้นตอนในการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้เป็นระบบและมี ประสิทธิภาพไว้ 7 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์ความต้องการ
2. ตั้งวัตถุประสงค์
3. เลือกเนื้อหาวิชา
4. รวบรวมเนื้อหาให้เป็นระบบ
5. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. จัดระบบประสบการณ์ในการเรียนรู้
7. ตั้งเกณฑ์การประเมินผล จะประเมินอะไรและวิธีใด

ทั้ง 7 ขั้นตอน สามารถย่อเป็น 5 ขั้นตอน ดังแผนภูมิตัวนี้

ภาพประกอบ 1 แสดงขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร
(ที่มา ปรีญาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2553, หน้า 36)

1. การวิเคราะห์ความต้องการ ในการพัฒนาหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง จะต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ของสิ่งที่จะพัฒนาอย่างกระจ่างชัด ถ้าเราจะพัฒนาหลักสูตรสำหรับคนกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ เราจะต้องรู้ถึงความต้องการแท้จริงของคนกลุ่มนั้น ถ้าคนกลุ่มนั้นเป็นผู้ที่จะต้องมีส่วนร่วมในกลุ่มผู้ผลิตของสังคม ก็ต้องพิจารณาความต้องการของสังคมด้วย ตัวอย่างของการจัดการศึกษา เช่น การอาชีวศึกษานั้น นอกจากจะพัฒนาความต้องการส่วนตัวและสังคมแล้ว การวิเคราะห์ ความแตกต่างส่วนบุคคล สังคมและอุตสาหกรรมจะต้องถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะเป็นเครื่องชี้แนะในการตัดสินใจ จุดประสงค์หลักของการจัดการศึกษา การเลือกเนื้อหาและมุ่งวัดเน้นในกิจกรรมการเรียนการสอน

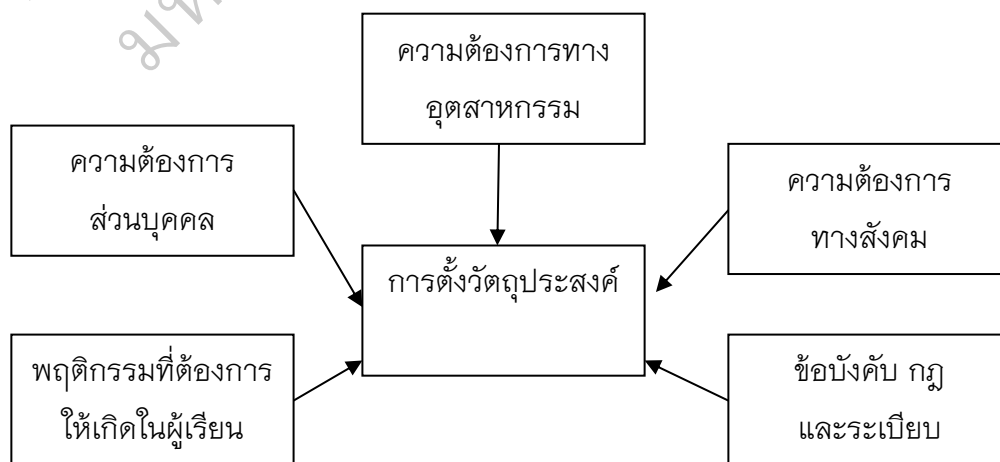
ในเรื่องของการอาชีวศึกษา มุ่งเน้นให้คนสามารถประกอบอาชีพและทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการได้ ถ้าจะพิจารณาธรรมชาติของงานที่จะทำ

โดยช่างเทคนิคในโรงงานอุตสาหกรรมแล้วจะเห็นว่าเป็นงานต่อเนื่องกันและบางงานก็กำกวมกัน บางงานก็ซ้ำซ้อนกัน เช่นงานในหน้าที่ของช่างเทคนิคหรือวิศวกร ก็อาจจะต้องรู้งานของช่างผู้ ชำนาญงาน ดังนั้น ถ้าจะทำเนื้อหา หลักสูตรให้เฉพาะเจาะจงลงไปก็ต้องกำหนดหน้าที่ หรือ งานที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบให้เฉพาะเจาะจงลงไป ซึ่งผู้สร้างหลักสูตรจะต้องมีข้อมูลของงาน โดยละเอียด แล้วนำมาวิเคราะห์งานซึ่งอาจจะทำได้โดยวิธีการดังนี้

- 1.1 แบบสอบถามที่ครอบคลุม
- 1.2 สังเกตการทำงานนั้นโดยตรง
- 1.3 สัมภาษณ์ผู้ทำงาน
- 1.4 การผสมผสานระหว่าง 3 วิธีดังกล่าว

การวิเคราะห์ความแตกต่างของงานที่เกี่ยวข้อง จะทำให้ทราบว่าคุณมีความรู้ ทักษาเจตคติที่ทำเป็นต่องานนั้นๆ ซึ่งก็ต้องตามมาด้วยวัตถุประสงค์และเป้าหมายในรายวิชา ถึงแม้ว่าผู้เรียนจะมีความรู้ และได้รับการฝึกทักษะพิเศษในเรื่องนั้นแล้วก็ตาม แต่ก็ยังนับว่าไม่ เพียงพอ ในด้านของอาชีวศึกษาระดับช่างเทคนิคต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน ต้องรู้ และ ฝึกงานอย่างกว้างขวาง ต้องมีความรู้พื้นฐานทั่วไปบางอย่าง ต้องมีความสามารถที่จะหยิบฉวย ออกมาใช้ได้ทันทีในสถานการณ์ต่างๆ กัน ดังนั้น นอกจากความต้องการจำเป็นสิ่งที่ต้อง พิจารณาประกอบด้วย ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการวางวัตถุประสงค์ก็ได้

2. การตั้งวัตถุประสงค์ เมื่อรวบรวมข้อมูลได้ครบแล้ว ก็จะเริ่มตั้ง วัตถุประสงค์ได้การตั้งวัตถุประสงค์ต้องให้ครอบคลุมสิ่งที่วิเคราะห์ไว้แล้ว วัตถุประสงค์ที่จะตั้ง เป็นวัตถุประสงค์ทั่วไป ซึ่งสามารถนำมาเขียนเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะได้ โดยพิจารณาจาก แผนภูมิ ดังนี้

ภาพประกอบ 2 แสดงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเลือกวัตถุประสงค์

(ที่มา ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2553, หน้า 38)

เมื่อตั้งวัตถุประสงค์แล้ว ก็ต้องคำนึงถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกให้ได้หรือปฏิบัติได้ การตั้งวัตถุประสงค์จะต้องกับความสามารถของผู้เรียน และสิ่งหนึ่งจะต้องให้ความสนใจด้วยก็คือ เรื่องของเครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวก และกำหนดเวลาด้วย

3. การเลือกและจัดระบบเนื้อหาวิชา การเลือกเนื้อหาวิชาสำหรับวิชาใดวิชาหนึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้บรรลุเนื้อหาวิชา จะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางการศึกษาที่จะเชื่อมโยงสู่ตัวผู้เรียน

เนื้อหาวิชาใดก็ตาม จะประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และเจตคติในหลักสูตรช่างเทคนิคศึกษา การวิเคราะห์งานจะช่วยเป็นแนวทางให้เนื้อหาเหมาะสมกับโปรแกรม นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงการวิเคราะห์ตัวผู้เรียนและสังคมด้วย การรวบรวมเนื้อหาจะช่วยให้หลักสูตรเป็นรูปร่างขึ้น แต่ก็ไม่ใช่สิ่งสุดท้ายที่จะสอน อาจจะมีเนื้อหาอื่นที่เพิ่มขึ้น หรือเนื้อหาอื่นที่จะนำไปสู่การพัฒนาบุคคล เช่น ในด้านคุณภาพและลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมานะพยายาม เป็นต้น

เรื่องที่จะสอนสามารถจัดหมวดหมู่ได้ 3 ระดับ คือ

- ก. เนื้อหาวิชาที่ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้และต้องเรียน
- ข. เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องเรียนเป็นเรื่องที่ควรเรียน
- ค. เนื้อหาที่อยากจะให้เรียนและผู้เรียนอยากเรียนอยากรู้

เนื้อหาวิชาเปรียบเหมือนพาหนะที่จะนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา หรือผลของการฝึกอบรม โดยการสอนเนื้อหาและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งเชื่อได้ว่าผู้เรียนจะได้รับความสามารถที่ต้องการให้มีทั้งการเลือกและจัดเนื้อหาให้เป็นระบบ จะต้องวิเคราะห์ลักษณะเด่นของความรู้ที่ได้จากวิชานั้น และลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ด้วย ซึ่งทุกอย่างต้องชัดเจน หลักสูตรที่พัฒนากันมาจะไม่ให้ความสนใจแก่ความต้องการทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากวัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชาที่แคบ และห่างไกลจากความเป็นจริงทางสังคม

4. การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เมื่อได้เนื้อหาวิชาที่จะสอน ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดผลแล้ว ก็มาถึงวิธีสอนเนื้อหาเหล่านั้น นั่นหมายถึง วิธีที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ อันที่จริง การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ ตลอดเวลาระหว่างการมีปฏิสัมพันธ์ของครูและผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม การที่จะได้รับผลจากการเรียนรู้จะต้องขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้เรียน สิ่งที่เขาทำก็คือสิ่งที่เขาเรียนรู้สำหรับเทคนิคศึกษานั้น ถ้าจุดประสงค์มุ่งเน้นพัฒนาทักษะก็ไม่จำเป็นต้องสอนการบรรยายมากนัก

การศึกษาการคงอยู่ของสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยอวัยวะสัมผัสต่างๆ คือ

ร้อยละ 1	ถ้าได้ยิน
ร้อยละ 1.5	ถ้าได้สัมผัส
ร้อยละ 3.5	ถ้าได้ดมกลิ่น
ร้อยละ 1.1	ถ้าได้ยิน
และร้อยละ 85	ถ้าได้เห็น
เกี่ยวกับการจำได้จะคงเหลือดังนี้	
ร้อยละ 10	จากสิ่งที่ได้อ่าน
ร้อยละ 20	จากสิ่งที่ได้ยิน
ร้อยละ 30	จากสิ่งที่ได้เห็น
ร้อยละ 50	จากสิ่งที่ได้เห็นและได้ยิน
ร้อยละ 80	จากสิ่งที่ได้พูด
และร้อยละ 90	จากสิ่งที่ได้พูดและได้ลงมือทำ

ผลจากการศึกษานี้ ทำให้เห็นแนวทางในการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมแม้ว่าวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน จะทำให้ต้องมีการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่าง แต่ก็มีหลักการต่างๆ ไปบางประการที่อาจใช้ร่วมกันในการเลือกการเรียนรู้ ดังนี้

1. นักเรียนต้องได้ประสบการณ์ที่ให้โอกาสเขา ที่จะได้ฝึกพฤติกรรมที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
 2. ประสบการณ์การเรียนรู้ เน้นที่ความพอใจของผู้เรียนและตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
 3. ปฏิกริยาตอบสนองจากประสบการณ์นั้น ต้องอยู่ในความเป็นไปได้สำหรับผู้เรียน
 4. ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต่างกัน อาจนำไปสู่วัตถุประสงค์เดียวกันได้
 5. ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมือนกัน อาจนำไปสู่ผลลัพธ์ที่แตกต่างกันได้
- หลายอย่าง

ประสบการณ์เรียนรู้ต่างก็มีผลต่อวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน จึงถึงคราวที่จะจัดระบบการเรียนรู้เพื่อทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ไม่มีประสบการณ์การเรียนรู้ใด ประสบการณ์ที่ดีที่สุดที่ใช้ได้กับการเรียนรู้ทุกด้าน จำเป็นต้องจัดระบบและให้ผลในการเสริมแรงแก่กันและกัน หลักเกณฑ์ในการจัดระบบอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

ก. ความต่อเนื่อง (Continuity) หมายถึง ความรู้และทักษะของผู้เรียน มีโอกาสที่จะพัฒนาต่อไปได้อีก

ข. ผลที่ตามมาตามที่ได้ตั้งไว้ (Sequence) หมายถึง ความสามารถที่เกิดขึ้นนั้นจะเกิดขึ้นจริง และทำได้ แม้จะมีความซับซ้อนเกิดขึ้น

ค. บูรณาการ (Integration) หมายถึง การผสมผสานประสาน ประสพการณ์ต่างๆ และนำไปใช้

4. การจัดการเรียนการสอน

อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ (2550, หน้า 12) กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง ลักษณะลำดับขั้นตอนของรูปแบบวิธีการสอนแบบต่างๆ ซึ่งจะประกอบไปด้วย กิจกรรมสองลักษณะ คือกิจกรรมของครูและกิจกรรมผู้เรียน โดยกิจกรรมครูได้แก่ การวางแผนการสอน การเตรียมการสอน การจัดเตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้สภาพแวดล้อมของการเป็นกิจกรรมในห้องเรียน และเทคนิควิธีการสอนของครู ส่วนกิจกรรมของผู้เรียน ได้แก่ การลงมือปฏิบัติขณะที่มีการเรียนการสอนซึ่งอาจเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มภายใต้การควบคุม ดูแล หรือการแนะนำของครูผู้สอน

ธีระ รุญเจริญ (2550, หน้า 58-60) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนขึ้น พื้นฐานจำเป็นต้องดำเนินการตามหมวด 3 และหมวด 4 แห่ง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งพอสรุปเป็นแนวปฏิบัติสำหรับโรงเรียนได้ดังนี้

1. ระบบการจัดโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้ทั้ง 3 รูปแบบคือ (1) การศึกษาในระบบ (2) การศึกษานอกระบบ (3) การศึกษาตามอัธยาศัย โดยอาจจัดการศึกษา โดยสามารถใช้เทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบก็ได้ ทั้งจากสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษาก็ได้

2. แนวการจัดการศึกษา ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

2.1 ถือหลักว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุดและสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

2.2 จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับลักษณะธรรมชาติและเต็มศักยภาพของแต่ละคน

2.3 จัดโดยเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งความรู้ และคุณธรรม รวมถึงกระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการ ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

2.3.1 ความรู้ตนเอง และความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม

2.3.2 ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

2.3.3 ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาและการประยุกต์ใช้

2.3.4 ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และภาษา

2.3.5 ความรู้และทักษะการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

2.4 จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้โรงเรียนจัดดังนี้

2.4.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.4.2 ฝึกทักษะและกระบวนการคิด การจัดการ และการแก้ปัญหา

2.4.3 ให้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

2.4.4 สอนโดยบูรณาการ/ผสมผสานความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทุกวิชา

2.4.5 ส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ และสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการสอน กอปรทั้งให้ครูและนักเรียนเรียนรู้ไปด้วยกันจากสื่อ และวิทยาการต่างๆ

2.4.6 จัดการเรียนรู้ทุกที่ ทุกเวลา ให้ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

2.5 ให้รัฐดำเนินการและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบให้พอเพียงและมี ประสิทธิภาพ

2.6 ให้สถานศึกษาประเมินผู้เรียน จาก

2.6.1 พัฒนาการ

2.6.2 ความประพฤติ

2.6.3 พฤติกรรมการเรียน และการร่วมกิจกรรม

2.6.4 การทดสอบ

โดยให้เหมาะสมกับระดับและรูปแบบการศึกษา และโรงเรียนใช้วิธีที่หลากหลายในการจัดสรร การศึกษาต่อ และนำผลการประเมินมาประกอบ

2.7 ให้โรงเรียนจัดทำสาระของหลักสูตร โดยใช้หลักสูตรเป็นแกนกลางและให้เหมาะกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์

2.7.1 จัดให้มีสาระหลักสูตรหลากหลาย โดยให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา วัย และศักยภาพผู้เรียน

2.7.2 จัดให้มีสาระหลักสูตรทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพ ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมดุล ทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

2.8 ให้โรงเรียนร่วมกับบุคคลและองค์กรต่างๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน (มาตรา 29) โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน โดยจัดการศึกษา อบรม เพื่อแสวงหาความรู้ ข่าวสาร ภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนา

ประยูร ศรีประสาธน์ อรรถนพ จินะวัฒน์ และ ประยงค์ เนาวบุตร (2551, หน้า 184) กล่าวว่า งานการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การรวบรวม วิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การกำหนดการเตรียมการ และการจัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชา การจัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนแต่ละคน การควบคุมดูแลส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน

ชนาธิป พรกุล (2552, หน้า 6-9) ได้กล่าวว่า ความรู้พื้นฐานสำหรับจัดการเรียนการสอนสามารถจำแนกเป็น 2 เรื่องดังนี้

1. หลักการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาทำความเข้าใจมีดังนี้

1.1 จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีทั้งความรู้และคุณธรรมอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข(มาตรา 6)

1.2 การจัดการเรียนการสอนต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนพัฒนาผู้เรียนทุกคนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 23)

1.3 การจัดความรู้และประสบการณ์ต้องทำให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติตาม จุดมุ่งหมายในข้อ 1 (มาตรา 23)

1.4 การจัดการเรียนการสอน หรือกระบวนการเรียนรู้ ควรจะมีลักษณะที่ เอื้อต่อการให้ความรู้และประสบการณ์ในข้อ 3 ส่งไปถึงผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัด การศึกษา ผู้สอนต้องสนใจความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง ลงมือปฏิบัติวิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ต่างๆ มีทักษะ การคิด การจัดการ การประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่างๆ (มาตรา 24)

1.5 โรงเรียนต้องจัดทำหลักสูตรชั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับบริบทของ โรงเรียนโดยอาศัยหลักสูตรแกนกลางเป็นแนวทาง (มาตรา 27)

1.6 ผู้สอนต้องทำวิจัยชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียน การสอน (มาตรา 30) สาระสำคัญทั้ง 6 ข้อ ทำให้ผู้สอนต้องจัดการเรียนการสอนมีลักษณะให้ผู้เรียนเป็น สำคัญ หรือเป็นศูนย์กลางนั่นเอง

2. การจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ความหมาย

ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง ผู้เรียนเป็นคนสำคัญที่สุดในการจัดการเรียน การสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือการให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้โดยการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด

กิจกรรมการเรียนรู้ คืองานที่ผู้เรียนทำแล้วเกิดการเรียนรู้ในเรื่องหนึ่ง โดย แสดงเป็นพฤติกรรมที่ผู้สอนกำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรมี ความหลากหลายเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้ 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านร่างกาย คือการที่ผู้เรียนใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายทำกิจกรรม ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย ประสาทการรับรู้ตื่นตัว ทำให้รับข้อมูลได้ดี

2.2 ด้านสติปัญญา คือการที่ผู้เรียนใช้สมอง หรือกระบวนการคิดในการ ทำกิจกรรม

2.3 ด้านสังคม คือการที่ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นขณะทำกิจกรรม ทำ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะทางสังคม

2.4 ด้านอารมณ์ คือการที่ผู้เรียนรู้สึกต้องการ และยินดีทำกิจกรรมเพื่อ แสวงหาความรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง การมีส่วนร่วมด้านอารมณ์มักจะดำเนินควบคู่ไป กิจกรรมการเรียนรู้ด้านร่างกาย สติปัญญา และสังคม

3. แนวคิดของการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดการตามแนวทฤษฎีพุทธินิยม (Cognitive theories) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในสมองเกิดจากกระบวนการจัดการกระทำกับข้อมูล มีการบันทึกข้อมูล และดึงข้อมูลออกมาใช้ วิธีเรียนรู้มีผลต่อการจำการลืม และการถ่ายโอน (Transfer) ความรู้ แรงจูงใจระหว่างการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการชี้นำความสนใจ มีอิทธิพลต่อกระบวนการจัดข้อมูล และส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ปัจจุบันแนวคิดการสรรค์สร้างความรู้ (Constructivism) ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายว่ามีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แนวคิดนี้มีความเชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยตนเอง สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้งอกงามขึ้นได้เรื่อยๆ โดยอาศัยการพัฒนาโครงสร้างความรู้ภายในบุคคล และการรับรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว โดยสร้างของความรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ

3.1 ความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่

3.2 ความรู้ใหม่ที่ผู้เรียนได้รับเป็นข้อมูลความรู้ลึกและประสบการณ์

3.3 กระบวนการทางสติปัญญา เป็นกระบวนการทางสมองที่ผู้เรียนใช้ทำ

ความเข้าใจกับความรู้ใหม่ และใช้เชื่อมโยงปรับความรู้เดิมและความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน

ดังนั้น ครูที่จัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจึงมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ผู้สอนไม่จำเป็นต้องถ่ายทอดความรู้เนื้อหาสาระแบบเดิม

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2552, หน้า 72-82) กล่าวว่า แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ถือว่าเป็นความพยายามที่จะทำการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญ ซึ่งดำเนินการจัดทำขึ้นด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายการเมือง ฝ่ายข้าราชการ ครู อาจารย์ บุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชน องค์กร และสถาบันต่างๆ มีการศึกษาปัญหา ประมวลองค์ความรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ มีการระดมผู้รู้ นักปราชญ์มาช่วยกันคิด ช่วยกันสร้างเป้าหมายของการศึกษาไทย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่กำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขหรือแก้ปัญหาทางการศึกษา และถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา อาจสรุปหลักการสำคัญได้ 7 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปราบกฏตามนัยมาตรา 10 วรรค 1 คือ การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บ

ค่าใช้จ่าย มาตรา 8 (1) การจัดการศึกษาให้ยึดหลักกว่าเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

2. ด้านมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ปราบกฏตาม มาตรา 9 (3) กำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา และ มาตรา 47 ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก

3. ด้านระบบบริหารและการสนับสนุนทางการศึกษา ปราบกฏตาม มาตรา 9 (2) การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้ (1) มีเอกภาพด้านนโยบายและหลากหลายในการปฏิบัติ (2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้จัดการศึกษา (4) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ

มาตรา 43 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน ให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับการศึกษาของรัฐ

4. ด้านครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ปราบกฏตาม มาตรา 9 (4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มาตรา 52 ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ

5. ด้านหลักสูตร ปราบกฏตาม มาตรา 8 (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรภาคบังคับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาดู ให้สถานศึกษาชั้น

พื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มาตรา 28 หลักสูตรสถานศึกษาต่างๆ รวมทั้งหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับบุคคลพิการ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับหลักสูตร การศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่งและวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูง และด้านการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และพัฒนาทางสังคม มาตรา 24 (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัด โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

6. ด้านกระบวนการเรียนรู้ ปรากฏตาม มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

- (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ คิดได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้ สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ใน ทุกวิชา
- (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อ การเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้ การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ครูและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องเร่งส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่น อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

มาตรา 8 (1) และ (3) การจัดการศึกษายึดหลักดังนี้ (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

7. ด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ปรากฏตาม มาตรา 9 (5) การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้ (5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศ มาใช้ในการจัดการศึกษา มาตรา 60 ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษา ในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อความมั่นคงยั่งยืนของประเทศ โดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา จากหลักการสำคัญดังกล่าวข้างต้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ

1) ด้านหลักสูตร กล่าวถึงการปฏิรูปหลักสูตรให้ต่อเนื่อง เชื่อมโยง มีความสมดุลในเนื้อหาสาระ ทั้งที่เป็นวิชาการ วิชาชีพ และวิชาว่าด้วยความเป็นมนุษย์ และให้มีการบูรณาการเนื้อหาหลากหลายที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ได้แก่

1.1 เนื้อหาเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม

1.2 เนื้อหาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การบำรุงรักษา ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.3 เนื้อหาความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

1.4 เนื้อหาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต
อย่างมีความสุข

2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังข้อมูลที่ระบุไว้เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาที่สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2543) ได้สรุปถึงลักษณะกระบวนการจัดการเรียนรู้ในสาระของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ไว้ดังนี้

- 2.1 มีการจัดเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน
- 2.2 ให้มีการเรียนรู้จากประสบการณ์และฝึกนิสัยรักการอ่าน
- 2.3 จัดให้มีการฝึกทักษะกระบวนการและการจัดการ
- 2.4 มีการผสมผสานเนื้อหาสาระด้านต่างๆ อย่างสมดุล ปลูกฝัง

คุณธรรม

- 2.5 จัดการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และ

รอบรู้

- 2.6 จัดให้มีการเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และให้ชุมชนมีส่วนร่วม

ในการจัดการเรียนรู้ด้วย

3) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นสำคัญ จะต้องประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง โดยการใช้วิธีการประเมินผู้เรียนหลายๆ วิธี ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนและการร่วมกิจกรรม การใช้แฟ้มสะสมงาน การทดสอบ การสัมภาษณ์ ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน ผู้เรียนจะมีโอกาสแสดงผลการเรียนรู้ได้หลายแบบ ไม่เพียงแต่ความสามารถทางผลสัมฤทธิ์การเรียนซึ่งวัดได้โดยแบบทดสอบเท่านั้น การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้แบบนี้แสดงให้เห็นความแตกต่างอันเกิดจากผลการพัฒนาตนเองของผู้เรียนในด้านต่างๆ ได้ชัดเจนมากขึ้น รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้จะได้กล่าวในตอนต่อไป

จากข้อมูลนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นำมาสู่การทำความเข้าใจเรื่องหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือที่รู้จักในชื่อเดิมว่า การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student centered หรือ Child centered) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

สอนที่รู้จักกันมานานในวงการศึกษาไทย แต่ไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติ รวมกับความเคยชินที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher centered) มาตลอด เมื่อเป็นครูก็เคยชินกับการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมๆ ที่เคยรู้จัก จึงทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวคิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ ที่ยอมรับว่าบุคคลหรือผู้เรียนมีความแตกต่างกัน และทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ (1) เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน (2) เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และ (3) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงเป็นการจัดการบรรยากาศ จัดกิจกรรม จัดสื่อ จัดสถานการณ์ ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนครอบคลุมอย่างรอบด้าน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับผู้เรียน สำหรับในการจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้ อาจทำได้หลายวิธีการและหลายเทคนิค แต่มีข้อควรคำนึงว่า ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง แต่ละเรื่อง ได้เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่

1. เปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้เลือกหรือตัดสินใจในเนื้อหาสาระที่สนใจ เป็นประโยชน์ต่อตัว ผู้เรียนหรือไม่

2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยได้คิด ได้รวบรวมความรู้และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองหรือไม่ ซึ่ง ทิศนา แชมมณี (2543) ได้นำเสนอแนวคิดในการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมและสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติได้ ดังนี้

2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (Physical participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อช่วยให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น การรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อม แม้จะมีการให้ความรู้ที่ดีๆ ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา ต้องเป็นกิจกรรมที่ทำทลายความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหว ต้องเป็นเรื่องที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไปทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกที่จะคิด

2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม (Social participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ มนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสภาพแวดล้อมต่างๆ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคม

2.4 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้นั้นเกิดความหมายต่อตนเองโดยกิจกรรมดังกล่าวควรเกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง โดยปกติการมีส่วนร่วมทางอารมณ์นี้มักเกิดขึ้นพร้อมกับการกระทำอื่นๆ อยู่แล้ว เช่น กิจกรรมทางกาย สติปัญญา และสังคม ทุกครั้งที่ครูให้ผู้เรียนเคลื่อนไหวที่ เปลี่ยนอิริยาบถ เปลี่ยนกิจกรรม ผู้เรียนจะเกิดอารมณ์ ความรู้สึกตามมาด้วยเสมอ อาจเป็นความพอใจ ไม่พอใจ หรือเฉยๆ ก็ได้ จากแนวคิดที่กล่าวถึงข้างต้นเป็นที่มาของการนำเสนอชื่อ “CIPPA” ซึ่งระบอบองค์ประกอบสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ

“C” มาจากคำว่า การสร้าง (Construct) หมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิดของทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) โดยครูสร้างกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

“I” มาจากคำว่า การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลและแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

“P” มาจากคำว่า การมีส่วนร่วม (Physical Participation) หมายถึง การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกายโดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่างๆ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย

“P” มาจากคำว่า กระบวนการเรียนรู้ (Process Learning) หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่างๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่างๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง เป็นต้น การเรียนรู้กระบวนการเป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกับการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ และการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้านสติปัญญาอีกด้วย

“A” มาจากคำว่า การใช้ (Application) หมายถึง การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความหมาย การระบุดองค์ประกอบสำคัญในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อช่วยผู้เรียนได้แสดงบทบาทต่างๆ อันเป็นการแสดงความสำคัญของผู้เรียน เป็นตัวอักษรย่อ “CIPPA” นี้เพื่อให้ง่ายที่จะจำและนำไปใช้เป็นหลักในการปฏิบัติได้โดยสะดวก การจัดการเรียนการสอนทั่วไป ครูสามารถออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตามแนวทาง ต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมเอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างความรู้ (Construct) จากความคิดพื้นฐานที่เชื่อว่า ในสมองของผู้เรียนมิได้มีแต่ความว่างเปล่า แต่ทุกคนมีประสบการณ์เดิมของตนเอง เมื่อได้รับประสบการณ์ใหม่ สมองจะพยายามปรับข้อมูลเดิมที่มีอยู่โดยการต่อเติมเข้าไปในกรณีที่ข้อมูลเดิมและข้อมูลใหม่ไม่มีความขัดแย้งกัน แต่ถ้าขัดแย้งกันก็จะปรับโครงสร้างของข้อมูลเดิม เพื่อให้สามารถรับข้อมูลใหม่ได้ ซึ่งอาจทำให้โครงสร้างของข้อมูลเดิมเปลี่ยนแปลงไป และถ้าผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความรู้ที่สร้างได้นั้นออกมาด้วยคำพูดของตนเอง การสร้างความรู้นั้นก็สมบูรณ์ ดังนั้น ถ้าครูสามารถออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำตามแนวความคิดนี้ ผู้เรียนก็จะสามารถสร้างความรู้ได้ พฤติกรรมที่ครูควรออกแบบในกิจกรรมการเรียนของผู้เรียน มีดังนี้

- 1.1 ให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้เดิม
- 1.2 ให้ผู้เรียนได้รับ /แสวงหา/รวบรวมข้อมูล/ประสบการณ์ต่างๆ
- 1.3 ให้ผู้เรียนได้ศึกษาข้อมูล ทำความเข้าใจ และสร้างความหมายข้อมูล/ประสบการณ์ต่างๆ โดยใช้กระบวนการคิดและกระบวนการอื่นๆ ที่จำเป็น
- 1.4 ให้ผู้เรียนได้สรุปจัดระเบียบ/โครงสร้างความรู้
- 1.5 ให้ผู้เรียนได้แสดงออกในสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ

กิจกรรมการเรียนการสอนทั่วไป ครูสามารถออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องตามลำดับขั้นตอนต่างๆ ในขณะที่ให้ความรู้ โดยเปลี่ยนบทบาทจากที่เคยบอกความรู้โดยตรงให้ผู้เรียนบันทึกหรือคัดลอกเป็นการใช้คำสั่งและคำถามดำเนินกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำเพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยครูเตรียมสื่อการสอนที่เป็นตัวอย่างเครื่องมือหรือการปฏิบัติงานในลักษณะต่างๆ เป็นข้อมูลหรือประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เข้าใจ ครูอาจชี้แนะข้อมูลที่ควรสังเกตและวิธีการจัดระบบระเบียบโครงสร้างความรู้ให้ เช่น สอนให้เขียนโครงสร้างความรู้เป็นแผนผังที่ตนเองเข้าใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องใด เช่น ให้อธิบายแผนผังความคิดที่ตนเองเขียนขึ้นตามความเข้าใจ หรือให้เล่าถึงสิ่งที่เรียนรู้

โดยครูใช้คำถามหรือคำสั่งเป็นสื่อ และมีการเสริมแรงอย่างเหมาะสมในภายหลังจะทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจ เกิดความสนุก และต้องการเรียนรู้อีก

2. การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้กระทำสิ่งต่างๆ หรือการกระทำบางสิ่งบางอย่าง ดังต่อไปนี้

2.1 ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ได้แก่ การพูดคุยปรึกษาหารือกับเพื่อน กับครู หรือผู้เกี่ยวข้องกับการทำงาน ผู้ที่สามารถให้ข้อมูลบางอย่างที่ผู้เรียนต้องการได้

2.2 ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น กำหนดให้ผู้เรียนสำรวจอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าในบริเวณโรงเรียน

2.3 ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น กำหนดให้ผู้เรียนสังเกตการกินอาหารของสัตว์หรือรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของต้นไม้ชนิดต่างๆ

2.4 ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางด้านสื่อสารสนเทศ วัสดุ และเทคโนโลยีต่างๆ เช่น ให้ผู้เรียนไปหาข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ หรือให้อ่านใบความรู้ ใบงาน หรือใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ในการเรียน

3. การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย (Physical Participation) คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวอวัยวะหรือกล้ามเนื้อต่างๆ เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความสนใจของผู้เรียน โดยกล้ามเนื้อที่เคลื่อนไหวอาจเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

3.1 กล้ามเนื้อมัดคยอย เช่น การพิมพ์ดีด ร้อยมาลัย พับกระดาษ วาดรูป เย็บผ้า ใช้ไขควง เขียนแบบ เรียงตัวหนังสือ ปฏิบัติการใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์

3.2 กล้ามเนื้อมัดใหญ่ เช่น กิจกรรมย้ายกลุ่ม ย้ายเก้าอี้ จัดโต๊ะ ทูปโลหะ ตอกตะปู ยกของ ก่ออิฐ ฉาบปูน ขุดดิน ฯลฯ

4. การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการ คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการศึกษาด้วยตนเอง กระบวนการจัดการ กระบวนการแก้ปัญหา และตัดสินใจ กระบวนการทำงาน กระบวนการอื่นๆ โดยครูจัดกิจกรรม สถานการณ์ หรือ กำหนดให้ผู้เรียนหาข้อมูลหรือความรู้โดยใช้กระบวนการดังกล่าวเป็นเครื่องมือผลของการเรียนรู้ นอกจากผู้เรียนจะได้รับรู้ข้อมูลที่ต้องการแล้วยังมีความรู้เกี่ยวกับการใช้กระบวนการเหล่านี้ เพื่อหาข้อมูลหรือความรู้อื่นๆ ได้ด้วยตนเองในโอกาสอื่นๆ เปรียบเหมือนการให้เครื่องมือในการจับปลากับชาวประมงแทนที่จะเอาปลามาให้ เมื่อชาวประมงมีเครื่องมือจับปลาแล้วย่อมหาปลาเองได้ หรือวางแผนจัดสรรเวลาของการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือได้

ลงมือแก้ไขงานบางอย่างในขณะที่ลงมือปฏิบัติงาน ซึ่งต้องใช้การพิจารณาข้อมูลรอบด้านเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ข้อสำคัญคือ ครูจะต้องช่วยให้ผู้เรียนได้สรุปขั้นตอนในการทำงาน ผู้เรียนต้องบอกได้ว่า การทำงานนี้เสร็จได้ เขาใช้ขั้นตอนและวิธีการใดบ้าง แต่ละขั้นตอนมีปัญหาและอุปสรรคใด เขาใช้วิธีการใดแก้ปัญหา และได้ผลของการปฏิบัติออกมาอย่างไร พอใจหรือไม่ ถ้ามีการทำงานอย่างนี้อีกในครั้งต่อไปเขาจะปฏิบัติอย่างไร อีกประเด็นหนึ่งคือ การใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงาน ต้องแบ่งหน้าที่การทำงาน สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมทำงานชิ้นนั้นสำเร็จ มิใช่ให้ผู้เรียนมานั่งรวมกลุ่มกันแต่ทำงานแบบต่างคนต่างทำ เพราะผู้เรียนจะได้มีโอกาสรับรู้บทบาทของตนเองในการทำงานร่วมกับคนอื่น ตลอดจนรู้วิธีการจัดระบบระเบียบการทำงานในกลุ่มเพื่อให้งานกลุ่มบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายต่อไป ก็จะสามารถใช้กระบวนการกลุ่มนี้ในการทำงานกับคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคมที่ผู้เรียนเป็นสมาชิกอยู่ได้

5. การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการประยุกต์ใช้ความรู้ (Application) คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้กระทำการต่างๆ คือ (1) ได้นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ที่หลากหลาย หรือ (2) ได้ฝึกฝนพฤติกรรมการเรียนรู้จนเกิดความชำนาญ โดยครูจัดสถานการณ์ แบบฝึกหัด หรือโจทย์ปัญหาให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ เพื่อให้เกิดความมั่นใจและความชำนาญในการที่จะนำเอาความรู้นั้นมาใช้เป็นประจำในชีวิตจริง การจัดกิจกรรมในขั้นตอนนี้เป็นประเด็นที่มีความสำคัญแต่กลับเป็นจุดอ่อนของการจัดการเรียนการสอนของไทยทุกระดับ เพราะมีการปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างน้อย ทั้งนี้ เนื่องจากในการเรียนการสอนผู้เรียนยังขาดการฝึกฝนการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวคิดที่กล่าวถึงข้างต้น สามารถใช้ได้กับการจัดการเรียนการสอนทุกวิชาและทุกระดับชั้น เพียงแต่ธรรมชาติของเนื้อหาวิชาที่ต่างกันจะมีลักษณะที่เอื้ออำนวยให้ครูออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในจุดเด่นที่ต่างกันคือ

5.1 รายวิชาที่มีเนื้อหามุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้กฎเกณฑ์และการนำเอากฎเกณฑ์ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ หรือการใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ครูสามารถใช้กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเองโดยใช้วิธีสอนแบบอุปนัย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำกฎเกณฑ์ที่ทำความเข้าใจได้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ โดยใช้วิธีการสอนแบบนิรนัย การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นก็จะเป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เพราะผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตัวเอง

5.2 รายวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้จากการค้นคว้าทดลอง และการอภิปรายโดยใช้หลักเหตุผล เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนมีโอกาสที่จะได้สร้างความรู้เองโดยตรง เพียงแต่ครูต้องรู้จักการใช้คำถามที่ยั่วและเชื่อมโยงความคิด ประกอบกับการได้มีโอกาสทำการทดลอง เป็นการปฏิบัติร่วมกัน ผู้เรียนจะได้มีปฏิสัมพันธ์กัน มีการเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อสร้างความรู้ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ทำกันมาอยู่แล้ว

5.3 รายวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลที่หลากหลายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ข้อมูลที่มีลักษณะยั่วให้ออกความคิดเห็นได้ เช่น วิชาสังคมศึกษา และวรรณคดีเป็นลักษณะพิเศษที่ครูจะนำมาใช้เป็นเครื่องมือให้เกิดกิจกรรมการใช้ความคิด อภิปราย นำไปสู่ข้อสรุป เป็นผลของการเรียนรู้และการสร้างนิสัยยอมรับฟังความคิดเห็นกัน เป็นวิถีทางที่ดีในการปลูกฝังประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน

5.4 รายวิชาที่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวร่างกายเป็นหลัก เช่น วิชาพลศึกษาและการงานอาชีพ ครูควรใช้โอกาสดังกล่าว ให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ผ่านกระบวนการทำงาน

5.5 รายวิชาที่ส่งเสริมความคิดจินตนาการ และการสร้างสุนทรียภาพ เช่น วิชาศิลปะและดนตรี นอกจากจะมีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายแล้ว ผู้เรียนยังมีโอกาสได้สร้างความรู้ และความรู้สึกที่ดี ผ่านกระบวนการทำงานที่ครูออกแบบไว้ให้ ครูที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มักเป็นครูที่มีความตั้งใจและสนุกในการทำงานสอน เป็นคนช่างสังเกตและเอาใจใส่ผู้เรียน และมักจะได้ผลการตอบสนองที่ดีจากผู้เรียน แม้จะยังไม่มากในจุดเริ่มต้น แต่เมื่อปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ก็จะสามารถสังเกตได้ถึง การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนในทางที่ดีขึ้น

Tran Chi Dao, Lam Quang Thiep and D. Sloper. (1995, p. 86) ได้กล่าวว่า ระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศเวียดนามเดิมนั้นมีระยะเวลาการศึกษาตั้งแต่ 3 ปี ถึง 8 หรือ 9 ปี มีการศึกษาอบรมเฉพาะสาขาตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษา ต่อมาได้มีการปรับปรุงระบบการศึกษาดังนี้

1. ปรับระบบการศึกษาในระดับปริญญาตรีให้มีความชัดเจน

โดยปรับให้มีระยะเวลาการศึกษา 4-6 ปี โปรแกรมการศึกษาที่ใช้ระยะเวลานาน ได้แก่ สาขาแพทยศาสตร์และทันตแพทยศาสตร์ ใช้ระยะเวลาการศึกษา 6 ปี สาขาวิศวกรรมศาสตร์ 5 ปี ส่วนในสาขาอื่นๆ ใช้เวลาในการศึกษา 4 ปี เมื่อนักศึกษาสอบผ่านในระดับแรกแล้วจะได้รับประกาศนียบัตร แล้วจึงมีสิทธิสอบเข้าเรียนในระดับสอง นักศึกษาที่สอบไม่ผ่านจะต้องเตรียมตัวสอบใหม่คราวต่อไป หรือไปเลือกเรียนหลักสูตรสายอาชีพระยะสั้น

สำหรับนักศึกษาที่สอบเข้าไปเรียนในระดับที่สองต้องเขียนปฏิญญานิพนธ์ ซึ่งเป็นข้อกำหนดของหลักสูตร

2. ปรับการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาให้มีความทันสมัยขึ้น ดังนี้

2.1 การศึกษาในระดับปริญญาโท (Master Program) รับนักศึกษาที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมาเรียนต่อ 1.5 - 2 ปี

2.2 การศึกษาระดับปริญญาเอก (Doctorate Program) นักศึกษาที่เข้าเรียนในหลักสูตรนี้มี 2 ประเภท คือ ประเภทแรกจบการศึกษาปริญญาตรีระดับ ยอดเยี่ยม (Excellency, Loai Xuat Sac) ต้องมีการสอบวิชาเบื้องต้นผ่านก่อนจึงได้เข้าศึกษาได้แก่ วิชาการเมือง ภาษาต่างประเทศ และวิชาที่เกี่ยวกับวิชาชีพและประเภทที่สองคือ จบการศึกษาปริญญาโท (Master Degree) ไม่ต้องมีการสอบวิชาเบื้องต้นดังกล่าว การศึกษาในระดับปริญญาเอกแบ่งออกเป็น 2 หลักสูตร คือ

2.2.1 เป็นหลักสูตรสำหรับผู้สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาโทหรือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้วยคะแนนยอดเยี่ยม หลักสูตรนี้ใช้เวลาการศึกษา 4 ปี นักศึกษาทุกคนต้องทำวิทยานิพนธ์และสอบให้ผ่านก่อนรับปริญญาคุณวุฒิปบัณฑิตสาขาวิชาเฉพาะ

2.2.2 หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์สูง และต้องการที่จะเสนอผลงานวิจัยต่อทางคณะกรรมการทางวิทยาศาสตร์ของรัฐ (State Scientific Commission) เพื่อการประเมินผล หากการเสนอผลงานวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาก็ถือว่าประสบความสำเร็จ ผู้เสนอก็จะได้รับปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

3. จัดการศึกษาเป็นระบบหน่วยกิต

มีการเปลี่ยนระบบการเรียนแบบชั้นปีที่มีหลักสูตรเดี่ยวมาเป็นแบบหน่วยกิต และเปลี่ยนจากการเรียนแบบชั้นเรียนมาเป็นแบบรายวิชา ซึ่งดำเนินการทั้งในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยของรัฐทุกแห่ง ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1988 นอกจากนี้ยังปรับปรุงในด้านการประเมินคุณภาพข้อกำหนดในการสอบผ่านในรายวิชาที่ต้องมีเกณฑ์กำหนดที่ชัดเจน

4. ปรับปรุงระบบการสอบ

การปรับปรุงระบบการสอบที่สำคัญที่สุดและเห็นได้ชัดในด้านการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง คือ กระทรวงการศึกษาและการฝึกอบรมให้อำนาจกับทางมหาวิทยาลัยดำเนินการสอบและคัดเลือกนักศึกษาเข้าสู่ระบบด้วยตนเอง ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี

การศึกษา 1988 โดยกระทรวงการศึกษาและการฝึกอบรมเพียงกำหนดเกณฑ์ทั่วไปสำหรับในด้านคุณสมบัติของผู้มีสิทธิ์เข้าศึกษาเท่านั้น ดังนี้

- . จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั้งสายทั่วไปและสายวิชาชีพ
- . มีสุขภาพดีตามที่กฎหมายกำหนด
- . อายุต่ำกว่า 32 ปี หรือต่ำกว่า 35 ปีในเพศหญิง
- . ไม่เป็นทหารในกองทัพ

แต่อย่างไรก็ตามการสอบเข้ามหาวิทยาลัยมีความจำกัดและเข้มงวดมาก โดยการสอบเข้ามหาวิทยาลัยจะแบ่งนักศึกษาที่เข้าสู่ระดับอุดมศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม ขึ้นอยู่กับสาขาวิชาหรือประเภทของสถาบันที่ต้องการเข้าศึกษา วิชาที่สอบประกอบด้วย

- . กลุ่ม A วิชาคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี
- . กลุ่ม B วิชาคณิตศาสตร์ เคมี ชีววิทยา
- . กลุ่ม C วิชาวรรณคดี ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์
- . กลุ่ม D วิชาวรรณคดี คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาวิชาที่สอบเหล่านี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป แต่สถาบัน ให้มีการสอบภาษาเวียดนามรวมด้วย การสอบเข้ามหาวิทยาลัยเป็นเพียงเกณฑ์เดียวในการคัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ไม่ได้นำผลการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามาใช้ด้วย ในแต่ละสาขาการศึกษาจะมีเกณฑ์การคัดเลือกอื่นๆ เพิ่มเติมเข้าไปอีก เช่น ความสามารถในการพูดภาษาต่างประเทศ หรือความสามารถในการวาดภาพในสาขาสถาปนิก เป็นต้น

5. ปรับปรุงหลักสูตรและการสอน

ประเทศเวียดนามในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้มีความพยายามในการปรับปรุงทางด้านคุณภาพการศึกษาหลายประการ ทั้งทางด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการสอนและการประเมินผลการศึกษา เพื่อให้ประเทศมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่ทันสมัยทั้งในด้านการบริหารจัดการ และความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยมีวัตถุประสงค์ให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาทางอุตสาหกรรมและความเป็นประเทศสมัยใหม่ และให้การศึกษาที่มีมาตรฐานระหว่างประเทศและในภูมิภาค โดยมีนโยบายมาตรฐานการศึกษาแห่งภูมิภาคในปี ค.ศ. 2000 (Regional Standard 2000) สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษามีการรื้อปรับหลักสูตรใหม่ โดยมีเป้าหมายที่จะให้กระบวนการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศดังที่กล่าวมา การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาที่ชัดเจนกล่าวคือ

5.1 ปรับปรุงหลักสูตรที่เน้นสาขาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ รวมทั้งสาขาทางด้านเทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศ

5.2 การจัดการศึกษาโดยเน้นความร่วมมืออย่างใกล้ชิด ระหว่างสถาบันกับผู้ดำเนินกิจการในภาครัฐ ภาคเอกชนและสถาบันการวิจัยแห่งชาติ

Ministry of Education and Training Vietnam. (2010, pp. 65–67) ได้เสนอกฎระเบียบการศึกษาของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยตามระบบหน่วยกิต เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนดังนี้

ข้อที่ 2. หลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา

1. หลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา (เรียกย่อหลักสูตร) แสดงเป้าหมายระดับอุดมศึกษา กำหนดมาตรฐานของความรู้ ความสามารถ ขอบเขตและโครงสร้างของเนื้อหาของการศึกษาระดับอุดมศึกษา วิธีการและรูปแบบของการศึกษา วิธีการประเมินแต่ละวิชา แต่ละสาขา ระดับการฝึกอบรมของการศึกษา มหาวิทยาลัยสร้างหลักสูตร ตามหลักสูตรหลักโดยรัฐมนตรีกระทรวงการศึกษาและการฝึกอบรมจัดตั้ง แต่ละหลักสูตรหลักตรงกับแต่ละสาขา

2. หลักสูตรนี้ได้สร้างบนพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลางโดยรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาและฝึกอบรมออกให้

แต่ละหลักสูตรจะเชื่อมโยงกับหนึ่งสาขาวิชา (ชนิดวิชาเดียว) หรือหลายสาขาวิชา (ชนิดสองวิชา วิชาหลัก - วิชาเสริม)

3. หลักสูตรมีโครงสร้างจากวิชาต่างทั้งสองกลุ่มความรู้ วิชาการศึกษาทั่วไป และวิชาการศึกษาอาชีพ

ข้อที่ 3. วิชาและหน่วยกิต

1. วิชาคือปริมาณของความรู้ที่จะเสร็จสมบูรณ์ สะดวกสำหรับนักศึกษาที่จะสะสมในกระบวนการเรียนรู้ วิชาส่วนใหญ่ที่มีน้ำหนัก 2–4 หน่วยกิต เนื้อหาที่จะสอนมีความสมบูรณ์และกระจายในภาคการศึกษา ความรู้ของแต่ละวิชาต้องเชื่อมโยงกับระดับความรู้ตามปีการศึกษา และได้ออกแบบมาเป็นส่วนหนึ่งของวิชาหรือมีโครงสร้างเป็นการรวมกันของหลายวิชา วิชาจะต้องแสดงโดยรหัสเฉพาะโดยมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยกำหนด

3. หน่วยกิตใช้ในการคำนวณปริมาณการเรียนรู้ของนักศึกษา หนึ่งหน่วยกิตได้กำหนดโดย 15 ชั่วโมงเรียนทฤษฎี 30–45 ชั่วโมงเรียนปฏิบัติ หรือการอภิปราย 45–90 ชั่วโมงของการไปฝึกปฏิบัติ 45–60 ชั่วโมงการเขียนบทความ หรือวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา

สำหรับวิชาทฤษฎีหรือการปฏิบัติ การทดลอง ในการเรียนหนึ่งหน่วยกิต นักศึกษาจะต้องใช้เวลาอย่างน้อย 30 ชั่วโมงของการเตรียม

อธิการบดีของมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยจะต้องระบุรายละเอียดจำนวนชั่วโมง สำหรับแต่ละวิชาเพื่อให้เหมาะกับลักษณะของสถานศึกษา

4. สำหรับหลักสูตรที่มีปริมาณของแต่ละวิชาได้คำนวณตามหน่วยวิชาเรียน จึง 1.5 หน่วยวิชาเรียนจะแปลงเป็น 1 หน่วยกิต

5. หนึ่งคาบเรียนเท่ากับ 50 นาที

ข้อที่ 4. ระยะเวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

เวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยตั้งแต่ 8 น. ถึง 20 น. ทุกวัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์จริงของสถานศึกษา อธิการบดีของมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดเวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาเอง

ขึ้นอยู่กับจำนวนของนักศึกษา จำนวนของห้องเรียน และวัสดุสิ่งอำนวยความสะดวกที่สถานศึกษาผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการจะจัดตารางสอน

ข้อที่ 5. การประเมินผลการเรียน

ผลการเรียนรู้ของนักศึกษาจะมีการประเมินหลังจากจบแต่ละภาคเรียน การศึกษาตามเกณฑ์ต่อไปนี้

1. จำนวนหน่วยกิตของวิชาที่นักศึกษาลงทะเบียนเรียนตั้งแต่ต้นภาคเรียน การศึกษา

2. เกรดเฉลี่ยในหนึ่งภาคการศึกษาเป็นค่าเฉลี่ยมีน้ำหนักของวิชาต่างๆ ที่ นักศึกษาลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษานั้น มีน้ำหนักเป็นจำนวนหน่วยกิตที่สอดคล้องของแต่ละวิชา

3. ปริมาณของความรู้ที่นักศึกษาสะสมได้เป็นปริมาณคำนวณโดยจำนวนหน่วย กิตของรายวิชา ได้กำหนดการประเมินตามอันดับตัวอักษร A, B, C, D เริ่มตั้งแต่ต้นภาค การศึกษา

4. เกรดเฉลี่ยที่นักศึกษาสะสมได้เป็นค่าเฉลี่ยของรายวิชา และได้รับการประเมิน โดยตัวอักษร A, B, C, D คิดตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงตอนท้ายของแต่ละภาคการศึกษา

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียน การ สอนอย่างเป็นระบบ มีลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบและบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ การสอน จะเกิดผลสำเร็จได้ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน ด้านองค์ประกอบรวม คือ ครูหรือ ผู้สอน หรือวิทยากร นักเรียนหรือผู้เรียน หลักสูตรหรือสิ่งที่สอน และด้านองค์ประกอบย่อย เพื่อ

พัฒนาผู้เรียนทุกๆ ด้าน มาบูรณาการแบบสหวิทยาการ หรือบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ 8 กลุ่มสาระดั่งนี้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ศิลปะ ภาษาต่างประเทศ ได้มีการจัดการเรียนการสอน คือ การตั้งจุดประสงค์ การกำหนดเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดผลประเมินผล ตามบริบทของโรงเรียน

5. วิธีการสอน

5.1 ความหมายวิธีสอน

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 146) ได้กล่าวว่า วิธีสอน คือ ขั้นตอนในการดำเนินการถ่ายทอดความรู้ของผู้สอนด้วยวิธีการต่างๆ ที่แตกต่างกันไป โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้แล้ว

ชนาธิป พรกุล (2552, หน้า 18-23) ได้กล่าวว่า วิธีสอน หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้สอนดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ วิธีการที่นิยมใช้ในการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ได้แก่

1. วิธีสอนโดยใช้การบรรยาย (Lecture)
2. วิธีสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small group discussion)
3. วิธีสอนโดยใช้การไปทัศนศึกษา (Field trip)
4. วิธีสอนโดยการปฏิบัติจริง (Practice)
5. วิธีสอนโดยใช้สื่อ (Media)
6. วิธีสอนโดยใช้การสาธิต (Demonstration)
7. วิธีสอนโดยใช้อุปนัย (Induction)

ทศนา แชนมณี (2552, หน้า 4) กล่าวว่า วิธีสอนคือวิธีการที่ครูใช้ในการสอนผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ วิธีสอนมีหลายวิธี ไม่มีวิธีสอนใดที่ดีที่สุด ครูควรเลือกวิธีสอนหลายๆ วิธี เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์

Nguyen Quoc Toan and Hoang Kim Tien (2007, p. 29) ได้กล่าวว่า วิธีการเรียนการสอน คือวิธีการที่ครูใช้ในการถ่ายทอด และวิธีการที่ผู้เรียนใช้ในการรับรู้ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพของการเรียนการสอน ดังนั้นวิธีการเรียนการสอน คือ วิธีการจัดการสอนของครู และวิธีการจัดเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียน

Nguyen Van Cuong and Bernd Meier (2010, pp. 68–69) ได้เสนอว่า วิธีสอนเป็นรูปแบบและวิธีการดำเนินงานของครูและนักศึกษาในสภาพการเรียนการสอนต่างๆ เพื่อมุ่งที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

วิธีสอนเป็นแนวคิดที่ซับซ้อนมาก ที่มีหลายแง่มุมแตกต่าง สามารถเสนอลักษณะของวิธีสอนดังต่อไปนี้

- วิธีสอนมุ่งเน้นดำเนินงานตามเป้าหมายของการเรียนการสอน
- วิธีการเรียนการสอนเป็นการรวมวิธีการสอนและวิธีการเรียนรู้
- วิธีสอนเป็นการรวมดำเนินหน้าที่การฝึกอบรมและหน้าที่การศึกษา
- วิธีสอน เป็นความสอดคล้องเชิงตรรกะของเนื้อหาการเรียนการสอนและตรรกะจิตวิทยาองค์

- วิธีสอนมีปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน
- วิธีสอนมีปัจจัยวัตถุและปัจจัยจิตใจ
- วิธีสอนเป็นความสอดคล้องในวิธีการปฏิบัติและสื่อการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า วิธีสอนเป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้สอนได้พยายามกระทำตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ในการสอนจริง และมีวิธีสอนจำนวนมากพอที่ผู้สอนจะนำมาใช้สอนผู้เรียนให้บังเกิดความเข้าใจ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวรหลังจากได้รับการสอนแล้ว กล่าวได้ว่า ผู้เรียนคนนั้นได้เกิดการเรียนรู้แล้วโดยบรรลุไปตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ สอนได้กำหนดไว้ก่อนทำการสอนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

5.2 ประเภทของวิธีสอน

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 146–147) ได้กล่าวถึง วิธีสอนที่ผู้สอนใช้ในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียน เพื่อพิจารณาวิเคราะห์รูปแบบลักษณะของกิจกรรมและบทบาทหน้าที่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. วิธีสอนประเภทผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher Centered Method) หมายความว่า ผู้สอนเป็นผู้กำหนดตั้งแต่จุดประสงค์ของการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนพร้อมทั้งกำหนดวิธีการสอนด้วยตนเอง ซึ่งในบางครั้งอาจจะเปิดโอกาสให้

ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมบ้างเพียงเล็กน้อย ซึ่งสรุปได้ว่าวิธีสอนประเภทผู้สอนเป็นศูนย์กลาง คือ วิธีสอนที่ผู้สอนมีบทบาทหลัก ส่วนผู้เรียนมีบทบาทรองหรืออาจจะไม่มีบทบาทเลยก็ได้

2. วิธีสอนประเภทผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered Method)

หมายความว่าผู้เรียนเป็นผู้กำหนดตั้งแต่จุดประสงค์ของการเรียนรู้ซึ่งผู้เรียนได้ร่วมกันกำหนด โดยผู้สอนเป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำและให้ผู้เรียนเป็นผู้เลือกวิธีสอน พร้อมกำหนดให้มี กิจกรรมอะไรบางอย่างที่สามารถทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ การกระทำกิจกรรมต่างๆ ตลอดจน การศึกษาค้นคว้าในเชิงเนื้อหาทฤษฎีซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้เรียนทั้งหมด หรืออาจจะกล่าวได้ว่า เป็น การเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing) ซึ่งสรุปได้ว่าวิธีสอนประเภทผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือผู้เรียนเป็นสำคัญคือวิธีสอนที่ผู้เรียนมีบทบาทหลัก ส่วนผู้สอนมีบทบาทรอง

อย่างไรก็ตาม ในสภาพความเป็นจริง อาจจะใช้วิธี สอนทั้งสองประเภทใด ไม่มีสูตรตายตัวลงไป แต่ขึ้นอยู่กับ สภาพการณ์หรือสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับเหตุผลและความจำเป็น ที่ผู้สอนจะต้องตัดสินใจและวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมใน การถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ ของผู้เรียนเป็นหลักสำคัญยิ่ง

6. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการสอน

6.1 ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

สวitivity มุลคำและคณะ (2551, หน้า 19) ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง การนำเอาวัสดุอุปกรณ์ (เครื่องมือ) หรือวิธีการ (กิจกรรม) มาช่วยให้ครูผู้สอนและ ผู้เรียนประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2552, หน้า 124) ได้กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง สิ่งที่น่าความรู้ไปสู่ผู้เรียน อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์และไม่ใช้สิ่งพิมพ์ ที่ผู้สอนสามารถส่งถึงผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 87) อ้างอิงมาจาก สถาบันราชภัฏสวนดุสิต (2539) ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนรู้อีกว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง ที่ผู้สอนและผู้เรียนนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปสู่ เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการนำเสนอความหมายของคำว่า สื่อการเรียนรู้ ตามลำดับของคำ ซึ่งประกอบด้วยคำว่าสื่อและการเรียนรู้ ดังนั้นคำว่า สื่อการเรียนรู้จึงเกิดขึ้นเนื่องจากการนำสื่อ (Media) ที่หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้บรรจุข้อมูลหรือเนื้อหาสาระที่ผู้ส่งนำไปใช้ในการสื่อความหมายระหว่างกันและกันโดยผู้ส่งต้องการให้ผู้รับได้มีพฤติกรรมอย่างถาวร ซึ่งเป็นการเรียนรู้ให้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ส่งกำหนด เมื่อนำสื่อไปใช้กับการเรียนการสอนซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคน จึงเรียกว่า สื่อการเรียนรู้ซึ่งมีความหมายที่กว้างขวางมาก ผู้สอนสามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน ก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและประสิทธิผลเพิ่มพูนยิ่งขึ้น ซึ่งสื่อการเรียนรู้ครอบคลุมถึงวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือใช้วิธีการ กิจกรรมและอื่นๆ ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

6.2 ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2551, หน้า 19-21) ได้กล่าวว่า สื่อนั้นมีมากมายหลายประเภท แล้วแต่ผู้ที่เกี่ยวข้องจะกำหนดขึ้นมาเพื่อให้ง่ายต่อการจดจำ ในที่นี้แบ่งประเภทของสื่อเอาไว้เป็น 3 ประเภท ตามลักษณะ ดังนี้

สื่อการเรียนการสอน แบ่งตามลักษณะของสื่อ

1	2	3
ประเภทวัสดุ	ประเภทอุปกรณ์	ประเภทวิธีการ
- หนังสือ	- เครื่องฉาย	- สาคิต
- รูปภาพ	- วิทยุ, เทป	- บทบาทสมมติ
- ป้ายนิเทศ	- โทรทัศน์	- นิทรรศการ
- แถบบันทึกภาพ	- คอมพิวเตอร์	- ศึกษานอกสถาน
- ที่แถบบันทึกเสียง	- ฯลฯ	- เทคนิคการสอน/ รูปแบบการสอน/วิธีสอนต่างๆ
- ฯลฯ		- ฯลฯ

สำหรับในหลักสูตรประถมศึกษา ปี พ.ศ. 2541 (ฉบับปรับปรุง) ได้ระบุประเภทของสื่อการเรียนการสอนออกเป็นหมวดหมู่แทนลักษณะ ดังนี้

สื่อการเรียนการสอน แบ่งตามหมวดหมู่ของการใช้

1	2	3
ประเภทของเอกสาร	ประเภทสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน	สื่อการเรียนอื่นๆ
หลักฐานและแนวปฏิบัติ		

- เป็นเอกสารเกี่ยวกับ
- คู่มือครู/หนังสือส่งเสริมการอ่าน
- วัสดุ/เครื่องมือ
- การนำหลักสูตรไปใช้
- หนังสือเรียน/แบบฝึกหัด
- สื่อใน สภาพแวดล้อม

ส่วนคู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้ของกรมวิชาการ แบ่งตามลักษณะสื่อการเรียนการสอนออกมามากมาย กับหลักสูตรประถมศึกษาข้างต้น คือ แบ่งตามลักษณะสื่อการเรียนรู้ เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์

หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ได้แก่ เอกสาร ตำรา หนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร จุลสาร จดหมาย จดหมายเหตุ บันทึก รายงาน วิทยานิพนธ์ เป็นต้น

2. สื่อเทคโนโลยี

หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ได้ผลิตขึ้นเพื่อใช้ควบคุมกับเครื่องมือโสตทัศนวัสดุหรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ๆ สื่อเหล่านี้ได้แก่ แถบบันทึกภาพพร้อมเสียงหรือที่เรียกกันว่า วิดิทัศน์ สไลด์ แถบบันทึกเสียง คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอน การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นต้น

3. สื่ออื่นๆ สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

3.1 สื่อบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญสามารถที่จะถ่ายทอดสาระความรู้ต่างๆ แนวคิด เจตคติและวิถีปฏิบัติตนไปสู่บุคคลอื่นได้ เช่น ผู้บริหาร ครู ตัวผู้เรียน นักการภารโรง เป็นต้น

3.2 สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือสภาพที่อยู่รอบตัวผู้เรียน ตลอดจนสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต เช่น พืช สัตว์ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด เป็นต้น

3.3 สื่อกิจกรรม/กระบวนการ หมายถึง กิจกรรม หรือกระบวนการที่ครูหรือผู้เรียนกำหนดขึ้นเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น การแสดงละคร การสาธิต สถานการณ์จำลอง การจัดนิทรรศการ เกม เพลง การปฏิบัติตามใบงาน เป็นต้น

3.4 สื่อวัสดุ/เครื่องมือและอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อประกอบการเรียนรู้ ได้แก่

3.4.1 สื่อวัสดุ เช่น หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ กราฟ เป็นต้น

3.4.2 เครื่องมือ เช่น เครื่องมือช่าง อุปกรณ์ทดลองทางวิทยาศาสตร์

เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการจำแนกประเภทของสื่อการเรียนการสอนออกเป็น 3 ประเภทที่แตกต่างกันอีก ดังนี้

1. โสตทัศนวัสดุ จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

- สิ่งที่สามารถนำเสนอความรู้ได้ด้วยตัวเอง
- สิ่งที่ไม่สามารถนำเสนอความรู้ได้ด้วยตัวเอง

2. โสตทัศนอุปกรณ์

เป็นเครื่องมือหรือตัวกลางที่ช่วยในการนำเสนอเนื้อหาสาระ ข้อมูลเรื่องราวของความรู้ในลักษณะต่างๆ ซึ่งมีลักษณะที่คงทนถาวร

3. วิธีการและเทคนิค

เป็นกิจกรรมหรือกระบวนการ วิธีการสอนต่างๆ ทั้งนี้ อาจารย์วัสดุและอุปกรณ์มาใช้ร่วมกับกิจกรรมนั้น เพื่อเสริมความรู้ซึ่งกันและกันจะเรียกว่า “สื่อประสม” ส่วน เรื่องวิทย์ นนทะภาและคณะ (2548, หน้า 8-12) อ้างถึงใน สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2551, หน้า 21) มองภาพของสื่อกว้างขึ้น โดยมองว่าสื่อการเรียนการสอน คือทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ เช่น

- วัตถุ สิ่งของที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ สัตว์ แร่ หิน ดิน ทราย

เป็นต้น

- ปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ลม ฝน พายุ แสง ไฟฟ้า เป็นต้น
- วัตถุสิ่งของที่คิดประดิษฐ์ หรือสร้างขึ้นสำหรับการเรียนการสอน เช่น แผนภาพ หุ่นจำลอง กระดาน ชอล์ค สวนวิทยาศาสตร์ สวนคณิตศาสตร์ ฯลฯ
- คำพูด ภาษา ท่าทาง การยิ้ม การแสดงอารมณ์โกรธ
- วัสดุ และเครื่องมือการสื่อสารต่างๆ เช่น วิดีโอ เทป แผ่นเสียง

ภาพยนตร์ เป็นต้น

- กิจกรรม หรือกระบวนการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ เช่น การศึกษานอก

สถานที่ การสาธิต การแสดง นิทรรศการ การปฏิบัติงาน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ฯลฯ

สำหรับ <http://www.thicyberclass.com> แบ่งประเภทของสื่อการเรียนการสอนออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ประเภทต้องฉาย ซึ่งต้องใช้เครื่องฉาย เช่น फिल्मสไลด์ फिल्मสตริป แผ่นใส ภาพยนตร์ VCD DVD โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้นำเสนองาน ฯลฯ

2. ประเภทไม่ต้องฉาย เช่น รูปภาพ ของจริง ป้ายนิเทศ หุ่นจำลอง เป็นต้น

3. ประเภทใสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ เป็นวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นเทป เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องรับวิทยุ เป็นต้น

4. ประเภทกระบวนการ วิธีการและการจัดกิจกรรม เช่น การแสดงละคร การจัดนิทรรศการ การสาธิต คุณค่าของสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ คุณค่าด้านวิธีการ ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2552, หน้า 125) ได้กล่าวว่า สื่อการสอนประเภทใสตทัศนอุปกรณ์ แบ่งความสามารถและลักษณะ มีดังนี้

1. ใสตทัศนอุปกรณ์ ได้แก่

1.1 ภาพ เช่น ภาพเขียน ภาพถ่าย ภาพที่ตัดมา

1.2 วัสดุฉายเส้น ได้แก่ การ์ตูนฉายเส้น แผนภูมิ แผนสถิติ โปสเตอร์

1.3 วัสดุมีทรงได้แก่ หุ่นจำลอง ของจริง

2. เครื่องมือใสตทัศนอุปกรณ์ ได้แก่

2.1 เครื่องเสียง เช่น เครื่องบันทึกเสียง เครื่องเล่น แผ่นเสียง

2.2 เครื่องฉาย เช่น เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายฟิล์มสตริป เครื่องฉาย

ภาพยนตร์

3. กิจกรรมใสตทัศนอุปกรณ์ ได้แก่

3.1 การศึกษานอกสถานที่

3.2 การจัดนิทรรศการ

3.3 การจัดสถานการณ์จำลอง

โดยสรุปแล้ว การแบ่งประเภทของสื่อการเรียนการสอนนั้น สามารถแบ่งออกได้ในหลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับว่าจะแบ่งตามเกณฑ์อะไร แต่อย่างไรก็ตามเมื่อได้ศึกษา และเข้าใจ ทั้งประเภทลักษณะและชนิดของสื่อต่างๆ แล้ว จะต้องคิดหาวิธีการจัดหา พัฒนา ประยุกต์ใช้ สื่อที่มีอยู่อย่างหลากหลาย มาใช้ประกอบจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

6.3 การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2552, หน้า 126) ได้กล่าวว่า การเลือกใช้สื่อการสอนมีมากมายหลายประเภท เป็นหน้าที่ของครูอาจารย์ที่จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมโดยคำนึงถึง

1. ลักษณะวิชาที่สอนเป็นวิชาทฤษฎีหรือปฏิบัติการใช้สื่อชนิดใด จึงจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเรียนยิ่งขึ้น
2. คุณลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ การเลือกใช้ให้เหมาะสมกับอายุ ระดับสติปัญญา ระดับชั้นเรียน จำนวนนักเรียน เวลาที่เรียน ลักษณะของห้องเรียน
3. การเลือกใช้สื่อการสอนในห้องเรียนที่มีผู้เรียนมีบทบาท ในการเรียนการสอนมีกิจกรรมการเรียนรู้และสามารถรับประสบการณ์ใหม่ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งครูอาจารย์สามารถจะจัดในลักษณะของสื่อประสม

วิธีการใช้สื่อประสม หมายถึง วิธีการที่อาศัยหลักการจัดระบบนำเอาสื่อการสอนหลายๆ อย่างมาสัมพันธ์กัน และเป็นสื่อที่มีคุณค่าส่งเสริมซึ่งกันและกัน สื่อการสอนอย่างหนึ่งอาจใช้เพื่อสร้างความสนใจ ในขณะที่ใช้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหา และอาจใช้เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง

6.4 การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

ประยูร ศรีประสาธน์ อรรถพร จินะวัฒน์ และประยงค์ เนาวบุตร (2551, หน้า 81-83) อ้างอิงมาจาก เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, หน้า 38) ได้เสนอช่องทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information and Communication Technology : ICT). ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยการเพิ่มประสิทธิภาพในการแสวงหาความรู้ ดังนี้

1. ICT กับการสร้างเครือข่ายทางการศึกษา หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเชื่อมต่อระหว่างหน่วยงานทางการศึกษา องค์กรเอกชน แหล่งความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงพรมแดนความรู้ทันความเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย

- 1.1 การสร้างห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการใชระบบคอมพิวเตอร์และการสื่อสารทางไกลเชื่อมโยงข้อมูลห้องสมุดกับผู้เรียน เพื่ออำนวยความสะดวกเรื่องการยืม-คืน ค้นหาข้อมูลระหว่างห้องสมุดโดยมีระบบการถ่ายเทหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงข้อมูลได้จากหลากหลายแหล่งข้อมูลอย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องเดินทางไปห้องสมุดด้วยตนเอง นอกจากนั้นยังช่วยให้บริการยืมคืนหนังสือ ค้นหาข้อมูลข้ามห้องสมุดในระบบที่ผู้ใช้ลงทะเบียนเป็นสมาชิกห้องสมุดเพียงที่เดียว แต่สามารถยืมหนังสือ หรือดาวน์โหลดตัวอย่างหนังสือที่ตนเองสนใจจากห้องสมุดที่อยู่ในเครือข่ายเดียวกันได้ โดยห้องสมุดอาจส่ง

หนังสือที่สมาชิกสนใจมาในรูปแบบไฟล์หรือซีดีรอมและให้สมาชิกคืนตามกำหนด โดยการใช้รหัสผ่านของสมาชิกเครือข่ายห้องสมุด

1.2 การสร้างพิพิธภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย ที่สำคัญของผู้เรียนโดยมีการสร้างระบบการค้นหาและเชื่อมต่อฐานข้อมูลของพิพิธภัณฑ์ ที่สมารถโดยตอบกับผู้เข้ามาชมได้เช่น มีหน้าคอมพิวเตอร์ที่สามารถบอกพันธุ์ปลาในพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ โดยให้ผู้เข้าชมสามารถคลิกไอคอนเพื่อค้นหาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปลาชนิดต่างๆ โดยใช้การค้นหาด้วยคำสำคัญจากฐานข้อมูลของพิพิธภัณฑ์รวมถึงการสร้างโปรแกรมสำหรับพิพิธภัณฑ์ในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเว็บไซต์และงานวิจัยจากทั่วโลก เพื่อให้มีฐานข้อมูลที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา รวมถึงการจัดให้มีช่องทางสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างพิพิธภัณฑ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และเชื่อมต่อกันโรงเรียนและสถานศึกษาต่างๆ เพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้เกิดการเรียนรู้กับนักเรียน นักศึกษา ในวิชาที่เกี่ยวข้อง

2. ICT กับการสร้างซอฟต์แวร์เพื่อการศึกษา หมายถึง การสร้างโปรแกรมเพื่อทำให้เกิดการถ่ายทอดข้อมูลไปยังกลุ่มคนต่างๆ ได้มากขึ้น อันเป็นการสร้างโอกาสและช่องทางการเรียนรู้ให้กับกลุ่มคนที่หลากหลายมากขึ้น ประกอบด้วย

2.1 ซอฟต์แวร์แปลภาษา โดยในปัจจุบันข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการนำมาใช้ในการเรียนรู้หรือการศึกษา มักถูกสื่อสารในรูปแบบของภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ทำให้ผู้เรียนจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้ การสร้างโปรแกรมหรือเครื่องมือในการแปลภาษาจึงเป็นช่องทางหนึ่งเพื่อช่วยลดอุปสรรคเหล่านี้ โดยแปลเอกสารภาษาต่างประเทศมาเป็นเอกสารที่เป็นภาษาไทย ในทางกลับกัน โปรแกรมดังกล่าวควรสามารถแปลจากภาษาไทยกลับเป็นภาษาต่างประเทศซึ่งเป็นช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาไทยหรือประเทศไทยให้ผู้เรียนหรือผู้สนใจอื่นๆ ที่เป็นชาวต่างชาติได้

2.2 ซอฟต์แวร์เพื่อกลุ่มผู้พิการ เป็นการสร้างโปรแกรมที่ส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้พิการ โดยแยกตามประเภทความพิการ เพื่อสร้างซอฟต์แวร์ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้พิการแต่ละประเภท ซึ่งโปรแกรดังกล่าวมีส่วนส่งเสริมให้กลุ่มคนพิการมีโอกาสเรียนรู้ได้มากขึ้น และยังมีส่วนนำกลุ่มคนพิการที่มีความรู้ความสามารถหรือความสนใจได้เข้าร่วมปฏิสัมพันธ์ทางวิชาการ แลกเปลี่ยนความรู้ แสดงความคิดเห็นร่วมกับกลุ่มคนต่างๆ ได้ เช่น การปฏิสัมพันธ์ด้วยภาพเคลื่อนไหว การแปลงจากตัวอักษรเป็นเสียง เป็นต้น

3. ICT กับการพัฒนาครูและสื่อการสอน หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อขยายความสามารถทางการเรียนรู้ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย

3.1 เว็บไซต์รวมเนื้อหาวิชาหลัก เพื่อรวบรวมเนื้อหาที่สำคัญๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเรียนรู้ เช่น วิชาภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ฯลฯ เป็นสื่อการสอนในรูปแบบใหม่ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถศึกษาทบทวนบทเรียนด้วยตนเองได้ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้เรียนที่อาจตามบทเรียนในชั้นเรียนไม่ทัน อีกทั้งยังเป็นการสร้างช่องทางให้ผู้เรียนที่อยู่ห่างไกลสามารถเข้าถึงบทเรียนที่มีคุณภาพได้เช่นเดียวกับผู้เรียนที่อยู่ในเมืองอันเป็นการลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพในการจัดการศึกษาระหว่างผู้เรียนในเขตพื้นที่ห่างไกลและผู้เรียนในเขตเมืองได้

3.2 เว็บไซต์รวมแบบทดสอบ เพื่อรวบรวมแบบทดสอบที่เป็นมาตรฐานกลางสำหรับวิชาสำคัญ ทั้งการวัดและประเมินผลการเรียนเป็นรายวิชาและในภาพรวม โดยผู้เรียนสามารถเข้ามาทดสอบโดยผ่านระบบลงทะเบียน (Sign in) ซึ่งจะให้มีฐานข้อมูลของผู้ใช้บริการแต่ละคน นำไปสู่การสร้างแบบทดสอบที่ทำให้ผู้เรียนพบจุดบกพร่องและแก้ไขการเรียนในวิชานั้นๆ เช่น มีคำแนะนำหลังการทดสอบ รายงานความก้าวหน้าในผลการสอบโดยเปรียบเทียบกับผลการสอบที่ผ่านมา เป็นต้น

3.3 สื่อเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา คนกลุ่มนี้ควรได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องโดยเน้นในรูปแบบของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาทักษะและความรู้ต่างๆ ที่มีซึ่งง่ายต่อการเรียนรู้ที่ไม่ซับซ้อนมากนัก เช่นการพัฒนาซีดีรอมเพื่อการพัฒนาทักษะเฉพาะทางไม่ว่าจะเป็นสื่อสำเร็จรูปเพื่อการพัฒนาสื่อการสอน การสร้างบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ด้วยตนเอง การประเมินผลผู้เรียนในรูปแบบต่างๆ การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ เป็นต้น

4. ICT กับการพัฒนาการวิจัยทางการศึกษา หมายถึง การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อสร้างระบบการจัดการข้อมูลสำหรับรวบรวมองค์ความรู้ด้านการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ จากต่างประเทศและทั่วโลกไว้ด้วยกัน มีช่องทางแลกเปลี่ยนข้อมูลทางวิชาการ ความคิดเห็น รวมถึงการขยายความร่วมมือทางวิชาการไปทั่วโลก ผ่านเว็บไซต์ หรือไอคอนถามตอบ ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างฐานข้อมูลและผู้ใช้

5. ICT กับการพัฒนาการเรียนรู้ หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ เพื่อนำทักษะเหล่านั้นไปใช้ในสภาพจริง เช่น การสร้างห้องเรียน/ห้องทดลองเสมือนจริง ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ใน

การจำลองเหตุการณ์ การสร้างภาพเคลื่อนไหวเหมือนจริง อาจอยู่ในรูปแบบเกมการทดสอบ เพื่อให้ผู้เรียนทดลองทำ โดยไม่ต้องลงสนามจริงเป็นการใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาแทนในสภาพแวดล้อมที่มีอันตรายและความเสี่ยงสูง ไม่ว่าจะเป็นห้องซื้อขายหุ้นจำลองสำหรับนักเรียนได้ลองซื้อขายหุ้น ห้องผ่าตัดจำลองสำหรับนักศึกษาแพทย์ เป็นต้น ซึ่งวิธีนี้จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติจริง เนื่องจากผู้เรียนสามารถรับข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต หรือระบบเครือข่าย และฝึกหัดได้

แนวโน้มของการจัดการศึกษาซึ่งได้นำเสนอมาตามลำดับ สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาในอนาคต มุ่งให้ความสำคัญทั้งในด้านคุณภาพและประสิทธิภาพ และเน้นการบริหารจัดการโดยองค์คณะบุคคลที่มีตัวแทนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เป็นการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และมีการออกกฎหมายรองรับให้มีการกระจายอำนาจบริหารสถานศึกษาอยู่บนฐานของการใช้สารสนเทศที่ถูกต้อง รวดเร็ว ทันสมัย โดยอาศัยสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น นอกเหนือจากที่สถานศึกษาจะต้องพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.5 แนวคิดในการใช้เทคโนโลยีอย่างครบวงจรในการส่งเสริมการศึกษาในศตวรรษที่ 21

1. การใช้เทคโนโลยีอย่างครบวงจรในการพัฒนาสมรรถนะสำหรับทักษะในศตวรรษที่ 21 2) การใช้เทคโนโลยีอย่างครบวงจรในการสนับสนุนการเรียนการสอนและการเรียนรู้แนวใหม่ และ 3) การใช้เทคโนโลยีอย่างครบวงจรในการสนับสนุนระบบการศึกษาที่เข้มแข็ง

1.1 การใช้เทคโนโลยีอย่างครบวงจรในการพัฒนาสมรรถนะสำหรับทักษะในศตวรรษที่ 21 แม้ว่านักเรียนจะมีความรู้เกี่ยวกับสาระหลักในแต่ละรายวิชา แต่นักเรียนยังไม่ได้รับรู้สำหรับเนื้อหาหลักเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ แต่ไม่มีความยั่งยืนสำหรับโลกในภาวะที่มีการแข่งการเตรียมพร้อมสำหรับการเข้าสู่องค์กรหรือตลาดงาน ซึ่งขึ้นอยู่กับการใช้ความรู้ของนักเรียนในการสื่อสาร ทำงานร่วมกับผู้อื่น วิเคราะห์ สร้างสรรค์ ริเริ่ม และแก้ปัญหา ซึ่งทั้งหมดนี้ควรใช้เทคโนโลยีอย่างครบวงจรในการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21

1.2 การใช้เทคโนโลยีอย่างครบวงจรในการสนับสนุนการเรียนการสอนและการเรียนรู้แนวใหม่ เพื่อให้ทันต่อโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง โรงเรียนต้องเอาจริงเอาจังและมีบทบาท รวมทั้งการส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ของนักเรียนและโอกาสในการประยุกต์ใช้

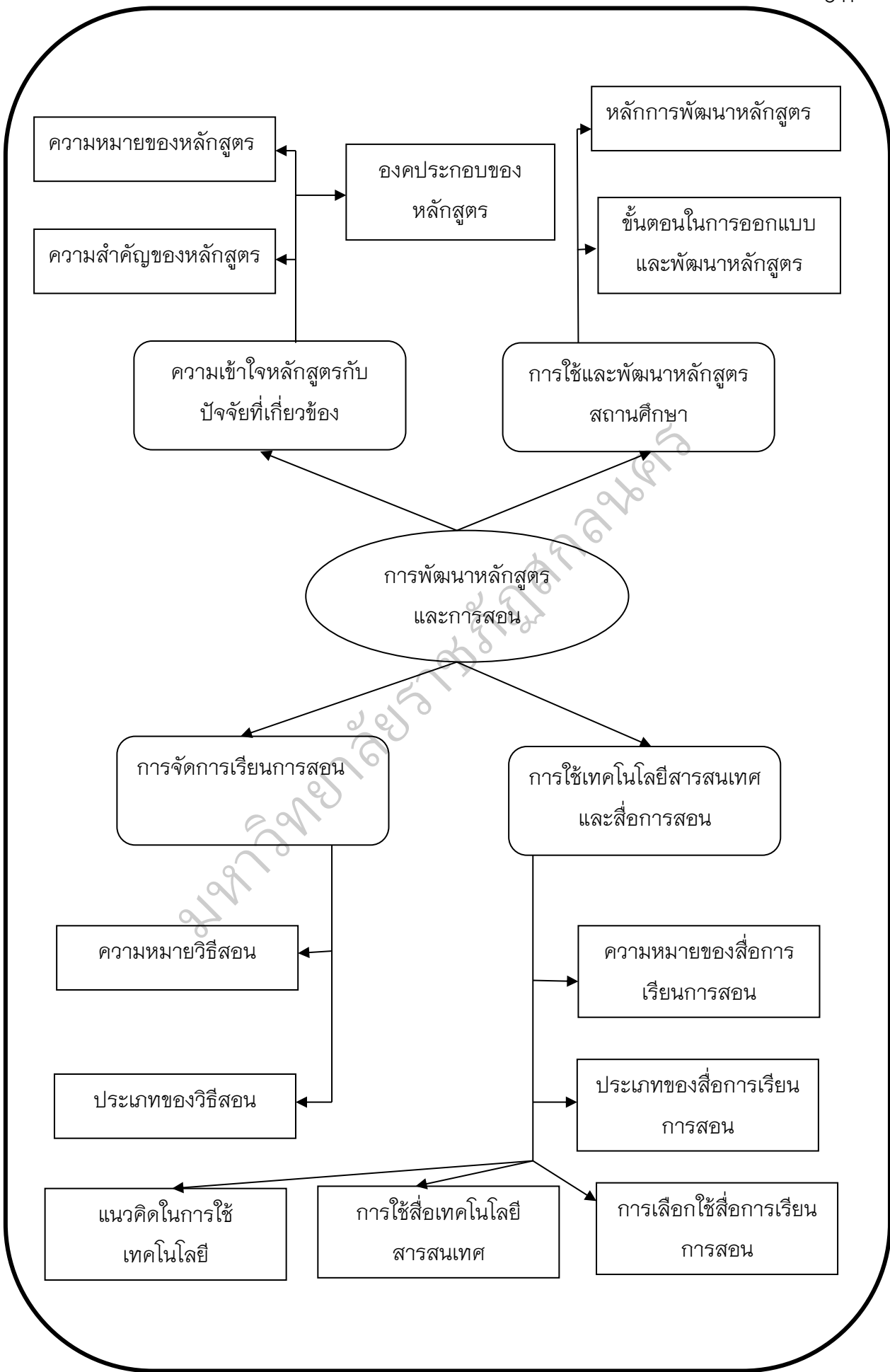
ความรู้และทักษะในลักษณะที่มีความหมาย (meaningful) ดังนั้น ต้องใช้เทคโนโลยีอย่างครบวงจรในการสนับสนุนการเรียนรู้และการเรียนการสอนแนวใหม่อย่างเป็นรูปธรรม แนวทางการเรียนการสอนแบบใช้การวิจัยเป็นฐาน

3. การใช้เทคโนโลยีอย่างครบวงจรในการสนับสนุนระบบการศึกษาที่เข้มแข็ง เพื่อให้โรงเรียนและชั้นเรียนมีประสิทธิภาพ ครูและผู้บริหารจะต้องได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เครื่องและการพัฒนาความสามารถเกี่ยวกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีอย่างกว้างขวางสำหรับการปรับมาตรฐานและการประเมิน หลักสูตรและการเรียนการสอน การพัฒนาความเป็นมืออาชีพ สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ และการบริหารจัดการ (อนุชา โสมาบุตร, 2014)

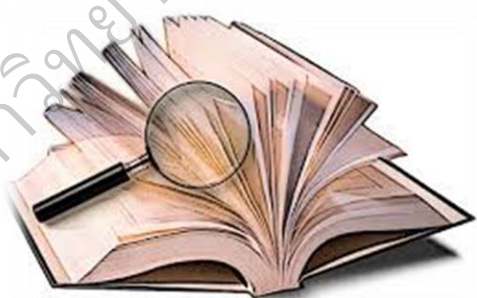
7. บทสรุป

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการขององค์ประกอบ “ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน” ได้ว่า หมายถึง การระบุแนวทางพัฒนาและการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ และการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) ความเข้าใจหลักสูตรกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) การจัดการเรียนการสอน และ 4) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการสอน

กรณีศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

กรณีศึกษา

กรณีศึกษา : ระบบสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21

โดย ดร.อนุชา โสมาบุตร

ระบบสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 (21st Century Support Systems) เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุดทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามโมเดลที่กล่าวถึง ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญจะประกอบไปด้วยมาตรฐานในศตวรรษที่ 21 (21st Century Standards) จุดเน้น (1) เน้นทักษะ ความรู้และความเชี่ยวชาญที่เกิดกับผู้เรียน (2) สร้างความรู้ความเข้าใจในการเรียนในเชิงสหวิทยาการระหว่างวิชาหลักที่เป็นจุดเน้น (3) มุ่งเน้นการสร้างความรู้และเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการสร้างความรู้แบบผิวเผิน (4) ยกย่องความสามารถผู้เรียนด้วยการให้ข้อมูลที่เป็นจริง การใช้สื่อหรือเครื่องมือที่มีคุณภาพจากการเรียนรู้ในสถานศึกษา การทำงานและในการดำรงชีวิตประจำวัน ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความหมายและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และ (5) ใช้หลักการวัดประเมินผลที่มีคุณภาพระดับสูง

การประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 (Assessment of 21st Century Skills) จุดเน้น (1) สร้างความสมดุลในการประเมินผลเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบทดสอบมาตรฐานสำหรับการทดสอบย่อยและทดสอบรวมสำหรับการประเมินผลในชั้นเรียน (2) เน้นการนำประโยชน์ของผลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุงแก้ไขงาน (3) ใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการทดสอบวัดและประเมินผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (4) สร้างและพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงาน (Portfolios) ของผู้เรียนให้เป็นมาตรฐานและมีคุณภาพหลักสูตรและการสอนในศตวรรษที่ 21 (21st Century Curriculum & Instruction) จุดเน้น (1) การสอนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นเชิงสหวิทยาการของวิชาแกนหลัก (2) สร้างโอกาสที่จะประยุกต์ทักษะเชิงบูรณาการข้ามสาระเนื้อหา และสร้างระบบการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะเป็นฐาน (Competency-based) (3) สร้างนวัตกรรมและวิธีการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการที่มีเทคโนโลยีเป็นตัวเกื้อหนุนการเรียนรู้แบบสืบค้น และวิธีการเรียนจากการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based) เพื่อการสร้างทักษะขั้นสูงทางการคิด และ (4) บูรณาการแหล่งเรียนรู้ (Learning Resources) จากชุมชนเข้ามาใช้ในโรงเรียน

การพัฒนาทางวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 (21st Century Professional Development)

(1) จุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อการสร้างครูให้เป็นผู้ที่มีทักษะความรู้ความสามารถในเชิงบูรณาการ การใช้เครื่องมือและกำหนดยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในชั้นเรียนและสร้างให้ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เหมาะสม (2) สร้างความสมบูรณ์แบบในมิติของการสอนด้วยเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย (3) สร้างให้ครูเป็นผู้มีทักษะความรู้ความสามารถในเชิงลึกเกี่ยวกับการแก้ปัญหา การคิดแบบวิจารณ์ญาณ และทักษะด้านอื่นๆ ที่สำคัญต่อวิชาชีพ (4) เป็นยุคแห่งการสร้างสมรรถนะทางวิชาชีพให้เกิดขึ้นกับครูเพื่อเป็นต้นแบบ (Model) แห่งการเรียนรู้ของชั้นเรียนที่จะนำไปสู่การสร้างทักษะการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ (5) สร้างให้ครูเป็นผู้ที่มีความสามารถวิเคราะห์ผู้เรียนได้ทั้งรูปแบบการเรียน สถิติปัญญา จุดอ่อนจุดแข็งในตัวผู้เรียน เหล่านี้เป็นต้น (6) ช่วยให้ครูได้เกิดการพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้นเพื่อนำไปใช้สำหรับการกำหนดกลยุทธ์ทางการสอนและจัดประสบการณ์ทางการเรียนได้เหมาะสมกับบริบททางการเรียนรู้ (7) สนับสนุนให้เกิดการประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างทักษะและเกิดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ (8) แบ่งปันความรู้ระหว่างชุมชนทางการเรียนรู้โดยใช้ช่องทางหลากหลายในการสื่อสารให้เกิดขึ้น และ (9) สร้างให้เกิดต้นแบบที่มีการพัฒนาทางวิชาชีพได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning

Environment) (1) สร้างสรรค์แนวปฏิบัติทางการเรียน การรับการสนับสนุนจากบุคลากรและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผล (2) สนับสนุนทางวิชาชีพแก่ชุมชนทั้งในด้านการให้การศึกษา การมีส่วนร่วม การแบ่งปันสิ่งปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างกันรวมทั้งการบูรณาการหลอมรวมทักษะหลากหลายสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน (3) สร้างผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติจริงตามบริบท โดยเฉพาะการเรียนแบบโครงงาน (4) สร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี เครื่องมือหรือแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (5) ออกแบบระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมทั้งการเรียนเป็นกลุ่มหรือการเรียนรายบุคคล และ (6) นำไปสู่การพัฒนาและขยายผลสู่ชุมชนทั้งในรูปแบบการเผชิญหน้าหรือระบบออนไลน์

**กรณีศึกษา : การจัดการศึกษาระบบหน่วยกิต : กรณีมหาวิทยาลัย
ราชภัฏสกลนคร ราชอาณาจักรไทย**

1. ระบบการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครมีการจัดการศึกษาโดยใช้ระบบ ดังนี้

1. ระบบทวิภาค โดยหนึ่งปีการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ภาคการศึกษาปกติ หนึ่งภาคการศึกษาปกติมีระยะเวลาการศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์ มหาวิทยาลัยอาจจัดการศึกษาภาคฤดูร้อน โดยกำหนดระยะเวลาและจำนวนหน่วยกิตโดยมีสัดส่วนเทียบเคียงกันได้กับการศึกษาภาคปกติ
2. ระบบไตรภาค หนึ่งปีการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ภาคการศึกษาปกติ รวมภาคฤดูร้อน หนึ่งภาคการศึกษาปกติมีระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 12 สัปดาห์

2. รูปแบบการจัดการศึกษา

รูปแบบการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีดังนี้

1. โปรแกรมเรียนในเวลาราชการ
 2. โปรแกรมเรียนนอกเวลาราชการ เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เวลานอกเวลาราชการ
 3. โปรแกรมโครงการพิเศษ
- ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรูปแบบให้พิจารณาตามความเหมาะสมของแต่ละหลักสูตร ทั้งนี้ต้องจัดให้ได้เนื้อหาสมดุลกับจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตร

3. การคิดหน่วยกิต

1. ระบบทวิภาค

- 1.1 รายวิชาภาคทฤษฎี ที่ใช้เวลาบรรยายหรืออภิปรายไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมง ต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต
- 1.2 รายวิชาภาคปฏิบัติ ที่ใช้เวลาฝึกหรือทดลองไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง ต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต
- 1.3 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพหรือฝึกภาคสนาม ที่ใช้เวลาฝึกไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

1.4 การทำโครงการหรือกิจกรรมอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมาย ที่ใช้เวลาทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ ไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมง ต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต การจัดการศึกษาไตรภาค ให้เทียบเคียงกับระบบทวิภาค ดังนี้

2. ระบบไตรภาค

หน่วยกิตระบบไตรภาค เทียบได้กับ 12/15 หน่วยกิตระบบทวิภาค หรือ 4 หน่วยกิตระบบทวิภาค เทียบได้กับ 5 หน่วยกิตระบบไตรภาค

เกณฑ์มาตรฐานสำหรับหลักสูตรปริญญาตรีให้ใช้ระบบทวิภาค กรณีศึกษา ระบบไตรภาค ให้เทียบเคียงกับระบบทวิภาค

หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต ใช้เวลาการศึกษาไม่น้อยกว่า 6 ภาคการศึกษาปกติและไม่เกิน 8 ปีการศึกษา สำหรับการลงทะเบียนเรียนเต็มเวลาและไม่น้อยกว่า 14 ภาคการศึกษาและไม่เกิน 12 ปีการศึกษาสำหรับการลงทะเบียนเรียนไม่เต็มเวลา

หลักสูตรปริญญาตรี 5 ปี ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 150 หน่วยกิต ใช้เวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 8 ภาคการศึกษาปกติ และไม่เกิน 10 ปีการศึกษา สำหรับการลงทะเบียนเรียนเต็มเวลา และไม่น้อยกว่า 17 ภาคการศึกษาปกติและไม่เกิน 15 ปีการศึกษาสำหรับการลงทะเบียนเรียนไม่เต็มเวลา

หลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 72 หน่วยกิต และใช้เวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 4 ภาคการศึกษาปกติและไม่เกิน 4 ภาคการศึกษา สำหรับการลงทะเบียนเรียนเต็มเวลาและไม่น้อยกว่า 8 ภาคการศึกษาปกติและไม่เกิน 6 ปีการศึกษา สำหรับการลงทะเบียนเรียนไม่เต็มเวลา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาขอความร่วมมือสถาบันอุดมศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการระบุงรายวิชา ที่ควรเน้นในเรื่องจำนวนหน่วยกิต (บรรยาย-ปฏิบัติ-ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง) ซึ่ง สกอ. กำหนดดังนี้

ทฤษฎี 1 หน่วยกิต = บรรยาย 1 ชม. = ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง 2 ชม.

ปฏิบัติ 1 หน่วยกิต = ฝึกทดลอง/ฝึกปฏิบัติ 2 - 3 ชม. = ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง 1 ชม.

ในการนี้ งานหลักสูตรและพัฒนาคณาจารย์ กองบริการการศึกษา ได้จัดทำตัวอย่างในการคิดชั่วโมงศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในแต่ละรายวิชาที่มีจำนวนชั่วโมงทฤษฎี/ปฏิบัติแตกต่างกัน เพื่อเป็นแนวทางให้ภาควิชา คณะ/วิทยาลัย ดำเนินการในการจัดทำหลักสูตรใหม่/หลักสูตรปรับปรุง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างการคิดหน่วยกิตรายวิชาที่มีเฉพาะชั่วโมงทฤษฎี

การระบุหน่วยกิต		จำนวนชั่วโมง		
แบบเดิม	แบบใหม่	บรรยาย	ปฏิบัติ	ค้นคว้าด้วยตนเอง
1(1-0)	1(1-0-2)	1	-	$(1 \times 2) = 2$
3(3-0)	3(3-0-6)	3	-	$(3 \times 2) = 6$

ตัวอย่างการคิดหน่วยกิตรายวิชาที่มีชั่วโมงทฤษฎีและปฏิบัติ

การระบุหน่วยกิต		จำนวนชั่วโมง		
แบบเดิม	แบบใหม่	บรรยาย	ปฏิบัติ	ค้นคว้าด้วยตนเอง
2(1-2)	2(1-2-3)	1	2	$(2+1) = 3$
2(1-3)	2(1-3-3)	1	3	$(2+1) = 3$
3(1-4)	3(1-4-4)	1	4	$(2+2) = 4$
3(2-2)	3(2-2-5)	2	2	$(4+1) = 5$
3(2-3)	3(2-3-5)	2	3	$(4+1) = 5$

ตัวอย่างการคิดหน่วยกิตรายวิชาที่มีเฉพาะชั่วโมงปฏิบัติ

การระบุหน่วยกิต		จำนวนชั่วโมง		
แบบเดิม	แบบใหม่	บรรยาย	ปฏิบัติ	ค้นคว้าด้วยตนเอง
1(0-2)	1(0-2-1)	-	2	1
1(0-3)	1(0-3-1)	-	3	1
3(0-6)	3(0-6-3)	-	6	3
3(0-7)	3(0-7-3)	-	7	3
3(0-9)	3(0-9-3)	-	9	3

ทั้งนี้ ในการเพิ่มเติมจำนวนชั่วโมงศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นั้น ครอบคลุมระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละวัน ตลอด 24 ชั่วโมง และตลอดทั้งสัปดาห์ที่มีจำนวนชั่วโมงรวมทั้งหมด 168 ชั่วโมง อย่างไรก็ตามในการเพิ่มเติมจำนวนชั่วโมงศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเมื่อคิดรวมกับจำนวนชั่วโมงต่างๆ ตลอดระยะเวลา 1 สัปดาห์สามารถสรุปได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

$$1 \text{ วัน} = 24 \text{ ชั่วโมง} \times 7 \text{ วัน} = 168 \text{ ชั่วโมง}$$

จำนวนหน่วยกิต ต่อสัปดาห์ (บรรยาย-ปฏิบัติ- ค้นคว้าด้วยตนเอง)	เวลาเรียน ต่อสัปดาห์ (บรรยาย+ปฏิบัติ)	ชั่วโมง ค้นคว้า ด้วยตนเอง	เวลา พักผ่อน	เวลารับ ประทาน อาหาร	เวลาการ เดินทาง	เวลาการ ออกกำลังกาย	เวลา ที่เหลือ
18(14-10-33)	24	33	$8 \times 7 =$ 56	$3 \times 7 =$ 21	$3 \times 7 =$ 21	$1 \times 7 =$ 7	6
19(19-0-38)	19	38	$8 \times 7 =$ 56	$3 \times 7 =$ 21	$3 \times 7 =$ 21	$1 \times 7 =$ 7	6
20(18-5-38)	23	38	$8 \times 7 =$ 56	$3 \times 7 =$ 21	$3 \times 7 =$ 21	$1 \times 7 =$ 7	2

อนึ่ง สำหรับรายวิชาที่ภาควิชา คณะวิทยาลัยกำหนดให้นักศึกษาออกไปฝึกงาน 1 หน่วยกิต จำนวน 240 ชั่วโมง ในภาคการศึกษาฤดูร้อนนั้น เนื่องจากรายวิชาที่นักศึกษาต้องออกปฏิบัติงานภาคสนาม อาจจะต้องมีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองควบคู่กันไปด้วย ประกอบกับการระบุจำนวนชั่วโมงปฏิบัติเป็นการระบุจำนวนชั่วโมงปฏิบัติทั้งหมดตลอดภาคการศึกษา จึงสามารถยกเว้นการระบุจำนวนชั่วโมงศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้ 1(0-240-0)

ข้อสรุป วิธีการคิดชั่วโมงศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองคิดจากหน่วยกิตเป็นหลัก โดย

$$\begin{aligned} \text{วิชาทฤษฎี 1 หน่วยกิต} &= 2 \text{ ชั่วโมงศึกษาค้นคว้า} \\ \text{วิชาปฏิบัติ 1 หน่วยกิต} &= 1 \text{ ชั่วโมงศึกษาค้นคว้า} \end{aligned}$$

4. การโอนผลการเรียน

การโอนผลการเรียนมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. นักศึกษาหลักสูตรระดับอนุปริญญาตรี ปริญญาตรีหรือบัณฑิตศึกษา ที่เคยศึกษาในหลักสูตรที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยราชภัฏอื่นมาแล้ว หรือสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยราชภัฏอื่นมาแล้วไม่เกิน 5 ปี อาจขอโอนหน่วยกิตรายวิชาในระดับเดียวกับที่เคยศึกษามาแล้ว เพื่อใช้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา โดยยื่นคำร้องต่อสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนหรือสำนักงานบัณฑิตศึกษา ภายในระยะเวลา 15 วัน นับแต่วันที่เปิดภาคเรียนที่เข้าศึกษา

2. รายวิชาที่นำมาขอโอนผลการเรียน ต้องมีเนื้อหาสาระครอบคลุมไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของรายวิชาใหม่ที่ขอโอน และจำนวนหน่วยกิตที่ขอโอนได้จะต้องไม่เกิน 2 ใน 3 ของจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรระดับอนุปริญญา หรือปริญญาตรีที่รับโอน หรือไม่เกิน

1 ใน 4 ของจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่รับโอน และไม่ให้ออนหน่วยกิตในรายวิชาการศึกษาค้นคว้าอิสระ หรือการศึกษาศึกษาปัญหาพิเศษ หรือวิทยานิพนธ์แล้วแต่กรณี

3. นักศึกษาที่โอนผลการเรียนแล้ว ต้องลงทะเบียนศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยอย่างน้อยหนึ่งปีการศึกษา

5. การเทียบโอนผลการเรียน

การเทียบโอนผลการเรียน มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. นักศึกษาระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี หรือบัณฑิตศึกษา ที่เคยศึกษาในหลักสูตรที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาอื่น หรือสำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาอื่นมาแล้วไม่เกิน 5 ปี อาจขอเทียบโอนหน่วยกิตรายวิชาในระดับเดียวกับที่เคยได้ศึกษามาแล้ว เพื่อใช้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา โดยยื่นคำร้องต่อสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน หรือสำนักงานบัณฑิตศึกษา ภายในระยะเวลา 15 วัน นับแต่วันเปิดภาคเรียนที่เข้าศึกษา

2. รายวิชาที่นำมาขอเทียบโอนผลการเรียน ต้องมีเนื้อหาสาระครอบคลุมไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของรายวิชาใหม่ที่ขอเทียบโอน และจำนวนหน่วยกิตที่เทียบโอนได้จะต้องไม่เกิน 2 ใน 3 ของจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรระดับอนุปริญญา หรือปริญญาตรีที่รับเทียบโอน หรือไม่เกิน 1 ใน 4 ของจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่รับโอน และไม่ให้ออนหน่วยกิตการศึกษาค้นคว้าอิสระ หรือการศึกษาศึกษาปัญหาพิเศษ หรือวิทยานิพนธ์แล้วแต่กรณี

3. นักศึกษาที่เทียบโอนผลการเรียนแล้ว ต้องลงทะเบียนศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยอย่างน้อยหนึ่งปีการศึกษา

6. การเทียบโอนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์

การเทียบโอนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. นักศึกษาของมหาวิทยาลัย อาจยื่นคำร้องต่อสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนหรือสำนักงานบัณฑิตศึกษาให้เทียบโอนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ของนักศึกษา เพื่อนับเป็นหน่วยกิตเทียบเท่ากับรายวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยภายในภาคเรียนแรกที่เข้าศึกษา โดยมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่ขอเทียบโอนมาแล้วไม่เกิน 5 ปี

2. องค์ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่นำมาเทียบโอน ต้องตรงหรือสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับเนื้อหาของรายวิชาที่จะขอเทียบโอน และจำนวนหน่วยกิตที่เทียบโอนได้ต้องไม่เกิน 2 ใน 3 ของจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรระดับอนุปริญญา หรือปริญญาตรีที่ขอเทียบ และไม่เกิน 1 ใน 4 ของจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่ขอเทียบ

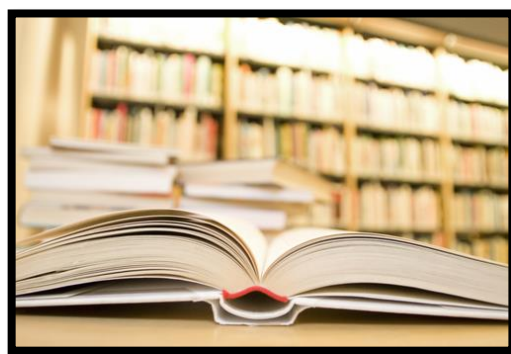
บรรณานุกรม

- กมล ตราชู. (2553). *การพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล*. วิทยานิพนธ์ ค.ศ. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- การประถมศึกษาแห่งชาติ,สำนักงานคณะกรรมการ. (2545). *คู่มือผู้นิเทศภายใน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- จารุภัทร บุญส่ง. (2556). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางการสอนของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์ ค.ศ. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชนาธิป พรกุล. (2552). *การออกแบบการสอน การบูรณาการ การอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการเขียน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2552). *14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิระ รุญเจริญ. (2550). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- ประยูร ชรีประสาธน์ อรรณพ จินะวัฒน์ และ ประยงค์ เนาวบุตร. (2551). *การจัดการสถานศึกษา*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด เพลท หจก สุนทรฟิล์ม.
- ปยธิดา นิลศรี และ สุภาวดี เครือโชติกุล. (2548). *รายงานการวิจัยเรื่อง การประเมินการใช้หลักสูตรระดับรายวิชาการพยาบาลสูติศาสตร์พหุศาสตร์ 2541 ปการศึกษา 2546-2547 ของวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2552). *การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ศึกษาธิการ, กรมวิชาการ. (2546). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สมคิด สร้อยน้ำ. (2547). *การพัฒนาตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สันติ บุญภิรมย์. (2552). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ : บัณฑิต พอยท์.
- สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. (2551). *การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ. (2550). *การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ ; ภาพพิมพ์.
- อนุชา โสมาบุตร. (2013). *ระบบสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21*. Retrieved from <https://teacherweekly.wordpress.com/2014/02/10/use-technology-comprehensively-to-develop-21st-century-skills/>. [กันยายน 25]
- Goddard, R.; Sweetland, S.; & Hoy, W. (2000). "Academic emphasis of urban elementary school and student achievement in reading and mathematics : A multilevel analysis," *Educational Administration Quarterly*, 36(5), 683-702.
- Hallinger, P. (1992). "The evolving role of American principals: From managerial to instructional to transformational leader," *Journal of Educational Administration*, 30 (3), 35-48.
- Hopkins, D., A. Harris and D. Jackson. (1997). *Understanding the School's Capacity for Development: School Leadership and Management*, 17 (3), 401-411.
- Hoy, A. W., & W. K. Hoy. (2006). *Instructional Leadership: A Learning-Centred Guide*. Boston: Allyn and Bacon.
- Hoy, R.C., & Hoy, D.A. (2003). *Organization behavior*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Hoy, W. and Sabo, D. (1998). *Quality middle school: Open and healthy*. Thousand Oaks. CA: Corwin Press.
- Hoy, W., Tarter, C. and Kottkamp, R. (1991) *Open schools/healthy school: Measuring organizational climate*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Jazzar, Michael and Algozzine, Bob. (2007). *Keys to Successful 21st Century Educational Leadership*. Boston: Pearson Education.
- Krug, S. (1992). Instructional leadership: A constructivist perspective. *Educational Administration Quarterly*, 28 (3), 430-443.
- McEwan, E. K. (1998). *Seven Steps to Effective Instructional Leadership*. California: Corwin Press, inc.

- Ministry of Education and Training Vietnam. (2010). *Doi moi quan ly he thong giao duc giai doan 2010 – 2012 (การเปลี่ยนแปลงงานบริหารระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะเวลา 2010 – 2012)*. Ha Noi: NXB Giao duc Viet Nam.
- Murphy, J. (1990). Principal instructional leadership. *Advances in Educational Administration*. LB: Changing perspectives on the school), 163–200.
- Nguyen Duong Hoang. (2013). Strengthening the role of teacher leadership. *Workshop of Institute for Education Research – HCMC University of Pedagogy*, 2013, p. 243–248.
- Nguyen Quoc Toan and Hoang Kim Tien. (2007). *Phuong phap day-hoc My thuat (วิธีการเรียนการสอนศิลปะ)*. Ha Noi: NXB Dai hoc Su pham.
- Nguyen Van Cuong and Bernd Meier. (2010). *Methodos: Untemehtsmethode*. Berlin/Hanoi.
- Spillane, J. P., Hallett, T. and Diamond, J.B. (2003). “Forms of capital and the construction of leadership: Instructional leadership in urban elementary school”, *Sociology of Education*. 76(1), 1–17.
- Supovitz, J.A. and Poglinco S.M. (2001). “Instructional Leadership in a Standard-based Reform,” *The Consortium for Policy Research in Education*. Retrieved from <http://eric.Uoregon.edu/ReproductionRelease.html>.
- Terry, P.M. (1996). *The Principal and Instructional Leadership*. Indiana–Purdue University. Fort Wayne.
- Tran Chi Dao, Lam Quang Thiep and D. Sloper. (1995). *Organization and management of higher education in Vietnam: an overview*. In: Sloper D.; Can Le Thac, eds., op. cir., p. 74–94.
- Tran Thi Bich Lieu (2007). *Danh gia chuong trinh dao tao, khai niem, nguyen tac, quy trinh, loai hinh, Phuong phap (การประเมินหลักสูตรการเรียนการสอน ความหมาย หลักการ กระบวน ประเภท วิธี)*. Ky yeu “Xay dung tieu chuan cho cac trung Su pham Viet Nam” (รายงานการประชุม เรื่อง การสร้างมาตรฐาน คุณภาพสำหรับมหาวิทยาลัยครูของเวียดนาม) : DHSP TP Ho Chi Minh (มหาวิทยาลัยครู เมืองโฮจิมินห์ ซิตี้).
- U. S. Department of Education. (2005). *Leader and leadership process*. Boston: Irwin/McGraw–Hill.

ทดสอบความเข้าใจ
เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและการสอน

แบบฝึกที่ 1

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเอกสารประกอบการพัฒนาชุดที่ 1 เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและการสอน แล้วจงวิเคราะห์ สรุปและตอบคำถามต่อไปนี้

1. ความหมายของหลักสูตร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ความสำคัญของหลักสูตร

.....

.....

.....

.....

.....

3. องค์ประกอบของหลักสูตร

.....

.....

.....

.....

.....

4. หลักการพัฒนาหลักสูตร คืออะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ 2

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเอกสารประกอบการพัฒนาชุดที่ 1 เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและการสอน แล้ว จงวิเคราะห์ สรุป และตอบคำถามต่อไปนี้

1. ให้สรุปขั้นตอนในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร

.....

.....

.....

.....

2. การจัดการเรียนการสอน หมายถึง

.....

.....

.....

.....

3. แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

4. แนวทางการปรับปรุงหลักสูตรและการสอนในระดับอุดมศึกษาของประเทศเวียดนามมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ 3

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเอกสารประกอบการพัฒนาชุดที่ 1 เรื่อง
การพัฒนาหลักสูตรและการสอน แล้ว จงวิเคราะห์ สรุป และตอบคำถามต่อไปนี้

1. ความหมาย และประเภทของวิธีสอน

.....

.....

.....

.....

2. ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

.....

.....

.....

.....

3. สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ มีประโยชน์อะไรบ้างในการเรียนการสอน

.....

.....

.....

.....

4. ครูควรมีทักษะอะไรบ้างในการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ 4

คำชี้แจง – โปรดเลือกคำตอบที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว เวลา 10 นาที
– แบบทดสอบมี 5 ข้อๆละ 2 คะแนน รวม 10 คะแนน

1. หลักสูตร หมายถึงข้อใด?

- ก. ประมวลความรู้ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียน
- ข. ประมวลประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียน
- ค. ประมวลความรู้และประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียน
- ง. แผนที่กำหนดทิศทางการดำเนินชีวิตของผู้เรียน

2. องค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ข้อใด?

- ก. จุดมุ่งหมาย เนื้อหา เวลาเรียน
- ข. จุดมุ่งหมาย เนื้อหา เวลาเรียน การนำหลักสูตรไปใช้
- ค. จุดมุ่งหมาย เนื้อหา เวลาเรียน การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล
- ง. จุดมุ่งหมาย เนื้อหา เวลาเรียน การนำหลักสูตรไปใช้ สื่อการเรียนการสอนและการประเมินผล

สอนและการประเมินผล

3. เมื่อนำหลักสูตรสถานศึกษาไปทดลองใช้แล้วครบ 1 ปีการศึกษา ควรทำอย่างไร?

- ก. ทดลองต่อไปอีก 1-2 ปีการศึกษา
- ข. ประกาศใช้หลักสูตร
- ค. ติดตามผลและประเมินผลการใช้หลักสูตร
- ง. อบรมครูให้เข้าใจหลักสูตรนำสู่การปฏิบัติ

4. องค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา คือข้อใด?

- ก. วิสัยทัศน์ หลักการ สมรรถนะ คำอธิบายรายวิชา
- ข. วิสัยทัศน์ หลักการ สมรรถนะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์คำอธิบาย

รายวิชา

- ค. วิสัยทัศน์ หลักการ สมรรถนะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์โครงสร้าง

หลักสูตร คำอธิบายรายวิชา

ง. วิสัยทัศน์ หลักการ สมรรถนะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้าง
หลักสูตร คำอธิบายรายวิชาหน่วยการเรียนรู้ ออกแบบการเรียนรู้

5. บทบาทของครูในการจัดการเรียนสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตรงกับข้อใด?

- ก. supporter
- ค. supporter and Encourager
- ข. Helper and Advisor
- จ. ถูกทุกข้อ

กระดาษตอบ แบบฝึกที่ 4
เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและการสอน

ชื่อ.....เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

เฉลยแบบฝึกที่ 4

1.	ค
2.	ง
3.	ค
4.	ง
5.	ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา ธรรมวินทร รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหาร
การศึกษาและภาวะผู้นำ
3. Dr. Le Thi Huong อธิการบดี วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
4. Dr. Nguyen Thanh Long รองผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการ
วิทยาลัยครูกวางตรี สาธารณรัฐสังคมนิยม
เวียดนาม
5. Dr. Truong Dinh Thang รองคณบดีคณะบริหารการศึกษาและ
การศึกษาศาสนาพิเศษ วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
6. Dr. Hoang Phuoc Loc อาจารย์ วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
7. Mr. Hoang Ngoc Quy อธิการบดี วิทยาลัยครูเถื่อเทียน-เว้
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
8. Mrs. Le Thi Hoa รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยครู
เถื่อเทียน-เว้ สาธารณรัฐสังคมนิยม
เวียดนาม
9. Dr. Hoang Thi Thu Thuy อาจารย์ วิทยาลัยครูเถื่อเทียน-เว้
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
10. Assoc Prof. Dr. Tran Anh Tuan รองอธิการบดี วิทยาลัยครู เหง อาน
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร

ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์

กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์

กรรมการ

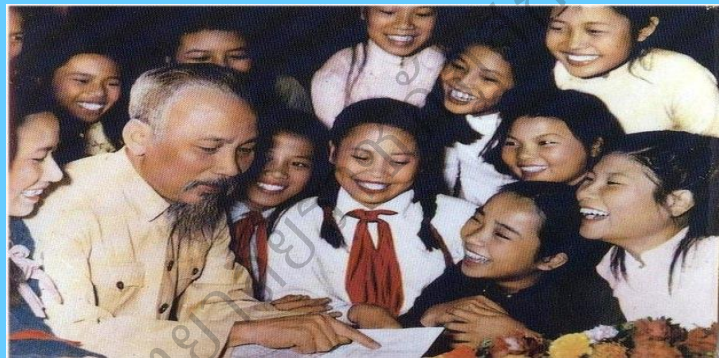
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
ในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยม
เวียดนาม

เอกสารประกอบการพัฒนา
ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
ชุดที่ 3
การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน

ผู้วิจัย

Mr. Le Duc Quang

นักศึกษาระดับดุขฎฐิบัณทิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีความมุ่งหวังให้ผู้สนใจศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และเจตคติ ในการตระหนักรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เอกสารประกอบการพัฒนาฯ มีจำนวน 5 ชุด ประกอบด้วย

- ชุดที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้
- ชุดที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรและการสอน
- ชุดที่ 3 การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน
- ชุดที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- ชุดที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารประกอบการพัฒนาฯ ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เพื่อที่จะได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

Mr. Le Duc Quang

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

2016

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
เอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 3 การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน.....	1
การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน.....	3
ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21.....	6
ผลลัพธ์นักเรียนศตวรรษที่ 21.....	9
วิธีจัดการเรียนรู้ 21st Century.....	13
คุณภาพของระบบการเรียนรู้	16
การเรียนรู้ในยุคใหม่.....	17
ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21.....	18
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน.....	20
ความคาดหวังต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน.....	22
การเพิ่มพูนความก้าวหน้าของผู้เรียน.....	26
บทสรุป.....	27
กรณีศึกษา.....	28
บรรณานุกรม.....	37
ทดสอบความเข้าใจ.....	40
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา.....	48
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์.....	49

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	เปรียบเทียบกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเดิมและห้องเรียนกลับด้าน.....	32

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

บัญชีภาพประกอบ

ภาพที่		หน้า
1	กระบวนการห้องเรียนกลับด้าน.....	31
2	ห้องเรียนกลับด้าน Bloom' Taxonomy	33

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

เอกสารประกอบการพัฒนา

ชุดที่ 3

การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน

ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการของการส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาระหนักและเห็นความสำคัญของการส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาสามารถวิเคราะห์ แนวคิด หลักการ และสามารถนำการส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียนไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนามีการส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

เนื้อหา

1. การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน
2. ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
3. ผลลัพธ์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
4. วิธีจัดการเรียนรู้
5. คุณภาพของระบบการเรียนรู้
6. การเรียนในยุคใหม่
7. ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

8. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
9. ความคาดหวังต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
10. การเพิ่มพูนความก้าวหน้าของผู้เรียน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายขั้นตอน วิธีการศึกษาคู่มือแก่ผู้เข้ารับการพัฒนา
2. วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับพัฒนากลุ่มๆ ละเท่าๆ กัน ร่วมสนทนา และวิเคราะห์ ตามเนื้อหาที่กำหนดให้
3. ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มสนทนา อภิปรายและสรุปประเด็นสำคัญ โดยการเขียนแผนผังความคิด (Mind Mapping) เกี่ยวกับการรูปแบบ/ การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน ลงในกระดาษฟลิปชาร์ต ตามประเด็นที่กำหนดไว้
4. ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มส่งตัวแทน เพื่อมานำเสนอผลงาน อภิปราย และสรุปถึงการส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน
5. วิทยากรและผู้เข้ารับการพัฒนา ร่วมกันสรุปแนวคิด หลักการ การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการพัฒนา เล่มที่ 3 การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน
2. กระดาษฟลิปชาร์ต
3. ปากกาเมจิก
4. Powerpoint

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินการปฏิบัติกิจกรรม
2. ประเมินความสนใจ และความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม
3. ประเมินผลการปฏิบัติงานการส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน

1. การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน

มีนักการศึกษาและนักวิจัยที่ให้แนวคิดสนับสนุนเกี่ยวกับองค์ประกอบการส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน เช่น Hoy and Hoy (2006, p. 16) กล่าวว่า ครูมักจะถูกเรียกร้องให้ทำการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและแปลความหมายของผลจากการทดสอบมากขึ้น ดังนั้นครูควรวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอยู่เป็นประจำ เพื่อทราบผลการตัดสินใจต่างๆ หรือที่จะตัดสินใจต่อไปอันเกี่ยวเนื่องกับนโยบาย โครงการ และการพัฒนาวิชาชีพของครู ครูอาจต้องการคำแนะนำในการใช้แบบสอบถาม การให้คะแนน การตีความจากข้อมูล และการวิเคราะห์ รวมถึงการใช้ข้อมูลในการปรับเปลี่ยนการสอน (กมล ตราชู, 2553, หน้า 121) ทั้งนี้เนื่องจากครูเป็นผู้กำหนดความสำเร็จ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ต้องให้ความสำคัญการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ (Hoy and Hoy, 2003, p. 87) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์นั้น ต้องรู้จักใช้แหล่งข้อมูลหลากหลายเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน การตัดสินใจทุกระดับจะต้องอาศัยข้อมูลที่ตรงกับปัญหา เจ้าหน้าที่ที่สามารถใช้ข้อมูลเพื่อช่วยครูให้เป็นผู้นำที่มีประสิทธิผลมากขึ้น และตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นนโยบายและหลักสูตร ครูใช้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางที่เน้นงานการเรียนการสอนและเป็นแนวทางการพัฒนาวิชาชีพของครู ผู้มีหน้าที่กำกับดูแลก็สามารถช่วยครูในการใช้ข้อมูลเพื่อการจัดกลุ่มผู้เรียนและชี้ชัดความต้องการของผู้เรียนได้ (US Dept of Ed., 2005, p. 5 ; Lashway, 2002, p. 118) ส่วน Lashway (2002, p. 98) กล่าวว่า การตั้งความคาดหวังไว้สูง (High expectations) เกี่ยวกับผลการปฏิบัติของผู้เรียนว่าควรรู้อะไรและควรสามารถทำอะไรได้บ้างในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อทางการศึกษา เป็นการตั้งมาตรฐานใหม่สำหรับครูและผู้เรียน โดยเน้นการริเริ่มการอ่านออกเขียนได้ (An initial focus on literacy) มีสาระเกี่ยวกับเสียง ภาษาพูด หนังสือที่ใช้ร่วมกัน การอ่านหนังสือนอกเวลา การเขียนประจำวัน และการเขียนนอกเวลา (Supovitz and Poglinco, 2001, p. 211) นอกจากนี้ Yates (2000, p. 211) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับผลของโครงการเริ่มสอนอ่าน โดยใช้แบบสอบถามการบริหารจัดการทางวิชาการของครู พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการที่ใช้ในการดำเนินการตามโครงการมีค่าสหสัมพันธ์สูงมากกับผลของโครงการเริ่มสอนอ่าน และ (Oklahoma, 2007, p. 9 ; Irving, 2007, p. 59 ; La Porte,

2007, p. 331 ; Arkansas, 2007, p. 9 ; Monona Grove, 2007, p. 33 ; Pendleton, 2007, p. 212) ได้กล่าวไว้ว่าครูจะต้องกำกับและติดตามโครงการสอนอ่านให้เกิดประสิทธิผลทุกระดับชั้น กำกับและติดตามการสอนวิชาคณิตศาสตร์ให้เต็มศักยภาพของผู้เรียน ครูจะต้องเน้นให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายด้านการอ่านและคณิตศาสตร์ โดยที่ที่มีความเชื่อว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบภายนอกการควบคุมของสถานศึกษา จึงมีการตั้งความคาดหวังด้านวิชาการไว้สูงสำหรับผู้เรียนทุกคน พัฒนาให้ครูมีระดับผลการสอนที่ดีในด้านพื้นฐานการอ่านและด้านทักษะคณิตศาสตร์ และใช้เวลาแก่ผู้เรียนเพื่อเรียนรู้การอ่านและคณิตศาสตร์มากยิ่งขึ้น (Brookover and Lezotte, 1999, p. 311) นอกจากนี้ Hoy and Hoy (2006, p. 271) กล่าวว่า ในการทดสอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและความถนัด เป็นการวัดความก้าวหน้าของผู้เรียนด้านความสามารถ ซึ่งอาจวัดในช่วงเวลาสั้นๆ และเป็นการทำนายแนวโน้มของการเรียนรู้ของผู้เรียนในอนาคต ส่วน Leithwood, Jantzi and Steinbach (1999, p. 225 อ้างถึงใน Southworth, 2002) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional leadership) ว่าหมายถึง ความใส่ใจอย่างมากของครูต่อพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมที่มีผลต่อความก้าวหน้าของผู้เรียน กล่าวคือมุ่งเน้นที่พฤติกรรมของครูที่จะช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการเพื่อดำเนินการให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนและจะต้องส่งเสริมให้เกิดความร่วมมืออย่างมากจากเพื่อนครู ซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ Leithwood (2006, p. 99) ยังได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าครูจะต้องกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน (Monitoring student progress) อยู่เสมอ และครูยังต้องทำการตรวจสอบคุณภาพการเตรียมผู้เรียน มีวิธีการหลากหลายในการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนและต้องทำการประเมินเป็นประจำ สามารถบอกความหมายของผลลัพธ์ได้อย่างชัดเจนเมื่อจำเป็น มีความรู้ความสามารถในการทบทวนผลและใช้ผลนั้น ช่วยผู้เรียนและผู้ปกครองในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อปรับปรุงผลการเรียนการสอน ครูไม่สามารถจะตีความการประเมินในสถานศึกษาได้ทุกครั้ง แต่ก็ควรระบุให้ชัดเจนว่ามีความคาดหวังที่จะให้มีการทดสอบ การตีความและการสนองตอบ ที่จะให้มีการกำกับติดตามกระบวนการทั้งหมด

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาเวียดนามหลายท่าน Pham Quang Huan (2006, p. 10), Ministry of Education and Training Vietnam. (2008, p. 12), Nguyen Thi Quynh Nga and Ngo Trung Hoc (2013, p.5) อาจารย์ ครูสอนเป็นปัจจัยที่

สำคัญสำหรับการยกระดับคุณภาพของการศึกษาในสถานการณ์ปัจจุบัน ครูที่ดีต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ครูควรต้องมีความรับผิดชอบกระตือรือร้นและความหลงใหลในการทำงานของครูแต่ละคน และครูยังต้องทำการตรวจสอบคุณภาพการเรียนของผู้เรียน มีวิธีการหลากหลายในการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนและเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย

Ngo Anh Cuong (2015) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาในประเทศควรจะเปลี่ยนเส้นทางและการปฏิบัติมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาของศตวรรษที่ 21 มี 7 ข้อเสนอแนะต่อไปนี้นำมาพิจารณาและนำไปใช้

1. ให้ความสำคัญการพัฒนาของนักเรียนและนักศึกษาเป็นศูนย์กลาง
 2. การศึกษาเป็นความร่วมมือระหว่างอาจารย์และลูกศิษย์ อาจารย์เป็นผู้ปรึกษา ลูกศิษย์เป็นผู้วิจัย
 3. หลักสูตรและเนื้อหาที่สอนต้องเกี่ยวข้องกับความเป็นจริงของศตวรรษที่ 21
 4. สถานศึกษาจะต้องเชื่อมโยงกับความต้องการในการพัฒนาสังคม
 5. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้
 6. ส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเองและการเรียนรู้ทางออนไลน์
 7. การศึกษาเป็นการผลิตของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาสำหรับเศรษฐกิจโลก
- การเปลี่ยนแปลงจากยุคอุตสาหกรรมมาเป็นยุคความรู้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงใหม่ในด้านการศึกษา การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการไม่เฉพาะอยู่ในห้องเรียน ทุกคนสามารถค้นหาข้อมูลทุกที่ทุกเวลา ตั้งแต่นั้นมาการพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในเวียดนามได้รับการลงทุนอย่างมากและไม่ได้อดกว่าประเทศต่างๆ

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการขององค์ประกอบ “ด้านการส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน” ได้ว่า หมายถึง การระบุแนวปฏิบัติของครูเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนเพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน 2) ความคาดหวังต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 3) การเพิ่มพูนความก้าวหน้าของผู้เรียน

2. ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

Partnership for 21st Century Skills (2011) เชี่ยวถึงความเคลื่อนไหวทางการศึกษาที่ภาคีเพื่อทักษะศตวรรษที่ 21 (partnership for 21st Century Skills) หรือเรียกย่อว่า P21 เป็นองค์การในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่เกิดจากการรวมตัวกันของนักคิด นักการศึกษา บริษัทเอกชนชั้นนำและหน่วยงานของรัฐ ร่วมกันพัฒนา “กรอบงานเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21” (Framework for 21st Century Learning) เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในระบบการศึกษาของสหรัฐอเมริกาสำหรับศตวรรษที่ 21 มีการนำเสนอในปี 2009 และมีรัฐต่างๆ ได้นำไปจัดทำเป็นแผนงานและโครงการเพื่อการปฏิบัติแล้ว

21st Century Skills

ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช รองประธานกรรมการมูลนิธิสยามกัมมาจล ได้แสดงปาฐกถาพิเศษ ในหัวข้อ “การจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21” ว่าการเรียนรู้ต้องให้ได้ไม่เฉพาะความรู้ แต่ต้องไปถึงทักษะ ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ การศึกษาปัจจุบันของทั้งโลก ไม่เฉพาะประเทศไทย ยังให้การศึกษาเพื่อสร้างคนในศตวรรษที่ 19-20 คือสร้างคนออกไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ทำอะไรซ้ำๆ จะมีชีวิตอยู่ในโลกสมัยใหม่ไม่ได้ โลกสมัยใหม่เปลี่ยนแปลงเร็วมาก การจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ 21st Century Student Outcome ต้องมี outcome ที่ประกอบด้วย 4 ส่วน และต้องมีสิ่งสนับสนุน 4 ส่วนดังนี้

ผลลัพธ์ (Outcome) มี 4 ส่วน คือ

1. Core Subjects & 21st Themes เป็นแกนกลางของ Outcome เป็นสิ่งที่ครูคุ้นเคยอยู่แล้ว
2. Life & Career Skills

หลายครั้งเราทำผิดพลาดเพราะไม่เรียน life skill ที่จริง life skill เรียนได้ไม่หมด มีชีวิตไปก็เรียนรู้ไป แต่เด็กควรเรียน Life Skill ตั้งแต่ประถมหรืออนุบาล ไปจนตลอดชีวิต คำว่า skill ให้คิดเหมือนการเล่นเตะฟุตบอลเด็กเริ่มเดินได้ก็จะเตะฟุตบอลได้ เด็กป.1เตะฟุตบอลแบบเด็กป.1 เด็กม.3 ก็เตะอีกแบบ ทักษะซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ การจัดการเรียนรู้จึงต้องมีทักษะและเป็นทักษะตลอดตั้งแต่ต้น

3. Learning & Innovation Skills

ทักษะการเรียนรู้และการทำใหม่ที่ไม่ลอกแบบเดิม ถ้าไม่มี Learning Skill ต่อให้จบปริญญาเอก ภายใน 5 ปี คุณจะตามคนอื่นไม่ทันในโลกสมัยใหม่ เพราะวิชาสมัยนี้ บางสาขา ภายใน 2 ปี มักจะงอกขึ้นเท่าตัว และหลายส่วนจะเก่าไป ใช้การไม่ได้ นอกจากทักษะแล้ว ต้องมีฉันทะ คือชอบที่จะเรียนรู้ด้วย ถ้าไม่มีจะตกยุค และเป็นปัญหาต่อไป

4. Information, Media & Technology Skills

เป็นทักษะทางด้านข้อมูลข่าวสาร สื่อ และเทคโนโลยี เช่น การอ่านข่าว หนังสือพิมพ์ คุณอ่านข่าวระหว่างบรรทัดเป็นหรือไม่ ต้องให้เด็กเรียนตั้งแต่ป.1เมื่อเขาโตเป็นผู้ใหญ่จะรู้ว่าอะไรควรเชื่ออะไรควรฟังหูไว้หู สังคมที่เป็นปัญหาตอนนี้เพราะไม่มี Media Literacy

Support System ได้แก่

1. Standards & Assessments มาตรฐานและการประเมิน
2. Curriculum & Instruction หลักสูตร ต่อไปนี้สอนน้อย เรียนมาก
3. Profession Development มีการพัฒนาครู แต่ไม่ใช่สอนครูเป็นหลัก ให้ครูเรียนรู้เป็นกลุ่ม (Professional Learning Community) เป็น KM ในการทำหน้าที่ครู
4. Learning Environment สร้างบรรยากาศการเรียนรู้กว้างออกนอกห้องเรียน 21st Century Skills มีทักษะที่ซับซ้อนมากที่ต้องการ คือ 3Rs (Reading, Riting, Arithmetic's) คือการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น และ 8Cs เป็นทักษะที่ต้องฝึกเด็กตั้งแต่เล็ก
 1. Critical Thinking & Problem Solving
 2. Creativity & Innovation
 3. Collaboration, Teamwork & Leadership ให้ความร่วมมือกับคนอื่นเป็น
 4. Cross-Cultural Understanding อยู่และเคารพความแตกต่าง
 5. Communication, Information & Media Literacy

6. Computing & Media Literacy
7. Career & Learning Self-reliance คือ Learning how to learn
8. Change ทักษะสร้างการเปลี่ยนแปลง ถ้าเราไม่ใช่ผู้เปลี่ยนแปลง

เราจะถูกเปลี่ยน

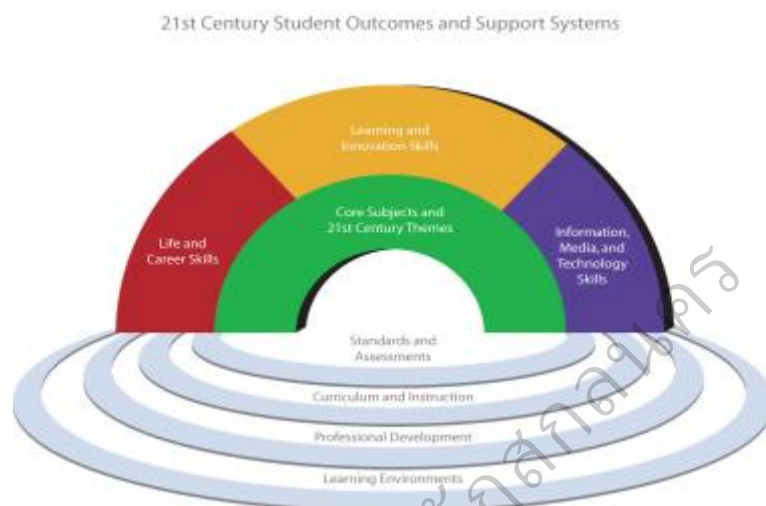
เราสามารถจัดกลุ่มใหม่ได้ เหลือ 4Ls หรือ 4Cs ก็ได้ ขอให้ตีความว่าการเรียนรู้ที่เป็นผลลัพธ์ที่เรียกว่า outcome ของเด็กสมัยใหม่ (รวมถึงผู้ใหญ่ด้วย) คือการจัดการเรียนการสอน เราตรวจสอบว่าวันนี้เด็กได้เรียนสิ่งที่เราสอนจริง โดยที่เราไม่ได้สอน เราจัดกระบวนการ พาเด็กทำความเข้าใจสิ่งที่เขาเรียน เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้สมัยใหม่

การทำให้เด็กได้เรียนรู้มีมิติที่หลากหลายมาก มิติที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ เช่น Maslow Theory of Motivation จะแก้ปัญหาเด็กที่ไม่โต เด็กที่ไม่รู้จักตนเอง วุฒิภาวะต่ำ จบม.6 แล้วยังไม่รู้ว่าชีวิตจะทำอะไร อยากทำอะไร อยากเป็นอะไร ซึ่งเยอะมาก

ทักษะที่ต้องการสำหรับการเรียนรู้สมัยใหม่ คือ Personal Mastery คือ คนที่มั่นใจในตนเอง รู้จักตัวเอง คุมตัวเองได้ มีวินัยในตัวเอง ถ้าชีวิตมีทักษะส่วนนี้ ซึ่งตรงนี้สอนไม่ได้ แต่เราจัดให้เด็กเรียนรู้ได้ และสั่งสมเติบโตคุณสมบัติเหล่านี้ได้

3. ผลลัพธ์นักเรียนศตวรรษที่ 21 (Twenty-First Century Student Outcomes)

ผลลัพธ์นักเรียนศตวรรษที่ 21 (Twenty-First Century Student Outcomes) ส่วนเป็นรู้งประกอบด้วยวิชาแกน และขอบข่ายสหวิทยาการสำหรับศตวรรษที่ 21 (Core Subjects 21st Century Interdisciplinary Themes) และชุดของ 3 ทักษะ (skills) ดังนี้

1. วิชาแกนและขอบข่ายสหวิทยาการสำหรับศตวรรษที่ 21 (Core Subjects and 21st Century Interdisciplinary Themes)

1.1 วิชาแกน (core subjects) ประกอบด้วย

- 1) ภาษาอังกฤษ การอ่าน ศิลปะภาษา (English, reading or language arts)
- 2) ภาษาโลก (World languages)
- 3) ศิลปะ (arts)
- 4) คณิตศาสตร์ (mathematics)
- 5) เศรษฐศาสตร์ (economics)
- 6) วิทยาศาสตร์ (science)
- 7) ภูมิศาสตร์ (geography)
- 8) ประวัติศาสตร์ (history)

9) การปกครองและความเป็นพลเมือง (government and civics)

1.2 ขอบข่ายสหวิทยาการสำหรับศตวรรษที่ 21 (21st century

inter-disciplinary themes) วิชาแกนดังกล่าวข้างต้น สถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญมาก
ไปกว่าเรื่องสมรรถนะพื้นฐาน (basic competency) ต้องส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาเชิง
วิชาการในระดับที่สูงขึ้น โดยเชื่อมโยงหรือสอดแทรกขอบข่ายสหวิทยาการสำหรับศตวรรษ
ที่ 21 เข้าไปในแต่ละวิชาแกนเหล่านั้นด้วย ดังนี้

- 1) ความตระหนักเรื่องโลก (global awareness)
- 2) พื้นฐานเกี่ยวกับการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ
(financial, economic, business and entrepreneurial literacy)
- 3) พื้นฐานความเป็นพลเมือง (civic literacy)
- 4) พื้นฐานเกี่ยวกับสุขภาพ (health literacy)
- 5) พื้นฐานเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม (environmental literacy)

2. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (learning and innovation skills)

เป็นทักษะที่สำคัญ ผู้ที่มีทักษะนี้สามารถจะมีชีวิตอยู่ในโลกแห่งศตวรรษ
ที่ 21 ได้อย่างแตกต่างจากผู้ที่ไม่ได้มีทักษะนี้ ประกอบด้วย 4 ทักษะ (the 4 C's) คือ

2.1 ทักษะการสร้างสรรค์ (think creatively and innovation)

- 1) คิดอย่างสร้างสรรค์
- 2) ทำงานอย่างสร้างสรรค์กับคนอื่น (work creatively with others)
- 3) นำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ (implement innovations)

2.2 ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (critical thinking and

problem solving)

- 1) ความมีเหตุผล (reason effectively)
- 2) มีการประเมินและตัดสินใจ (make judgments and decisions)
- 3) แก้ปัญหา (solve problems)

2.3 การสื่อสารและความร่วมมือ (communication)

สื่อสารที่ชัดเจน (communicate clearly)

2.4 ความร่วมมือ (collaboration)

ร่วมมือกับคนอื่น (collaborate with others)

3. ทักษะสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี (information, media & technology skills)

ประชาชนในศตวรรษที่ 21 มีชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีและสื่อที่กระจายไปทั่ว ซึ่งสังเกตได้จาก 1) การเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างเต็มที่ 2) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเครื่องมือต่างๆ ทางเทคโนโลยี 3) ความสามารถที่จะสร้างความร่วมมือและทำให้แต่ละบุคคลมีส่วนร่วมเสริมสร้างการเปลี่ยนแปลงได้อย่างคาดไม่ถึงมาก่อน ซึ่งการที่จะเป็นประชากรในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีความสามารถที่หลากหลาย มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ที่เชื่อมโยงกับทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี

3.1 พื้นฐานเกี่ยวกับสารสนเทศ (information literacy)

- 1) การเข้าถึงและประเมินสารสนเทศ (access and evaluate information)
- 2) ใช้และจัดการสารสนเทศ (use and manage information)

3.2 พื้นฐานเกี่ยวกับสื่อ (media literacy)

- 1) วิเคราะห์สื่อ (analyze media)
- 2) สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์สื่อ (create media products)

3.3 พื้นฐานเกี่ยวกับ ICT (ICT literacy)

ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ (apply technology effectively)

4. ทักษะชีวิตและอาชีพ (life and career skills) สภาพการใช้ชีวิตและการทำงานปัจจุบัน ต้องการอะไรที่มากกว่าทักษะการคิดและเนื้อหาความรู้ (thinking skills and content knowledge) เพื่อให้สามารถสำรวจสภาพชีวิตและการทำงานที่ซับซ้อนในยุคสารสนเทศแข่งขันระดับโลกเช่นนี้ต้องการให้นักเรียนใส่ใจต่อการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพอย่างเพียงพอ

4.1 ความยืดหยุ่นและการปรับตัว (flexibility and adaptability)

- 1) ปรับเพื่อเปลี่ยนแปลง (adapt to change)
- 2) ยืดหยุ่น (be flexible)

4.2 ริเริ่มและชี้นำตนเอง (initiative and self-direction)

- 1) บริหารเป้าหมายและเวลา (manage goals and time)
- 2) ทำงานอิสระ (work independently)
- 3) เป็นผู้เรียนรู้ชี้นำตนเอง (be self-directed learners)

4.3 ทักษะทางสังคมและข้ามวัฒนธรรม (social and cross-cultural skills) มีปฏิสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพกับคนอื่น (interact effectively with others)

4.4 ความสามารถในการผลิตและพันธะรับผิดชอบ (productivity and

accountability)

1) บริหารโครงการ (manage projects)

2) สร้างผลลัพธ์ (produce results)

4.5 ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (leadership and responsibility) แนะนำและนำคนอื่น (guide and lead others)

สิ่งที่เป็นองค์ประกอบของการอ่านออก เขียนได้ (Literacy) สมัยนี้ต่างจากสมัยก่อน เดี่ยวนี้จะมีมากกว่าและซับซ้อนกว่าแต่ก่อนมาก เดิมเป็นเพียงอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น เดี่ยวนี้มี

1. Team

2. Networking (ความสัมพันธ์แนวราบ เท่าเทียมกัน เชื่อมโยงกัน)

3. ความเข้าใจเรื่องโลก (Environment Earth)

4. STEM Literacy (Science Technology Engineering Mathematics)

เดิมเราเรียนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เดี่ยวนี้ STEM เป็นวิชาเดี่ยว เราต้องเรียนเทคโนโลยี และ engineering ตั้งแต่ป.1 ถามว่า “ทำไมต้องเรียน วิศวะเรียนตอนเข้ามหาลัย” แต่จริงๆ แล้วไม่ใช่ ไม่ใช่เรียนแบบนั้น เราเรียนวิธีคิด เพื่อให้ได้วิธีคิด เพราะวิศวะต้องคิดเป็นระบบ STEM จึงกลายเป็นวิชาผสมผสานหลากหลาย

5. Aesthetics Literacy ผมเป็นเด็กบ้านนอก Aesthetics Literacy ไม่มีเลย ไม่มีจนแก่ แต่ทุกคนต้องมี เร่งเติมกันใหญ่ เพื่อให้เห็นความสุนทรีย์ แต่ไม่จำเป็นต้องตีความเหมือนกัน เช่น ความงามดอกไม้ ลักษณะของห้อง

6. Civic Literacy ระดับรู้เรื่องเหล่านี้ดี แต่ระดับของการใช้เป็นลึกขึ้น และระดับรู้เท่าทัน เข้าใจคุณค่า ดีความได้หลากหลายนั้นยิ่งลึกขึ้น ดังนั้น ครูจึงสามารถชักชวนทำกระบวนการให้เด็กเรียนรู้เรื่องเหล่านี้ได้ในหลายมิติความลึก

4. วิธีจัดการเรียนรู้ 21st Century Skills

1. PBL (Project Based Learning) แทนที่เด็กจะนั่งฟังครูบรรยาย เด็กได้รับโครงการ อาจเป็นโจทย์จากครู หรือร่วมกันตั้งโจทย์ก็ได้
 2. Team Learning
 3. Studio-type Room แทนที่จะเป็นห้องเรียนมีกระดานด้านหน้า ครูยืนสอนด้านหน้าห้อง แต่ให้นักเรียนมีโต๊ะที่จะให้เด็ก 3-5 คนนั่งล้อมวงเป็นกลุ่ม เป็น studio ไม่ใช่ classroom นำเสนอผลการเรียนของกลุ่มต่อเพื่อนร่วมชั้น เพราะโจทย์ที่เด็กได้รับไม่เหมือนกัน
 4. ครู/อาจารย์เป็นพี่เลี้ยง facilitator เพื่อให้เด็กค้นหาเนื้อหาเองได้
 5. พ่อแม่ คนในชุมชน / ระบบบริการสุขภาพ การนำเสนอบางครั้งอาจเสนอต่อชุมชน เพราะเป็นโจทย์ในชุมชน เช่น ยุววิจัยท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น บางแห่งเด็กมีการผูกเรื่องนำเสนอเป็นละครเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้คุณย่าคุณยายในห้องถิ่นคู่ ซึ่งจะสนุกมาก
- ทั้งหมดที่กล่าวในข้างต้นเป็นอุดมคติ ผู้ที่ทุกข์ที่สุดคือครู ครูไม่คุ้น ไม่ได้เรียนมา เพื่อทำหน้าที่นี้ครูแบบนี้ จึงต้องมีเครื่องมือช่วยให้ครูเรียนรู้ทักษะการเป็นครูสมัยใหม่ และให้เด็กเรียนรู้แบบ PBL
- PLC (Professional Learning Community) การจัดกลุ่มการเรียนรู้ของครู เรียนรู้จากการทำหน้าที่ครู ที่ facilitate การเรียนรู้ของศิษย์ แบบ PBL เช่น วิธีตั้งโจทย์ วิธีสร้าง

แรงบันดาลใจ วิธีกระตุ้นให้เด็กสืบค้น ให้เด็กคุยกัน ให้เด็กนำเสนอ ให้เด็กสะท้อน AAR เพื่อเรียนรู้กันนี่คือการเรียนรู้ของครู ครูก็ต้องเรียนรู้ทฤษฎีว่าด้วยการเรียนรู้สมัยใหม่ การเรียนรู้สมัยใหม่เพิ่มขึ้นอย่างมากจาก Neuro Science ที่เรียกว่า Brain Based Learning การเรียนรู้ของเด็กคือการทำหน้าที่ของสมอง ฉะนั้นการเข้าใจการทำหน้าที่ของสมองจะทำให้ ออกแบบกระบวนการต่างๆ ได้ดี

Ngo Anh Cuong (2015) ได้เสนอเกี่ยวกับห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 ว่า ห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในอนาคต และอาจารย์จะเป็นผู้ปรึกษาสำหรับ กระบวนการการเรียนรู้ในห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการหาประสบการณ์ของผู้เรียนในสภาพแวดล้อมการทำงานที่ทันสมัยและพัฒนาทักษะการคิด ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทักษะในการทำงานร่วมกัน ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และทักษะที่จำเป็นอื่นๆ สำหรับสภาพแวดล้อมการทำงานของศตวรรษที่ 21 ห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะสำคัญดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (student-centric) ในห้องเรียนนี้ผู้เรียนมีบทบาทที่สำคัญ /เป็นทางบวกและอาจารย์ทำหน้าที่เป็นผู้ปรึกษาให้คำแนะนำ ห้องเรียนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะใส่ใจกับผลประโยชน์ ของผู้เรียนในด้านแรก มุ่งเน้นความต้องการ ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน
2. อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ (computer devices) ในแต่ละห้องเรียนที่ทันสมัยนี้มีเครื่องคอมพิวเตอร์ทั้งหมด ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนและสามารถใช้แทนปากกาและกระดาษ คอมพิวเตอร์ให้ผู้เรียนมีเครื่องมือในการค้นหาข้อมูลทางออนไลน์ และการฝึกทักษะด้านเทคโนโลยีที่จำเป็น นอกจากนี้คอมพิวเตอร์ยังช่วยอาจารย์ในการปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาในการสอน
3. การเรียนรู้แบบริเริ่ม – การเรียนรู้แบบปฏิบัติ (active learning) ผู้เรียนเป็นคนลงมือปฏิบัติค้นหาความรู้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้กับกลุ่มหรือการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์ ดำเนินการโครงการ และกิจกรรมที่น่าสนใจที่จะช่วยให้ผู้เรียนค้นพบทักษะใหม่ๆ เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในเชิงบวกในกระบวนการเรียนรู้ ช่วยให้ ผู้เรียนได้รับความรู้เพิ่มเติม
4. การเรียนรู้เชิงปรับตัว (adaptive learning) ในห้องเรียนมีผู้เรียนหลายคน มีความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกัน มันเป็นเรื่องยากเสมอกับอาจารย์ผู้สอนในการ

ประเมินความเข้าใจแนวคิดใหม่ของผู้เรียน วิธีการเรียนรู้ที่ทันสมัยคือการเรียนรู้เชิงปรับตัว เพื่อความเป็นอิสระในการเรียนของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมีความสะดวกสบายที่สุด

5. สภาพแวดล้อมที่น่าสนใจ / ดึงดูดใจ (invitational environment) ห้องเรียนไม่ควรจำกัดและแคบมากเกินไป ก็ไม่ควรจะแออัดเกินไป ห้องเรียนศตวรรษที่ 21 ควรจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนเช่น กระดานไวท์บอร์ดแบบโต้ตอบและโปรเจ็คเตอร์

6. ผู้เรียนเข้าใจและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการ(students understand and follow the rules and procedures) บรรยากาศการเรียนรู้ที่ควรจะได้รับคือการออกแบบและการจัดระเบียบอย่างรอบคอบ หลักการ วิธีการและใบประกาศของกิจกรรม ดำเนินการต่อไปในห้องเรียนควรจะแขวนในที่ที่มองเห็นง่ายเพื่อให้ผู้เรียนที่จะเตรียมพร้อมในการเรียน

7. ความเคารพซึ่งกันและกัน (mutual respect) อาจารย์และผู้เรียนจะต้องเคารพซึ่งกันและกัน ผู้สอนไม่ได้อยู่ในบนเวทีของห้องเรียนตลอดเวลา และผู้เรียนไม่สืมคุณค่าบทบาทของผู้สอนเพราะว่าผู้เรียนก็ยังสามารถได้รับการแนะนำจากอาจารย์ผู้สอน ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นที่มีคุณค่าอย่างมั่นใจ ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เข้มงวดผู้เรียนต้องมีความร่วมมือและให้ความเคารพกับเพื่อนร่วมชั้น

8. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตัวเอง (students take responsibility of their learning) เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบและเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนต้องกำกับตนเอง ไม่เพียงแต่ส่งเสริมกับเพื่อนกันและกันแต่ยังทำงานร่วมกับอาจารย์ผู้สอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านความรู้และทักษะ

9. การประเมินตามผลการปฏิบัติงาน (performance-based assessment) อาจารย์ดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติสัมพันธ์ตามเทคนิคไม่จำกัดภายใต้การตรวจสอบ การประเมินควรมุ่งเน้นไปที่ความสามารถและความต้องการของผู้เรียน

10. การเรียนรู้ร่วมกัน (collaborative learning) การเรียนรู้โดยความร่วมมือเป็นหนึ่งในวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด การเรียนรู้โดยกลุ่มมีการส่งเสริมขอบเขตทางวิชาการและพัฒนาการคิดเชิงวิเคราะห์ กิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันประกอบด้วย การร่วมกันเขียน โครงการกลุ่ม การร่วมกันแก้ไขปัญหา การสนทนากัน และกิจกรรมต่างๆ ที่คล้ายกัน

5. คุณภาพของระบบการเรียนรู้

1. 21st Century Skills

สิ่งที่เป็นการระของกระทรวงศึกษา ของครู พ่อแม่ คือทำอย่างไรให้การศึกษาสอดคล้องกับยุคสมัย เพราะยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง เราจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กเรียน ไม่ใช่เพื่อให้ครูสอน เพราะฉะนั้นเราต้องเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะกับเด็ก เราจะทำให้เด็กเหมาะกับครู เป็นไปไม่ได้ เราต้องทำให้ครูเหมาะกับเด็ก เราต้องทำให้รูปแบบการเรียนรู้เหมาะกับเด็ก

ต่อจากนี้ไป ครูต้องไม่เน้นการสอน ครูต้องทำหน้าที่สร้างแรงบันดาลใจ เพราะเด็กสมัยนี้ไม่มีแรงบันดาลใจ ไม่รู้ว่าจะมาโรงเรียนทำไม พ่อแม่บอกให้มาก็มา บางทีก็หนีโรงเรียน ครูต้องมีทักษะ วิธีการ ยุทธการสร้างแรงบันดาลใจ เป็นพี่เลี้ยง

ความท้าทายของการศึกษาในตอนนี้ คือ การศึกษาส่งต่อได้น้อยกว่าที่สังคมต้องการ เราทำให้เด็กได้รับทักษะดีกว่าที่ควรจะเป็น และถ้าเด็กได้รับทักษะดีเช่นนั้น เด็กจะไม่สามารถดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้

2. Transformative Learning (จาก informative & formative)

การเรียนรู้ขณะนี้หยุดอยู่แค่ Informative Learning คือเรียนเพื่อให้รู้วิชา แต่ครูวิชาชีพเรียนเป็น Transformative Learning คือการเรียนเพื่อให้ได้ความรู้และทักษะเพื่อเป็นวิชาชีพ ครุหน้าจะเข้าถึง Transformative Learning โลกสมัยใหม่ แม้กระทั่งเด็ก ป.1 ก็ควรเรียนเพื่อให้เกิด Transformative Learning จนถึงมัธยม อุดมศึกษา จนตลอดชีวิต

3. Change Agent Skills, Leadership

การเรียนรู้ต้องไปให้ถึงการมี Change Agent Skills หรือ Leadership แปลว่าการเรียนรู้เพื่อสั่งสมหรือสร้างทักษะการเป็นผู้นำ เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม เพราะโลกเปลี่ยนแปลงเร็วมาก คนที่ไม่มี Leadership Skill จะถูกสังคมกระทำ จะมีชีวิตอยู่ในโลกลำบาก นอกจากนี้ Leadership Skill จะมีทักษะอื่นๆ ตามมาอีกเยอะ ซึ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน

4. ความเป็นพลเมือง

การเรียนรู้ต้องสร้างจิตใจของความเป็นพลเมืองดี ของประเทศไทย ของโลก ของจังหวัดระยอง ของอำเภอแกลง มีความเป็นเจ้าของของหวงแหน (belonging) รักพื้นที่ เป็นพลเมืองของหลายระดับ รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นผู้ทำประโยชน์ให้ตำบลนั้น จังหวัดนั้น และประเทศไทย

ดังนั้น การให้การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนะ (perspectives) จากกระบวนทัศน์ดั้งเดิม

6. การเรียนรู้ในยุคใหม่

1. Teach Less, Learn More เป็นอุดมคติการเรียนรู้ของประเทศสิงคโปร์ เป็น concept ที่มากับ 21st Century Skills ทำวิจัยมากกว่า 10 ปีแล้ว เมื่อ 8 ปีก่อนสิงคโปร์นำมาใช้แล้วปรับปรุงการศึกษา ท่านจะเห็นว่าวัดผลการศึกษาเมื่อไร สิงคโปร์ได้ที่ 1 หรือ 2 ของโลกทุกที เพราะเขาปฏิรูปการศึกษาแท้จริง

2. Beyond subject matters เรียนเลยตัวสาระความรู้ไปสู่ทักษะ

3. Student-directed Learning ไม่ใช่ Teacher-directed

4. Collaborative

5. Team Learning ร่วมมือกันเรียน เรียนเป็นทีมมากกว่าแข่งกันเรียน

หรือเรียนเป็นรายคน

6. New Paradigm of Evaluation

7. Beyond standard ให้ถามวิธีคิด

8. Evaluate team ประเมินการเรียนรู้เป็นทีมให้มากขึ้น

9. Open (not secret) approach ข้อสอบไม่เป็นความลับ ข้อสอบเป็นตัวกระตุ้น

ให้เราเรียน การเรียนรู้ปัจจุบันอยู่ในขั้น Informative ผลลัพธ์ของคนที่ยังออกมาคือ คนเป็นผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านนั้นๆ คนทางด้านวิชาชีพมักจะเรียนมาจนถึงขั้น Formative ได้คนที่มีความรู้ ทักษะ จิตใจเชิงวิชาชีพนั้นๆ เราจะเห็นบุคลิกของคนแต่ละวิชาชีพที่ไม่เหมือนกันและมีคุณค่าของตนเองในวิชาชีพนั้นๆ แต่ยังไม่พอ ควรจะถึงขั้น Transformative คือ เรียนให้ได้ ปัจจัยที่นำไปสู่ความเป็น Leadership ออกไปในสังคมเพื่อทำหน้าที่เป็น Change Agent ให้สังคม

7. ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

วิจารณ์ พานิช (2555, หน้า 11) ได้กล่าวถึง

จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา 3 ยุค คือยุคเกษตรกรรม

ยุคอุตสาหกรรม และยุคความรู้ มีความแตกต่างกันมาก

การศึกษาต้องก้าวไปสู่เป้าหมายในสู่ “ยุคความรู้” จุดท้าทายในการจัดการศึกษาควรไปใน

ทิศทางของความสุขในการทำงานอย่าง มีเป้าหมายเพื่อชีวิตที่ดีลูกศิษย์ในยุคความรู้

กระตุ้นให้ศิษย์เรียนรู้ตลอดชีวิต ครูจึงต้องยึดหลัก “สอนน้อย เรียนมาก” ด้วยจัดกิจกรรม

ต่างๆ ให้ผู้เรียน ครูต้องตอบได้ว่า ศิษย์ได้เรียนอะไร และเพื่อให้ศิษย์ได้อะไรการประสบ

ผลสำเร็จได้นั้น ครูต้องทำอะไร ไม่ทำอะไร การทำหน้าที่ครูจึงไม่ผิดทางคือ ทำให้ศิษย์เรียน

ไม่สนุก หรือเรียนแบบขาดทักษะสำคัญ “ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21” (21st

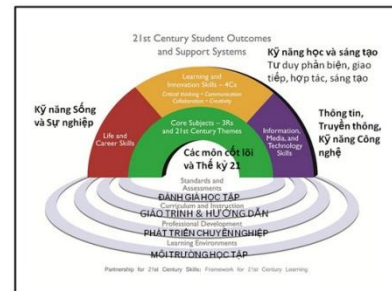
Century Skills) จะ เกิดขึ้นได้จาก “ครูต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวก

ความสะดวก” ในการเรียนรู้ให้ศิษย์ได้ เรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ แล้วการเรียนรู้ก็

จะเกิดจากภายในใจและสมองของตนเอง การเรียนรู้แบบนี้ เรียกว่า PBL (Project-Based

Learning) สารวิชาที่มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุค

ศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สารวิชาควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์

โดยครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ สอดคล้องกับสุปรียา ศิริพัฒนกุลขจร (2012, หน้า 12) ได้ให้ความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงวิธีคิดให้สอดคล้องและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่นับวัน จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงมากขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดครั้งนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่จะต้องอยู่คู่กันต้องเกื้อกูลกันจะแยกออกจากกันไม่ได้ เมื่อมีการเรียนรู้ในศตวรรษใหม่ มีคำที่สำคัญที่น่าสนใจคือ คำว่า “Teach Less” และ “Learn More” โดยความหมายแล้วหมายความว่า การเปลี่ยน วิธีการศึกษา ด้วยการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายจาก “ความรู้ (knowledge) ไปสู่ ทักษะ (skill or practices)” คำว่า “Teacher” ที่แปลว่า “ครู” นั้น ถือว่าเป็นคำเก่าไปแล้วนั้น จะถูกให้ความหมายหรือคำจำกัดความเสียใหม่ด้วยการเปลี่ยนมาเป็นเพียง “Facilitator” โดยระบุหน้าที่หรือคำจำกัดความว่าเป็น “ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Coach) หรือ ผู้ชี้แนะ” ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาหรือการเรียนรู้ที่มี “ครู” เป็นหลัก ไปเป็น “ผู้เรียน” เป็นหลัก ดังนั้นการเรียนรู้จึงจะต้องเรียนให้เลยจากเนื้อหาหลายส่วนก็ไม่จำเป็นต้องสอนผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เอง แต่ต้องสร้าง “ทักษะและเจตคติ” กับตัวของผู้เรียนขึ้นมาให้ได้ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นการเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าการเรียนรู้แบบตัวใครตัวมัน (Individual Learning) เพราะการเรียนรู้ในแบบใหม่ต้องเป็นการเรียนรู้ที่แบ่งปันกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเรียนในปัจจุบันควรให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติพร้อมเรียนทฤษฎีไปพร้อมๆ กันไม่ใช่แยกส่วนกันเรียน ห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 ควรเปลี่ยนจากห้องเรียนธรรมดา (Class Room) เป็นสตูดิโอ (studio) เป็นที่ทำงานเป็นกลุ่มๆ ซึ่งหมายความว่า การเรียนจะเปลี่ยนจาก Lecture Based เป็น Project Based เป็นการเปลี่ยนผู้เรียนจาก “กรรม” จากเดิมเป็นผู้เรียน เป็น “ประธาน” และเป็น “กริยา” ด้วยพร้อมกัน คือเป็นผู้ลงมือทำโครงการ (project)

บทบาทที่สำคัญและยากลำบากที่สุดจึงอยู่ที่คือ “ครู” เพราะครูต้องเปลี่ยนแปลงตนเองอย่าง มากมาย ต้องเปลี่ยนวิธีคิด ต้องเฝ้าหาทักษะใหม่ในการเป็นผู้อำนวยความสะดวก เพื่อการออกแบบโปรเจกต์ ในการชวนผู้เรียนมาทำโครงการ ชวนผู้เรียนมาสะท้อนถึงที่ได้เรียนรู้ ให้ได้ความรู้ที่ลึกทางทฤษฎีและได้รับการกระตุ้นสมองของมนุษย์โดยสมองส่วนนี้คือสมองส่วนที่ทำให้ผู้เรียนมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมีสุนทรีย์ และมีวุฒิภาวะต่างๆ ซึ่งสมองส่วนนี้จะมีเพียงแค่เฉพาะในมนุษย์เท่านั้นและครูยังต้องการเครื่องมือที่ช่วย

คือ “กลุ่มเพื่อนร่วมงาน” (Professional Learning Community : PLC) ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครู

8. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษาซึ่งโรงเรียนได้ดำเนินการเพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกคนที่ได้เข้าเรียน และจบการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และคุณภาพสูงตามเกณฑ์ เป้าหมาย และมาตรฐานของหลักสูตรให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ เป็นรายบุคคลและทุกคน

สุภัทตร์ พิบูลย์ จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (<http://www.gotoknow.ovg/blog/sur001/278591>) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แนวคิด “Empowerment Approach และ Theory- Driven Approach” ใ้ที่น่าสนใจมาก ดังมีรายละเอียดของกระบวนการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พอสรุปได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 Taking Stock คือ การตรวจสอบภาพปัจจุบันเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือผลการประเมินคุณภาพโรงเรียน เพื่อวิเคราะห์ว่าโรงเรียนเรามีคุณภาพมากน้อยเพียงใดเป็นการวิเคราะห์และจัดทำฐานข้อมูล (Baseline) เช่น พิจารณาจากผลการสอบ O-NET, N.T. หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประจำปีของสถานศึกษา

ขั้นที่ 2 Setting Goal เป็นการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จ เป็นต้นว่า ภายในปี 2554 เราต้องมี

- 1) ผลการประเมินคุณภาพภายในระดับดีมาก
- 2) กลุ่มสาระการเรียนรู้หลักอย่างน้อยร้อยละ 90 อยู่ในระดับดีมาก
- 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะการประเมิน O-NET จะต้องเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 5 ของฐานเดิม

ขั้นที่ 3 Developing Strategies and Implementing มุ่งพัฒนากลยุทธ์แล้วนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ ตัวอย่างของกลยุทธ์ เช่น

- 1) ขับเคลื่อนห้องเรียนคุณภาพ หรือประกันคุณภาพแต่ละรายวิชา แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้แม้แต่ครูทุกคนต้องตั้งเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพ และดำเนินการ

ยกระดับคุณภาพให้ได้ตามเป้าหมาย ดังนั้นการนิยามว่า “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ก็คือ ผู้ที่ทำงานสำเร็จใครสามารถทำผลงานปีนี้ได้ดีกว่าปีที่แล้ว เรียกว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลง”

2) ปฏิรูปการบริหารจัดการห้องเรียนประจำชั้นกำหนดเกณฑ์ “ห้องประจำชั้น/ ที่ปรึกษาคุณภาพ”

3) บริหารจัดการสถานศึกษาที่เน้นการขับเคลื่อนเชิงทฤษฎีอย่างเป็นระบบตามกรอบหลักวิชา

ขั้นที่ 4 Documenting Progress เป็นขั้นตอนการประเมินรวบรวมเอกสารหลักฐานที่แสดงถึงความก้าวหน้าของงานตามเป้าหมาย

ทั้งนี้ การดำเนินงานแต่ละขั้นตอนเน้น “การมีส่วนร่วม” ของ ครู อาจารย์ ผู้เกี่ยวข้อง ฝ่ายต่างๆ เช่น กรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า เป็นต้น

นอกจากนี้ จันทมา นนทิก (http://info.thaihealth.or.th/library/hot/12444) โดยโครงการพัฒนาโรงเรียนเข้มแข็งด้วยการจัดการความรู้ (Healthy School by Knowledge Management) มูลนิธิสถาบันวิจัย และพัฒนาการเรียนรู้ (มสวร.) ได้สังเคราะห์วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) เรื่อง การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จาก 16 โรงเรียนดีเด่นแล้วจำแนกเป็นประเด็นหลักเพื่ออธิบายวิธีปฏิบัติ ดังนี้

1. การบริหารจัดการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1.1 การจัดการความรู้เพื่อกำหนดนโยบาย และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

1.2 การวิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน

1.3 การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนากระบวนการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.4 การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

1.5 การประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อเฝ้าระวังและติดตามแก้ไขปัญหา

2. วิธีการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดำเนินการได้ 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นตามเกณฑ์ที่คาดหวัง มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

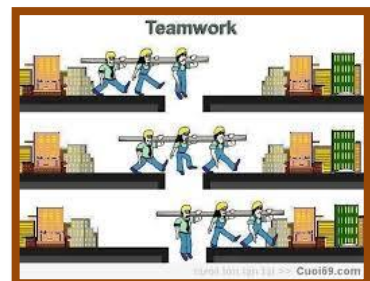
1) การปรับเปลี่ยนท่าทีของครูในการจัดการเรียนรู้

- 2) การกำหนดเกณฑ์ที่คาดหวังและเกณฑ์การประเมินผล
 - 3) การจัดกลุ่มผู้เรียนที่เหมาะสม
 - 4) การกำหนดรูปแบบการพัฒนาการเรียนรู้และการจัดกิจกรรม
- รูปแบบที่ 2 การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ
- 1) การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนพิเศษ
 - 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศ
- รูปแบบที่ 3 การช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การจบหลักสูตร
- 1) การดูแลใกล้ชิดเพื่อปรับพฤติกรรมและให้โอกาสนักเรียน
 - 2) การเพิ่มพูนผลสัมฤทธิ์เพื่อให้ได้ตามเกณฑ์การจบหลักสูตร

3. การจัดหลักสูตรนอกระบบ

เป็นการจัดหลักสูตรพัฒนาผลสัมฤทธิ์โดยไม่ติดระบบปกติซึ่งอาจใช้
นวัตกรรมในการบริหารและดำเนินการ

กล่าวโดยสรุป แนวคิดหลักการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
ผู้เรียนนี้ ต้องวางแผนการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบเชื่อมประสานกับโรงเรียนตลอดแนว
ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียนก็ต้องทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ
เป้าหมายที่กำหนดจะสำเร็จได้ด้วยความตั้งใจ และเชื่อมั่น ถ้าทุก
คนเชื่อว่าสำเร็จในที่สุดก็จะสำเร็จ

9. ความคาดหวังต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

1. แนวทางการพัฒนา

1. ศึกษาวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายรูปแบบ
2. กำหนดเป้าหมายหรือเกณฑ์มาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกระดับชั้นและทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
3. จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์ การเรียนรู้ด้วยโครงงาน การศึกษานอกสถานที่ การทดลอง การวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

4. กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลให้ชัดเจน เช่น เกณฑ์การให้คะแนน เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ
5. วัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ
6. สรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน
7. นำผลมาวิเคราะห์เพื่อศึกษาและหาแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน
8. รายงานให้ผู้ปกครองนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องทราบ
9. เก็บรวบรวมหลักฐานการวัดและประเมินผลไว้อย่างเป็นระบบ

2. การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน

เป้าหมายของการประเมินผลการเรียนรู้ระดับชั้นเรียนตามหลักสูตร คือ เพื่อนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ โดยนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง แก้ไข ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการของผู้เรียนโดยตรง และนำผลไปปรับปรุงแก้ไขการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประเมินเมื่อใด

1. การประเมินก่อนเรียน
เพื่อหาสารสนเทศของผู้เรียนเบื้องต้น
2. การประเมินระหว่างเรียน
เพื่อนำสารสนเทศที่ได้จากการประเมินไปสู่การปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนและส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพ
3. การประเมินเพื่อสรุปผลการเรียน
เพื่อตรวจสอบความสำเร็จของผู้เรียนปลายปี/ปลายภาค

1. การประเมินก่อนเรียน

เป็นการประเมินพื้นฐานและประเมินความรู้ในเรื่องที่จะเรียน

1. ประเมินความพร้อมและความรู้พื้นฐาน มีขั้นตอนการประเมินดังนี้
 - 1.1 เลือกรประเมินและจัดทำเครื่องมือ
 - 1.2 ดำเนินการประเมิน
 - 1.3 นำผลการประเมินไปดำเนินการปรับปรุง
 - 1.4 จัดการเรียนการสอน
2. ประเมินความรู้เรื่องที่จะเรียน

เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องที่จะเรียนมากน้อยเพียงใดและเปรียบเทียบผลการเรียนก่อนและหลังเรียน

การประเมินทั้ง 2 อย่าง มีขั้นตอนปฏิบัติเหมือนกัน ต่างกันเฉพาะความรู้และทักษะที่จะประเมินเท่านั้น

2. การประเมินระหว่างเรียน มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 การวางแผนการเรียนรู้ และการประเมินระหว่างเรียน

- การจัดทำแผนการเรียนรู้
- การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
- การกำหนดแนวทางการประเมิน

2.2 เลือกวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับภาระงานที่กำหนดให้ผู้เรียน

ปฏิบัติ

2.2.1 ประเมินด้วยการสื่อสารระหว่างบุคคล

- ถามตอบระหว่างทำกิจกรรม
- พบปะสนทนาพูดคุยกับผู้เรียน
- พบปะสนทนา พูดคุยกับผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียน
- การทดสอบปากเปล่า
- การตรวจแบบฝึกหัด
- การอ่านบันทึกเหตุการณ์

2.2.2 ประเมินจากการปฏิบัติ

ผู้สอนต้องเตรียมการ 2 เรื่อง คือ

- งานหรือกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติ
- เกณฑ์การให้คะแนน

ลักษณะงาน

- งานหรือกิจกรรมที่ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนทำรายงานบุคคลหรือ

กลุ่ม

- กิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติเป็นปกติในชีวิตประจำวัน
- การสาธิต
- การทำโครงการฯลฯ

เครื่องมือ

- แบบวัดภาคปฏิบัติ
- แบบสังเกตพฤติกรรม
- แบบตรวจสอบรายการ
- เกณฑ์การให้คะแนน

2.2.3 การประเมินจากสภาพจริง

การประเมินจากสภาพจริงเป็นการประเมินจากการปฏิบัติงานที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

- ภาระงาน
- บริบท
- เกณฑ์การให้คะแนน

2.2.4 ประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน

2.3 กำหนดสัดส่วนการประเมินระหว่างเรียน กับประเมินปลายภาคเรียน

- ประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ
- กำหนดสัดส่วนการประเมิน วิชาหลักควรกำหนดสัดส่วน คะแนน

ระหว่างเรียน:คะแนนปลายปี/ภาค

2.4 จัดทำเอกสารบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินระหว่างเรียน ได้แก่

ปพ.5 ปพ.6

3. การประเมินเพื่อสรุปผลการเรียน

เพื่อตรวจสอบความสำเร็จของผู้เรียนปลายปี/ภาค การประเมินในส่วนนี้ประกอบด้วย

3.1 การประเมินหลังเรียน เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้หรือตัวชี้วัดหรือไม่

3.2 การประเมินผลการเรียนปลายภาค/ปลายปี ซึ่งสามารถใช้วิธีการและเครื่องมือการประเมินได้หลากหลายชนิด เช่น แบบทดสอบต่างๆ

สรุปได้ว่า ความคาดหวังต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ควรมีการตรวจสอบและติดตามอย่างสม่ำเสมอ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น มีการวัดประเมินผล ก่อนเรียน ระหว่างเรียนและการวัดผลเพื่อตัดสินผลการเรียน

10. การเพิ่มพูนความก้าวหน้าของผู้เรียน

ในศตวรรษที่ 21 ครูต้องการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ใช้เวลาในการสอนน้อยลงและผู้เรียนมีความเข้าใจมากขึ้น ต้องทำอย่างไรจึงจะยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน ผู้เรียนแต่ละคนมีวิธีการรับรู้ต่างกัน สามารถเรียนรู้ด้วยทักษะที่ต่างกัน มีความถนัดในการทำความเข้าใจที่ไม่เหมือนกัน ครูที่เข้าใจในวิธีการรับรู้และการเรียนรู้ประเภทต่างๆ จะสามารถยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนให้สูงขึ้นได้ โดยใช้เวลาน้อยลงกว่าเดิมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีเวลาในการทำกิจกรรมอื่นๆ เพิ่มขึ้น จะส่งผลให้สัมพันธภาพระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนดีขึ้น มีความเข้าใจกันมากขึ้น ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน มุ่งมั่นในการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ดีขึ้น และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น นอกจากสอนน้อยแล้ว ที่สำคัญกว่านั้นคือ สอนเท่าที่จำเป็น ครูต้องรู้ว่าตรงไหนควรสอน ตรงไหนไม่ควรสอน เพราะเด็กเรียนได้เอง โดยครูออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กเรียนจากกิจกรรมนั้น แล้วครูชวนเด็กฝึกค้นคว้าหาความรู้ ว่าได้เรียนรู้อะไรบ้าง และยังไม่ได้เรียนรู้อะไรบ้าง ครูจะเข้าใจอัตราความเร็วของการเรียนรู้ของเด็กที่หัวไวไม่เท่ากันและที่สำคัญยิ่งคือ ให้เด็กบอกว่าอยากเรียนรู้อะไรบ้าง สำหรับครูเอาออกแบบการเรียนรู้ต่อไป ในส่วนของพฤติกรรมผู้เรียนเป็นหน้าที่ของครู ว่าครูเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายคน และเอาใจใส่อนาคตของเด็กแต่ละคนต้องการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เพื่ออนาคตของศิษย์ทุกคน

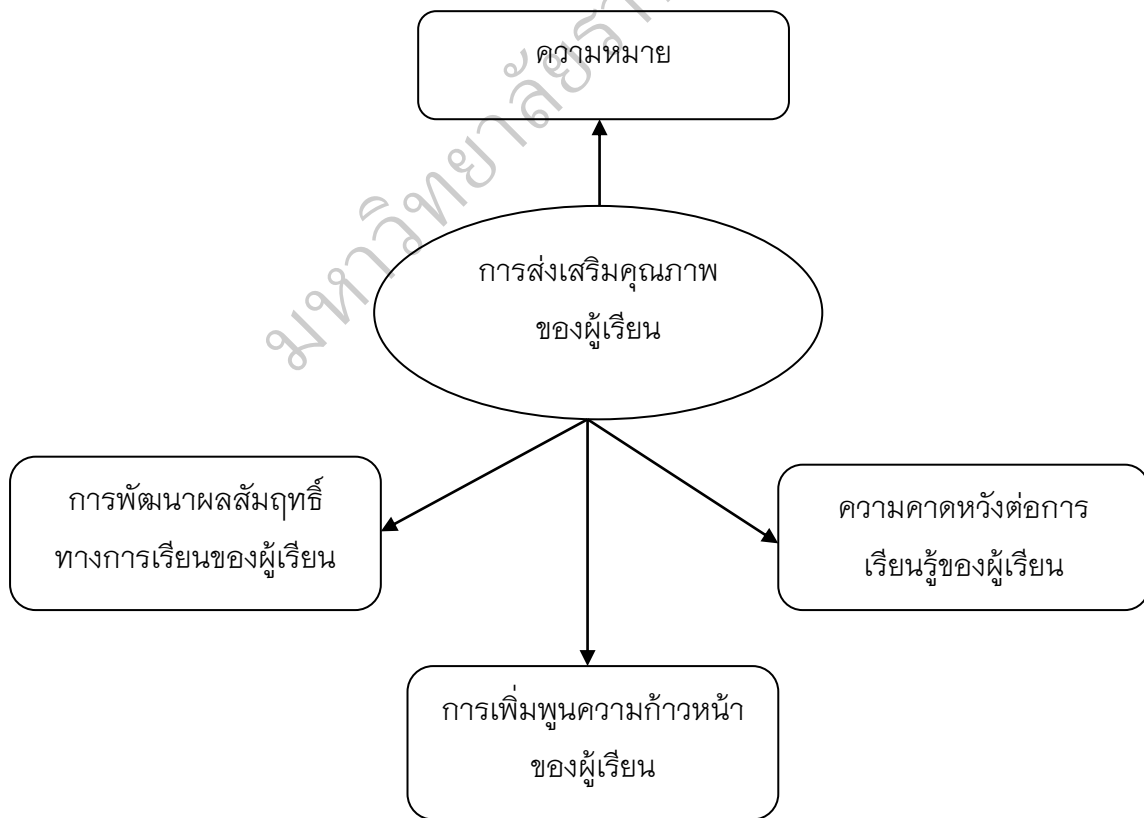
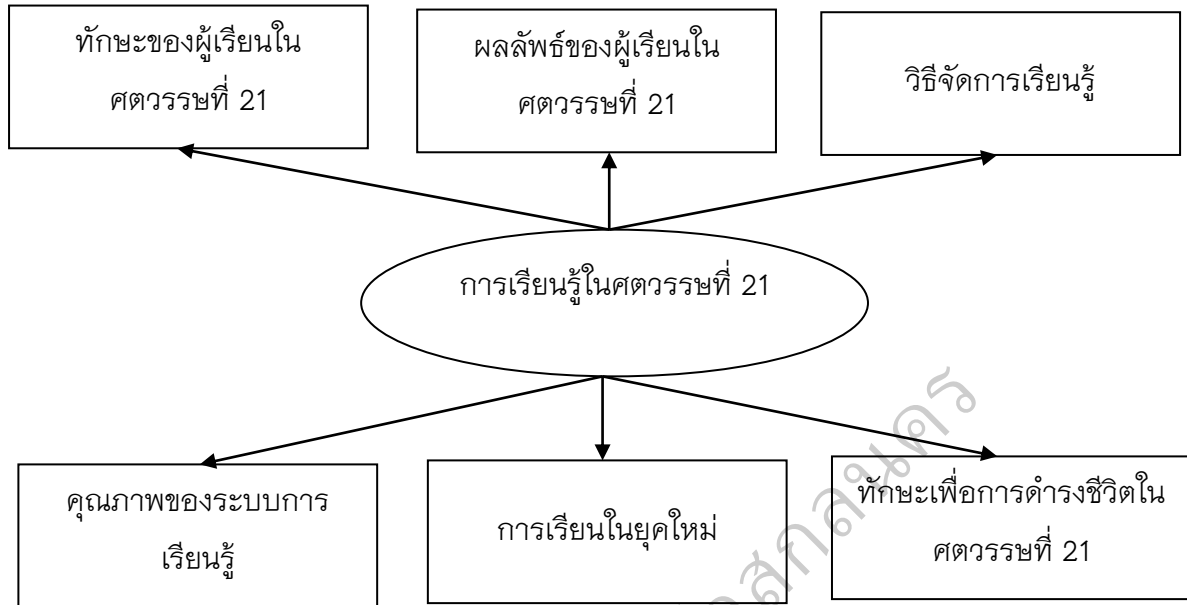
การออกแบบการเรียนรู้สำหรับศิษย์นั้นครูผู้ออกแบบจำเป็นต้องไม่ลืมที่ต้องบูรณาการศาสตร์ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนด้วย วิจารย์ พานิช (2012, หน้า 20-27) ได้กล่าวถึงเรื่องพลังสมอง 5 ด้าน ที่คนในอนาคตจะต้องมี ซึ่งครูต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ศิษย์ได้พัฒนาสมองทั้ง 5 ด้านนี้ ที่ครูสอนไม่สามารถให้ศิษย์เรียนได้ แต่ครูต้องใช้วิธีการที่ดีในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ศิษย์ พลังสมอง 3 ใน 5 ด้านนี้เป็นพลังเชิงทฤษฎี หรือที่เรียก Cognitive mind ได้แก่ สมองด้านวิชาและวินัย สมองด้านสังเคราะห์ (Synthesizing mind) และสมองด้านสร้างสรรค์ (Creating mind) อีก 2 ด้านเป็นพลังด้านมนุษยสัมพันธ์ได้แก่ สมองด้านเคารพให้เกียรติ (Respectful mind) และสมองด้านจริยธรรม (Ethical mind) การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมอง 5 ด้าน ต้องไม่ดำเนินการแบบแยก

ส่วนแต่เรียนรู้ทุกด้านไปพร้อมๆ กัน หรือที่เรียกว่าเรียนรู้แบบบูรณาการและไม่ใช้เรียนจากการสอน แต่ให้ผู้เรียนได้เรียนจากการลงมือทำเอง ซึ่งครูจึงมีความสำคัญมากในการออกแบบการเรียนรู้และช่วยเป็น “คุณอำนวย” หรือเป็น โค้ชให้ ครูที่เก่งและเอาใจใส่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ลึกและเชื่อมโยง นี่คือ มิติทางปัญญา

11. บทสรุป

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการขององค์ประกอบ “ด้านการส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน” ได้ว่า หมายถึง การระบุแนวปฏิบัติของครูเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนเพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน 2) ความคาดหวังต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 3) การเพิ่มพูนความก้าวหน้าของผู้เรียน

กรณีศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

กรณีศึกษา: เทคนิคการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: ห้องเรียนกลับด้าน

โดย Prof. Seymour Papert

แห่ง Media Lab, Massachusetts Institute of Technology (MIT)

ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ที่ถูกคิดค้นขึ้นจากประสบการณ์การสอนในชั้นเรียนของ Jonathan Bergmann และ Aaron Sams ซึ่งพวกเขาเป็นครู วิชาเคมีของโรงเรียน Woodland Park High School รัฐโคโลราโด ประเทศสหรัฐอเมริกา มีแนวคิดที่มีนักเรียนบางส่วนในห้องเรียนถูกดึงไปทำกิจกรรมอื่นๆ ทำให้ไม่สามารถเข้าห้องเรียนได้ครบถ้วน เช่นผู้เรียนที่เป็นนักกีฬา ผู้เรียนที่ต้องทำงานนอกเวลา หรือกิจกรรมต่างที่ต้องใช้เวลาในการเดินทาง แม้กระทั่งเนื้อหาวิชาต้องเวลาในการทำความเข้าใจมากๆ จนไม่สามารถจัดได้หมดในช่วงโมงเรียน ดังนั้น Jonathan และ Aaron จึงมีแนวคิด 2 ประการคือ 1) พิจารณาเลือกเทคโนโลยีที่มีความเป็นไปได้ที่จะนำมาใช้กับผู้เรียน และผู้เรียนสามารถนำขึ้นมาเรียนได้ขณะเดินทางหรือในเวลาว่างจากอุปกรณ์หรือเครื่องมือ ที่ผู้เรียนมี เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน หรือแล็ปท็อป นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนปกติ 2) จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นตัวเชื่อม เช่น อีเมลจากนักเรียนที่มีข้อสงสัย อีเมลจากครูผู้สอนตั้งคำถามไปยังผู้เรียน บทความหรือเนื้อหาต่างๆ เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่อยู่บนเว็บไซต์

วงการศึกษารวมของไทยได้มีการคิดค้นเพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมทางการเรียนรู้และรูปแบบการสอน ตามหลักสูตรเพื่อก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงกับบริบทเชิงสังคม ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงกับโลกแห่ง ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทต่อการจัดการศึกษาค่อนข้างสูง ภายใต้กระแสแห่งการปฏิรูปการศึกษาไทยในปัจจุบันที่มุ่งพัฒนาการศึกษาให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา โดยรวมเป็นไปตามปรัชญาแนวคิดของการพัฒนาโดยมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learners Center) ก้าวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต “ห้องเรียนกลับด้าน” จึงกลายเป็นนวัตกรรมและมุมมองหนึ่งที่เป็นวิธีการใช้ห้องเรียนให้เกิดคุณค่าแก่เด็กโดยใช้ฝึกประยุกต์ความรู้ในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบ “รู้จริง (Mastery Learning)” ด้วยแนวคิด

“เรียนที่บ้าน ทำการบ้านที่โรงเรียน” กล่าวคือการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับทางนั้นจะมุ่งเน้นการสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเองตามทักษะ ความรู้ ความสามารถและสติปัญญาของเอ็กต์บุคคล (Individualized Competency) ตามอัตราความสามารถทางการเรียนแต่ละคนจากมวลประสบการณ์ที่ครูจัดให้ผ่านสื่อเทคโนโลยี ICT หลากหลายนอกชั้นเรียนอย่างอิสระทั้งด้านความคิดและวิถีปฏิบัติ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนแบบเดิมที่ครูจะเป็นผู้ป้อนความรู้ประสบการณ์ให้ผู้เรียน ห้องเรียนแบบกลับด้านจะเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกสอนอย่างแท้จริงไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้แต่จะสร้างแรงบันดาลใจในการศึกษาด้วยตนเองจากสื่อการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เมื่อเข้าชั้นเรียนผู้เรียนและครูจะมีส่วนร่วมกันในการสร้างวิถีการเรียนอย่างมีคุณค่าในการสร้างทักษะการคิดขั้นสูงคือการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และสร้างสรรค์นวัตกรรม ดังภาพที่ 1

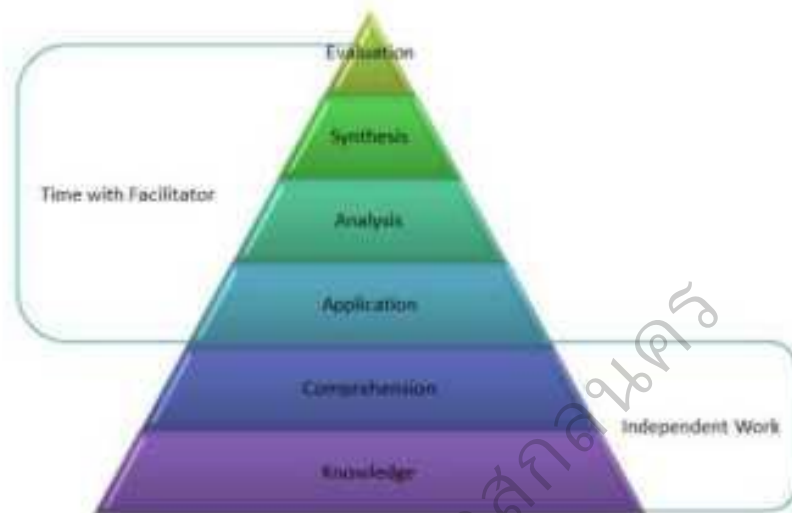
ภาพที่ 1 กระบวนการห้องเรียนกลับด้าน

ที่มา : http://ctl.utexas.edu/teaching/flipping_a_class/what_is_flipped

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเดิม และ ห้องเรียนกลับด้าน

		
Class	มอบหมายให้ผู้เรียนอ่าน	ผู้เรียนรับคำแนะนำผ่านโมดูลการ เรียนรู้ที่พร้อมคำถาม
	ครูเตรียมการบรรยาย	ครูสร้างโอกาสการเรียนรู้
Beginning of Class	ผู้เรียนได้รับข้อมูลที่จำกัด	ผู้เรียนมีคำถามที่เฉพาะเจาะจงอยู่ในใจ เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ของเขา
	ครูสร้างสมมติฐานต่างๆ ไป	ครูต้องสามัคคีคาดหวังความต้องการ เรียนรู้ของผู้เรียน
During Class	ผู้เรียนพยายามเรียนรู้ใน ห้องเรียนตามลำพัง	ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะที่พวกเขาจะ คาดหวังว่าจะได้เรียนรู้เพิ่มเติม
	ครูสอนพยายามที่จะให้ ผู้เรียนเรียนรู้ทุกเนื้อหา	แนะนำการสอนกระบวนการเพื่อเกิด การคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์
After Class	ผู้เรียนพยายามปฏิบัติภารกิจ ที่บ้านและได้รับข้อเสนอแนะ ที่ล่าช้า	ผู้เรียนประยุกต์ความรู้และทักษะที่ ได้รับและยังมีการปฏิสัมพันธ์กับครู ตลอดไป
	สรุปและตัดสินคุณภาพการ เรียนตาม คุณภาพของ ผู้เรียน (ขณะนี้)	ครูยังโพสต์สอนข้อเสนอแนะ ๆ เพิ่มเติม เพื่อเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้
Office Hours	ผู้เรียนต้องสรุปจบการเรียนรู้	ผู้เรียนมีความพร้อมเพื่อขอความ ช่วยเหลือที่พวกเขาเห็นว่าพวกเขา จำเป็นต้องใช้มัน
	อาจารย์ผู้สอนมักทบทวน ความรู้เดิมๆ	ต่อยอดความรู้ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้าใจที่คงทน

และสามารถปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้สู่ทักษะการคิดขั้นสูง ตามแนวคิด Bloom's Taxonomy ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ห้องเรียนกลับด้าน Bloom' Taxonomy

ที่มา : <http://ileighanne.wordpress.com/2013/01/24/isnt-the-flipped-classroom-just-blended-Learning>

กรณีศึกษา: การพัฒนาทักษะเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาครุศาสตร์
- ปัจจัยสำคัญ เร่งด่วนของการปฏิรูปการศึกษาในมหาวิทยาลัย

โดย Dr. Nguyen Duong Hoang

Dong Thap University

1. บทนำ

ตามแผนกลยุทธ์การปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษาเวียดนามได้ระบุว่า "ต้องการจัดนวัตกรรมการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ตามแนวความคิดใหม่ของ วัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีการสอนเพื่อสร้างมนุษย์ ให้มีศักยภาพ ดังนี้

- เพื่อเรียนรู้ และมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนามนุษย์ร่วมกันกับ สังคม เพื่อแสวงหาและสร้างสรรค์การงาน

- เพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนตามแนวความคิด : สอนวิธีการ เรียนรู้ การส่งเสริมความเป็นอิสระเชิงรุกของผู้เรียน ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารใหม่

กิจกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยในปัจจุบัน มี หลากหลายและทันสมัย การก่อตัวของสังคมสื่อสารในเศรษฐกิจฐานความรู้ เป็นโอกาส และก่อให้เกิดการผลักดันที่ดีกับผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงทิศทางการ เลือกข้อมูล วิธีการรับและการประมวลผลข้อมูล ความรู้ที่ได้รับจากครูในห้องเรียนเป็น เพียงพื้นฐาน ผู้เรียนควรมีการค้นหาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ดังนั้นการเรียนรู้ด้วย ตนเองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย จึงเป็นลักษณะของกิจกรรมการเรียน การสอนของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย

2. กิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

มีคำจำกัดความที่แตกต่างกันเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ L.B. Enconhin กล่าวว่า การรับรู้เป็นเนื้อหาพื้นฐานของกิจกรรมการเรียนรู้และได้กำหนดโดยโครงสร้าง และระดับการพัฒนาของกิจกรรมการเรียนรู้ N.V Cudomina ถือว่ากิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมรับรู้องค์ความรู้พื้นฐาน ผู้เรียนได้รับการแนะนำจากอาจารย์ผู้สอน แม้ว่ามี ความคิดของนักการศึกษาต่างกัน แต่โดยทั่วไปนักการศึกษามีการพิจารณากิจกรรมการ

เรียนรู้เกี่ยวข้องกับการรับรู้ หรือเกี่ยวข้องกับการคิดและเกี่ยวข้องกับการอาชีพ ตามความคิดของ Pham Minh Hac มี 4 ปัจจัยเกี่ยวข้องับลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายของกิจกรรมนี้คือองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิค
2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนี้ มุ่งที่การเปลี่ยนแปลงตัวเองของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
3. กิจกรรมการเรียนรู้เป็นกิจกรรมรับรู้องค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิค
4. การเรียนรู้ไม่เพียงเป็นกิจกรรมรับรู้องค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิค แต่ยังมุ่งเน้นการแสวงหาความรู้จากการดำเนินการของตัวเอง

3. ทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์

ตามนักวิชาการ Dao Tam ทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ประกอบด้วย

1) ทักษะในการรับรู้ ค้นหา และพบประเด็นปัญหา

ในทักษะนี้ผู้เรียนต้องรู้วิธีสังเกตการณ์ วิเคราะห์สังเคราะห์ การเปรียบเทียบ การหาข้อสรุปจากเอกสารทั่วไปและจากกิจกรรมการเรียนรู้ จากการปฏิบัติอื่นๆ ในการตรวจสอบปัญหาการทำนายและความขัดแย้ง นี่คือจุดเริ่มต้นของการรับรู้ที่สำคัญ ต้องใช้ความพยายามทางความคิด

2) ทักษะในการแก้ปัญหา

ทักษะในการแก้ปัญหาประกอบด้วย ความสามารถในการนำเสนอสมมติฐาน การระบุและการวางแผนวิธีการแก้ปัญหานั้น การสำรวจ การเก็บรวบรวมและประมวลผลข้อมูล เสนอแนวทาง ข้อเสนอแนะและข้อสรุป ดังนั้น กระบวนการแก้ปัญหาจะใช้กระบวนการทางความคิดตลอด และมุ่งไปยังเป้าหมายที่กำหนด การแก้ปัญหาได้สำเร็จขึ้นอยู่กับความถูกต้องของการระบุปัญหา และวิธีการดำเนินการแก้ปัญหาเพื่อใช้แนวความคิดที่เกี่ยวข้องมากที่สุด

3) ทักษะในการตรวจสอบข้อสรุปที่ถูกต้อง (ความรู้ วิธีการ แนวทาง และมาตรการ) จากกระบวนการแก้ปัญหา

เป็นทักษะที่สำคัญที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนเพื่อได้ข้อสรุปที่เหมาะสมในกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะนี้รวมถึงความสามารถที่จะยืนยันหรือหักล้างสมมติฐาน ทักษะการประเมินผลและนำเสนอประเด็นใหม่หรือนำไปใช้

4) ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ไปสู่การปฏิบัติ

ผลสุดท้ายของการศึกษาคควรจะต้องสะท้อนให้เห็นในชีวิตของผู้เรียน หรือผู้เรียนเข้าใจและนำความรู้ที่ได้ไป ปฏิบัติเพื่อปรับปรุงชีวิต หรือบนพื้นฐานความรู้และวิธีการมีอยู่แล้ว ทำการวิจัยเพื่อการค้นพบความรู้ใหม่

5) ทักษะการประเมินและการประเมินตนเอง

การเรียนการสอนต้องให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้เรียน ต้องสร้างโอกาสและส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินตนเอง ผู้เรียนจะต้องรู้กระบวนการตรวจสอบปัญหา การแก้ปัญหา ให้ข้อสรุปสำหรับตัวเองเพื่อสามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงาน

การปรับทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาครุศาสตร์ให้เข้ากับสภาพและความต้องการ ในการศึกษาปัจจุบันเป็นพื้นฐานสำหรับการกำหนดแนวทางฝึกทักษะเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. แนวทางเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาครุศาสตร์

1) สอนให้นักศึกษาเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีทั่วไปของวิธีการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย ทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาด้วยตนเอง วิธีการศึกษาด้วยตนเองเป็นพื้นฐานสำหรับกิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

2) นวัตกรรมและการปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาตามแนวทางเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

3) นวัตกรรมการเขียนตำรา บทสอนตามแนวทาง เพิ่มการอบรมวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองนักศึกษา

5. บทสรุป

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นข้อเสนอแนะเฉพาะการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาครุศาสตร์ เราสามารถเข้าไปศึกษาทิศทางอื่นๆ เพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา เพื่อการฝึกอบรมให้นักศึกษารู้จักวิธีการวางแผนการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ในห้องเรียน วิธีการเรียนรู้นอกห้องเรียน วิธีอ่านหนังสือ การวิจัย และการแก้ปัญหา ฯลฯ

บรรณานุกรม

- กมล ตราชู. (2553). *การพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วิจารณ์ พานิช. (2012). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. เข้าถึงได้จาก <https://teacherweekly.wordpress.com/.../21st-century>
- วิชาการ, กรม. (2550). *คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา: การพัฒนาวิสัยทัศน์ในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). *กระบวนการทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีทัศน์นะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธ์.
- Arkansas. (2007). *High School Principal Job Description*. Retrieved from <http://72.14.235.104/search?q=cache:iUhd3aviHPcJ:wildcats.afsc.k12.ar.us/te.....>
- Brookover, W.B. & Lezotte, L. (1999). *Changes in school characteristics coincident with changes in student achievement*. E. Lansing, MI. ED 181 005.
- Hoy, A. W., & W. K. Hoy. (2006). *Instructional Leadership: A Learning-Centred Guide*. Boston: Allyn and Bacon.
- Hoy, R.C., & Hoy, D.A. (2003). *Organization behavior*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Hoy and Miskel. (2008). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice*. 6th ed. New York: Mc Graw-Hill.
- Irving. (2007). *Principal job sescription*. Irving Independent School Destrict, P.O. Box 152637, 2621 W. Airport Freeway, Irving, TX 75015-2637. Retrieved from

<http://72.14.235.104/search?q=cache:AhJK87DWW8AJ:www.irvingisd.net/Vac...>

La Porte. (2007). *La Porte Independent School District; Job Description*. Retrieved from <http://72.14.234.104/search?q=cache:115f9goxiNcJ:www.lpsid.org/hr/jobdescri>.

Lashway, Larry. (2002). *Developing Instructional Leaders*. Retrieved February 10, 2013. from <http://www.vtaide.com/png/ERIC/Developing-Instructional-Leaders.html>.

Leithwood, K. (2006). A review of the research: *Educational leadership. The laboratory for student success at the temple university center for research in human development and education*. University of Toronto. Retrieved on from <http://www.temple.edu/lss>.

Ministry of Education and Training Vietnam. (2008). *VietNam Education strategy 2009-2020 (แผนกลยุทธ์ทางการศึกษาเวียดนาม 2009-2020)*. Ha Noi.

Monona Grove. (2007). *Principal; Job Description*. Monona Grove School District, Wisconsin Retrieved from <http://72.14.235.104/search?q=cache:5KFSpyrX1nwJ:www.mgsd.k12.wi.us/lo...>

Ngo Anh Cuong. (2015). *21st Century Learning*. Retrieved November 10, 2015. From <http://ibla.org.vn/?cate=f&id=32578>.

Nguyen Duong Hoang. (2013). Strengthening the role of teacher leadership. *Workshop of Institute for Education Research – HCMC University of Pedagogy*, 2013, p. 243-248.

Nguyen Thi Quynh Nga and Ngo Trung Hoc. (2013). *ส่งเสริมความรับผิดชอบและบทบาทของครูในการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาระดับอุดมศึกษา*. Retrieved from <http://m.tapchibcv.gov.vn/TinBai/2831>.

Oklahoma. (2007). *Oklahoma Principal Qualifications*. Accessed on June 5, 2007.

Pendleton county. (2007). *Pendleton country schools Job Description; Principal*. West Virginia. Retrieved from <http://72.14.235.104/search?q=cache:YJK3kUc20JoJ:www.pendletoncountysc>.

Pham Quang Huan. (2006). ครูกับเรื่องการบริหารจัดการคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอน. วารสารวิทยาศาสตร์การศึกษา สถาบันคุณภาพ – กลยุทธ์การศึกษา, Hanoi, ฉบับที่ 6.

Southworth, E.H. (2002). *Leader and leadership process*. Boston: Irwin / McGraw–Hill.

Supovitz, J.A. and Poglinco S.M. (2001). “*Instructional Leadership in a Standard–based Reform,*” *The Consortium for Policy Research in Education*. Retrieved from <http://eric.Uoregon.edu/ReproductionRelease.html>.

U. S. Department of Education. (2005). *Leader and leadership process*. Boston: Irwin/ McGraw–Hill.

Yates, Peggy. (2000). *Instructional Leadership Behaviors of Principals and the Effects of a Balanced Beginning Reading Program in Exemplary Elementary School In Northeast North Carolina*. Regent University. Retrieved from <http://www.regent.edu/acad/global/publication/dissertations/ yates2000.shtml>.

ทดสอบความเข้าใจ
เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

แบบฝึกที่ 1

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเอกสารประกอบการพัฒนาชุดที่ 1 เรื่อง การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน แล้วจงวิเคราะห์ สรุป และตอบคำถามต่อไปนี้

1. ทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. ผลลัพธ์ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. วิธีจัดการเรียนรู้ ดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มีวิธีดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ 2

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเอกสารประกอบการพัฒนาชุดที่ 1 เรื่อง การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน แล้วจงวิเคราะห์ สรุปและตอบคำถามต่อไปนี้

1. เรียนรู้อย่างไรให้มีคุณภาพ

.....

.....

.....

.....

.....

2. การเรียนรู้ยุคใหม่ มีวิธีดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. วิธีจัดการเรียนรู้ ดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีวิธีดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ 3

- คำชี้แจง**
- โปรดเลือกคำตอบที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว เวลา 10 นาที
 - แบบทดสอบมี 5 ข้อๆ ละ 2 คะแนน รวม 10 คะแนน

1. ครูที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 มีคุณลักษณะอย่างไร
 - ก. ผู้เรียนอ่านมาก สอนน้อย
 - ข. สอนโดยสื่อทันสมัยใช้ห้องสตูดิโอ
 - ค. สร้างทักษะและเจตคติให้กับผู้เรียน
 - ง. มีความทันสมัยรู้ก้าวหน้าทันเทคโนโลยี
 - จ. สอนให้จบในชั้นเรียนไม่มีการบ้าน
2. ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรมีทักษะชีวิตแบบใด
 - ก. มีความร่วมมือแบบช่วยเหลือเกื้อกูล
 - ข. มีการร่วมมือกันทำงานแบบสายพาน
 - ค. ร่วมมือโดยสร้างเอกลักษณ์ตนเองในเชิงแข่งขัน
 - ง. มีความร่วมมือแบบสร้างสรรค์ตัวเราและผู้อื่นเข้าด้วยกัน
 - จ. ร่วมมือกันแบบโดยใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยสร้างผลงานให้กลุ่มโดดเด่น
3. ข้อใดเป็นการเรียงลำดับสมรรถนะการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Bloom ได้ถูกต้อง
 - ก. ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์
 - ข. ความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินผล
 - ค. ความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การสังเคราะห์ การประเมินผล การสร้างสรรค์

ง. ความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การสังเคราะห์ การวิเคราะห์ การสร้างสรรค์

จ. ความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์การวิเคราะห์ การประเมินค่า การสร้างสรรค์

4. การจัดการเรียนรู้โดย เรียนที่บ้านทำการบ้านที่โรงเรียน คำว่า “ทำการบ้านที่โรงเรียน” เน้นที่ขั้นตอนใด

ก. ขั้นสร้างความรู้ความจำ

ข. ขั้นสร้างความเข้าใจ

ค. ขั้นการขยายความรู้

ง. ขั้นการคิดวิเคราะห์

จ. ขั้นกาทดสอบความรู้

5. “ครูแสดงความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น” แสดงว่าครูมีภาวะผู้นำด้านใด

ก. ภาวะผู้นำครู

ข. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

ค. ภาวะผู้นำบริการ

ง. ภาวะผู้นำจิตวิญญาณ

จ. ภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์

กระดาษตอบ แบบฝึกที่ 3
เรื่อง การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน

ชื่อ.....เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง	จ
1					
2					
3					
4					
5					

เฉลยแบบฝึกที่ 3

1.	ค
2.	จ
3.	จ
4.	ค
5.	ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา ธรรมวินทร	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหาร
การศึกษาและภาวะผู้นำ
3. Dr. Le Thi Huong	อธิการบดี วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
4. Dr. Nguyen Thanh Long	รองผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการ
วิทยาลัยครูกวางตรี สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
5. Dr. Truong Dinh Thang	รองคณบดีคณะบริหารการศึกษาและ
การศึกษาภาคพิเศษ วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
6. Dr. Hoang Phuoc Loc	อาจารย์ วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
7. Mr. Hoang Ngoc Quy	อธิการบดี วิทยาลัยครูเถื่อเทียน-เว้
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
8. Mrs. Le Thi Hoa	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยครู
เถื่อเทียน-เว้ สาธารณรัฐสังคมนิยม
เวียดนาม
9. Dr. Hoang Thi Thu Thuy	อาจารย์ วิทยาลัยครูเถื่อเทียน-เว้
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
10. Assoc Prof. Dr. Tran Anh Tuan	รองอธิการบดี วิทยาลัยครู เหง อาน
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์	กรรมการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
ในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

เอกสารประกอบการพัฒนา
ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
ชุดที่ 4

การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ผู้วิจัย

Mr. Le Duc Quang

นักศึกษาระดับดุขฎฐิบัณทิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีความมุ่งหวังให้ผู้สนใจศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และเจตคติ ในการตระหนักรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เอกสารประกอบการพัฒนาฯ มีจำนวน 5 ชุด ประกอบด้วย

- ชุดที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้
- ชุดที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรและการสอน
- ชุดที่ 3 การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน
- ชุดที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- ชุดที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารประกอบการพัฒนาฯ ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เพื่อที่จะได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

Mr. Le Duc Quang

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

2016

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
เอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้.....	1
การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้.....	3
ความหมายของสภาพแวดล้อม.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา.....	7
ความสำคัญของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา.....	8
การจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา.....	12
การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้.....	15
แรงจูงใจ.....	23
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้.....	25
แนวการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การสะท้อนคิด.....	27
การสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับครูผู้สอนผู้เรียนและชุมชน.....	32
บทสรุป.....	40
กรณีศึกษา.....	42
บรรณานุกรม.....	49
ทดสอบความเข้าใจ.....	53
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา.....	61
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์.....	62

บัญชีภาพประกอบ

ภาพที่		หน้า
1	ขั้นตอนแนวทางปฏิบัติในการสะท้อนคิด.....	31
2	แสดงความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วม.....	34
3	ความสัมพันธ์ที่มีปฏิสัมพันธ์หลักในการสอน.....	46

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

เอกสารประกอบการพัฒนา

ชุดที่ 4

การสร้างสภาพแวดล้อม

ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ ของการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาระงับและเห็นความสำคัญของการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาศาสามารถวิเคราะห์ แนวคิด หลักการ และสามารถนำการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื้อหา

1. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
2. ความหมายของสภาพแวดล้อม
3. แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา
4. ความสำคัญของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา
5. การจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา
6. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้
7. แรงจูงใจ
8. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
9. แนวการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การสะท้อนคิด

10. การสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับครูผู้สอนผู้เรียนและชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายขั้นตอน วิธีการศึกษาคู่มือแก่ผู้เข้ารับการพัฒนา
2. วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการพัฒนากลุ่มๆ ละเท่าๆ กัน ร่วมสนทนา และวิเคราะห์ ตามเนื้อหาที่กำหนดให้
3. ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มสนทนา อภิปรายและสรุปประเด็นสำคัญ โดยการเขียนแผนผังความคิด (Mind Mapping) เกี่ยวกับรูปแบบ/ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ลงในกระดาษฟลิปชาร์ตตามประเด็นที่กำหนดไว้
4. ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนเพื่อนำเสนอผลงาน อภิปรายและสรุปถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
5. วิทยากรและผู้เข้ารับการพัฒนา ร่วมกันสรุปแนวคิด หลักการ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
2. กระดาษฟลิปชาร์ต
3. ปากกาเมจิก
4. Powerpoint

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินการปฏิบัติกิจกรรม
2. ประเมินความสนใจ และความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม
3. ประเมินผลการปฏิบัติงานการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

1. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ การเรียนรู้

มีนักการศึกษาและนักวิจัยที่ให้แนวคิดสนับสนุนเกี่ยวกับองค์ประกอบการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น Krug (1992, p. 213) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอนว่าเมื่อบรรยากาศของสถานศึกษาเป็นบรรยากาศที่แสดงว่าเห็นคุณค่าของการเรียนรู้และเป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมให้บรรลุผลสำเร็จได้ จึงเป็นการยากที่จะไม่เรียนรู้ ครูรับผิดชอบการสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอน และเป็นบรรยากาศที่จะช่วยดึงพลังงานของผู้เรียนออกมา มีหลายวิธีการที่จะทำให้เกิดผลได้ เช่น การจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นระบบการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ และให้เป็นที่น่าสนใจโดยทั่วกันว่าสิ่งที่ถือว่าสุดยอด คือการที่แต่ละคนได้ทำในส่วนของตนเองให้ดีที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดมีความคาดหวังอย่างมากกับผู้เรียน ส่วน Marsh (1997, p. 116) กล่าวว่าครูควรใส่ใจกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการทำงาน ที่ปลอดภัยและเป็นระเบียบ โดยให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง เสริมสร้างความร่วมมือและการอยู่ร่วมกันด้วยดีของครู พยายามเชื่อมโยงแหล่งทรัพยากรภายนอกกับสถานศึกษา และระหว่างบ้านกับสถานศึกษา สอดคล้องกับ Hoy and Hoy (2003, p. 238) ที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของครูว่า บทบาทที่สำคัญที่สุดของครูคือเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional leader) มีหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนาบรรยากาศของสถานศึกษาที่ยังผลให้เกิดการปฏิบัติการสอนที่ดีที่สุด และความเห็นของ Southworth (2002, p. 325) และ Marsh (1997, p. 19) ที่ว่าครูต้องใส่ใจต่อวัฒนธรรมของสถานศึกษาสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน โดยให้มีระเบียบขั้นตอนน้อยลง และลดภาระงานด้านเอกสาร ให้การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ การปรากฏตัวให้เห็นในสถานศึกษาเป็นประจำ ตลอดจนการให้ขวัญกำลังใจแก่ผู้เรียน Leithwood, Jantzi and Steinbach (1999, p. 235 อ้างถึงใน Southworth, 2002) กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการว่าหมายถึง ความใส่ใจอย่างมากของครูต่อพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงนอกจากการเรียนรู้ของผู้เรียนแล้วยังหมายถึงใส่ใจกับสภาพอื่นๆ ขององค์การ เช่น วัฒนธรรมของสถานศึกษาซึ่งครูเชื่อว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน Dimmock and Walker (2005) เห็นว่าการจัดองค์การที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นเรื่องเกี่ยวพันกัน ดังนั้นครูที่เป็นผู้นำทางวิชาการจะต้องสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมของสถานศึกษาที่มุ่งการเรียนรู้เป็นสำคัญ (McEwan, 1998, p. 118) รวมทั้งการให้ขวัญกำลังใจเป็นเรื่องที่ครูจะต้องตระหนักอยู่เสมอเมื่อมีความสำเร็จ

เกิดขึ้น ครูจะต้องแสดงการรับรู้ความสำเร็จทางวิชาการ ทำให้ครูมีความรู้สึกถึงความมั่นคงของอาชีพครู ให้การสนับสนุนและเสริมสร้างความเกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง (Purkey and Smith, 1998, p. 234) นอกจากนี้ Hoy and Hoy (2006, p. 312) ยังได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมขององค์กรหมายถึงแนวคิดของครูที่มีต่อการทำงานอาจได้รับผลกระทบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น สภาพแวดล้อม พฤติกรรมของครู เป็นต้น ส่วน Hughes, Ginnett and Curphy (2009, p. 60) กล่าวว่า การสะท้อนผลมีความสำคัญยิ่งเพราะจะทำให้ครูมีมุมมองที่หลากหลายต่อการกำหนดขอบเขตของปัญหาที่มีความแตกต่าง และ Goddard, Sweetland and Hoy (2000, p. 326) ; Hoy and Sabo (1998, p. 254) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ครูควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แต่ละเรื่องกับเพื่อนครู Blasé and Blasé (1999, p. 252) ได้ทำการวิจัยพบว่า ผู้นำทางวิชาการที่มีการกำกับติดตามผลการเรียนการสอนกับครู ทำให้มีการสะท้อนผลจากครูมากขึ้นและมีพฤติกรรมทางวิชาการที่ได้รับจากการสะท้อน มีการใช้แนวความคิดใหม่มากขึ้น มีกลยุทธ์ทางการสอน มีการตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน มีการเตรียมบทเรียนและวางแผนอย่างระมัดระวัง ครูกล้าเสี่ยงและใส่ใจกับกระบวนการการสอนมากขึ้น ครูใช้ดุลยพินิจอย่างมืออาชีพเพื่อเปลี่ยนแปลงการสอนในห้องเรียนและครูยังแสดงให้เห็นผลกระทบทางบวกที่เป็นแรงจูงใจ มีความพึงพอใจ มีความเชื่อมั่นและมีความรู้สึกว่าปลอดภัยและมั่นคงในการประกอบอาชีพของตนเอง และ Bartell (1990, p. 336) ; Cotton (2000, p. 227) ; Johnson and Asra (1999, p. 322) อ้างถึงใน จารุภัทร บุญส่ง (2556, หน้า 64) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า เมื่อมีการวิเคราะห์ข้อมูลและครูเข้าใจว่าข้อมูลว่าบ่งบอกอะไรแล้ว จะมีการตัดสินใจเกี่ยวกับการสอนเกิดขึ้น และครูต้องทบทวนข้อมูลเพื่อยืนยันว่ามีการเปลี่ยนแปลงการสอนเกิดขึ้นและมีความก้าวหน้า หากไม่มีการตรวจสอบงานการเรียนการสอน นอกจากนี้ Cotton (2000, p. 229) อ้างถึงใน กมล ตราชู 2553, หน้า 103) ยังได้กล่าวถึงการทำงานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนว่าครูมีการกำหนดความสอดคล้องของการสอนและการประเมินสะท้อนความคิดเห็นต่อเพื่อนครูอย่างสร้างสรรค์ Jazzar and Algozzine (2007, p. 224) กล่าวว่า สถานศึกษาในสหรัฐอเมริกาได้สร้างความร่วมมือกับครอบครัวของผู้เรียนและชุมชนเพื่อให้การสนับสนุนในความพยายามของการพัฒนาสถานศึกษาและบรรลุผลสำเร็จของผู้เรียน ถือว่าการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับครู ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง และจากงานวิจัยของ Spillane, Hallett, and Diamond (2003, p. 259) แสดงให้เห็นสิ่งสำคัญว่า ปฏิสัมพันธ์ของผู้นำทางวิชาการต่อครูทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการสอน สอดคล้องกับ Lambert (2002, p. 343) ที่กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทางวิชาการกับครูเป็นส่วนสำคัญในการเน้นการสอนและการเรียนรู้

ของผู้เรียนและ Wildy and Dimmock (1993, p. 321 อ้างถึงใน กมล ตราชู 2553, หน้า 102) ที่กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการว่ามีความหมายรวมอยู่ในแวดวงของการกระทำของครู หรือที่มอบหมายให้ผู้อื่นกระทำเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าการเรียนรู้ของผู้เรียน อันประกอบด้วยภารกิจที่สำคัญคือการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนครูและในหมู่ครู และ Chell (1999, p. 325) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้นำทางวิชาการจะต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนครู ดังนั้นผู้นำทางวิชาการจึงจำเป็นที่จะต้องรู้โครงสร้างของชุมชนและรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครอง ผู้เรียน ส่วน McEwan (1998, p.331) ; Lashway (2002, p. 219) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ครูที่เป็นผู้นำทางวิชาการควรมีการพัฒนาและรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับผู้เรียน เพื่อนครูและผู้ปกครองและรวมไปถึงชุมชนจึงจะสามารถกระตุ้นให้ชุมชนสนับสนุนสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จได้

นอกจากนี้ Nguyen Thi Ngoc Lien (2013, P.131) เป็นนักศึกษาคึกษาของเวียดนามได้กล่าวว่า บทบาทการเป็นผู้นำของครูคือการสร้างสภาพแวดล้อมต่อการทำงาน การเรียนรู้และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรในชั้นเรียน ครูเป็นบุคคลหลักที่สร้างวัฒนธรรมในสถาบันการศึกษา สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมต่อการทำงานแบบมืออาชีพ มีความรับผิดชอบและมีประสิทธิภาพ ในทางกลับกัน ครูยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรของห้องเรียนและ Pham Quang Tiep (2013, p. 36) ให้ความคิดเห็นว่างสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนที่นี้ถือว่าเป็นแบบองค์รวมมีทุกปัจจัยภายในและภายนอก ผู้เรียนและอาจารย์ผู้สอนมีผลกระทบทางตรงหรือทางอ้อมต่อกิจกรรมการเรียนการสอนของเขา ผลกระทบจากสภาพแวดล้อมมีเชิงบวกและเชิงลบ ผลกระทบจากสภาพแวดล้อมที่เป็นเชิงบวก จะทำให้ความรู้สึกรักของผู้เรียนดี แข็งแกร่งและกระบวนกรเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในทางบวกอย่างแข็งขัน ผู้เรียนรู้สึกว่าได้รับการสนับสนุนในการรวมกิจกรรมแต่ผลกระทบของสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เป็นทิศทางเชิงลบทำให้ผู้เรียนรู้สึกขี้ขลาดความเชื่อมั่นในความคิดขาดข้อมูล หรือขาดแหล่งให้ข้อมูลในการรับรู้ความรู้ใหม่ในกระบวนกรเรียนการสอนครูผู้สอนและผู้เรียนไม่เพียงแต่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมแต่ยังมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาคุณภาพของกิจกรรมการเรียนการสอน

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการขององค์ประกอบ “ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้” ได้ว่า หมายถึง การระบุแนวปฏิบัติของครู เกี่ยวกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ 2) การแลกเปลี่ยนความคิดและสะท้อนผลงาน และ 3) การสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับครูผู้สอนผู้เรียนและชุมชน

2. ความหมายของ สภาพแวดล้อม

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้
ความหมายของสภาพแวดล้อมไว้ดังนี้

วินัย วีระวัฒนานนท์ (2551, หน้า 192) ได้สรุปความหมายของสิ่งแวดล้อมไว้
3 ลักษณะ ได้แก่ สิ่งที่อยู่รอบตัวสิ่งมีชีวิต สิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ที่เป็นรูปธรรมและสิ่งที่อยู่
รอบตัวมนุษย์ทุกชนิด กล่าวคือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2551, หน้า 37) ได้ให้
ความหมาย ของสภาพแวดล้อมไว้ว่า สภาพแวดล้อม หมายถึง สรรพสิ่ง ข้อกำหนด
กฎเกณฑ์และกิจกรรม ทั้งหลายที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่เกิดเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์
สร้างขึ้น แบ่งออกได้เป็น 2 หมวดใหญ่ๆ คือ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และ
สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

รุ่งนภา รุ่งเรืองศิลป์ (2554, หน้า 7) ได้กล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อม หมายถึง
สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต หรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือ
มนุษย์สร้างขึ้น หรือทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม หรือเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทาง
ชีวภาพ ทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม อันมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

Kieu Thi Bich Thuy and Nguyen Tri (2015, pp. 10–11) ได้กล่าวว่า
สภาพแวดล้อมได้แก่ ปัจจัยของธรรมชาติและสังคมที่มีอยู่ ส่งผลกระทบต่อชีวิตและศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์ สภาพแวดล้อมล้อมรอบมนุษย์รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ
สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้แก่ ภูมิอากาศ ดิน น้ำ ระบบนิเวศ
เป็นต้น สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เป็นเงื่อนไขของเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม เป็นต้น

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อม หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเราทั้งที่มีชีวิต
หรือไม่มีชีวิต มนุษย์สร้างขึ้นหรือเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ เป็นวัฏจักรที่เกี่ยวข้องกัน เกื้อหนุน
ซึ่งกันและกัน ผู้เรียนรู้จักตัวเอง เข้าใจสังคมและสภาพแวดล้อมสามารถสร้างชีวิตให้ดีขึ้น
และตัดสินใจแก้ปัญหา สภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นด้วยตนเอง

3. แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ของสถานศึกษา

วิชาญ สุวรรณวงษ์ (2549, หน้า 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ภายในโรงเรียน ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุกๆ ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงาม ร่มรื่นเป็นระเบียบ และมีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างพัฒนาการและเสริมการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย มีสิ่งยั่วยุให้เกิดการเรียนรู้ และไม่มีมลภาวะ

ปฏิคม พงษ์ประเสริฐ (2550, หน้า 19) ได้กล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ภายในโรงเรียนที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุกๆ ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงาม ร่มรื่นเป็นระเบียบและมีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างการพัฒนาการและเสริมการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย

Kieu Thi Bich Thuy and Nguyen Tri (2015, pp. 13–14) ให้ความคิดเห็นว่าเป็นว่า สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ประกอบด้วย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้ง สภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมทางจิตวิญญาณ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นพื้นที่ทั้งหมด (ทั้งในและนอกห้องเรียน) เป็นสถานที่เกิดกระบวนการของการเรียนการสอน ซึ่งเป็นปัจจัยต่าง เช่น กระดาน โต๊ะ เก้าอี้ แสง เสียง อากาศ การจัดพื้นที่ของห้องเรียน เป็นต้น

สภาพแวดล้อมทางจิตวิญญาณ เป็นทั้งหมดความสัมพันธ์ระหว่าง ความสัมพันธ์ของครูผู้สอนนักเรียน สถานศึกษา ครอบครัวและชุมชน

จากความหมายที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ภายในโรงเรียน ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุกๆ ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงาม ร่มรื่นเป็นระเบียบและมีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างการพัฒนาการและเสริมการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย มีสิ่งยั่วยุให้เกิดการเรียนรู้ และไม่มีมลภาวะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นส่งเสริม สนับสนุน ให้นักเรียน สามารถพัฒนาตนเองให้ไปสู่จุดมุ่งหมายตามที่โรงเรียนหรือสถานศึกษานั้นๆ กำหนด

4. ความสำคัญของสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษา

สภาพแวดล้อมในโรงเรียนจะมีความสมบูรณ์ที่สุดและยุติการเจริญเมื่ออายุ 17-18 ปี และมีแนวโน้มจะขยายเวลาออกไปอีก ถ้าสมองได้รับการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะถ้าเป็นบุคคลที่ได้เรียนรู้ในโรงเรียนหรือได้รับการศึกษาสูงขึ้นจะทำให้ ไอ คิว เพิ่มขึ้นจากผลการศึกษา ดังกล่าวนี้ ทำให้นักการศึกษาต้องมาให้ความสนใจ และให้ความสำคัญรับการเตรียม สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความอยากรู้อยากเห็น และการค้นพบของผู้เรียน สภาพแวดล้อมเช่นนี้จะทำให้การเจริญเติบโตทางสมองดำเนินอยู่ต่อไป นอกจากนี้สภาพแวดล้อมคือสิ่งเร้าที่ทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมที่มนุษย์อาศัยในสภาพแวดล้อม นักจิตวิทยาเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมมีหน้าที่เร้าให้มนุษย์แสดงพฤติกรรม ซึ่งในทางจิตวิทยาจัดแบ่งสิ่งแวดล้อม ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สิ่งแวดล้อมภายนอก ได้แก่ สิ่งซึ่งอยู่นอกกายมนุษย์เช่น สัตว์ สิ่งของ คน และสัตว์ เป็นต้น รวมไปถึงสิ่งที่เป็นนามธรรมซึ่งไม่มีตัวตน ได้แก่ ขนบธรรมเนียมเพณี ถ้าสิ่งแวดล้อมเหล่านี้เร้าให้มนุษย์แสดงพฤติกรรม เราเรียกว่า สิ่งเร้าภายนอก (External Stimulus)

2. สิ่งแวดล้อมภายใน ได้แก่ การกระทำของอวัยวะต่างๆ ภายในของมนุษย์เอง เช่น ความหิวกระหาย ถ้าสิ่งแวดล้อมภายในเหล่านี้เร้าให้มนุษย์แสดงพฤติกรรม เราเรียกสิ่งเร้าภายใน (Internal Stimulus)

พรรณี บัญชรหัตถกิจ (2549, หน้า 116) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมี วัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมสุขภาพทางด้านร่างกายให้แก่ผู้เรียน การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่ถูกสุขลักษณะ ช่วยควบคุมและป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ

2. เพื่อส่งเสริมสุขภาพทางจิตที่ดีให้แก่ผู้เรียน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่ดี ช่วยทำให้สดชื่น อารมณ์ดีและมีบรรยากาศในการศึกษา

จินพนา สราวุธพิทักษ์ (2551, หน้า 171) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการจัดสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะว่าเป็นการจัดการ ควบคุม ดูแล ปรับปรุง สภาพแวดล้อมต่างๆ ในสภาพที่สามารถป้องกันโรคและช่วยลดอุบัติเหตุ มีสภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ มีผลต่อผู้เรียนโดยตรงและทางอ้อมนั้น โรงเรียนควรให้ความรู้พื้นฐานโดย

บูรณาการคําศัพท์อื่นๆ ก็ได้โดยจัดสภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและชุมชน รวมทั้งการให้ทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วย ซึ่งผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้มีประสบการณ์จาก สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนจัดให้และยังเกิดเป็นสุนทรีย์ที่ดีติดตัวไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลต่อการมีสุขภาพดีและสามารถศึกษาเล่าเรียนได้ด้วย

ธเนศ ขำเกิด (2551, หน้า 44) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนไว้ว่า บรรยากาศของโรงเรียนเป็นสภาวะอันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนแล้วส่งผลถึงความรู้สึกของบุคคล เมื่อคนปะทะกับสิ่งแวดล้อมแล้วเกิดความรู้สึกที่ดีเรียกว่า “บรรยากาศดี” โรงเรียนที่มีบรรยากาศที่ดีจะทำให้ผู้เรียนและบุคลากรในโรงเรียนเกิดความรู้สึกพอใจ ภูมิใจ อบอวนใจ รู้สึกในความเป็นเจ้าของและอยากมาโรงเรียน โรงเรียนที่มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมไม่ดี จะทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ท่างเหิน เฉยเมย จู้จี้และไม่อยากมาโรงเรียน บรรยากาศในโรงเรียนเปรียบเสมือนครูพูดไม่ได้ ที่มีอิทธิพลในการเสริมสร้างความคิด จิตใจ คุณธรรมต่างๆ อันพึงประสงค์ ได้จากความคาดหวัง และความพยายามในการปรับปรุงแก้ไขด้านการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2551, หน้า2) กล่าวถึงหลักและความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนว่า โรงเรียนเปรียบเสมือน บ้านหลังที่สองของเด็กเด็กจะสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพก็ต่อเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย บุคคลสำคัญที่สุดในโรงเรียนที่จะสร้างความรู้สึกที่ดีดังกล่าว คือ ครูหากคุณครูมีความรัก ความเมตตา มีความยุติธรรม ฯลฯ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เด็กๆ จะเรียนอย่างมีความสุข นั่นคือ “ความสุขในโรงเรียน”

วิจิต เทพประสิทธิ์ (2558: ออนไลน์) กล่าวว่า การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับวัยและระดับของผู้เรียนจะเป็นสิ่งที่สนับสนุนทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่อยากเรียนและเกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ความสำคัญของสภาพสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้มีหลายประการ ได้แก่

1. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น ห้องเรียนมีความสะดวกสบาย มีอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนครบถ้วนทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน ผู้สอนก็มีความสุขในการสอน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ก็จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้การเรียนการสอนดำเนินด้วยความราบรื่น สะดวกรวดเร็ว ตามแผนที่วางไว้

2. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สนับสนุนการเรียนรู้หลายด้าน เช่น ทำให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจในตัว กระตุ้นผู้เรียนให้มีความสนใจและเกิดแรงจูงใจในการเรียน เปลี่ยนเจตคติไปในทางที่ดี มีความพึงพอใจในการเรียนช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัจจัยสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนก็คือความรู้สึกรู้สึกที่เกิดจากตัวผู้เรียน ความรู้สึกพึงพอใจ สนใจอยากเรียน อยากรู้ ซึ่งจะเป็นตัวนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในที่สุด ดังนั้นถ้าผู้เรียนอยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ทั้งทางด้านกายภาพ จิตภาพ และทางด้านสังคมภาพแล้ว จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกดังกล่าวได้

3. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ช่วยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ให้แก่ผู้เรียนประสบการณ์การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ตามปกติแล้วการรับรู้และการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นหลังจากที่ได้ปะทะสัมพันธ์กับสิ่งภายนอกที่มากระตุ้นประสาทสัมผัสของผู้เรียน การปะทะสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ เป็นการสร้างประสบการณ์ ดังนั้นถ้าเราต้องการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีก็ต้องจัดให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีก่อน แล้วสภาพแวดล้อมต่างๆ เหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดประสบการณ์ของผู้เรียนภายหลัง

4. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาประการหนึ่งก็คือ มุ่งให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพดี มีการแสดงออกทางกาย วาจาและใจตามแบบอย่างที่ดีงามยอมรับ กล่าวคือ มีคุณธรรม และจริยธรรมที่เป็นเครื่องหมายของคนดี มีการประพฤติ ปฏิบัติสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดี การที่จะหล่อหลอมพฤติกรรมหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์นั้นต้องใช้เวลาและอาศัยปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน จึงจะสามารถกล่อมเกล่าผู้เรียนได้ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยปรับหรือโน้มน้าวพฤติกรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ที่มีบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตรมีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันตัดลินปัญหาด้วยเหตุผลต่างๆ เหล่านี้จะค่อยๆ แทรกซึมเข้าไปในความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนสะสมทีละน้อยจนในที่สุดก็จะแสดงออกในลักษณะของบุคลิกภาพรูปแบบในการรับรู้ตลอดจนค่านิยมต่างๆ ของผู้เรียน

5. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีส่วนช่วยในการควบคุมชั้นเรียนให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นตัวกำหนดอาณาเขตของการเรียนทำให้มีบรรยากาศที่แตกต่างไปจากกิจกรรมอื่น ยกตัวอย่างเช่น ลักษณะของสภาพแวดล้อมในสถานเริงรมย์ ผู้เรียนเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่จัดไว้อย่างเหมาะสม ก็จะรู้จัก

สำรวจอยู่ในระเบียบวินัยมากขึ้น โดยเฉพาะถ้ามีการจัดโต๊ะ เก้าอี้ของผู้เรียนอย่างมี
วัตถุประสงค์ จะช่วยให้การควบคุมชั้นเรียนมีระบบระเบียบและง่ายสำหรับผู้สอนมากขึ้น

6. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นแหล่งทรัพยากรทางการเรียน การจัด
สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในปัจจุบันเป็นไปอย่างกว้างขวาง หลายแห่งเห็นความสำคัญของ
มุมวิชาการ ศูนย์วิชาการมุมสื่อการเรียนการสอน ทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนสามารถใช้เป็น
แหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้ตลอดเวลาที่ต้องการ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วย
ตนเอง สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลางได้อย่างดี
นอกจากนี้แหล่งทรัพยากรการเรียนจะช่วยพัฒนาความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน
ตลอดจนเป็นการสร้างนิสัยใฝ่เรียนใฝ่รู้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองไม่ยึดติดอยู่เฉพาะความรู้
ที่ได้จากผู้สอน

7. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสริมสร้างบรรยากาศในการเรียน
สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีจะทำให้บรรยากาศในการเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอนให้
ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและสิ่งรบกวน จะช่วยสร้างบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดขึ้น
ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษา หาความรู้หรือทำกิจกรรมการเรียนต่างๆ อย่าง
ตั้งใจและมีสมาธิยิ่งถ้าผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นซึ่งจัด ว่าเป็นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้านจิต
ภาพมีบุคลิกลักษณะที่อบอุ่นเป็นมิตร ก็จะยิ่งทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอนเป็นไปใน
ทิศทางที่พึงประสงค์มากยิ่งขึ้น มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการภายในโรงเรียนเพราะจะช่วย
ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสุข

8. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนกับ
ผู้เรียนประสิทธิภาพมากที่สุด ในสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีความสะดวกสบาย สงบ
ปราศจากและผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน การจัดสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ต่างๆ ให้ง่ายต่อ
การเคลื่อนไหวโยกย้ายทำให้ผู้สอนไปถึงตัวผู้เรียนได้สะดวก ตำแหน่งของผู้สอนไม่
จำเป็นต้องอยู่หน้าชั้นเสมอไป ผู้สอนอาจนั่งอยู่ท่ามกลางผู้เรียนเพื่อให้คำปรึกษาแนะ
แนวทาง สภาพแวดล้อมเช่นนี้ช่วยให้ผู้สอนมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนมากขึ้น ทำให้ได้รู้จัก
อุปนิสัยตลอดจนพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ดี ส่วนผู้เรียนจะลดความกลัวและมึ
ความกลามมากขึ้น กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น มีเจตคติที่ดี ต่อผู้สอน

9. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะช่วยลดความเมื่อยล้า หรือความ
อ่อนเพลียทางด้านสรีระของผู้เรียน เช่น การจัดโต๊ะเก้าอี้ที่มีขนาดพอเหมาะกะบร่างของ
ผู้เรียน ช่วยให้การนั่งสบายสามารถนั่งได้นานๆ โดยไม่ปวดหลัง การให้แสงสว่างใน
ห้องเรียนที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้เรียนคลายความเมื่อยล้าของสายตา นอกจากนี้ยังเป็นการ
ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาด้วย

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา
 ความมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างครูและผู้เรียน รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
 ตลอดเวลาเพราะผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนตามธรรมชาติ ได้ฝึกปฏิบัติจริง
 ดังนั้นสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อ
 ผู้เรียน และช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความคิด บุคลิกภาพ มีความรับผิดชอบ
 และประสบผลสำเร็จในการศึกษา

5. การจัดการสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษา

สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็น
 องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง การจัดการศึกษา
 จะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัด
 บรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและสิ่ง

อำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ เพื่อยกระดับมาตรฐาน
 การศึกษา ดังที่สำนักงานทดสอบทางการศึกษา (2539, อ้างถึงใน กรมวิชาการ 2549, ไม่
 ปรากฏเลขหน้า) กำหนดไว้ว่าต้องให้มีบรรยากาศและสิ่งแวดลอมในโรงเรียนหรือ
 สถานศึกษาเอื้อต่อการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มุ่งเน้นการเรียน
 การสอนตามธรรมชาติให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงและปลูกฝังสุขนิสัย เช่น เรื่องความสะอาด
 ความมีวินัย เอื้อเพื่อเพื่อแผ่ ความรักสามัคคี รวมทั้งการจัดให้สถานศึกษามีความร่มรื่น มี
 ต้นไม้ แหล่งน้ำ บ่อน้ำ ไร่นา ไร่สวน ไร่ผลภาวะ ซึ่งแนวนโยบายดังกล่าวมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ของ
 พื้นที่ และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน บรรยากาศ และ
 สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ไม่ว่าจะจัดในห้องเรียน นอกห้องเรียน บริเวณห้องเรียน
 และรอบๆ โรงเรียน ล้วนเป็นสภาพแวดล้อม ที่มีผลต่อการปลูกฝังคุณลักษณะ นิสัยที่ดีงาม
 ให้เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนได้ทั้งสิ้น

เชิดชู กาพวงศ์ (2549, หน้า 14) กล่าวถึงแนวคิดและความสำคัญของการจัด
 สภาพแวดล้อมในโรงเรียนว่า โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จัดมวลประสบการณ์แก่ผู้เรียน ทั้ง
 ทางตรงและทางอ้อม เพื่อนำประสบการณ์เหล่านั้นไปพัฒนาตนเองในอนาคต แต่จะทำ
 อย่างไรให้ผู้เรียนชอบมาโรงเรียน เป็นคนใฝ่รู้ มีความรู้ลึกซึ้งสนุกสนาน มีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน
 การที่โรงเรียนจะได้รับการตอบสนองจากผู้เรียน โรงเรียนต้องดำเนินการสร้างแรงจูงใจต่อ

ผู้เรียน ให้เกิดความคิดว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษาดังกล่าว แนวทางในการจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนการสอนโรงเรียนต้องดำเนินการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ ให้มีผลต่อการเรียนรู้ สามารถปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงเพศและวัยของผู้เรียน

นอกจากนี้ยังให้ความหมายของการจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ หมายถึง การจัดสภาพต่างๆ ด้านกายภาพ กิจกรรม บรรยากาศ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เช่น การจัดโต๊ะ เก้าอี้ ให้สามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างอิสระ การจัดมุม ประสิทธิภาพต่างๆ ในห้องเรียน การจัดที่นำเสนอผลงาน การจัดสถานที่ ให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานที่ได้รับมอบหมาย ให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นจากผู้รู้ และแหล่งข้อมูล การจัดระบบนิเวศวิทยาในโรงเรียนและชุมชน เพื่อการเรียนรู้ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตที่ต่างมีเกื้อกูลกัน การจัดโรงเรียนสีเขียว ห้องเรียนสีเขียว เป็นต้น นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่สุด คือ ความเป็นกัลยาณมิตรของครูผู้สอนที่รัก มีเมตตา เอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างจริงใจ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2551, หน้า 70) กล่าวถึงความสำคัญ ของสภาพแวดล้อมในโรงเรียนว่า การที่โรงเรียนจะจัดการศึกษาได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือการศึกษาที่ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครอง บุคลากรในชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักในสิทธิที่ผู้เรียนพึงจะได้รับ เพราะหากบุคลากรที่เกี่ยวข้องตระหนักในสิทธิและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนจะได้รับแล้ว การดำเนินการทุกอย่างในโรงเรียนจะเป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเอื้อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ ทั้งการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สะอาดร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย สภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทุกคนมีความเอื้ออาทร เห็นอก เห็นใจและพยายามปรับตัวเข้าหากันหาแนวทางแก้ปัญหาที่เหมาะสม เกิดประโยชน์กันทุกฝ่าย การจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตนเอง วางแผน ออกแบบ การเรียนรู้ของตนเอง ร่วมกิจกรรม ร่วมประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและหาแนวทางปรับปรุงตนเองให้พัฒนาเต็มศักยภาพ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมต่างๆ ที่ โรงเรียนจัดและการที่โรงเรียนหาแนวทางที่เหมาะสมจัดทำโครงการรองรับตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการในด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. พัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาให้มีความพร้อมในทุกด้าน ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมทั่วไป ให้สะอาดร่มรื่น สวยงาม น่าอยู่ มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

2. พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งที่จะศึกษาหาความรู้ โดยปรับปรุงห้องสมุด ห้องปฏิบัติการเรียนในวิชาต่างๆ ให้มีความสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะใช้ทั้งภายในสถานศึกษา และให้บุคลากรภายนอก

Kieu Thi Bich Thuy and Nguyen Tri (2015, pp. 8–9) ได้เสนอว่า กระทรวงศึกษาธิการและฝึกอบรมของเวียดนาม โดยรองนายกรัฐมนตรี Nguyen Thien Nhan (อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาและฝึกอบรม) ได้เปิดโครงการใหญ่ “สร้างโรงเรียนเป็นมิตร ผู้เรียนเข้มแข็ง” คำสั่ง ฉบับที่ 40 / CT-BGDĐT ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาและฝึกอบรม เปิดโครงการแข่งขันและแผนปฏิบัติการ ฉบับที่ 307 / 2000/07/22 BGDDT ของกระทรวงการศึกษาและการฝึกอบรมเกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินการ “สร้างโรงเรียนเป็นมิตร ผู้เรียนเข้มแข็ง” ในสถานศึกษาระยะเวลา 2008 – 2013 มี 5 ประเด็นหลักดังนี้

1. การก่อสร้างโรงเรียน ห้องเรียนสีเขียว สะอาดสวยงามปลอดภัย โรงเรียนจะต้องปลอดภัยสำหรับนักเรียน สะอาด สีเขียว เย็นและสวยขึ้นทุกวัน มีแสงไฟสว่าง โต๊ะและเก้าอี้ทำงานเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

2. การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับลักษณะอายุผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนมั่นใจตนเองในการเรียนรู้ ผู้เรียนจะได้รับการสนับสนุนในการนำเสนอความคิดริเริ่ม และส่วนรวมกับครูผู้สอนดำเนินการแก้ปัญหาในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต ทักษะพฤติกรรมเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในชีวิต นิสัยและทักษะการทำงาน ทำกิจกรรมของกลุ่ม

4. จัดกิจกรรมร่วมกันมีความขี้อเล่นดีต่อสุขภาพ กิจกรรมทางวัฒนธรรม กีฬา ส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีวินัยในตนเองของผู้เรียน

5. ผู้เรียนที่เข้าร่วมโครงการศึกษาเรียนรู้ ดูแลและส่งเสริมคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ทางวัฒนธรรม และทางการปฏิวัติในท้องถิ่น

จากแนวคิดและหลักความสำคัญที่ได้กล่าวถึงในด้านการจัดสภาพแวดล้อมในองค์กร สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่จะต้องเสริมสร้างผู้เรียนได้รับโอกาสอันพึงทีจะควรได้รับในการพัฒนาศักยภาพตามวัย การพัฒนาองค์กรหรือสถานศึกษา สิ่งหนึ่งทีมีการกล่าวถึงและให้ความสำคัญอย่างมากคือการจัดสภาพแวดล้อมในทุกๆ ด้านทีส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สภาพแวดล้อมทีดีหมายถึง ส่วนประกอบสำคัญส่วนหนึ่งทีจะส่งผลให้

ผู้เรียนมีพัฒนาการ มีความปลอดภัย มีแรงจูงใจและเกิดความสุข ความเต็มใจในการแสวงหาความรู้ ตรงกันข้ามสถานศึกษาที่ขาดการเอาใจใส่ในด้านสภาพแวดล้อมหรือไม่เห็นความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมจะทำให้บุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษาขาดปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีบรรยากาศที่น่าเบื่อ ขาดความอบอุ่นและ บรรยากาศที่เป็นมิตร และขาดศรัทธาต่อสถานศึกษา ทำให้ส่วนประกอบของคำว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ขาดความสมบูรณ์ตามมาในที่สุด

6. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้

1. ความหมายของการส่งเสริม

บรรยากาศการเรียนรู้

นักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอทัศนะเกี่ยวกับความหมายของการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ดังนี้

Hallinger; & Murphy (1995, p. 223) ให้ความหมายของการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ว่า หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูในฐานะผู้นำทางวิชาการ ดำเนินการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนที่เกี่ยวกับบรรทัดฐานและเจตคติของบุคลากรในโรงเรียนทั้งทางด้านตัวครู ผู้เรียน และการเรียนการสอนรวมทั้งมาตรฐานทางวิชาการของโรงเรียนในด้านต่างๆ คือ การควบคุมการใช้เวลาในการสอน การรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียน การจัดให้มีสิ่งที่น่าสนใจให้กับครู การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ การพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการและการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้

Glickman; et al (1998, p. 12) ให้ความหมายของการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ว่า หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูในฐานะผู้นำทางวิชาการเป็นผู้นำที่จะต้องแสดงบทบาทกระตุ้นและพัฒนาในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน

น้ำฝน รักษากลาง (2553, หน้า 32) ให้ความหมายของการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ว่า หมายถึง องค์กรประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู จะต้องแสดงบทบาทในการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดของนักวิชาการข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การส่งเสริมบรรยากาศ

การเรียนรู้ คือ การแสดงออกของครูในสถานศึกษาในการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดสถานศึกษาให้มีความปลอดภัย เสริมสร้างความรู้สึกรักผูกพัน และเชื่อมั่นในสถานศึกษา และส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา

2. หลักการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้

การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่สถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จและส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียนนั้น ครูผู้สอนควรมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญ of หลักการและแนวทางการดำเนินงานตามหลักการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ซึ่งหลักการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้มีนักวิชาการได้เสนอแนะ ดังนี้

บุญช่วย ศิริเกษ (2550, หน้า 156 ; อ้างอิงจาก Halpin ; & Croft. 1963, p. 6) ให้หลักการในการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในสถานศึกษาเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียนโดยรวม โดยยึดหลักการสร้างความปลอดภัยและบรรยากาศที่อบอุ่น โดยผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้คือ

1. ป้องกันสิ่งรบกวนในการเรียนการสอน
2. กำหนดนโยบายและกฎระเบียบให้ชัดเจน
3. จัดให้ครูได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการห้องเรียน
4. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบและสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ
5. เอาใจใส่ต่ออาคารสถานที่ให้ดูสดใสสวยงาม
6. เอาใจใส่ต่อสุขภาพความเป็นอยู่ของผู้เรียน

Knezevick. (1997, p. 13) แนะนำหลักการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผู้บริหารกับครู ต้องคำนึงถึงในฐานะที่เป็นผู้นำทางวิชาการและเป็นผู้บริหารทรัพยากรโดยนำทรัพยากรทั้งทรัพย์สิน สิ่งของและบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด และการจัดหาสื่ออุปกรณ์ หรือ วิทยาการที่มีความสามารถนั้นต้องมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่องานวิชาการเป็นอันดับแรก โดยที่ผู้บริหารและครูผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างความปลอดภัยและบรรยากาศที่อบอุ่น ซึ่งมีข้อเสนอแนะหลายประการที่ผู้บริหารและครูผู้สอนจะเลือกนำไปปฏิบัติ กล่าวคือ

1. ป้องกันสิ่งรบกวนในการเรียนและการสอน
2. กำหนดนโยบายและกฎระเบียบให้ชัดเจนและส่งเสริมให้ทุกคนได้ปฏิบัติ
3. ช่วยครูให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการห้องเรียน
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบและสิ่งแวดล้อมทาง

อย่างเคร่งครัด

วิชาการ โดยการกำหนดเงื่อนไขที่อนุญาตให้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมการเลือกผู้นำ การประชุมใหญ่ ชุมนุมทางวิชาการ การแข่งขันด้านภาษา คอมพิวเตอร์กีฬา กรีฑา เป็นต้น

5. บำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้ดูสดใส ตกแต่งให้สวยงาม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความรู้สึกที่ดี ของผู้เรียนต่อโรงเรียนต่อคณะบุคลากร ในขณะเดียวกันก็สร้างบรรยากาศทางวิชาการควบคู่ไปด้วย

6. แสดงความสนใจ เอาใจใส่ต่อความเป็นอยู่ของผู้เรียน เช่น ด้านความเจ็บป่วย ตลอดจนครอบครัวและความเป็นอยู่ในการดำรงชีวิตในสังคม

จากหลักการในการดำเนินงานส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาต้องศึกษาปัจจัยพื้นฐานของสถานศึกษาให้รอบด้าน เพื่อเป็นหลักในการบริหารจัดการสถานศึกษาในด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างครอบคลุมและช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่าง มีประสิทธิภาพสูงสุด

3. บรรยากาศห้องเรียน

ห้องเรียนเป็นสถานที่ที่ผู้เรียนใช้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ทั้งวิชาความรู้ การฝึกความคิด การปฏิบัติ และการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น เป็นสถานที่ปฏิบัติกิจกรรมส่วนตัว กิจกรรมที่ผู้เรียนสนใจความสนุกสนานเพลิดเพลินและใช้เป็นที่พักผ่อนยามว่าง ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงห้องเรียนอยู่เสมอ เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศใหม่ๆ ให้กับผู้เรียน อันจะทำให้ผู้สอนและผู้เรียนเกิดความสบายใจและควรมีความเป็นระเบียบ สะอาดและสวยงาม เพราะจะทำให้ห้องเรียนน่าอยู่ เพื่อเรียกความสนใจของผู้เรียน ห้องเรียนควรมีการสร้างลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งอาจจัดในรูปแบบของบ้านนิเทศ คำขวัญ และมุมต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นการโน้มน้าวจิตใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ควรจัดบรรยากาศให้เหมาะสมกับวัยและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของผู้เรียน เช่นการจัดบริการแนะแนวสนองความต้องการของผู้เรียน การกำหนดให้ผู้เรียนได้รับผิดชอบงานเพื่อสังคมรวมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนด้วยการให้มีกิจกรรมการทำงานเพิ่มเติม ในเวลาพักหรือนอกเวลาเรียน

สุพล อนามย์ (2549, หน้า 49) ได้กล่าวถึงบรรยากาศห้องเรียน หมายถึง การจัดห้องเรียนให้สะอาดและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีแสงสว่างเพียงพอ มีการถ่ายเทของอากาศ มีเนื้อที่สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสม ภายในห้องเรียนได้รับการตกแต่งให้อยู่ในสภาพที่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน ปราศจากเสียงรบกวน จากภายนอกที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนในชั้น มีวัสดุและอุปกรณ์การสอนอย่างเพียงพอและอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ มีป้ายนิเทศเพื่อติดข่าวสาร

และผลงานของผู้เรียน มีการแสดงผลงานที่ดีของผู้เรียน มีมุมเสริมความรู้ตามกลุ่ม
ประสบการณ์ต่างๆ และมุมหนังสือให้ผู้เรียนได้อ่านอย่าง หลากหลาย

บรรยากาศห้องเรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล บุคคลที่มีอยู่ใน
สภาพแวดล้อมที่ดีย่อมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ตามสภาพแวดล้อมไปในแนวทางที่
ดีในทางการศึกษาหรือการเรียนการสอนจึงได้เน้นให้มีการจัดบรรยากาศทางการเรียนรู้ โดย
รอบตัวผู้เรียน โดยเฉพาะการจัดบรรยากาศในห้องเรียน ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อผู้เรียนเป็นอย่าง
ยิ่งเนื่องจากผู้เรียนต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในห้องเรียนและครูก็ได้ใช้ห้องเรียนเป็นแหล่ง
กลางในการจัดการประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ดังนั้นการจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้
ของผู้เรียน จึงเป็นเรื่องสำคัญในการสร้าง ประสิทธิภาพทางการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน
(เทียนทองแก้ว. 2553, หน้า 74-81)

การจัดห้องเรียนให้มีความปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการ
สร้างประสิทธิภาพทางการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ซึ่งควรมีแนวทางดังต่อไปนี้ (เทียน ทองแก้ว.
2553, หน้า 74-81)

1. การควบคุมแสงห้องเรียนควรจะทำแบบให้สามารถควบคุมแสงได้
ระบายนุ่มได้ดี ห้องเรียนที่มีหน้าต่างไม้จะควบคุมแสงได้ง่ายกว่าหน้าต่างกระจก ถ้าหากว่า
เป็นหน้าต่างกระจกก็ต้องมีผ้าม่านสีเข้ม ส่วนจะให้เข้มมากน้อยแค่ไหน จะต้องทดลองหรือ
พิจารณาดูว่า ถ้าต้องการฉายสไลด์ก็อาจต้องใช้ห้องที่มีความมืดมากกว่าห้องที่ใช้ฉายภาพ
โปรเจกต์

2. แสงสว่าง การดูโทรทัศน์ ภาพยนตร์และฟิล์มสตริป ไม่ควรที่จะดูในที่
มืดสนิทควรจัดให้มีแสงสว่างเพียงพอที่สามารถจดโน้ตได้ ตามหลักการแล้วความมืดไม่ได้
ช่วยบรรยากาศการเรียนการสอน

3. ปลั๊กไฟ ในแต่ละห้องควรมีปลั๊กไฟประมาณ 4-5 แห่งหรือมากกว่า ติด
ไว้ในที่ต่างๆ กับตามผนังห้อง ที่จะตั้งเครื่องฉายภาพโปรเจกต์ หรืออุปกรณ์เสดทัศนศึกษา
อื่นๆ ที่จะนำไปใช้ให้ตรงจุดที่ต้องการใช้อาจจัดไว้มุมห้อง กลางห้องและด้านหน้าห้อง

4. การป้องกันแสงสะท้อน ในห้องเรียนขนาดใหญ่อาจจะมีปัญหาการใช้
เสียง ผู้เรียนคนที่นั่งข้างหลังอาจไม่ได้ยินเสียงครูผู้สอน จึงจำเป็นต้องใช้เครื่องขยายเสียง
ซึ่งจะต้องทดสอบเสียงให้ได้ยินทั้งห้องไม่เกิดเสียงสะท้อนหรือเสียงก้อง

5. การกำหนดสถานที่ของครู ครูอาจยืนสอนหน้าชั้นที่ผู้เรียนสามารถ
มองเห็นได้ทั้งชั้น ถ้าหากมีการขยายห้องออกไป อาจทำให้ผู้เรียนบางคนอยู่ห่างไกลจนเห็น
ครูไม่ชัด เมื่อไม่ต้องการใช้

6. เพดานโรงเรียนสมัยใหม่บางแห่งต้องการประหยัดค่าก่อสร้างและ

ต้องการพื้นที่ในห้องเรียนจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ใช้นายเครื่องฉายภาพโปร่งใสเป็นต้น ดังนั้น เพดานของห้องไม่ควรต่ำกว่า 10 ฟุต และมีพื้นที่กว้างที่สามารถเปลี่ยนแปลงกิจกรรมง่าย สามารถจัดสอนได้เป็น

การจัดและตกแต่งห้องเรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนของผู้เรียน จะต้องยึดหลักการจัดที่เปลี่ยนแปลงได้อยู่เสมอตามความจำเป็นของการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพของสิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ การจัดสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพในห้องเรียนควรจัดดังนี้ (กรมวิชาการ. 2549, หน้า 89-93):

1. การจัดที่นั่งของผู้เรียน ควรคำนึงถึงทางที่ผู้เรียนจะต้องใช้เดินไปมาหากันและความคล่องตัวในการเคลื่อนย้ายในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดที่นั่งอาจจัดเป็นที่นั่ง รายบุคคลหรือเป็นรายกลุ่มก็ได้ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีที่ว่าง พอที่จะให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรม

2. การจัดห้องเรียนและวัสดุอุปกรณ์ห้องเรียนที่ดีเปรียบเสมือนบ้านที่ดี ผู้อยู่อาศัยจะอยู่อย่างมีความสุข การจัดห้องเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมจะเป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดี ให้แก่ผู้เรียนการจัดห้องเรียนควรคำนึงถึง

2.1 สภาพห้องเรียน ต้องอยู่ในสภาพที่ดีและใช้งานได้เป็นสัดส่วนมีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2 ขนาดของห้องเรียน ต้องกว้างพอเหมาะกับจำนวนผู้เรียน และมีเนื้อที่เพียงพอในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.3 สุขลักษณะของห้องเรียน ห้องเรียนควรเป็นห้องที่มีอากาศถ่ายเทได้ดี

2.4 การจัดตกแต่งห้องเรียน เมื่อมีห้องเรียนที่มีขนาดและลักษณะเหมาะสมแล้วห้องเรียนควรจะได้รับการตกแต่ง

ตามที่กล่าวข้างต้นพร้อมตัวอย่างการวางแผนจัดบรรยากาศห้องเรียนรูปแบบต่างๆ กันซึ่งสามารถนำมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพของห้องเรียนเดิมที่มีอยู่หรือถ้าจะสร้างห้องเรียนขึ้นใหม่จะได้มีตัวอย่าง ซึ่งจะก่อให้เกิดแนวคิดนี้จะต้องคำนึงถึงปัจจัยประกอบที่สำคัญหลายอย่างเช่น วัตถุประสงค์ของการวางแผนจัดห้องเรียน เพื่อประโยชน์อะไร มุ่งจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่จะเน้นอะไร ต้องการให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง หรือเรียนเป็นลักษณะใดและที่สำคัญอย่างยิ่งคือ งบประมาณ ถ้ามีงบประมาณมากพอจะสร้างแบบใดก็ไม่ยุ่งยาก แต่ถ้าขาดงบประมาณก็ต้องคำนึงถึงหลักประหยัดแต่ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากการทำกิจกรรมต่างๆ ในห้องเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดและต้องคำนึงถึงการวางแผนจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้จัดเพื่อผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดการ

เรียนรู้สูงสุด มิได้เน้นความสวยงามเพียงอย่างเดียว การวางแผนมีสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในห้องเรียนยุคใหม่จึงควรได้รับความสนใจเพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ยุคโลกาภิวัตน์ ที่นำเอาเทคโนโลยีมาสู่ห้องเรียน สู่เรียนเพื่อการพัฒนาคุณภาพทรัพยากร มนุษย์ที่นำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศชาติในอนาคต

จากแนวคิดของนักวิชาการที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า บรรยากาศห้องเรียน หมายถึง การจัดห้องเรียนให้สะอาดและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีแสงสว่างเพียงพอ มีการถ่ายเทของอากาศ มีเนื้อที่สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสม ภายในห้องเรียนได้รับการตกแต่งให้อยู่ในสภาพที่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน มีวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอและอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ มีป้ายนิเทศเพื่อติดข่าวสารและผลงานของผู้เรียน และมีมุมหนังสือให้ผู้เรียนได้อ่านอย่างหลากหลาย

4. บรรยากาศนอกห้องเรียน

บรรยากาศนอกห้องเรียนเป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมความเป็นกันเอง และมีความผูกพันระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้เรียน รวมทั้งบุคคลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ส่งเสริมความสะอาด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ บรรยากาศของความ เป็นมิตร รู้จัก แบ่งปัน มีเมตตาต่อกันและกัน มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติหน้าที่ของตนเต็มความสามารถ

สภาพแวดล้อม และอาคารสถานที่ มีความสำคัญในการเสริมสร้างความเจริญทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคมให้กับผู้เรียน บุคลากรและเป็นส่วนช่วยให้การเรียนการสอน ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงต้องจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดีเพื่อเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดึงดูดความสนใจให้ผู้เรียนศรัทธา ตลอดจนสร้างบรรยากาศในการเรียน (ทรงศักดิ์ ดีจริงตระกูล. 2548, หน้า 34)

สุพล อนุมัย (2549, หน้า 51) ได้ให้ความหมายของบรรยากาศนอกห้องเรียนไว้ว่า คือการดูแลรักษาความสะอาดและการจัดสภาพแวดล้อมในบริเวณโรงเรียนให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความปลอดภัยโดยการปรับปรุง ซ่อมแซม อาคารต่างๆ ในโรงเรียนให้มีความแข็งแรง ไม่มีสิ่งของวางเกะกะซึ่งเป็นสาเหตุของอุบัติเหตุ ไม่ให้มีน้ำขังในบริเวณโรงเรียน ห้องกิจกรรมต่างๆ ได้รับการซ่อมแซมดูแล มีอุปกรณ์ดับเพลิงในสภาพดีใช้การได้ ประจำอาคารต่างๆ ติดป้ายประกาศเกี่ยวกับคำเตือน ตามสถานที่ที่คิดว่าค่อนข้างจะเป็นอันตรายล่อแหลมต่อผู้เรียน ตรวจตราไม่ให้ผู้เรียนนำวัตถุหรือสิ่งของที่อาจเกิดภัยอันตรายเข้ามาในโรงเรียน มีห้องพยาบาลสำหรับบริการช่วยเหลือ และให้การปฐมพยาบาลเมื่อเวลาเกิดอุบัติเหตุและจัดให้มีการตรวจสุขภาพและอาการผิดปกติของผู้เรียนประจำ บริเวณ

โรงเรียนมีมุมอ่านหนังสืออย่างเพียงพอ มีบอร์ดประกาศข่าวสารข้อมูลความรู้ต่างๆ ตั้งอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม

โรงเรียนควรหมั่นจะต้องหมั่นดูแลรักษาความสะอาดและดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของผู้เรียนและเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับผู้เรียนและชุมชนในเรื่องความสะอาด สิ่งที่ต้องรปฏิบัติในการดูแลรักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อมในบริเวณโรงเรียนได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

2549, หน้า 142-143)

1. จัดให้มีรั้วกันบริเวณโดยรอบโรงเรียน ถ้าเป็นรั้วต้นไม้ควรตัดแต่งให้เป็นระเบียบอยู่เสมอ สิ่งของเครื่องใช้ในโรงเรียนจะต้องวางเข้าที่ให้เป็นที่เรียบร้อย
2. จัดทำสนามหญ้าบริเวณที่วางในโรงเรียนที่มีได้ใช้เป็นถนนและทางเดินตัดแต่งต้นหญ้าให้สวยงาม ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้ให้ร่มเงา เพื่อให้บริเวณโรงเรียนร่มรื่นและทำให้อากาศในโรงเรียนสะอาดสดชื่นขึ้น
3. พื้นที่บริเวณโรงเรียนไม่ควรปล่อยให้เฉอะแฉะ ถ้าเป็นที่ลุ่มเป็นบ่อต้องปรับถมให้เรียบร้อย
4. จัดให้มีระบบระบายน้ำทิ้งและน้ำฝนที่ถูกหลักสุขาภิบาล เพื่อป้องกันมิให้น้ำท่วมขังในบริเวณโรงเรียน
5. เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ของโรงเรียน เช่น จอบ มีด เสียม เมื่อใช้แล้วควรเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย ไม่ควรทิ้งไว้โดยไม่มีที่เป็นทาง
6. มีการดูแลรักษาความสะอาดสนามหญ้าและบริเวณโดยรอบโรงเรียนโดยหมั่นตัดกวาดเก็บเศษกระดาษ ใบไม้ เศษไม้ และเศษสิ่งของต่างๆ ใส่ถังขยะมูลฝอยเพื่อนำไป กำจัดทุกวัน

นอกจากนี้ควรมีการสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้เรียนมากที่สุด ซึ่งมีกลวิธีในการดำเนินการดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ. 2551, หน้า 112-114)

1. จัดสิ่งแวดล้อมต่างๆ นอกห้องเรียนให้สะอาด ปลอดภัยและถูกหลักสุขาภิบาลโดยการปรับปรุงดูแลบริเวณโรงเรียน สนามเป็นที่ราบ ไม่ให้มีน้ำขังตลอดเวลา ตึกอาคารเรียนตลอดจนอาคารต่างๆ ในโรงเรียน ต้องมีความแข็งแรงมั่นคงโดยได้รับการซ่อมแซมอยู่เสมอ ส่วนประกอบของอาคารเรียนเช่นบันได ระเบียงห้อง ต้องได้รับการดูแลรักษาความสะอาด ไม่มีสิ่งของวางเกะกะซึ่งเป็นสาเหตุของอุบัติเหตุ สระน้ำ โรงอาหาร โรงยิม ห้องประชุม รวมทั้งห้องเรียน และกิจกรรมต่างๆ ควรได้รับการตรวจตรา ซ่อมแซมดูแลและหาทางป้องกันอุบัติเหตุอยู่เสมอ มีอุปกรณ์ดับเพลิงในสภาพดีใช้งานได้ อยู่ในบริเวณ

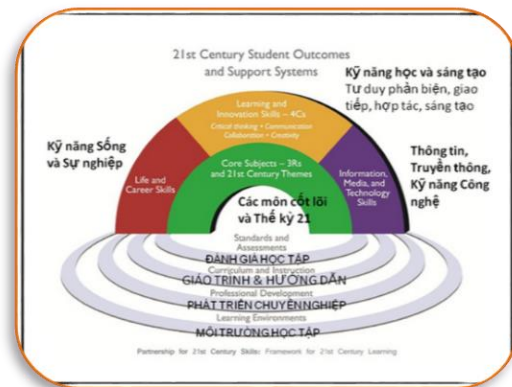
ที่หยิบใช้สะดวก ประจำอาคารต่างๆ นอกจากนั้นโรงเรียนควรจัดแยกพื้นที่ที่ใช้ทำกิจกรรม ออกเป็นสัดส่วน เช่น แบ่งเนื้อที่ไว้สำหรับการจอดรถเนื้อที่สำหรับจัดกิจกรรมกลางแจ้ง และ ควรมีเครื่องหมายจราจรที่จำเป็นติดไว้สำหรับการจอดรถ เนื้อที่สำหรับจัด กิจกรรม กลางแจ้งและควรมีเครื่องหมายจราจรที่จำเป็นติดไว้มองเห็นชัดเจน

2. วางแผนป้องกัน ได้แก่ การจัดการป้องกันตามสถานที่ต่างๆ ที่น่าจะ ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้เรียน รวมทั้งเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับอุบัติเหตุ อันอาจจะ เกิดขึ้นได้จากการวางแผนป้องกัน โดยจัดให้มีการตรวจสอบสุขภาพและอาการผิดปกติของ ผู้เรียนเป็นประจำและหาสาเหตุของการเจ็บป่วย จัดตั้งกฎเกณฑ์ตลอดจนข้อห้าม เช่น ห้าม เข้าไปในบริเวณที่กำลังมีการก่อสร้างอาคาร บริเวณสระน้ำ หรือข้อบังคับ มิให้ผู้เรียนกระทำ สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่น่าจะก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้เช่น การวิ่งตามระเบียงหรือบันได ติดป้ายประกาศ เกี่ยวกับคำเตือน ตามสถานที่ที่คิดว่า ค่อนข้างจะเป็นอันตรายต่อผู้เรียน เช่น สนาม บันได มุมอาคาร สนามไฟ สถานที่ก่อสร้าง

3. จัดบริการความปลอดภัย โดยการดูแลความปลอดภัยในการเล่น รวมทั้งตรวจสอบความสึกหรอ และแก้ไขความชำรุดทรุดโทรมของสิ่งต่างๆ อันอาจเกิด อันตรายขึ้นได้ จัดหาอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ในการป้องกัน และควบคุมอุบัติเหตุหรือ อันตรายต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ เช่น มีเครื่องดับเพลิงเตรียมพร้อมอยู่เสมอ รวมทั้งวางแผน ป้องกันไว้ล่วงหน้าด้วยโดยศึกษาจากบันทึกประจำวันของครูแวมและสถิติอุบัติเหตุของ โรงเรียน ตรวจตรา สอดส่องมิให้ผู้เรียนนำวัตถุหรือสิ่งของที่อาจเกิดภัยหรืออันตรายเข้ามา ในโรงเรียนเช่นวัตถุระเบิด อาวุธของมีคม เครื่องประดับหรือของมีค่า มีห้องพยาบาลสำหรับ บริการช่วยเหลือและให้การปฐมพยาบาลเมื่อเวลาเกิดอุบัติเหตุ รวมทั้งการควบคุมการใช้ สารเคมีและการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้าของมีคม

จากแนวคิดของนักวิชาการที่ได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า บรรยากาศนอก ห้องเรียน หมายถึง การดูแลรักษาความสะอาดและการจัดสภาพแวดล้อมในบริเวณโรงเรียน ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความปลอดภัย โดยการปรับปรุง ซ่อมแซม อาคารต่างๆ ใน โรงเรียนให้มีความแข็งแรง ไม่มีสิ่งของวางเกะกะซึ่งเป็นสาเหตุของอุบัติเหตุ ห้องปฏิบัติการ ต่างๆ ได้รับการซ่อมแซม ดูแล มีมุมเสริมความรู้และมุมหนังสือให้ผู้เรียนได้อ่านอย่าง หลากหลาย

7. แรงจูงใจ

1. ความหมาย

“แรงจูงใจ” (Motivation) มาจากรากศัพท์ภาษาละติน “Move” แปลว่า “เคลื่อนที่” เมื่อมีคำว่าเคลื่อนที่就会有สิ่งที่สัมพันธ์ หรือเกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการคือ

1. อะไรเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนที่ หรือกลาวให้รัดกุมในแง่ของพฤติกรรมมนุษย์ ก็คือมีแรงผลักดัน อะไรที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมขึ้น
2. อะไรเป็นตัวกำหนดทิศทางของพฤติกรรมนั้น
3. พฤติกรรมที่เกิดขึ้นนั้นจะคงสภาพอยู่ได้ด้วยวิธีการใดจากองค์ประกอบ

3 ประการดังกล่าว ซึ่งและมีผู้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้หลายแนวทางด้วยกันดังนี้

แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งที่กระตุ้นให้อิทธิพลกระทำกิจกรรมหนึ่งอย่างมีจุดหมายปลายทาง ซึ่งอาจเกิดจากสิ่งเร้าภายใน หรือภายนอกก็ได้ คือแรงดันที่ทำให้บุคคลกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จ หรือพูดว่าเป็นแรงชักนำจากสิ่งที่มาทำให้เราเกิดความต้องการ (Needs) เกิดแรงขับ (Drive) ความปรารถนา (Desire) ขึ้นมาเพื่อให้คนแสดงพฤติกรรมไปในแนวทางใดทางหนึ่ง แรงจูงใจเป็นกำลังก่อให้เกิดพฤติกรรม โดยการเร้าภายในตัวบุคคล เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เช่น เมื่อกระหายน้ำจึงดำเนินการไปแสวงหาน้ำ เป็นต้น ซึ่งผู้นำที่มีประสิทธิผลมักจะแสดงลักษณะเด่น ด้านแรงจูงใจและอีกหลายความหมายคือ

แรงจูงใจ หมายถึง ความต้องการ (Need) เกิดแรงขับ (Drives) ซึ่งเกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ส่วนเครื่องล่อหรือสิ่งจูงใจ (Incentives) เกิดจากแรงจูงใจภายนอก

แรงจูงใจ หมายถึง แรงผลักดันให้คนใช้ความสามารถมากขึ้น และกระบวนการเบื้องต้น ของการเกิดแรงจูงใจ จะเกิดความต้องการ (Need) เกิดแรงขับ (Drives) เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย (Goals)

แรงจูงใจ หมายถึง แรง (Forces) เกิดแรงขับ (Drives) เกิดความต้องการ (Needs) ความเครียด (Tension states) หรือกลวิธีอื่นใด (Mechanisms) ที่ทำให้เกิดการกระทำด้วยความเต็มใจและกระทำกิจกรรมนั้นต่อไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของบุคคล

จากความหมายที่กล่าวมา หมายถึง แรงจูงใจ (Motive) รวมไปถึงแรงขับ (Drive) เกิดความต้องการ (Need) เครื่องกระตุ้น (Incentives) รางวัล (Reward) แรงเสริม (Reinforcement) การตั้งเป้าหมาย (Goals setting) ความคาดหวัง (Expectancy) และความชอบ (Like) เอาไว้ด้วยกันทั้งหมด แรงจูงใจจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมเช่น ต้องการสอบเข้าเรียนต่อ (Entrance) ได้จึงไปเรียนกวนวิชาแรงจูงใจ จึงเกิดจากองค์ประกอบต่างๆ ในอินทรีย์ เช่น ความต้องการ (Needs) เจตคติ (Attitude) ความสนใจ (Interest) อุดมคติ (Ideal) ลักษณะนิสัย (Habit) เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมที่มีทิศทาง (Direct) เช่น เมื่อเหนื่อยก็จะเกิดแรงขับให้พักผ่อน ซึ่งจะใช้การพักผ่อนแบบใดก็ได้แต่อากาศเย็นๆ กำลังสบายให้อยากนอนเป็นต้น

เมื่อนำมาพิจารณาถึงพฤติกรรมมนุษย์ในการทำงาน อาจกล่าวได้ว่า ประการแรก การทำงานของมนุษย์จะต้องมี “แรงขับ” (Drives) ที่ทำให้มนุษย์กระทำกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นโดยเฉพาะ ประการที่สอง จะต้องมีความ “เป้าหมาย” (Goals) เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางของการกระทำนั้นได้และประการที่สาม จะต้องมีความ “สภาพแวดล้อม” (Surrounding Environments) ที่จะเป็นตัวช่วยให้มนุษย์ปรับการกระทำของตนเองให้เหมาะสม และสู่เป้าหมายได้ง่ายขึ้น

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า “แรงจูงใจ คือสภาพการณ์ที่กระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาในทิศทางที่ตนต้องการ ทั้งนี้เพื่อไปสู่จุดหมายปลายทางที่กำหนด “ถ้าพิจารณาในแง่ของการทำงานแล้ว กล่าวได้ว่า” แรงจูงใจ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้มนุษย์กระทำกิจการอย่างหนึ่งอย่างมีจุดมุ่งหมาย มีทิศทาง และช่วยให้กิจการงานที่กระทำนั้นคงสภาพอยู่ต่อไป โดยที่มนุษย์จะต้องมีเจตคติ ทักษะและความเข้าใจในกิจการนั้นอย่างแท้จริง

2. ความสำคัญของแรงจูงใจ

แรงจูงใจมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ

1. ส่งเสริมให้ทำงานสำเร็จ เป็นแรงผลักดันให้แสดงพฤติกรรม แรงผลักดันให้แสดงพฤติกรรมแรงผลักดันนั้นๆ อาจเกิดจากภายในหรือภายนอกก็ได้ให้พลังแก่อินทรีย์แสดงพฤติกรรม

2. การกำหนดแนวทางของพฤติกรรมซึ่งควรเป็นไปในรูปใด นำพฤติกรรมให้ตรงทิศทางเพื่อที่จะบรรลุเป้าประสงค์ คือ สำเร็จความต้องการแรงจูงใจ เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจ มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในองค์การร่วมมือกันร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มศักยภาพ เกิดความพึงพอใจเกิดความผูกพันต่อ

องค์กร ผู้บริหารจะต้องมีทักษะในการจูงใจ เพื่อให้บุคลากรในองค์กรมีการตื่นตัว (Arousal) เกิดความคาดหวัง(Expectancy) เพื่อผลักดันให้แสดงพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน อย่างมีทิศทางในทางเดียวกัน เพื่อให้องค์กรบรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

8. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing)

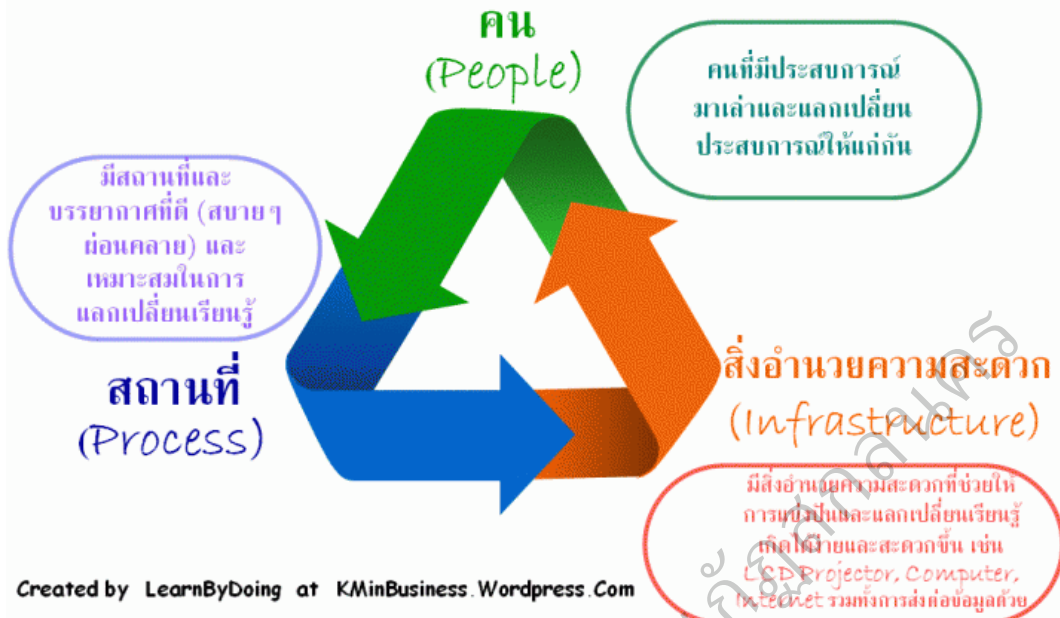

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) คือ การที่กลุ่มคนที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน มารวมตัวกันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยความสมัครใจ เพื่อร่วมสร้างความเข้าใจหรือพัฒนาแนวปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ

องค์ประกอบหลักที่สำคัญๆ ของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) มีอยู่ด้วยกัน 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1. คน (People) – ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นแหล่งศูนย์รวมของความรู้ที่สมควรนำออกมาแบ่งปันเป็นอย่างยิ่ง โดยก็ควรจะเป็นคนที่มีความรู้จากการปฏิบัติจริง และอยากจะมาแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้นั้น ด้วยความเต็มใจ
2. สถานที่ และบรรยากาศ (Place) – เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีชีวิตชีวาและน่าสนใจ เพราะสถานที่และบรรยากาศที่ดี (สบายๆผ่อนคลาย) มีความเหมาะสมกับแต่ละกลุ่มคน จะทำให้คนเหล่านั้นมาเจอกันพูดคุยปรึกษา วิเคราะห์ปัญหา แบ่งปัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างสบายใจ
3. สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (Infrastructure) – เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ช่วยให้การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกิดได้ง่ายและสะดวกขึ้น เช่น กระดานสำหรับเขียน คอมพิวเตอร์สำหรับการสรุปและจัดเก็บความรู้รวมถึงการแบ่งปัน (Share) หรือการส่งต่อข้อมูล

องค์ประกอบหลักของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing)

และเมื่อมีองค์ประกอบทั้ง 3 ประการพร้อมแล้ว การที่จะทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบความสำเร็จ และใช้ประโยชน์ได้จริง ก็ควรคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญๆของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (Effective Knowledge Sharing) ดังนี้

ปัจจัยหลักของการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 6 ประการ ได้แก่

1. กำหนดเป้าหมายการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ชัดเจนและสัมพันธ์กับเป้าหมายทางธุรกิจ
2. สร้างผู้นำที่เป็นแบบอย่าง
3. สร้างเครือข่ายของผู้มีความรู้จากการปฏิบัติ (Human Networks)
4. กำหนดวิธีการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เหมาะกับวัฒนธรรมองค์กร
5. แบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่นำไปใช้ในงานประจำวันได้
6. สร้างแรงจูงใจที่สนับสนุนการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ปัจจัยหลักของการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

Created by LearnByDoing at KMinBusiness Wordpress Com

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) ที่มีประสิทธิผลนั้น จะต้องประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ คน, สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งดำเนินกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยพิจารณา 6 ปัจจัยหลัก ข้างต้น ด้วยการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง

เข้าถึงได้จาก <https://kminbusiness.wordpress.com/2009/12/26>

9. แนวการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การสะท้อนคิด

Reflection

1. ความหมายการสะท้อนคิด

การสะท้อนคิด หมายถึง กระบวนการคิดไตร่ตรองทวนสอบ (Reflective Thinking) เป็นการพิจารณา สิ่งต่างๆ อย่างรอบคอบโดยใช้สติและมีสมาธิ ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้ตัวเราได้ทบทวนและสะท้อนการกระทำของตน (Reflective Practice) โดยสามารถแสดงออกได้ทั้งการพูดและการเขียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้จาก

ประสบการณ์ แสวงหาคำตอบโดยใช้เหตุผล แก้ไขปัญหา นำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตนเอง และ ปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Johns, 2000)

การสะท้อนคิด หมายถึง การคิด ฟินิจพิเคราะห์ ตรึกตรอง โดยพยายามเริ่มจากความสงสัย ตั้งคำถาม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พยายามค้นหาคำตอบ หาเหตุผลและ ข้อมูลอ้างอิงมาแก้ไขปัญหาให้เหมาะสม

2. ความสำคัญของการสะท้อนคิด

การสะท้อนคิดมีความสำคัญต่อการศึกษา เพราะทุกวันนี้มีความรู้ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นทุกวัน ทำให้ความรู้ที่มีอยู่เดิมๆ เริ่มล้าสมัยไม่เหมาะกับผู้เรียนในสภาพปัจจุบัน โดยเฉพาะวิชาชีพครูที่ต้องพบกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดอยู่เสมอ และต้องหาทางแก้ไข เฉพาะหน้าอยู่ตลอดเวลา ต้องมีการตัดสินใจ มีความรับผิดชอบสูง และต้องปฏิบัติตาม จริยธรรมของวิชาชีพครู ดังนั้นการสะท้อนคิดจึงเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับหลักสูตรศตวรรษ

การที่ผู้ปฏิบัติมีโอกาสได้สะท้อนคิดด้วยตนเองนั้น เป็นการฝึกการสังเกต การ คิดวิเคราะห์ จัดระบบ ความคิด เพื่อให้สื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างเข้าใจ ต้องเป็นผู้ที่ช่างสังเกต เชื่อมโยงความรู้ เป็นนักคิดและมีการตั้งคำถามที่ดีโดยใช้เหตุผลในการอ้างอิง

3. องค์ประกอบและหลักการการสะท้อนคิด

ควรประกอบด้วยด้านต่างๆ ที่ควรคำนึงถึง ดังนี้

ด้านครูผู้สอน

1. ครูควรสร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจการเรียน มีการใช้คำถามปลายเปิด กระตุ้นให้คิดเพื่อให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างต่อเนื่อง
2. ครูควรจะสะท้อนคิดนักศึกษาได้นั่งแบบบุคคลหรือแบบกลุ่ม ขึ้นอยู่กับหัวข้อหรือสถานการณ์ที่ต้องการสะท้อน ตามความเหมาะสม
3. ครูต้องเป็นผู้ฟังที่ดี เปิดใจ มีความเข้าใจและเป็นกันเองกับนักศึกษา เป็นที่ปรึกษา ให้ความไว้วางใจได้และแก้ปัญหาได้
4. ครูต้องมีความอดทนควบคุมอารมณ์ได้ดี และพูดจามาเชื่อถือ อบอุ่นไม่ออกคำสั่งพร้อมให้นักศึกษาเข้าหาได้ตลอดเวลา
5. ครูต้องเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ลดความขัดแย้ง สอนให้นักศึกษากล้าและเก่ง กระตุ้นการเรียนรู้อยู่เสมอ
6. ครูควรให้ความร่วมมือกันทุกคนอย่างพร้อมเพรียง ไม่ปิดกั้นให้ใครคนใดคนหนึ่ง
7. ครูควรมีการเสริมแรงโดยการชมเชยเมื่อนักศึกษาทำได้

8. ครูควรเป็นกัลยาณมิตร เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล
9. ครูต้องสามารถเชื่อมโยงความรู้และหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับนักศึกษาได้อย่างเหมาะสม
10. ครูควรมีหน้าตาที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ตำหนักศึกษา ต้องนิ่ง ไม่ชี้หน้าแต่ควรตั้งคำถามที่เป็นเหตุเป็นผล
11. ครูควรมีการมอบหมายงานล่วงหน้าเพื่อให้นักศึกษามีเวลาเตรียมตัวและคิดวิเคราะห์และติดตามการสะท้อนคิดอย่างสม่ำเสมอ ครูต้องระบุเป้าหมาย หัวข้อการสอน วัตถุประสงค์ และ requirement ที่ชัดเจน
12. ครูควรเป็นคนช่างสังเกต เปิดใจให้นักศึกษาได้ระบายความรู้สึก ควรไวต่อความรู้สึก

ด้านนักศึกษา

1. จะต้องมีการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ ต้องเข้าใจในลักษณะวิธีการเรียนการสอนโดยการสะท้อนคิด และมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้
2. ต้องฝึกการคิดวิเคราะห์ต้องมีการวางแผนที่ดี แบ่งเวลาในการเขียนให้เหมาะสม
3. ต้องเข้าใจ สรุปประเด็นและเขียนสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้
4. มีอิสระในการเขียน มีความกระตือรือร้น และมีทักษะการตั้งคำถามที่ดี
5. มีการเรียนรู้จากสภาพการจริง เรียนรู้ตรงกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตน
6. นำสื่อต่างๆ มาใช้ในการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม
7. กล้าแสดงความคิดเห็น มีการสังเกตที่ดี มีความรับผิดชอบ มีวินัย และตรงต่อเวลา
8. มีการใช้ความคิด ความสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้
9. มีความสุขในการเรียนการสอน

ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน

1. ใช้การวิเคราะห์กรณีศึกษา การประชุมกลุ่ม การสนทนาเป็นรายบุคคล
2. ใช้บันทึกการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น Journal writing หรือ Learning log สามารถ นำไปใช้ในการสะท้อนคิดนักศึกษาทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ การสะท้อนการคิดโดยการเขียนบันทึก ควรให้เวลาในการสะท้อนคิดอย่างเหมาะสม ไม่สั้นจนเกินไป เช่น ควรให้นักศึกษาลองฝึกเขียนในสัปดาห์แรก จากนั้น ควรสะท้อนการคิดในสัปดาห์ถัดไป

3. ในการสะท้อนคิดสามารถทำในช่วง การทำ pre-post conference จะช่วยให้นักศึกษาได้มีการเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน

4. การเรียนการสอนต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้

การวัดและประเมินผล

1. ควรใช้ Authentic assessment ในการประเมิน แต่ควรมีการทำข้อตกลงระหว่างครูและนักศึกษา ซึ่งจะต้องมีการกำหนดสิ่งที่ต้องการวัดให้ชัดเจน

2. ประเมินจากการเขียนสะท้อนผลการเรียนรู้ โดยให้เขียนภายหลังการเรียนรู้อันแต่ละวัน หรือสัปดาห์ ว่าต้องการเรียนรู้อะไรเพิ่มเติม มีปัญหาด้านใดบ้าง ต้องการอะไร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

ขั้นตอนของการสะท้อนคิด

การสะท้อนคิดที่ Gibbs ได้เสนอไว้ ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน คือ

1. การบรรยายที่เกิดจากความรู้สึกที่กำลังเผชิญกับสถานการณ์นั้นๆ
2. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน โดยการสะท้อนการคิดจากการสังเกต ความรู้สึก และการรับรู้
3. การประเมินวิเคราะห์ประสบการณ์ร่วมกันว่าเป็นไปในทางดีหรือไม่ดี
4. ร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์โดยภาพรวม
5. สรุปแนวคิดและวิธีแก้ไขปัญหาร่วมกันโดยใช้เหตุผลประกอบ
6. การวางแผนเพื่อนำไปใช้

วิธีการสะท้อนคิด

1. ฝึกตั้งคำถาม เพราะหัวใจสำคัญของการสะท้อนคิด คือ การตั้งคำถามที่ดีทุกขั้นตอนการสอน ดังนั้นจึง ควรมีการฝึกตั้งคำถามและตอบคำถามด้วยมุมมองที่หลากหลายเพื่อการพัฒนาคำถามที่ดีขึ้น

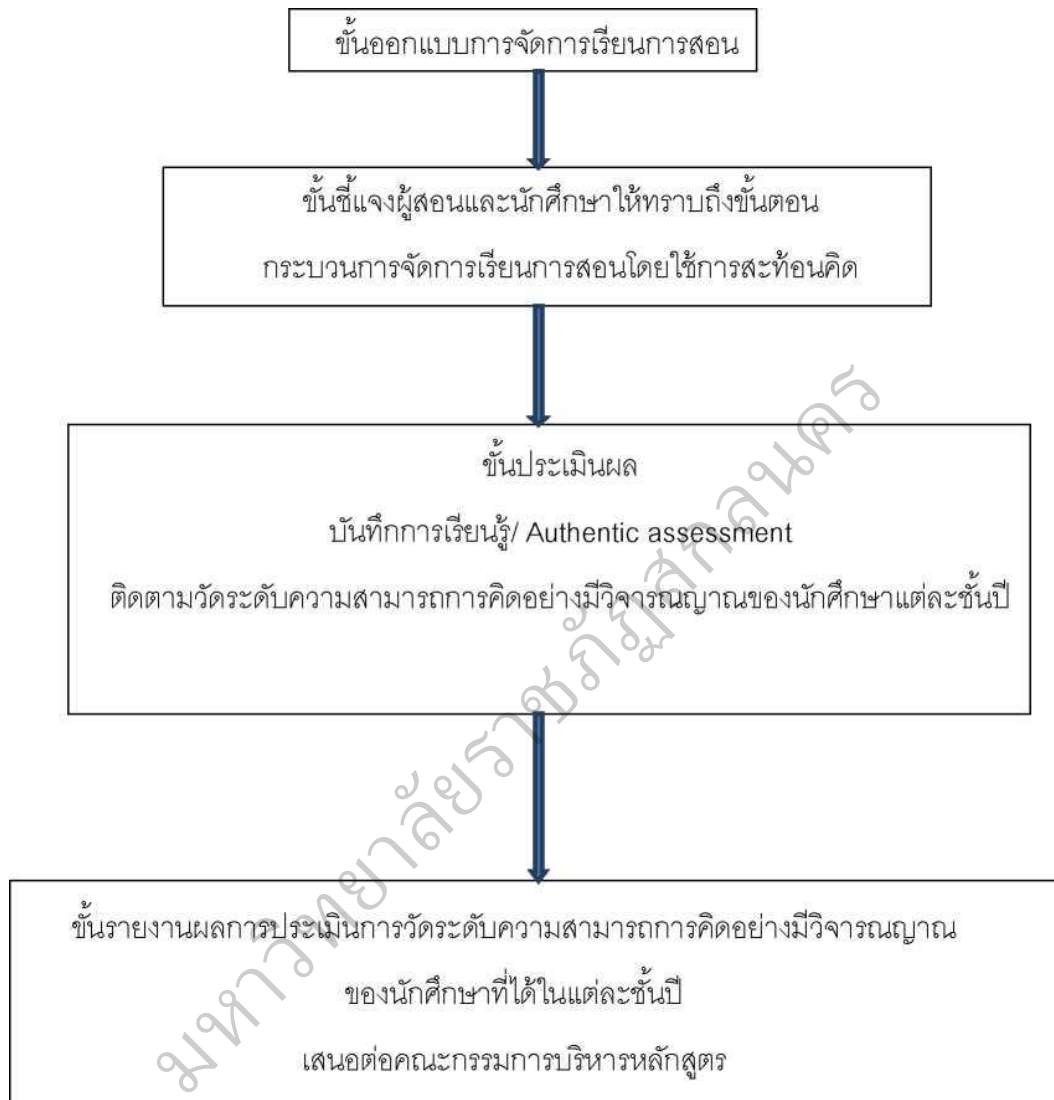
2. ฝึกการพูด การสรุปความและการเขียนโดยการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย

3. มอบหมายงานซึ่งอาจจะเป็นเรื่องเดิมหรือเรื่องที่เกิดขึ้นใหม่เพื่อให้ผู้ปฏิบัติกลับไปศึกษาแก้ไข

4. เปรียบเทียบและสรุปสิ่งที่ได้มาว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

5. สร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมให้น่าเรียนรู้และมีความสุขในการเรียน

ขั้นตอนแนวทางปฏิบัติในการสะท้อนคิด

ภาพประกอบ 1 ขั้นตอนแนวทางปฏิบัติในการสะท้อนคิด

การสะท้อนคิดเกิดจากตัวผู้เรียนเองที่รับรู้ข้อมูล ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ แล้วจึงนำสถานการณ์นั้นมาคิด วิเคราะห์ที่ใคร่ครวญตามความคิด ความเข้าใจของตนเอง ก่อนที่จะบอกต่อผู้อื่นโดยผ่านทั้งทางการพูดและการเขียน วิธีการสะท้อนคิดนี้จึงเป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งวิธีการคิดและทักษะทางปัญญา เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ที่จะสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสาระเข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้วิธีการสะท้อนคิดจะได้ผลดีต้องเกิดจากการรับรู้ ความเข้าใจตนเองเป็นสำคัญ มีการสะท้อน ที่เป็นเหตุเป็นผล เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

10. การสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดี กับครูผู้สอนผู้เรียนและชุมชน

1. ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน

และท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (อ้างถึงใน รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ 2552, หน้า 194-195) มีเจตนารมณ์ในการบริหารและการจัดการศึกษาเน้นการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังหน่วยปฏิบัติ คือ สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา โดยตรง การบริหารจัดการศึกษาจึงเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือหน่วยงานระดับปฏิบัติมีอำนาจตัดสินใจ สนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในรูปแบบคณะกรรมการขององค์กรทางการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ทำให้ทรัพยากรบุคคล มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม รวมทั้งการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา หมายถึง อำนาจการตัดสินใจในการดำเนินงานต่าง ๆ กระจายจากส่วนกลางไปยังหน่วยงานรองไป มี 2 ลักษณะคือ แบบมอบอำนาจ หมายถึงการมอบอำนาจตัดสินใจบางส่วนให้แก่หน่วยงานรองลงไปตัดสินใจ และการกระจายอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ คือ หน่วยงานย่อยมีความเบ็ดเสร็จในการตัดสินใจในการบริหาร รับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติการกิจของตนเอง มีอิสระในเชิงบริหารและการจัดการส่วนกลางควบคุมเชิงกฎหมาย เชิงนโยบายในทางการศึกษาการกระจายอำนาจมีลักษณะของการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารและการจัดการส่วนส่วนกลางไปยังสถานศึกษา เพื่อให้สามารถตัดสินใจในระดับของหน่วยปฏิบัติได้แก่ เขตพื้นที่การศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษานำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติโดยรวม

2. หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม คือ การที่องค์ประกอบต่างๆ ทั้งครู ผู้เรียน ผู้บริหารการศึกษา ผู้นำชุมชน หรือสมาชิกชุมชน มาร่วมกันดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยในการดำเนินการนั้นมีลักษณะของกระบวนการ (Process) มีขั้นตอนที่มุ่งหมายจะให้เกิดการเรียนรู้ (Learning)

อย่างต่อเนื่อง มีพลวัต (Dynamic) คือ มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีการแก้ปัญหา การร่วมกันกำหนดแผนงานใหม่ๆ เพื่อสร้างความยั่งยืนในความสัมพันธ์ของทุกฝ่ายที่เข้าร่วม ซึ่งมีความหลากหลายตามความเกี่ยวข้องของกิจกรรมที่จะทำ หัวใจสำคัญของการมีส่วนร่วม คือ การระดมความคิด อันเป็น การกระจายอำนาจและความสัมพันธ์ที่เป็นแนวราบเสมอภาคกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งมีความแตกต่างจากความร่วมมือ (Cooperation) เพราะความร่วมมือ หมายถึง การที่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็น “เจ้าของหรือเจ้าภาพ” งานหรือกิจกรรมนั้นๆ แล้วขอให้ฝ่ายอื่นๆ เข้าร่วมในลักษณะเกิดขึ้นเป็นครั้งๆ ไปไม่มุ่งความต่อเนื่องและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้าร่วม แต่มุ่งจะให้กิจกรรมหรืองานนั้นเสร็จตามความต้องการของฝ่ายเจ้าของงาน (สุชาติ จักรพสุทธิ, 2549, หน้า 3-4)

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและท้องถิ่น ได้เข้าไปเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยร่วมแสดงความคิดเห็นและกระทำในสิ่งที่เห็นพ้องต้องกันตลอดจนร่วมพิจารณากำหนดปัญหา ความต้องการของประชาชน ชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหา หาแนวทางพัฒนาโรงเรียน

ลักษณะการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมนั้นอาศัยหลักการที่ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่มนุษย์ทำขึ้นเป็นกระบวนการซึ่งมีขั้นตอนมากมายและการเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละขั้นตอนนั้นมีความสำคัญแตกต่างกันไปตามลักษณะของกิจกรรมแต่ละขั้นตอนนั้น การจำแนกการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ โคเฮน (Cohen) และอัฟฮอฟฟ์ (Uphoff) ดังนี้

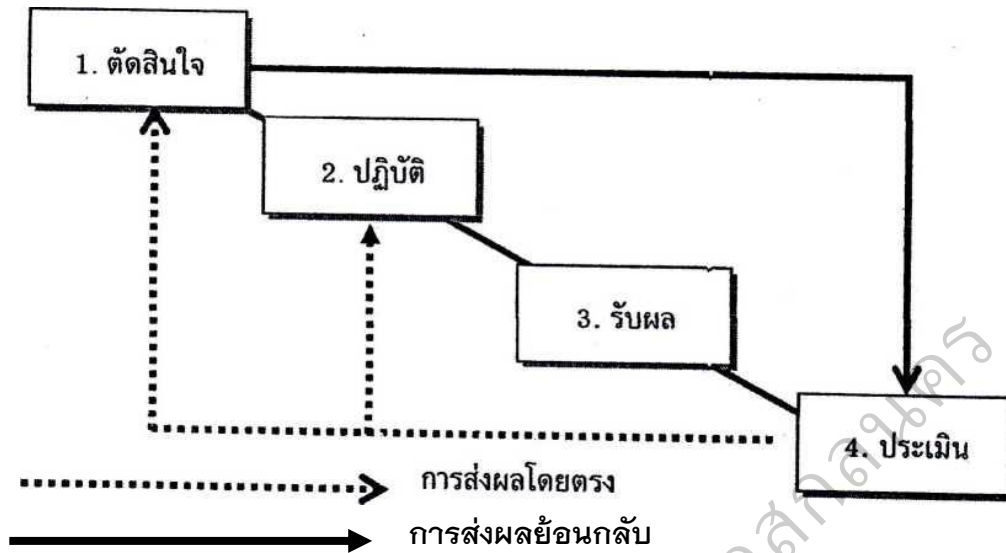
ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ทั้งการกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ นโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการตัดสินใจจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น ช่วงดำเนินการวางแผน และช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ซึ่งเป็นองค์ประกอบต่างของการดำเนินงาน การบริหารงานและประสานงาน

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ทั้งที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ที่สำคัญในเชิงปริมาณและคุณภาพในลักษณะผลประโยชน์ในทางบวก และผลกระทบในทางลบ และการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็น (views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations)

ซึ่งมี อิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่ม (สุพัฒน์สมจิตรสกุล, 2549, หน้า 1 ; 2549, หน้า 8-9 อ้างถึงใน รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2552, หน้า 195-196)

ภาพประกอบ 2 แสดงความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วม
ที่มา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2549, หน้า 8-9

ส่วนคณะกรรมการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ในสำนักงานปฏิรูป
การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2542, อ้างถึงใน รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ 2552,
หน้า 196-197) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมตามแนวคิดใหม่ ดังนี้

- (1) จะต้องมีความต่อเนื่อง ผลผสมผสาน และทำไปพร้อมกันทั้งระบบ
- (2) มีความเป็นพลวัต เปลี่ยนแปลงไปต่างๆ ตามธรรมชาติ แต่เปลี่ยนแปลงอยู่
ตลอดเวลา
- (3) เป็นกระบวนการสร้างสรรค์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ทางทักษะ
การปฏิบัติ
- (4) ต้องการการยอมรับอย่างเปิดเผยจากทุกคนที่เกี่ยวข้อง
- (5) มีการรวมตัวกันทำกิจกรรมของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีส่วนได้
ส่วนเสีย และความต้องการที่เหมือนกัน

นอกจากนี้การทำกิจกรรมจะต้องอยู่ภายใต้แนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานของ
ความสัมพันธ์ที่เสมอภาคและเท่าเทียม โดยที่ทั้งสองฝ่ายต่างต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกันและหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหา

วิธีการที่จะนำไปสู่แนวทางข้างต้นได้ สิ่งสำคัญคือ จะต้องมีการสื่อสารแบบสองทาง มิใช่ฝ่ายหนึ่งคิดอีกฝ่ายหนึ่งรับไปปฏิบัติ

รูปแบบการมีส่วนร่วม

ในด้านรูปแบบ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO 1978) ได้เสนอรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ 4 ขั้นตอน ดังนี้

(1) การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผล และประการสำคัญ คือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง

(2) การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการบริหารทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน

(3) การใช้ประโยชน์ ประชาชนต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มการพึ่งตนเองและควบคุมทางสังคม

(4) การได้รับประโยชน์ ประชาชนต้องได้รับผลประโยชน์ในชุมชนในพื้นที่เท่าเทียมกัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือในรูปวัตถุก็ได้

นอกจากนี้ ได้มีผู้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วม โดยสรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ประการ เช่น การมีส่วนร่วมในการประชุม การมีส่วนร่วมในการออกเงิน การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมในการตีปัญหาให้กระจ่าง รวมทั้งการมีส่วนร่วมออกเสียงสนับสนุน หรือคัดค้านด้านปัญหา

แนวคิดการมีส่วนร่วม

อภิญา เวชยชัย (2544, อ้างถึงใน รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ 2552, หน้า 197-198) ได้พูดถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในการพัฒนาการศึกษาที่สำคัญๆ ดังนี้

(1) แนวคิดการมีส่วนร่วมในฐานะเป็นหุ้นส่วนของโรงเรียนหรือเป็นแบบ “เพื่อน” ผู้ปกครองและชุมชนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการ โดยมุ่งเน้นการทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคมากกว่าความร่วมมือที่เป็นพิธีการ หรือเป็นความร่วมมือที่ฝ่ายผู้ปกครอง ชุมชน เป็นฝ่ายให้และโรงเรียนเป็นฝ่ายรับฝ่ายเดียว เป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน

(2) แนวคิดการสร้างสันพันธภาพที่เหมาะสม โดยอยู่บนพื้นฐานความเป็นตัวของตัวเอง ยอมรับความแตกต่างของบุคคล เป็นความสัมพันธ์เป็นไปตามธรรมชาติมากกว่าเป็น แบบทางการ และควรเป็นความสัมพันธ์แบบสองทาง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่าง เต็มที่ ซึ่งจำเป็นต้องมีการฝึกทักษะในการสื่อสาร การยอมรับความเห็นต่าง การ

เรียนรู้ร่วมกัน การสร้างสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

(3) การสื่อสารข้อมูลข่าวสารสองทางทำให้เกิดความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ ข้อมูล ข่าวสาร ต้องเป็นข้อมูลจริง โปร่งใส มีการใช้การสื่อสารหลายๆ รูปแบบ มีความจริงใจ ใช้ภาพที่ถ่าย ไม่เป็นทางการและมีการสื่อสารที่สม่ำเสมอ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่นและสถานศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษาได้เปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ ชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดการศึกษาเป็นเรื่องของสถานศึกษา แต่ชุมชนยังคงให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ แต่เป็นการร่วมแสดงความสนใจต่อบุตรหลานของตนเป็นการเฉพาะมากกว่า ความสัมพันธ์ด้านการมีส่วนร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษาอำนาจตัดสินใจอยู่ที่สถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบหนุนช่วยทรัพยากรทางบริหารเป็นส่วนใหญ่

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่นนั้น แม้จะถูกกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งในการบริหารสถานศึกษา แต่ชุมชนและท้องถิ่นไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาใน ท้องถิ่นของตน การศึกษาจึงไม่เป็นหนึ่งเดียวกับชุมชน

ดังนั้นผู้บริหารและครูจะต้องตระหนักว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและท้องถิ่นในการศึกษาเป็นความจำเป็นที่ต้องสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วม สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษา หากพบว่าระเบียบบางด้านเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสถานศึกษา การปรับโครงสร้างเป็นการปรับระบบภายในการทำงาน ให้เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเอง อบอุน เชื่อเชิญให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นและเป็นการลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นออกไป การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ให้อยู่ในจุดที่สมดุล สร้างสรรค์ และมีความเสมอภาคกัน และต้องตระหนักว่าใช้เวลานาน และมีความยากลำบาก ดังนั้นจึงไม่ควรใจร้อนหรือคาดหวังเกินความเป็นจริง

4. วิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษา

มีวิธีการปฏิบัติหลายวิธีที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจะเลือกใช้ โดยคำนึงถึงนโยบายของแต่ละสถานศึกษาเอง มีดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารของข้อมูลสถานศึกษาให้ชุมชนได้รับทราบอยู่เสมอ
2. เปิดเยี่ยมชมสถานศึกษาในแต่ละปี จัดนิทรรศการ / กิจกรรมการแสดงผลงานของผู้เรียนด้านต่างๆ เพื่อให้ชุมชนได้เห็นว่าคุณภาพสถานศึกษามีจุดเด่นในด้านต่าง
3. นำผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น งานพัฒนาหมู่บ้าน งานรณรงค์ทำความสะอาดท้องถิ่น เป็นต้น

4. เปิดโอกาสให้ชุมชน ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรของสถานศึกษา

5. จัดตั้งองค์กรร่วมกันระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษา เช่น สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า เป็นต้น

5. ประโยชน์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษาในเชิงบวกจะก่อให้เกิด ประโยชน์ดังนี้

1. ประโยชน์ที่ท้องถิ่นและชุมชนได้รับ

- มีโอกาสภาคภูมิใจในความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา
- มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากสถานศึกษา เช่นการเข้ามาใช้ห้องสมุด
- ใช้สถานที่ของสถานศึกษาเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

เช่นการจัดงานแต่งงาน งานรื่นเริงวันปีใหม่ เป็นต้น

- ช่วยให้มีโอกาสใหม่ๆ เกิดขึ้นในท้องถิ่นจากกิจกรรมสถานศึกษา

2. ประโยชน์ที่สถานศึกษาได้รับ

- ช่วยให้ชุมชนรักสถานศึกษา ช่วยดูแลความปลอดภัย ไม่ให้สินทรัพย์

เสียหาย

- ช่วยให้ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และอาคาร

สถานที่ที่จำเป็นจากชุมชน

- ช่วยให้ได้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างเต็มที่ เช่น สถานีนอนามัย

สถานีตำรวจ ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน สหกรณ์ชุมชน เป็นต้น

- ช่วยดูแลความประพฤติและความปลอดภัยของนักศึกษา

3. ประโยชน์ที่ได้รับร่วมกัน

- ช่วยให้สถานศึกษาร่วมมือกันในการแก้ปัญหาาร่วมกันอย่างเต็มที่ เช่น

ปัญหายาเสพติด ปัญหาเด็กหนีเรียน เป็นต้น

- ช่วยลดความเข้าใจผิดหรือความขุ่นมัวอันอาจเกิดขึ้นได้ระหว่างสถานศึกษา

กับชุมชน

บทบัญญัติของกฎหมายความสัมพันธระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษามี บทบาทมากขึ้น โดยกำหนดในการจัดการศึกษาเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน อันทำให้เกิด ความรู้เกิดประโยชน์ที่จะสอดคล้องกับชีวิตในชุมชนได้อย่างแท้จริง สถานศึกษาจะเป็นแหล่ง พัฒนาคน เพื่อให้คนพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นของตน ขณะเดียวกันชุมชนและท้องถิ่นก็จะช่วย

พัฒนาสถานศึกษา ซึ่งเป็นวงจรการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดไว้

6. วิธีการของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษา

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540, หน้า 93-94, อ้างถึงใน รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ 2552, หน้า 202-203) กล่าวถึง กระบวนการเกิดและดำเนินการความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน อาจเริ่มไปจากลำดับขั้นโดยคร่าวๆ ดังนี้

1) แสวงหาระบบหรือกลไกที่จะสร้างหรือพัฒนาบุคลากร ให้มีทัศนคติและวิสัยทัศน์ที่เอื้อต่อการเกิดความร่วมมือและการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนหรือเพื่อ ปรีกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้ที่มีมองเห็นประเด็นปัญหาหรือมีวิสัยทัศน์ร่วมกันอยู่แล้ว

2) เมื่อผ่านการปรึกษาหารือและมองเห็นปัญหาร่วมกันแล้ว ก็ขยายไปสู่การร่วมคิด วิเคราะห์ กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา และวางแผนกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การร่วมมือกันจัด กิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ที่จะช่วยแก้ไขปัญหานั้นที่ประสบอยู่ และพัฒนาเจตคติ ความสามารถ สติปัญญาของบุคคล เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและเกิดบูรณาการในการศึกษาของชุมชน

3) จัดกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการจัดการตามกิจกรรมที่กำหนดในข้อ

2) โดยมีการสรุปประเมินผลการดำเนินการร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำมาพัฒนากิจกรรมและความรู้อย่างต่อเนื่อง

4) แสวงหาแนวทางของการขยายความคิด กิจกรรมการเรียนรู้ไปสู่ประชาชนใน ชุมชนเพื่อขยายการมีส่วนร่วมให้ทั่วถึง และผลักดันให้เกิดโครงสร้างของกิจกรรมแบบแนวร่วม อย่างต่อเนื่องในชุมชน

5) สสำรวจหารูปแบบและระบบของความร่วมมือและความสัมพันธ์กับภายนอกชุมชน ที่จะพัฒนาการศึกษาของท้องถิ่นเพื่อความเข้มแข็งของบุคคล โรงเรียนและชุมชน เช่น เครือข่ายงานพัฒนาในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยมุ่งให้เกิดการ พัฒนาอย่างเป็นบูรณาการ

7. บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมวิชาการ

บทบาทสำคัญโดยทั่วไปของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาคือการวางแผน จัดทำ หลักสูตร และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของ ผู้เรียน จัดและบริหารชั้นเรียน จัดและดูแลรักษาอุปกรณ์ ตลอดจนจนอาคารสถานที่

บริหารงาน วิชาการ การเงิน บริหารงานบุคคล ดูแลสุขภาพอนามัยของผู้เรียน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้กำหนดบทบาทสำคัญไว้ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอน โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมในการเรียนรู้ให้เหมาะสม กับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน หมายความว่า ผู้สอนต้องถือว่าผู้เรียนเป็นคนที่สำคัญ ที่สุด เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การจัดการเรียนการสอนก็ต้องคำนึงถึงความแตกต่างดังกล่าว เช่น จัดให้คนเรียนซ้ำทำกิจกรรมที่ช่วยเน้นให้เข้าใจอย่างค่อยเป็นค่อยไป สอนคนเรียนเร็วที่เขาใจแล้วได้รับกิจกรรมเสริมอย่างอื่น แต่อย่างน้อยผู้เรียนที่แตกต่างกันก็ควรได้รับ

2. ฝึกทักษะและวิธีคิด สถานศึกษามีหน้าที่ฝึกฝนผู้เรียนให้รู้จักคิด เพิ่มพูนทักษะในการจัดการ ฝึกฝนการเผชิญสถานการณ์และปัญหาต่างๆ และสามารถประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา หมายความว่า การเรียนการสอนที่ดีไม่ใช่นั่นที่การท่องจำสาระในหนังสืออย่างเดียว แต่ต้องเตรียมตัวผู้เรียนให้รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา เช่น อาจสมมติสถานการณ์ให้คิดแก้ปัญหา และถามเหตุผล ข้อดีข้อเสียเพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเผชิญชีวิตได้

3. จัดให้เรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ดีต้องมาจากการฝึกฝนปฏิบัติจริงของผู้เรียนโดยครูและสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เยี่ยมชมสถานที่ และเรียนรู้จาก ประสบการณ์ในชีวิตจริง เช่น พาชมโรงงาน เยี่ยมหมู่บ้านหัตถกรรม และจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติให้สามารถทำได้จริง (ฝึกทอผ้า ฝึกเขียนภาพ ฝึกปั้นดินเหนียว ฯลฯ) ฝึกให้รู้จักคิด เป็น และส่งเสริมบรรยากาศให้ผู้เรียนรักการอ่านเพื่อจะได้สนใจใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

เนื้อหาสาระที่สถานศึกษาจัดให้นั้น ไม่ควรทุ่มเน้นด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ แต่สถานศึกษาต้องจัดให้มีสัดส่วนผสมผสานอย่างเหมาะสมทั้งในเรื่องเนื้อหาสาระและวิธีการเรียนรู้ ทั้งในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ การประพฤติปฏิบัติ การมีคุณธรรม ค่านิยมที่ดี การมีสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น โดยอาจแทรกสาระ กิจกรรม การฝึกฝนปฏิบัติ การคิด การปลูกฝัง ค่านิยมไว้ในทุกวิชา

นอกจากนี้สถานศึกษายังมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ และขณะเดียวกัน สถานศึกษาก็ควรส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในทุกเวลาทุกสถานที่ โดยร่วมมือกับทุกฝ่าย คือบิดา มารดา ผู้ปกครอง และคนในชุมชน เพื่อ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ในทุกโอกาส

8. บทบาทของบุคคล ครอบครัวและสถาบันสังคมในการจัดการศึกษา

ผู้ปกครอง ครอบครัว ประชาชน และสถาบันสังคมมีบทบาทเข้าร่วมในการจัดการศึกษาได้หลายประการ ทั้งในการจัดการศึกษาซึ่งต้องได้รับสิทธิประโยชน์ดังกล่าวแล้ว แต่ต้องเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ ยังมีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาที่เอกชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐจัดให้แก่บุตรหลานของตนอีกหลายประการ คือ

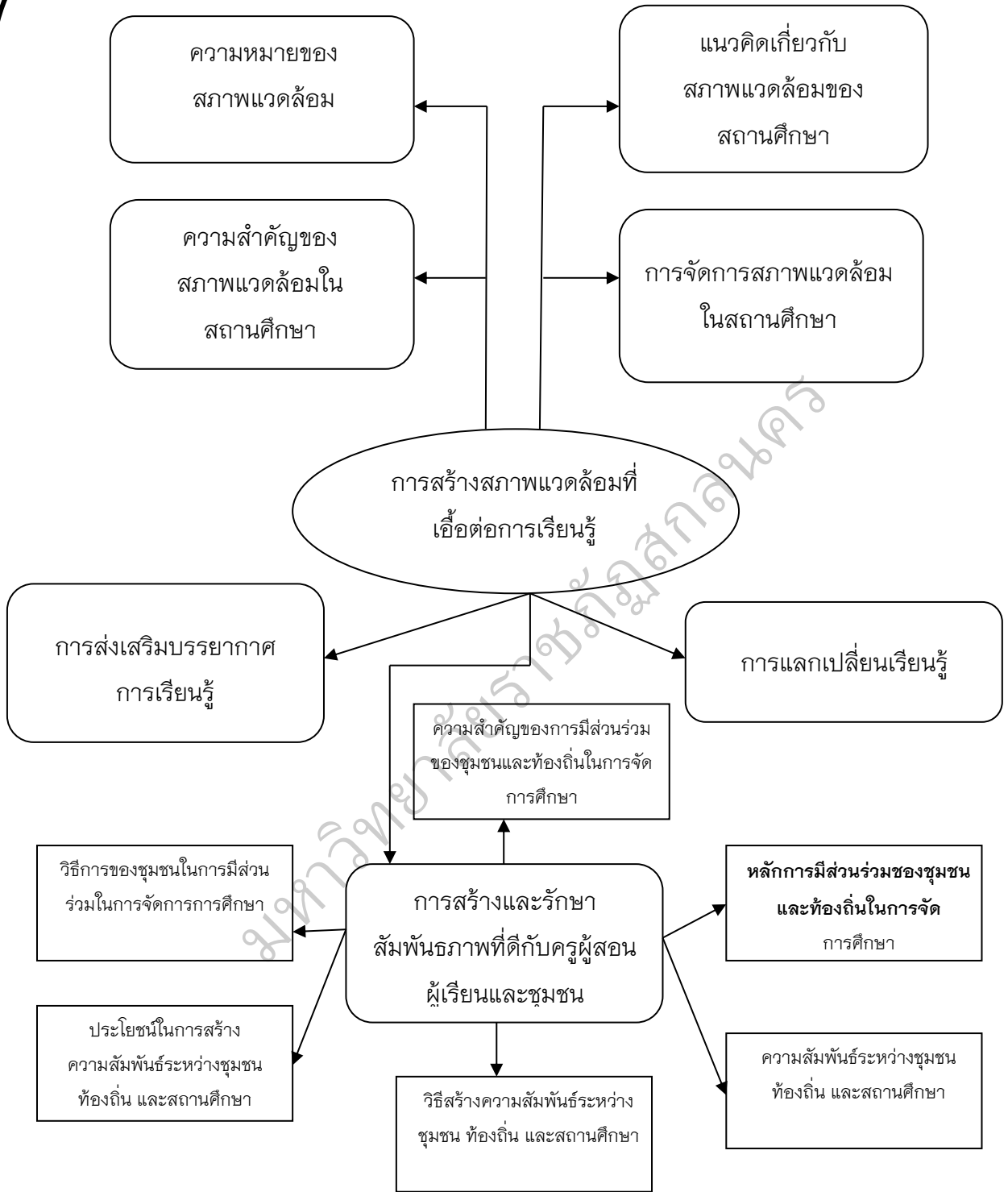
1. ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลานตน เช่น เลือกสถานศึกษาให้บุตรหลาน ร่วมตัดสินใจทิศทางการศึกษาของบุตรหลาน
2. ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร พัฒนาการของบุตรหลานและการเรียนการสอนประจำวัน
3. ร่วมจัดทำหลักสูตรและติดตามผลการศึกษา เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ติดตามการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา และครู ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และให้ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
4. ร่วมในบรรยากาศการเรียนการสอนของสถานศึกษา ผู้ปกครองอาจร่วมในกิจกรรม การเรียนการสอน หรือร่วมกิจกรรมอื่นที่สถานศึกษาจัด ซึ่งหากสถานศึกษามีแนวทางสนับสนุนที่ดีก็จะส่งผลดีต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นเอง
5. ร่วมสนับสนุนกิจการการศึกษา โดยสนับสนุนด้านความคิด การเป็นผู้นำ การเป็น กรรมการ การร่วมประชุม การให้คำปรึกษาแนะนำ การให้ข้อมูลความคิดเห็น การปกป้องดูแล การสนับสนุนทรัพยากรการเงิน วัสดุอุปกรณ์ การร่วมดำเนินโครงการ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ มีวิธีดำเนินการ คือ สถานศึกษามีแนวปฏิบัติส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ สถานศึกษามีบทบาทในการจัดการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษา วิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่น และสถานศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบทบาทในการจัดการศึกษา องค์กรเอกชนบทบาทของในการจัดการศึกษา บทบาทของบุคคล ครอบครัว และสถาบันสังคมในการจัดการศึกษา

11. บทสรุป

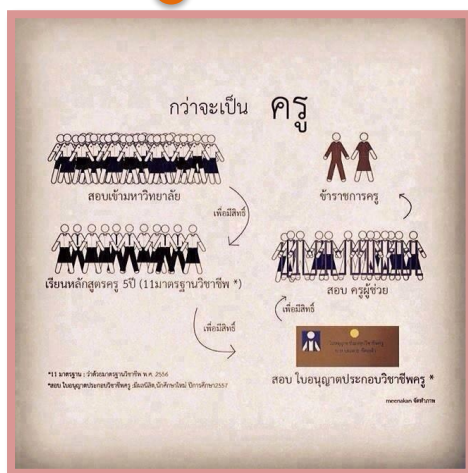
จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุป
นิยามเชิงปฏิบัติการขององค์ประกอบ “ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้” ได้
ว่า หมายถึง การระบุแนวปฏิบัติของครู เกี่ยวกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ
เรียนรู้ เพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) การ
ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ 2) การแลกเปลี่ยนความคิดและสะท้อนผลงาน และ 3) การ
สร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับครูผู้สอนผู้เรียนและชุมชน

กรณีศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์

กรณีศึกษา : การเปลี่ยนแปลงโลกของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาสู่ “ครูมืออาชีพ”

โดย ศาสตราจารย์ นพ. สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ
นายกสมาคมกุมารศาสตร์แห่งประเทศไทย แห่งภาคพื้นเอเชีย และเป็นประธานราชวิทยาลัยกุมารแพทย์
แห่งประเทศไทย

1. ครูในศตวรรษที่ 21

ด้วยความเป็นนักวิชาการ ครูโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูหรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่ ถูกคาดหวังว่าต้องติดตามความก้าวหน้าด้านวิชาการต้องทำงานวิจัย ต้องใช้ความรู้ ความสามารถให้บริการวิชาการด้วย ทำให้ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบค่อนข้างมาก ในการสำรวจภาระงานของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน โดยเฉลี่ยพบว่าภาระงาน 75 % เป็นงานจัดการเรียนการสอน 20% ทำงานวิจัย และ 5 % เป็นภาระงานบริการ วิชาการ แต่หากศึกษาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยพบว่ามีเพียง 25 - 30 % เท่านั้นที่มีโอกาสทำ วิจัย ได้รับทุนวิจัย และกำลังทำวิจัยอยู่ อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยและอาจารย์ก็ถูกคาดหวัง ให้ทำการศึกษาวิจัยมากขึ้นๆ เพื่อ ผลักดันให้สถาบันเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยและเพื่อให้ได้ผล งานวิจัยมาพัฒนาประเทศ และแม้ว่าจะมีการกำหนดลักษณะของมหาวิทยาลัยว่าบาง มหาวิทยาลัยมุ่งเป้าเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยบางสถาบันมุ่งเป้าเป็นมหาวิทยาลัยท้องถิ่น แต่ เกณฑ์การประเมินเข้าสู่ตำแหน่งวิชาการสูงขึ้นในระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ รอง ศาสตราจารย์และศาสตราจารย์นั้น ก็ยังให้น้ำหนักกับผลงานวิจัยค่อนข้างมาก สวนทางกับ งานที่ปฏิบัติ

2. บัณฑิตในศตวรรษที่ 21

ในโลกยุคปัจจุบันและอนาคตมีการแข่งขันสูงขึ้นๆ และก็มีภาวะโลกาภิวัตน์มาก ขึ้นๆ บัณฑิตที่จบการศึกษาเข้าสู่แวดวงธุรกิจ อุตสาหกรรม หรือเรียกง่ายๆ ว่า ตลาดแรงงานนั้นก็ถูกคาดหวังสูงว่าจะมีความรู้ ความสามารถ เพียงพอที่จะปฏิบัติงานได้ ทันที แต่ในความเป็นจริง บัณฑิตจำนวนไม่น้อยถูกประเมินว่ายังมีความรู้ความสามารถไม่ พอเพียง ซึ่งก็คงจะเกิดจากหลายปัจจัย แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดก็คือโลกของความรู้ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรม นั้นมีการปรับตัว และสามารถทำได้ อย่างรวดเร็ว เพื่อการแข่งขันในตลาดเชิงธุรกิจในขณะที่ภาคการศึกษาขยับตัวช้าและขาด การเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับภาคธุรกิจภาคอุตสาหกรรมเหล่านั้น ทำให้บัณฑิตที่จบ

การศึกษาแล้วต้องได้รับการถ่ายทอดความรู้ เรียนรู้ เพิ่มขึ้นในช่วงก่อนเริ่มปฏิบัติงาน รวมถึงต้องมีศักยภาพที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รับข้อมูล ความรู้ และ เทคโนโลยีที่ทันสมัย ไปตลอดชีวิตการทำงาน ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ และการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศกลายเป็นคุณสมบัติที่ต้องมีและต้องใช้สำหรับบัณฑิตศตวรรษที่ 21 จึงต้องใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มุ่งมั่นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน รวมถึงการมีอิสระทาง ความคิด และมีจิตวิสัย คือรู้และรักที่จะค้นหาความรู้ใหม่ๆ มิฉะนั้นก็จะหางานอาชีพที่ดีได้ ยาก ยิ่งในอนาคต ตลาดแรงงานจะเปิดกว้างไร้พรมแดน เช่นเดียวกับสินค้า ถ้าแข่งขันไม่ได้ ตำแหน่งงานที่ดี มันคง ผลตอบแทนสูงอาจกลายเป็นของคนต่างชาติไปเสียส่วนใหญ่ก็เป็นไปได้

3. สภาพของการเรียนรู้ในโลกแห่งการเรียนรู้ยุคปัจจุบันและอนาคตและครุมีอาชีพ

จากปัจจัยของการเรียนรู้ และความรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากดังได้กล่าวมาแล้ว จึงทำให้ “ครู” หรือ “อาจารย์” ต้องปรับตัวในการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้ได้ “ผลผลิต” ทั้งในด้าน “ความรู้” ที่จะถ่ายทอด และ “บัณฑิต” ที่มีคุณภาพ โดย

1. ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ ตรวจสอบ คุณภาพ” ของความรู้ “คุณค่า” ของความรู้ “ความ แม่นตรง” ของความรู้ ที่จะนำมาถ่ายทอด

2. “ใช้ความรู้” นั้นๆ เป็นฐาน ในการถ่ายทอดต่อผู้เรียน ตาม “ระดับความ เหมาะสม” เพื่อให้ตนเองและผู้เรียนรู้สามารถใช้ความรู้ประยุกต์ในการแก้ปัญหา หรือหา หนทางพัฒนางานที่เกี่ยวข้อง หรือนำไปใช้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต ตลอดจน การสร้างนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ความรู้ที่ถ่ายทอดควรถ่ายทอดทั้งเนื้อหาความรู้ (Cognitive) วิธีปฏิบัติหรือ ความสามารถในการใช้ (Skills) และเจตคติ (attitude)

3. ศึกษาความรู้ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความรู้ในศาสตร์เฉพาะทางของตน เพราะปัจจุบันต้องใช้ ความรู้แบบองค์รวม หรือสหวิทยาการมากขึ้น

4. “พิสูจน์” และ “สร้าง” ความรู้ คือทั้งพิสูจน์ความรู้ที่ติดตามมาว่าเป็นจริง แม่นตรง ทั้งในภาพรวม และมีความถูกต้องเมื่อนำมาใช้ในแต่ละประเทศ แต่ละภูมิภาค ที่มี สภาพแวดล้อมต่างกัน รวมถึงสร้างความรู้ใหม่ขึ้นเองจากการศึกษาค้นคว้าวิจัย ซึ่งอาจต่อยอดจากความรู้ที่มีผู้ค้นพบมาแล้ว รวมถึงนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้นมาใช้ในการ ถ่ายทอดหรือปฏิบัติงาน

5. “ถ่ายทอด” ความรู้ตามแนวคิดของการเรียนรู้สมัยใหม่ ที่ผู้เรียนมีอิสระในการ รับรู้ และสร้างศักยภาพให้ผู้เรียนรู้จักหาความรู้ด้วยตนเอง และ “ชี้แนะ” การเรียนรู้ใน

ลักษณะของ mentor และ พัฒนา “วิธีวิทยาในการสอน” ให้เพิ่มการมี “ปฏิสัมพันธ์” กับผู้เรียน

6. “อาศัย” เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ผู้เรียน “เข้าถึง” ความรู้ได้แบบไม่มีขีดจำกัดว่าต้องเรียนเฉพาะในห้องเรียน หรือต้องเรียนจากครูเท่านั้น

7. “สร้างผู้เรียน” ให้รู้จักคิดวิเคราะห์ อย่างมีเหตุมีผล มีจิตวิสัย ใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหาหรือพัฒนา

8. “พัฒนาตนเอง” ให้ศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รู้จักเผยแพร่ และแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และยึดมั่นในหลักบูรณาการความรู้แบบสหวิทยาการ

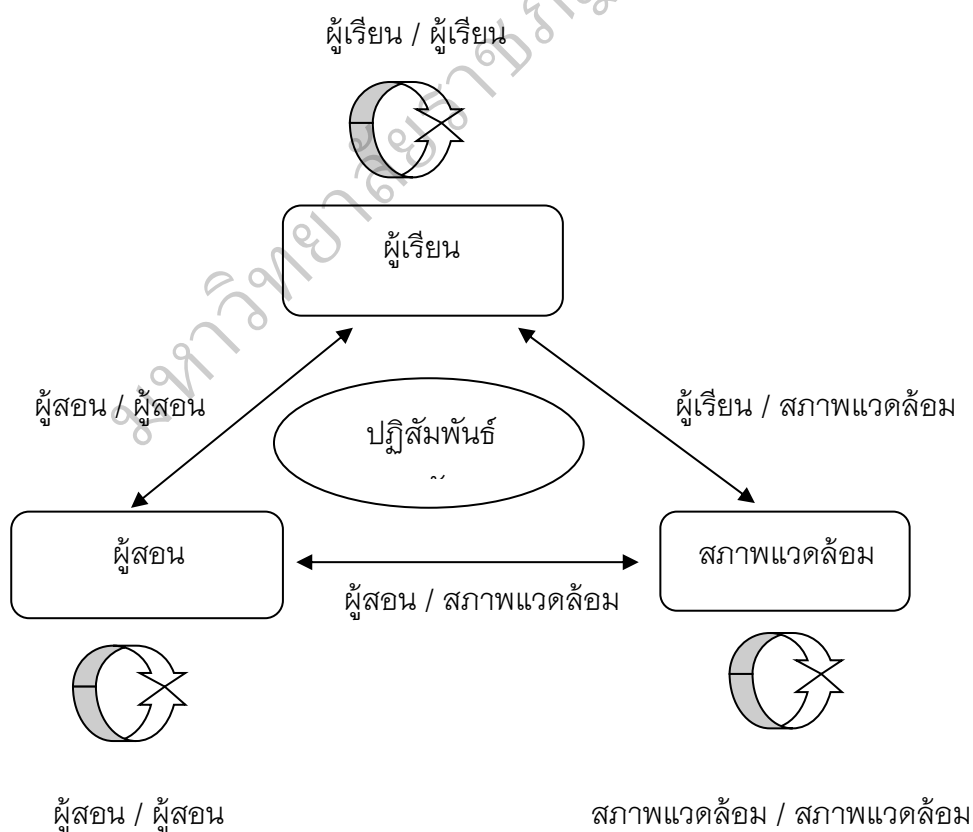
หากครูเข้าใจถึงปัจจัยต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงของโลกแห่งการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงนั้นก็จะสามารถพัฒนาเป็น “ครูมืออาชีพ” ที่เปรียบพร้อมได้รับการยอมรับสามารถสร้าง “ผลผลิตอันมีคุณภาพและมีคุณค่า” ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งต่อตนเอง อาชีพ สถาบันและประเทศชาติได้อย่างแน่นอน

กรณีศึกษา: การจัดการเรียนการสอนเชิงปฏิสัมพันธ์เพื่อผลิต นักศึกษาครุศาสตร์

โดย Dr. Pham Quang Tiep
สถาบันวิจัยทางการศึกษาเวียดนาม

การปฏิสัมพันธ์ในการสอนสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลักคือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนและผู้สอนกับสภาพแวดล้อมในการเรียน นอกจากนี้ยังมีบางปฏิสัมพันธ์อื่นๆ เช่นการปฏิสัมพันธ์ของผู้สอนกับผู้สอน สภาพแวดล้อมกับสภาพแวดล้อมซึ่งการปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวส่งผลต่อกระบวนการเรียนการสอน สามารถสรุปดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 3 ความสัมพันธ์ที่มีปฏิสัมพันธ์หลักในการสอน

1) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เป็นความสัมพันธ์หลักในการเรียนการสอนมีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งใจยังเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนปรับการดำเนินงานของตนเองทำให้กระบวนการเรียนการสอนอยู่เสมอในการควบคุมไปถูกทาง และเหมาะสมกับผู้เรียนจากปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ผู้เรียนมีความเชื่อถือและการสนับสนุนจากครูผู้สอนและจะกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

2) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน

คำว่า “ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน” มักใช้ในทางวิชาการเป็นภาษาอังกฤษคือ “Peer Interaction” ซึ่ง Peer มีความหมายว่าคนมีตำแหน่งเท่ากัน มีสถานะสถานการณ์เหมือนกัน หากว่าปฏิสัมพันธ์เหล่านี้อยู่ในสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้จะหมายถึง “ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนในการเรียนการสอน” (Peer Interaction in Teaching and Learning) ในทางกลับกันคำว่า “ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนในการเรียนการสอน” ภาษาอังกฤษจะเขียนได้อีกแบบหนึ่งคือ “Learner – Learner Interaction” หมายถึงขอบเขตของการปฏิสัมพันธ์ในการเรียนการสอนจะมีลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ทั่วไปเช่นเดียวกันกับการปฏิสัมพันธ์ในการเรียนการสอน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนในการเรียนการสอนแตกต่างจากการปฏิสัมพันธ์ชนิดอื่นๆ ลำดับแรกเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ของตัวเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและการมีปฏิสัมพันธ์เหล่านี้มีหน้าที่เหมือนกันคือการเรียนรู้

ดังนั้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนในการเรียนการสอนได้เข้าใจว่าเป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดความเห็นความรู้สึกของตัวเองและผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนเพื่อเรียนรู้เป็นอย่างดี

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญมากในกระบวนการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล สร้างการเจริญเติบโตที่แข็งแกร่งที่สุดในตัวผู้เรียน

3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนกับสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมการเรียนการสอนที่นี้ถือว่าเป็นแบบองค์รวมมีทุกปัจจัยภายในและภายนอกผู้เรียนและอาจารย์ผู้สอนมีผลกระทบทางตรงหรือทางอ้อมต่อกิจกรรมการเรียนการสอนของเขา ผลกระทบจากสภาพแวดล้อมมีเชิงบวกและเชิงลบ ผลกระทบจากสภาพแวดล้อมที่เป็นเชิงบวก จะทำให้ความรู้สึกของผู้เรียนดี แข็งแกร่งและกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในทางบวกอย่างแข็งขัน ผู้เรียนรู้สึกว่าจะได้รับการสนับสนุนในการรวมกิจกรรมแต่ผลกระทบของสภาพแวดล้อมใน

การเรียนรู้เป็นทิศทางเชิงลบทำให้ผู้เรียนรู้สึกยับยั้งขาดความเชื่อมั่นในความคิดขาดข้อมูล หรือขาดแหล่งให้ข้อมูลในการรับรู้ความรู้ใหม่ในกระบวนการเรียนการสอนครูผู้สอนและผู้เรียนไม่เพียงแต่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมแต่ยังมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาคุณภาพของกิจกรรมการเรียนการสอน

บทสรุป

การเรียนการสอนเชิงปฏิสัมพันธ์ เป็นแนวทางการเรียนการสอนเชิงความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบของปัจจัยสำคัญในกิจกรรมการเรียนการสอนเช่นผู้เรียน ครูผู้สอนและสภาพแวดล้อมเพื่อให้เข้าใจอย่างเต็มที่เกี่ยวกับแนวทางการเรียนการสอนเหล่านี้เราจะต้องพิจารณาในหลายด้านที่แตกต่างกัน ในด้านทฤษฎีมันเป็นมุมมองของการเรียนการสอนในด้านปฏิบัติคือโมเดลทางเทคนิค (หรือรูปแบบการสอนที่เฉพาะเจาะจง) เชิงปฏิสัมพันธ์

บรรณานุกรม

- กมล ตราชู. (2553). การพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของ
ผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล. วิทยานิพนธ์ ค.ศ. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคาม.
- การประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการ. (2551). แนวทางการดำเนินงานของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จารุภัทร บุญส่ง. (2556). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางการสอนของหัวหน้ากลุ่มสาระ
การเรียนรู้ภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ ค.ศ. สกลนคร:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จินตนา สรายุทธพิทักษ์. (2551). การบริการสุขภาพในโรงเรียน. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- เชิดชู กาฬวงศ์. (2549, เมษายน). ทำอย่างไรให้เด็กชอบมาโรงเรียน. วารสารวิชาการ,
5 (8),14-31.
- เทือน ทองแก้ว. (2553, ตุลาคม-ธันวาคม). “การวางแผนจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้
ในห้องเรียนยุคใหม่” สารพัฒนาหลักสูตร. (123): 74-81.
- ธเนศ ขำเกิด. (2551). รวมบทความทางวิชาการ. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- นำฝน รักษากลาง. (2553). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของ
ผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ดานผู้เรียน
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา
เขต1 และเขต2. วิทยานิพนธ์ ค.ศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา:
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ปฏิคม พงษ์ประเสริฐ. (2550). การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการในโรงเรียน
เทศบาล สังกัดเทศบาลเมืองนครนายก. วิทยานิพนธ์ กศ.ศ. (การบริหาร
การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรรณี บัญชรหิตถกิจ. (2549). อนามัยโรงเรียน. ขอนแก่น : ภาควิชาสุขศึกษา
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2552). การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 3.
สงขลา : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.

- รุ่งนภา รุ่งเรืองศิลป์. (2554). การมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี.
วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.
- วิชาการ, กรม. (2549). *วัฒนธรรมและค่านิยมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความดีและความสุขของผู้เรียน*. รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ : ศูนย์สภาลาดพร้าว.
- วิชาญ สุวรรณวงษ์. (2549). *การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์ 2 ตามการรับรู้ของครู*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วินัย วิระวัฒนานนท์. (2551). *มนุษย์ สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2549). *แนวทางการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนเพื่อขอรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุชาติ จักรพิสุทธิ์. (2549). *บทความเครือข่ายการศึกษาทางเลือก เรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัด การศึกษา*. Retrieved from http://www.thaiknowledge.org/board/boardshow.php?brd_id=640. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, หน้า 8-9)
- สุพล อนามัย. (2549). *การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Blasé, J & Blasé, J. (1999a). Principals' instructional leadership and teacher development: Teachers' perspectives. *Educational Administration Quarterly*, 35(3), 349-378.
- Chell, Jan. (1999). *Introducing Principals to the Role of Instructional Leadership: A summary of a master's project by Jan Chell*. Retrieved from <http://www.ssta.sk.ca/research/leadership/95-14.htm>.
- Dimmock, c., & A. Walker. (2005). *Educational Leadership: Culture and Diversity*. Gateshead: Atheneum Press.
- Glickman, D. Carl; & others. (1998). *Supervision of Instruction: Developmental Approach*. 4th ed. Boston: Allyn & Bacon A Viacom Company.
- Hallinger, P & Murphy, J. (1995). Assessing the Instructional Management Behaviors of Principals. *The Elementary School Journal*, 86 (2), 217-247.

- Hoy, A. W., & W. K. Hoy. (2006). *Instructional Leadership: A Learning-Centred Guide*. Boston: Allyn and Bacon.
- Hoy, R.C., & Hoy, D.A. (2003). *Organization behavior*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Hoy, W. and Sabo, D. (1998). *Quality middle school: Open and healthy*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Hughes, Richard L. Ginnett, Robert C. and Curphy, Gordon J. (2009). *Leadership: Enhancing the Lessons of Experience*. Boston: McGraw-Hill.
- Jazzar, Michael and Algozzine, Bob. (2007). *Keys to Successful 21st Century Educational Leadership*. Boston: Pearson Education.
- Johns, Christopher. (2000). *Becoming a Reflective Practitioner*. London: Blackwell Science.
- Kieu Thi Bich Thuy and Nguyen Tri. (2015). *สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เป็นมิตร*. Ministry of Education and Training Vietnam, Hanoi.
- Knezevich, J. Stephen. (1997). *Administration of Public Education*. New York: Harper and Row.
- Krug, S. (1992). Instructional leadership: A constructivist perspective. *Educational Administration Quarterly*, 28 (3), 430-443.
- Lambert, L. (2002). Toward a deepened theory of constructivist leadership. In *The Constructivist leader*, 2nd ed, pp.34-62. New York: Teachers College Press and Oxford, OH: National Staff Development Council.
- Lashway, Larry. (2002). *Developing Instructional Leaders*. Retrieved February 10, 2013. from <http://www.vtaide.com/png/ERIC/Developing-Instructional-Leaders.html>.
- Marsh, D. (1997). *Educational Leadership for the 21st century: Integrating three emerging perspectives*. Paper presented at American Education research Association (Chicago, IL, March 24-28, 1997).
- McEwan, E. K. (1998). *Seven Steps to Effective Instructional Leadership*. California: Corwin Press, inc.
- Nguyen Ngoc Lien (2013). Strengthening the role of teacher leadership. *Workshop of Institute for Education Research – HCMC University of Pedagogy*, 2013, p. 125.
- Pham Quang Hiep (2013). *The interaction teaching and learning for training Students of Education*. PhD thesis of Educational: Sciences The Vietnam Institute of

Educational Sciences (VNIES) – Ministry of Education and Training.

Southworth, E.H. (2002). *Leader and leadership process*. Boston: Irwin / McGraw-Hill.

Spillane, J. P., Hallett, T. and Diamond, J.B. (2003). “Forms of capital and the construction of leadership: Instructional leadership in urban elementary school”, *Sociology of Education*. 76(1), 1-17.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ทดสอบความเข้าใจ
เรื่อง การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ
การเรียนรู้

แบบฝึกที่ 1

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเอกสารประกอบการพัฒนาชุดที่ 1 เรื่อง การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แล้วจงวิเคราะห์ สรุป และตอบคำถามต่อไปนี้

1. ความหมายของสภาพแวดล้อม

.....

.....

.....

.....

2. สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาคืออะไร

.....

.....

.....

.....

3. สภาพแวดล้อมในสถานศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของท่านปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ 2

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเอกสารประกอบการพัฒนาชุดที่ 1 เรื่อง การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แล้วจงวิเคราะห์ สรุป และตอบคำถามต่อไปนี้

1. ความหมายการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

2. หลักการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. บรรยากาศห้องเรียน หมายถึงอะไร

.....

.....

.....

.....

4. บรรยากาศนอกห้องเรียน หมายถึงอะไร

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ 3

คำชี้แจง – โปรดเลือกคำตอบที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว เวลา 10 นาที
– แบบทดสอบมี 5 ข้อๆ ละ 2 คะแนน รวม 10 คะแนน

1. องค์ประกอบหลักที่สำคัญๆ ของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) ได้แก่
 - ก. คน สถานที่
 - ข. คน สถานที่และบรรยากาศ
 - ค. คน บรรยากาศ
 - ง. คน สถานที่และบรรยากาศ สิ่งอำนวยความสะดวก
2. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ โคเฮน (Cohen) และอัฟฮอฟฟ์ (Uphoff) ได้จำแนกตามข้อใด
 - ก. ตัดสินใจ ปฏิบัติ ประเมิน
 - ข. ตัดสินใจ ปฏิบัติ ประเมิน รับผล
 - ค. ตัดสินใจ ปฏิบัติ รับผล ประเมิน
 - ง. ปฏิบัติ รับผล ประเมิน ตัดสินใจ
3. ผู้ใดมีบทบาทในการสร้างสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา
 - ก. ผู้บริหารและครูผู้สอน
 - ข. ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้เรียน และชุมชน
 - ค. ครูผู้สอน และผู้เรียน
 - ง. ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้เรียน
4. ปฏิสัมพันธ์ในการสอนสามารถแบ่งออกตามข้อใด
 - ก. ผู้สอน – ผู้เรียน
 - ข. ผู้เรียน – ผู้เรียน

ค. ผู้สอน - ผู้เรียน - สภาพแวดล้อม

ง. ผู้สอน - ผู้เรียน - เนื้อหา

5. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมใด มีอิทธิพลต่อคุณภาพด้านการเรียนการสอนของครูและผู้เรียน

ก. อุปกรณ์การเรียนการสอนและแหล่งข้อมูลมีความหลากหลาย

ข. บรรยากาศห้องเรียนดี (สะอาด เย็น เงียบสงบ)

ค. ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนเป็นมิตร

ง. ทุกข้อ

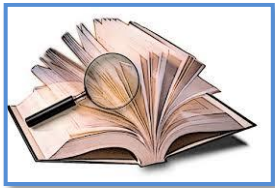

กระดาษตอบ แบบฝึกที่ 3
เรื่อง การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อ
ต่อการเรียนรู้

ชื่อ.....เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				

เฉลยแบบฝึกที่ 3

1.	ง
2.	ค
3.	ข
4.	ค
5.	ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา ธรรมวินทร รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหาร
การศึกษาและภาวะผู้นำ
3. Dr. Le Thi Huong อธิการบดี วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
4. Dr. Nguyen Thanh Long รองผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการ
วิทยาลัยครูกวางตรี สาธารณรัฐสังคมนิยม
เวียดนาม
5. Dr. Truong Dinh Thang รองคณบดีคณะบริหารการศึกษาและการศึกษา
ภาคพิเศษ วิทยาลัยครูกวางตรี สาธารณรัฐ
สังคมนิยมเวียดนาม
6. Dr. Hoang Phuoc Loc อาจารย์ วิทยาลัยครูกวางตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
7. Mr. Hoang Ngoc Quy อธิการบดี วิทยาลัยครูเถื่อเทียน-เว้
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
8. Mrs. Le Thi Hoa รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยครู
เถื่อเทียน-เว้ สาธารณรัฐสังคมนิยม
เวียดนาม
9. Dr. Hoang Thi Thu Thuy อาจารย์ วิทยาลัยครูเถื่อเทียน-เว้
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
10. Assoc Prof. Dr. Tran Anh Tuan รองอธิการบดี วิทยาลัยครู เหง อาน
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร

ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์

กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์

กรรมการ

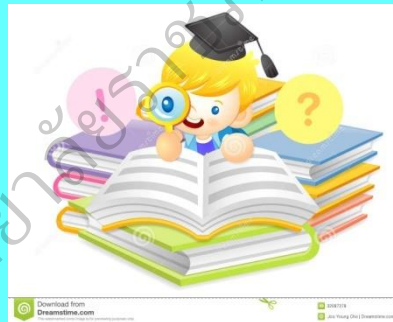
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
ในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยม
เวียดนาม

เอกสารประกอบการพัฒนา
ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
ชุดที่ 5
การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ผู้วิจัย

Mr. Le Duc Quang

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีความมุ่งหวังให้ผู้สนใจศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และเจตคติ ในการตระหนักรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เอกสารประกอบการพัฒนาฯ มีจำนวน 5 ชุด ประกอบด้วย

- ชุดที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้
- ชุดที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรและการสอน
- ชุดที่ 3 การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน
- ชุดที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- ชุดที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารประกอบการพัฒนาฯ ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เพื่อที่จะได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

Mr. Le Duc Quang

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

2016

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
เอกสารประกอบการพัฒนา ชุดที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา.....	1
การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา.....	3
การวิจัยพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้.....	3
การวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา.....	8
อาจารย์ครูสอนให้ความสำคัญแก่การวิจัย.....	10
ความสำคัญของการทำวิจัย.....	10
บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยด้านการทำวิจัย.....	12
บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ด้านการเขียนตำราและบทความทางวิชาการ.....	15
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย.....	18
ความหมายของการวิจัย.....	18
จุดมุ่งหมายในการทำวิจัย.....	20
คุณลักษณะที่ดีของงานวิจัย.....	21
คุณลักษณะที่ดีของนักวิจัย.....	22
ขั้นตอนการวิจัย.....	23
ประเภทของการวิจัย.....	25
ประโยชน์ของการวิจัย.....	32
การวิจัยและพัฒนา.....	33
บทสรุป.....	41

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
กรณีศึกษา.....	43
บรรณานุกรม.....	54
ทดสอบความเข้าใจ.....	56
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา.....	64
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา.....	65

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

บัญชีภาพประกอบ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงขั้นตอนการวิจัยโดยทั่วไป.....	4
2	แสดงขั้นตอนการวิจัยโดยทั่วไป.....	5
3	แสดงการใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้.....	7
4	แสดงการวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา.....	9
5	สิ่งที่เกี่ยวข้องต่อการกำหนดพฤติกรรมการสอนของอาจารย์.....	12

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

เอกสารประกอบการพัฒนา

ชุดที่ 5

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการของการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาระหนักและเห็นความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนา สามารถวิเคราะห์ แนวคิด หลักการ และสามารถนำการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื้อหา

1. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 1.1 การวิจัยพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้
 - 1.2 การวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
2. อาจารย์ครูสอนให้มีความสำคัญแก่การวิจัย
 - 2.1 ความสำคัญของการทำวิจัย
 - 2.2 บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยด้านการทำวิจัย
 - 2.3 บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ด้านการเขียนตำราและบทความทางวิชาการ
3. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย
 - 3.1 ความหมายของการวิจัย

- 3.2 จุดมุ่งหมายในการทำวิจัย
- 3.3 คุณลักษณะที่ดีของงานวิจัย
- 3.4 คุณลักษณะที่ดีของนักวิจัย
- 3.5 ขั้นตอนการวิจัย

4. ประเภทของการวิจัย
5. ประโยชน์ของการวิจัย
6. การวิจัยและพัฒนา
7. บทสรุป

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายขั้นตอน วิธีการศึกษาคู่มือแก่ผู้เข้ารับการพัฒนา
2. วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการพัฒนากลุ่มๆ ละเท่าๆ กัน ร่วมสนทนา และวิเคราะห์ ตามเนื้อหาที่กำหนดให้
3. ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มสนทนา อภิปรายและสรุปประเด็นสำคัญ โดยการเขียนแผนผังความคิด (Mind Mapping) เกี่ยวกับรูปแบบ/ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาลงในกระดาษฟลิปชาร์ตตามประเด็นที่กำหนดไว้
4. ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนเพื่อนำเสนอผลงาน อภิปรายและสรุปถึงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. วิทยากรและผู้เข้ารับการพัฒนา ร่วมกันสรุปแนวคิด หลักการ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการพัฒนา เล่มที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้
2. กระดาษฟลิปชาร์ต
3. ปากกาเมจิก
4. Powerpoint

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินการปฏิบัติกิจกรรม

ปัญหาอันเป็นการฝึกทักษะ ฝึกกระบวนการคิด ฝึกการจัดการจากการเผชิญสภาพการณ์จริง และปรับประยุกต์มวลประสบการณ์มาใช้แก้ปัญหา

3. การวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มุ่งให้ผู้บริหารทำการวิจัยและนำผลการวิจัยมาประกอบการตัดสินใจ รวมทั้งจัดทำนโยบายและวางแผนบริหารจัดการสถานศึกษา ให้เป็นองค์กรที่นำไปสู่คุณภาพการจัดการศึกษา และเป็นแหล่งสร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ

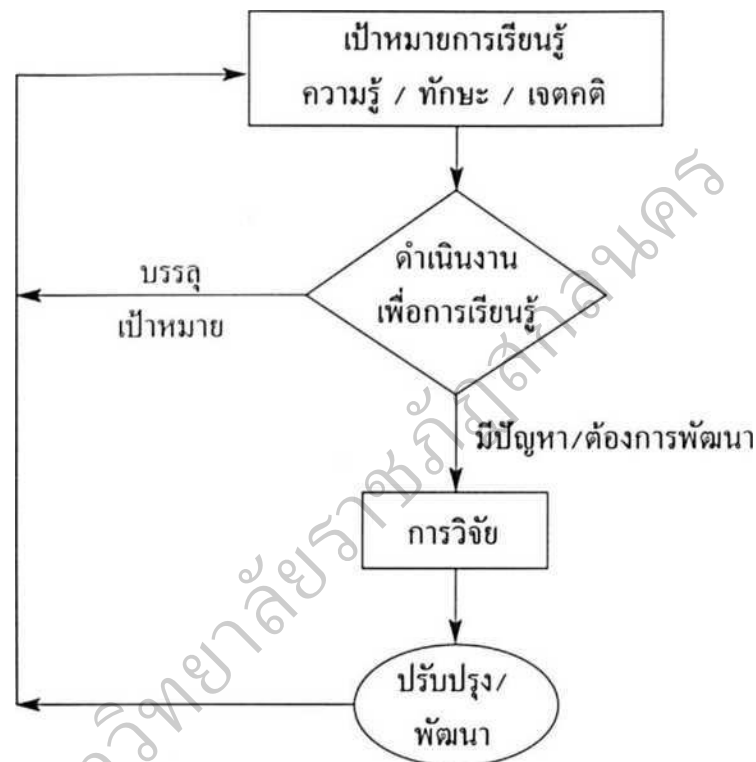
การวิจัยเป็นกระบวนการค้นหาความรู้และแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ เชื่อถือได้ สามารถนำผลการค้นพบมาแก้ไขการเรียนรู้หรือตัดสินใจพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเนื่องจากการวิจัยเป็นกระบวนการเชิงระบบ ที่ใช้การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งโดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากขั้นการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา จนถึงขั้นการสรุปและรายงานผล ดังแผนภูมิ

ภาพประกอบ 1 แสดงขั้นตอนการวิจัยโดยทั่วไป

สำหรับการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย ส่วนใหญ่จะใช้ขั้นตอนการวิจัยเช่นเดียวกับกระบวนการวิจัยโดยทั่วไปดังที่กล่าวมา แต่ต้องมีการปรับประยุกต์ให้มุ่งเน้นแก้ไขปัญหาการเรียนรู้หรือการพัฒนาการเรียนรู้เป็นสำคัญ ดังนั้นในขั้นการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา จึงต้องเน้นไปที่ผลการพัฒนาผู้เรียน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive Domain) ด้านทักษะ (Psychomotor Domain) และด้านเจตคติ (Affective Domain) และก่อนที่ผู้สอนจะใช้การ

วิจัยในกระบวนการเรียนรู้ หรือทำการวิจัยแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และก่อนที่ผู้บริหาร จะทำการวิจัยแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จำเป็นต้องทำความเข้าใจองค์ประกอบของการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยการวิจัย ซึ่งมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องกัน ไป ดังแผนภูมิ

ภาพประกอบ 2 แสดงองค์ประกอบของการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยการวิจัย

ในการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ หัวใจของการปฏิรูปในครั้งนี้ คือ การปฏิรูปผู้สอน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการนำความสำเร็จมาสู่การปฏิรูปการศึกษา ความสำคัญของผู้สอนมีมากมาย เป็นผู้ที่จับภาระหนักในการอบรมบ่มนิสัยพลเมืองของชาติ ดังพระบรมราโชวาทที่ปรากฏในงานพระราชพิธีต่างๆ ใจความว่า "...งานของผู้สอนนั้น เป็นงานพิเศษที่จะหวังผลตอบแทนเหมือนงานอื่นๆ ได้โดยยาก ผลตอบแทนที่สำคัญย่อมเป็น ผลทางใจ ได้แก่ ความปิติชุ่มชื่นใจ ที่ได้ฝึกสอนคนให้ได้ดี มีความเจริญประการหนึ่ง... โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สอนที่เรียกว่าเป็นผู้สอนสอนเด็กๆ การสอนของผู้สอนมีความสำคัญยิ่งกว่า ในกลุ่มผู้สอนที่อยู่ในชั้นมหาวิทยาลัยด้วยซ้ำ... เพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป ท่านทั้งหลายซึ่งจะออกไปทำหน้าที่ผู้สอน จะต้องยึดมั่นอยู่ในหลักศีลธรรม และพยายามถ่ายทอด

ความรู้ให้แก่เด็กให้ดีที่สุดที่จะทำได้ นอกจากนี้ จงวางตนให้สมกับที่เป็นผู้สอนให้ผู้เรียนมีความเคารพนับถือ และ เป็นที่เลื่อมใส ไว้วางใจของผู้ปกครองผู้เรียนได้ด้วย...”

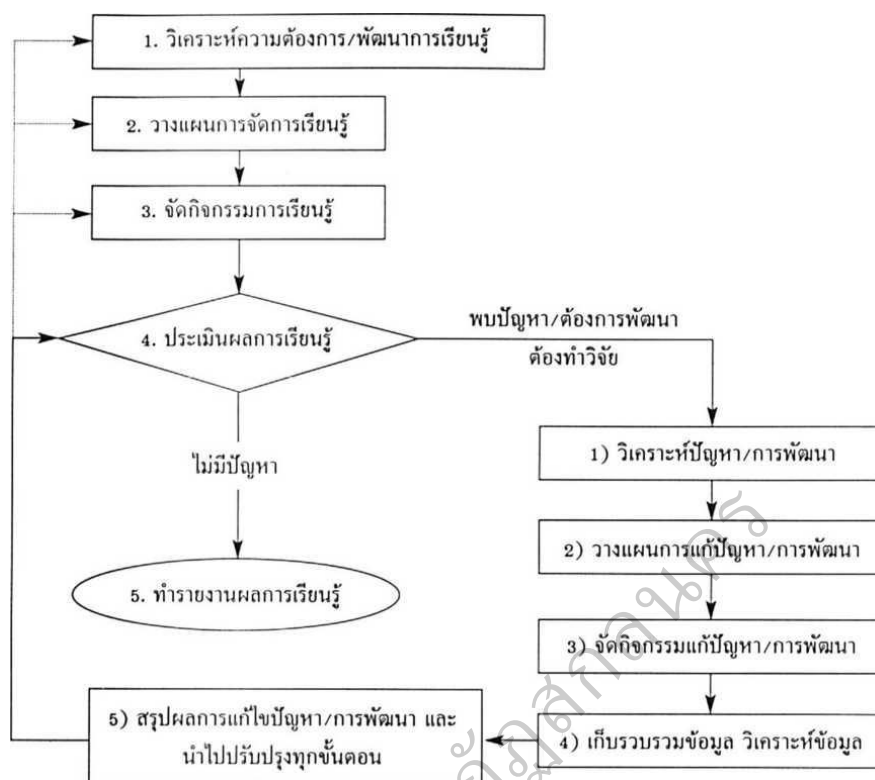
ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขได้ทัน ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงมาตรฐานคุณภาพการจัดการเรียนรู้ อยู่เสมอผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง ควรมีการแก้ไขกิจกรรมการเรียนรู้ใดให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้บ้าง กระบวนการที่ว่าเป็นการนำการวิจัยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนนั่นเอง ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับข้อสรุปต่างๆ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่กำหนดให้เป็นภารกิจของผู้สอน 3 ประการ ที่ต้องบูรณาการเข้าด้วยกัน คือ

ประการแรก จัดกระบวนการเรียนการสอน และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ (มาตรา 24 (5))

ประการที่สอง ทำวิจัยเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (มาตรา 30)

ประการที่สาม นำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน (มาตรา 30)

ดังนั้น การใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้จึงเป็นภารกิจที่สำคัญและจำเป็น ในกรณีที่ผู้สอนพบว่า กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่กำลังดำเนินการอยู่มีปัญหาหรือมีความจำเป็นต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภูมิการใช้วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 3 แสดงการใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

จากแผนภูมิในวงจรหลักของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ/พัฒนาการเรียนรู้ วางแผนการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนรู้ และทำรายงานผลการเรียนรู้ เป็นการนำกระบวนการวิจัยเข้ามาใช้ในการดำเนินงานของผู้สอน ในวงจรหลักของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าว ถือว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ขั้นตอนที่ 3 ผู้สอนทำการประเมินระหว่างสอนแล้วพบปัญหาเล็กน้อย สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ในช่วงการจัดกิจกรรมขณะนั้น และเมื่อผู้สอนทำการประเมินผลการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 4 แล้ว พบว่า ไม่มีปัญหา ผู้เรียนมีพัฒนาการเรียนรู้ที่ตรงกับจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรม ผู้สอนสามารถจัดทำรายงานผลการเรียนรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อทราบและใช้ประโยชน์ต่อไป

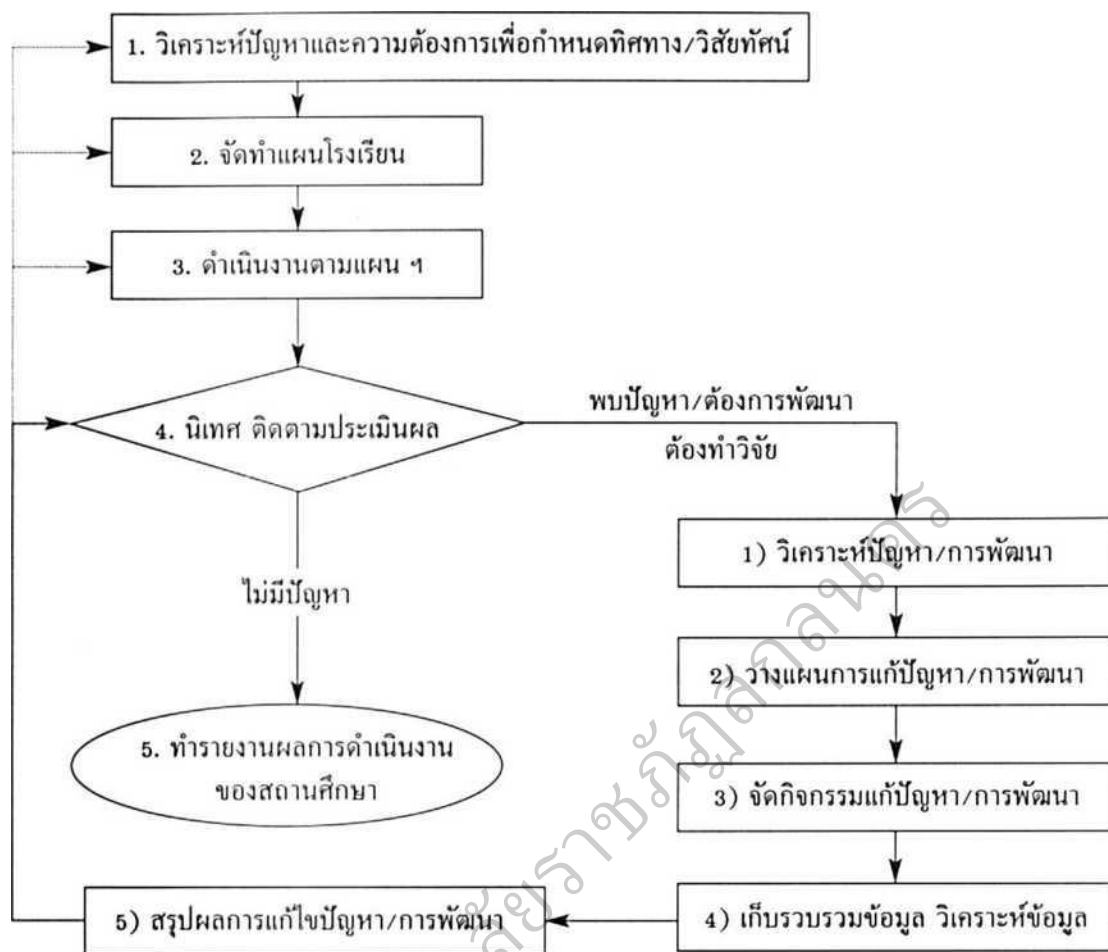
ในกรณีที่ผู้สอนทำการประเมินการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 4 แล้วพบปัญหารุนแรงหรือพบว่า มีบางสิ่งที่เป็นต้องพัฒนาที่ไม่อาจทำได้ในทันที ผู้สอนจำเป็นต้องทำการวิจัยเพิ่มเติม เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น (ดูขั้นตอนการวิจัยในวงจรร้อยย 5 ขั้นตอน) กล่าวคือ ทำกิจกรรมการแก้ปัญหา/พัฒนาเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการแก้ปัญหา/พัฒนา เมื่อได้ผลการแก้ปัญหาแล้วผู้สอนต้องกลับไปประเมินผลการเรียนรู้ซ้ำอีกครั้งหนึ่งจน

พบว่าไม่มีปัญหาแล้ว จึงจะทำรายงานผลการเรียนรู้เสนอแก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ และเมื่อผู้สอนได้ทำวิจัยเพิ่มเติมเพื่อปัญหาที่เกิดขึ้นในวงจรการจัดการเรียนการสอนได้แล้ว ผู้สอนจะต้องนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ต่อไป

2. การวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

การปฏิรูปสถานศึกษา เป็นหนึ่งในภารกิจหลักของการปฏิรูปการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการให้ผู้เรียนที่สำเร็จออกมามี คุณภาพตรงตามเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดในการจัดการ การศึกษาแก่เยาวชนไทยทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางปัญญา อารมณ์ สังคม และทาง ร่างกาย สามารถพึ่งตนเอง ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในการพัฒนาสังคมและ สิ่งแวดล้อม

สถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบภายในของ สถานศึกษานั้นๆ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ผู้ที่สำคัญที่สุดในการ ทำให้กิจกรรมต่างๆ ภายในสถานศึกษาดำเนินไปได้ด้วยดี คือ ผู้บริหาร ซึ่งจะเป็นผู้ที่ระดม การมีส่วนร่วมของคนทุกฝ่ายตั้งแต่ชุมชน ผู้สอนและผู้เรียนร่วมขึ้นวิเคราะห์ปัญหาและความ ต้องการ เพื่อกำหนดทิศทางหรือวิสัยทัศน์ จัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียน การดำเนินงาน ตามแผนปฏิบัติการ การนิเทศติดตามผลและการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของ สถานศึกษาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ กระบวนการดังกล่าวคือว่าผู้บริหารได้นำกระบวนการวิจัยมา ใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษาในความรับผิดชอบ (ดูแผนภูมิประกอบ)

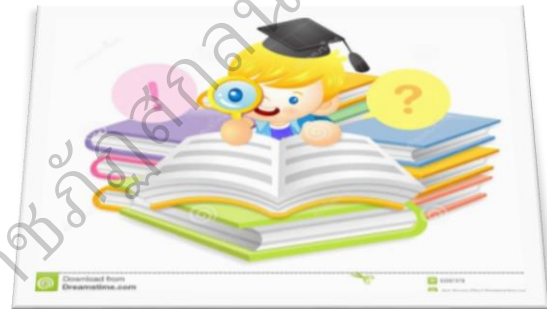

ภาพประกอบ 4 แสดงการวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

จากแผนภูมิ ผู้บริหารได้ใช้กระบวนการวิจัยมาใช้ในการดำเนินงานบริหารโรงเรียน ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการเพื่อกำหนดทิศทาง/วิสัยทัศน์ การจัดทำแผนโรงเรียน การดูแลปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผน การนิเทศ/ติดตาม/ประเมินผลการดำเนินงาน และจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน/ของสถานศึกษา ในกรณีที่ผู้บริหารมีผลการประเมินผลการดำเนินงานแล้ว พบปัญหารุนแรงหรือพบสิ่งที่ควรได้รับการพัฒนาที่สำคัญ ผู้บริหารต้องทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานดังกล่าวในระหว่างขั้นตอนที่ 4 ของการดำเนินงาน โดยมีขั้นตอนวิจัย 5 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ปัญหา/พัฒนา วางแผนแก้ปัญหา/พัฒนา จัดกิจกรรมแก้ปัญหา/พัฒนา เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการแก้ปัญหา/พัฒนา นำผลการวิจัยไปใช้ แล้วทำการประเมินผล ในขั้นตอนที่ 4 ของการดำเนินงานบริหารอีกครั้งจนพบว่าไม่มีปัญหา จึงจัดทำรายงานผลการดำเนินงานสถานศึกษา ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทราบ หรือเป็นข้อมูลในการพัฒนางานต่อไป

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่ากระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ นั้น เป็นงานที่ทำ ทายชวนให้คิดอยากลองทำ อยากติดตาม เกิดความกระตือรือร้น ใครรู้ใครเห็น ในบางครั้งต้อง ใช้เวลานาน เพราะงานวิจัยเป็นงานที่ละเอียดถี่ถ้วน สิ่งสำคัญคือ เทคนิคและวิธีการจัด กิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทั้งนี้เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปตามความแตกต่างของผู้เรียน และสอดคล้องกับสภาพของ ท้องถิ่นในแต่ละชุมชนนั้นๆ โดยมีขั้นตอนของกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา การพัฒนา วิธีการหรือนวัตกรรมและเครื่องมือวัด การนำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้และการวิเคราะห์ ข้อมูลและการเสนอผล

2. อาจารย์ครูสอนให้ ความสำคัญแก่การวิจัย

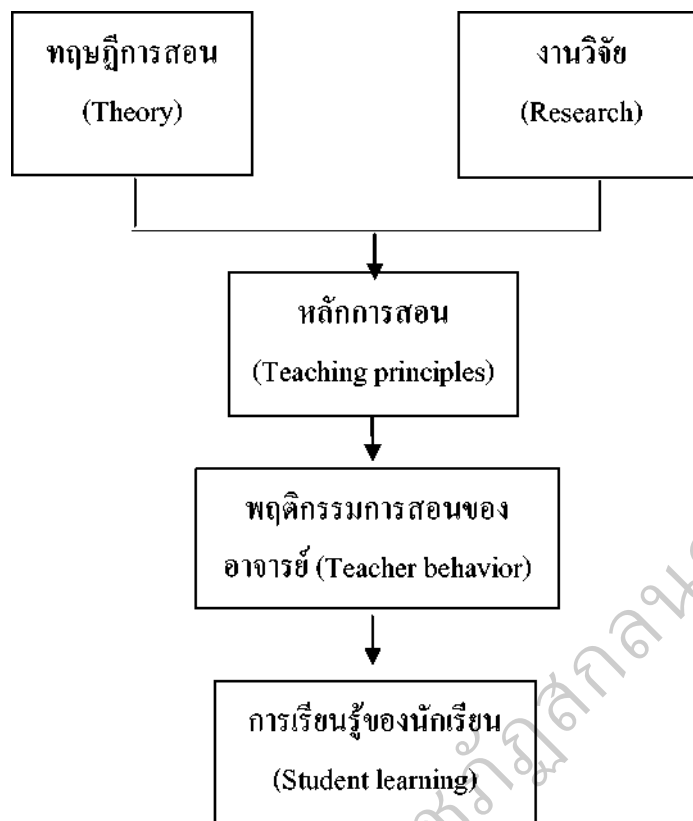
2.1 ความสำคัญของการทำวิจัย

ศรีสุพรรณ ภิรมย์ทอง (2551, หน้า 30-31) กล่าวว่า งานวิจัยเป็นภารกิจหลัก ประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาที่มีความสำคัญในการก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาสถาบันและตอบสนองการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เป็นปัจจัยของ กระบวนการพัฒนา ซึ่งต้องอาศัยกลุ่มคนหลายกลุ่มมาจากหลายสาขาและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง ส่วนในการดำเนินการวิจัยนั้นต้องตั้งวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่แท้จริง ประเด็นที่ ต้องการทำวิจัย เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในกระบวนการการพัฒนาและผู้บังคับบัญชาหรือ หน่วยงานจะต้องเป็นผู้มองการณ์ไกลในการวางแผนพร้อมทั้งสนับสนุนภาระงานด้านการวิจัย ให้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง ด้วยการจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการวิจัย การ เพิ่มศักยภาพในด้านความรู้ กำลังทุนทรัพย์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งอุปกรณ์ต่างๆ ใน การสนับสนุนส่งเสริม เพื่อให้ภารกิจด้านการวิจัยสำเร็จบรรลุ วัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์ สูงสุดต่อสถาบันและสังคมต่อไป

วรณ์ โสมประยูร (2542, หน้า 97-98 อ้างถึงใน กัญญนันทน์ ยุคต์แผน 2552, หน้า 99) ได้กล่าวว่า ในโลกยุคโลกาภิวัตน์นี้การวิจัยมีบทบาทสำคัญมากในอันที่จะช่วยพัฒนาประเทศชาติให้ ดำเนินและเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างถูกต้องทิศทางและตรงเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุด เพื่อให้ประชาชนพร้อมที่จะเผชิญปัญหาและอุปสรรคนานาชนิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยที่ดีจึงควรจะได้ชี้แนะหรือชี้แนะสังคมให้สามารถ ก้าวไปสู่ความสำเร็จได้อย่างราบรื่น ยั่งยืนและมั่นคง สำหรับใน ส่วนของผู้วิจัยเองนั้นก็ย่อมได้รับ อานิสงส์อันสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้ตนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ที่สามารถพัฒนาศักยภาพของตน ให้ดำรงชีพอยู่ในสังคมได้ด้วยคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข ตามควรแก่อัตภาพ

เบญจวรรณ นาราสะจจ์, เบญจมาศ บุรณสรณ์, (2554, หน้า 16) กล่าวว่าการศึกษา เป็นวิธีการแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้คำตอบในประเด็นที่สงสัยโดยใช้ระเบียบวิธีการอันเป็นที่ยอมรับในแต่ละสาขาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบุคลากรส่วนใหญ่ในสถาบันอุดมศึกษารู้จัก และคุ้นเคยกับการวิจัยเป็นอย่างดี เพียงจากการวิจัยเป็นปัจจัยหลักอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญ ต่อการพัฒนาในทุกๆ ด้าน สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งจึงมักกำหนดให้การศึกษาเป็นภารกิจ สำคัญอย่างหนึ่งของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทาง วิชาการและการค้นคว้าหาองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำผลงานวิจัย ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ต่องานด้าน การเรียนการสอนและการบริการวิชาการแก่สังคม

Cole & Chan, (1997, p. 8) กล่าวว่า สิ่งที่เกี่ยวข้องต่อการกำหนดพฤติกรรมการ สอนของอาจารย์จำเป็นต้องเรียนรู้ว่าทฤษฎีการสอนต่างๆ มีอะไรบ้างและงานวิจัยเกี่ยวกับการ สอนมีการวิจัยเรื่องใดผลอย่างไร เพื่อนำความรู้ทั้ง 2 ส่วนมากำหนดหลักการสอนขึ้นและ หลักการสอนนี้จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรมการสอน ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ อีกต่อหนึ่ง การพัฒนาอาจารย์จึงกำหนดให้อาจารย์มีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการสอน การวิจัย เกี่ยวกับการสอนเพื่อให้อาจารย์ปรับปรุงและยกระดับคุณภาพการสอนต่อไป แสดงเป็นภาพ ดังนี้

ภาพประกอบ 5 สิ่งที่เกี่ยวข้องต่อการกำหนดพฤติกรรมกรการสอนของอาจารย์
ที่มา: Cole and Chan (1997, p. 8)

2.2 บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยด้านการทำวิจัย

1. พจน ละเอียด (2550, หน้า 1- 6) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ไว้ดังนี้ ความสำคัญของภารกิจกรวิจัยของอาจารย์นั้น นอกจากเป็นภาระหน้าที่ที่อาจารย์จะต้องทำซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่ของวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยที่จะต้องสนับสนุนส่งเสริมและการวิจัยจะชักจูงอาจารย์ที่มีความสามารถเข้ามาร่วมสถาบันได้โดยง่ายตลอดจนชักจูงบุคคลภายนอกให้ความช่วยเหลือวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยมากขึ้น ทำให้มาตรฐานการศึกษาสูงขึ้นเป็นที่ตระหนักชัดว่าคุณภาพและชื่อเสียงของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย นอกจากคุณภาพของบัณฑิตที่เป็นผลผลิตของมหาวิทยาลัยแล้วส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับคุณภาพและความสามารถในการผลิตผลงานวิจัยของอาจารย์ในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยด้วย

2. กิจกรรมการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาจะต้องขยายตัวออกไปอีกมากทั้งในด้านกำลังคนและทรัพยากรสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรเพื่อการวิจัยเฉพาะทางและเป็นศูนย์แห่ง ความเป็นเลิศ การวิจัยเป็นกลไกสำคัญที่ต้องพัฒนาขึ้นตามศักยภาพความ

พร้อมและความชำนาญของแต่ละสถาบัน รวมทั้งต้องมีทิศทางที่แน่นอนโดยทิศทางการวิจัยในอนาคตจำเป็นต้องสร้างสมดุลระหว่างการวิจัยพื้นฐานกับการวิจัยประยุกต์ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักสำคัญของการพึ่งพาตนเองด้านภูมิความรู้ของประเทศในระยะยาวและงานวิจัยในแขนงอื่นๆ เช่น การวิจัยและพัฒนาเพื่อชี้นำ การพัฒนาการวิจัยเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นกิจกรรมที่ควรขยายตัวและมือสมัครรับเช่นกัน

3. การพัฒนาอาจารย์ด้านวิจัยจะต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อสร้าง ความสามารถในการวิจัยของอาจารย์ด้านต่างๆ นับตั้งแต่ความรู้ในหลักการและกระบวนการเขียนโครงการตลอดจนทักษะในการใช้เครื่องมือเพื่อการวิจัย ในขณะเดียวกันก็ไม่ละเลยการพัฒนาเจตคติ ด้านการวิจัย เพราะอาจารย์ทำวิจัยเพียงเพื่อประโยชน์ใน ความก้าวหน้าของตนเองก็ไม่ช่วยสร้างบรรยากาศและค่านิยมที่ยอมรับว่าการวิจัยคือ กระบวนการสร้างความรู้และวิจารณ์ญาณ รวมทั้งเป็นกระบวนการที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ให้แก่นิสิตด้วย การพัฒนาศักยภาพทางการวิจัยของอาจารย์เริ่มด้วยการสรรหาและคัดเลือก อาจารย์ โดยพิจารณาความสามารถด้านวิจัยแนวคิดของการบริหารบุคคลจะต้องให้ความสำคัญกับภารกิจด้านวิจัย ระบบการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการจะต้องพิจารณาจาก ผลงานที่มีคุณภาพ นอกจากนี้บรรดาอาจารย์ที่ปฏิบัติงานประจำไปแล้วระยะหนึ่งควรจะได้มีโอกาสหมุนเวียนไปเพิ่มพูนความรู้วิชาการของตนด้วยการวิจัยค้นคว้าเขียนตำรา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งจะทำให้อาจารย์มีความรู้สามารถ ถ่ายทอดความรู้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่นิสิตอย่างแท้จริง รวมทั้งช่วยเสริมสร้างวิชาการแขนงต่างๆ ให้ทันสมัยและก้าวหน้ายิ่งขึ้นด้วย

จรัส สุวรรณเวลา (2555, หน้า 104-106) ได้เสนอกลยุทธ์ในการพัฒนา บุคลากรด้านการวิจัยไว้ ดังนี้

3.1 ด้านการเพิ่มจำนวนอาจารย์นักวิจัยและคุณภาพการวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 การวางแผนการพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัย ในขั้นต้นจำเป็นต้องมี ข้อมูลทรัพยากรต่างๆ ให้ครบถ้วน คือ ข้อมูลสถานภาพเกี่ยวกับบุคลากรด้านการวิจัยและ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงข้อมูลโครงการวิจัยที่มีอยู่ ข้อมูลด้านทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งในเชิงเงินทุนและอุปกรณ์เครื่องมือและสิ่งสนับสนุนต่างๆ แล้วจึงจะสามารถวางเป้าหมายในเชิงจำนวนและคุณภาพ การวิจัยได้ข้อมูลนี้ควรประสานกับข้อมูลในระบบบริหารอื่นๆ เช่น การจัดการเรียนการสอนด้วย

3.1.2 การรับอาจารย์ใหม่จะต้องมีการพิจารณาศักยภาพการวิจัยด้วย โดยอาจพิจารณาจากสาขาการวิจัยที่ทำมาหรือแผนการวิจัยและความสามารถในการวิจัย

3.1.3 จัดสรรทุนวิจัยให้อาจารย์ได้มีโอกาสทำการวิจัยเป็นการเพิ่มจำนวนอาจารย์นักวิจัยขึ้น ทุนวิจัยอาจมีหลายทุนตามแต่ละเป้าหมายและทิศทางที่วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยกำหนด คือ มีทั้งประเภทกำหนดแนวทางเพื่อให้มีการรวมตัวและก่อให้เกิดผลงานที่เกิดผลกระทบได้กับทุน ประเภทที่ยังคงให้ความสนใจส่วนบุคคล ซึ่งอาจมีทั้งสนับสนุนเพื่อมุ่งให้เกิดผลงานและความก้าวหน้าทางวิชาการกับส่วนที่สนับสนุนเพื่อสร้างนักวิจัยใหม่ๆ ด้วย

3.1.4 สร้างหัวหน้าทีมงานวิจัย โดยสนับสนุนให้อาจารย์ที่มีศักยภาพสูงได้ทำการวิจัยในโครงการหน่วยปฏิบัติการวิจัยอันเป็นการรวมกลุ่มนักวิจัยเทคนิคเฉพาะด้านและสร้างทีมงานวิจัย นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ให้ผู้มีประสบการณ์น้อยได้เรียนรู้จาก นักวิจัยที่เป็นหัวหน้าโครงการรวมทั้งการสนับสนุนโครงการวิจัยร่วมระหว่างชาติ ซึ่งอาจมี ผู้ทรงคุณวุฒิจากต่างประเทศมาช่วยการวิจัยโดยเฉพาะในระยะเริ่มต้นโครงการในเรื่องที่ต้องการเทคนิคการวิจัยเฉพาะด้านเพื่อพัฒนาความสามารถของบุคลากรในการวิจัย

3.1.5 จัดฝึกอบรมกระบวนการวิจัยทั้งในระดับพื้นฐานและระดับดำเนินการ ให้กับกลุ่มอาจารย์ตามความเหมาะสม โดยอาจมีการอบรมในระดับหลักการพื้นฐานเป็นส่วนรวม ซึ่งเป็นโอกาสให้อาจารย์จากหลายสาขาได้มารู้จักแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน เพื่อสนับสนุนการวิจัยแบบสหสาขาวิชาหรือการฝึกอบรมเฉพาะด้าน เช่น การเขียนโครงการวิจัยเพื่อขอทุน การใช้เครื่องมือวิเคราะห์ต่างๆ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็สนับสนุนให้คณะสถาบันและศูนย์จัดการฝึกอบรมหรือประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องที่ต้องการเทคนิคการวิจัยเฉพาะด้านเพื่อพัฒนาความสามารถของบุคลากรในการวิจัย

3.1.6 จัดให้ผู้มีประสบการณ์ด้านการวิจัยได้ช่วยเหลือนักวิจัยใหม่ๆ โดยจัดกิจกรรมที่ให้อาจารย์สามารถขอคำปรึกษาจากผู้มีประสบการณ์ได้ นอกจากนี้ในกระบวนการพิจารณาจัดสรรทุนวิจัยและพิจารณาผลงานวิจัย คณะกรรมการชุดต่างๆ ก็ สามารถทำหน้าที่ให้คำปรึกษาไปด้วยได้ โดยให้ข้อเสนอแนะในการรายงานหรือปรับโครงการเพื่อความสมบูรณ์ของงานยิ่งขึ้น

3.2 ด้านส่งเสริมเจตคติของอาจารย์ในการวิจัยโดยดำเนินการ ดังนี้คือ (1) ดำเนินการให้อาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยที่ส่งเสริมการสอน การวิจัยที่จะมาส่งเสริมการสอนนี้ควรเป็นทั้งความรู้หรือเนื้อหาวิชาที่ได้จากการวิจัยและส่วนที่เป็นกระบวนการของการวิจัย (2) จัดประชุมทางวิชาการเพื่อเสนอผลงานวิจัย เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์วิชาการในทางสร้างสรรค์ (3) จัดให้มีรางวัลผลงานวิจัยหรือรางวัลนักวิจัย (4) คัดเลือกผลงานวิจัยที่ดีหรือที่ได้รางวัลมาเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ (5) จัดให้มีแกนนำในกลุ่มต่างๆ ของอาจารย์และเสริมสร้างให้เกิดมวลพลัง (Critical Mass) พอที่เป็นแรงดันให้มีการวิจัยขึ้น เช่นการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการวิจัยที่

มีการรวมนักวิจัยให้มาทำงานร่วมกันในเทคนิคเฉพาะ (6) กำหนดแนวทางหรือหลักปฏิบัติตามจรรยาบรรณสำหรับนักวิจัยและเกณฑ์การวิจัยในมนุษย์ (7) ปรับปรุงระเบียบวิธีการใช้ผลงานวิจัยประกอบการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อความตั้งใจที่จะทำการวิจัยซึ่งมีคุณภาพดีขึ้น เช่น การสนับสนุนการทำงานเป็นทีมและการวิจัยที่มีลักษณะคาบเกี่ยวหลายสาขาวิชา (8) จัดให้มีโครงการการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์และโครงการการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาชนบทของฝ่ายวิชาการ เพื่อให้อาจารย์ใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนการสอนและให้โอกาสอาจารย์และนิสิตได้มีกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น

3.3 ด้านส่งเสริมการวิจัยให้สอดคล้องกับปัญหาของประเทศโดย (1) วางทิศทางการวิจัยของวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับปัญหาของประเทศ (2) จัดระบบกลุ่มปฏิบัติการกิจ (Task Force) เพื่อหาทางดำเนินการวิจัยให้สำเร็จตามทิศทางที่วางไว้ (3) ให้ความสำคัญพิเศษแก่โครงการที่มุ่งแก้ปัญหาของประเทศโดยจัดสรรทุนให้ (4) จัดให้มีการประสานสัมพันธ์ติดต่อระหว่างนักวิจัยกับหน่วยงานระดับกรม กอง ทั้งทำหน้าที่วางแผนและปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหา (5) จัดการเผยแพร่ผลงานวิจัยให้เกิดประโยชน์ในการประยุกต์ใช้ทันเหตุการณ์

3.4 ด้านพัฒนาบุคลากรส่งเสริมการวิจัยดำเนินการ ดังนี้ (1) จัดให้มีการประชุมของคณะกรรมการประสานงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วยรองคณบดีฝ่ายวิจัย ผู้อำนวยการสถาบันวิจัย ผู้อำนวยการสถาบันบริการต่างๆ และหัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของมีบทบาทในการเสริมสร้างการบริหารงานวิจัยโดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ในการบริหารงานด้านนี้ (2) จัดให้กรรมการจัดสรรทุนและพัฒนาระบบการวิพากษ์วิจารณ์ฉันทมิตร (Peer Review) ให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป (3) ปรับปรุงการบริหารงานบุคคลประเภท ข เช่น นักวิจัยและเจ้าหน้าที่วิจัยให้เหมาะสม (4) จัดให้มีการพัฒนาทางวิชาการแก่บุคลากรวิจัยและดำเนินการให้เจ้าหน้าที่ธุรการเข้าใจใน ลักษณะงานวิจัยเพื่อที่จะสามารถให้การช่วยเหลือและสนับสนุนนักวิจัยได้

2.3 บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ด้านการเขียนตำราและบทความทางวิชาการ

2.3.1 การเขียนตำรา

ตำราหมายถึงเอกสารที่ใช้ในการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะที่ใช้เรียบเรียง อย่างมีระบบ ประกอบด้วย คำนำ สารบัญ เนื้อเรื่อง สรุปและการอ้างอิงที่ครบถ้วน สมบูรณ์ทันสมัย โดยจะต้องมีเนื้อหาสาระอย่างละเอียด ครอบคลุมวิชาหรือส่วนของวิชาที่ตน

เชี่ยวชาญ โดยมีวัตถุประสงค์ที่ใช้เป็นหลักในการเรียนการสอนตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัย และต้องจัดทำเป็นรูปเล่มอย่างเรียบร้อย

ลักษณะของตำราที่ดีนั้น สุนันทา พาณร (2552, หน้า 12) กล่าวว่าต้องช่วยขยายความรู้ เพิ่มเติมให้แก่ผู้อ่าน โดยเนื้อหาหรือเรื่องราวที่เสนอต้องเป็นปัจจุบันทันสมัย สามารถให้ความกระจ่าง ใช้ภาษาที่บุคคลในวงการยอมรับซึ่งถือว่าเป็นวิทยาการใหม่ย้าถึงปัญหาทางวิชาการพร้อมให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ ตำราต้องแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของเนื้อหาหรือเรื่องที่ยื่นออกกล่าวถึงประวัติความเป็นมาที่ศึกษาจากข้อมูลถึงปัจจุบัน เอกสารที่ใช้อ้างอิงนั้น ผู้อ่านนำไปค้นคว้าเพิ่มเติมได้ เมื่อผู้เขียนมีการชี้แนะต้องระบุเหตุผลที่ให้เห็นถึงความสืบเนื่องหรือความสัมพันธ์กับเรื่องราวที่กล่าวไว้อย่างชัดเจนและให้การคาดคะเนหรือบอกถึงแนวโน้มความเป็นไปได้ในอนาคตด้วยการใช้สถิติ ข้อมูลหรือเหตุผลมาเป็นตัวสนับสนุนความคิด

ประโยชน์ของการเขียนตำรานั้น ทบวงมหาวิทยาลัยและสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, (2541, หน้า 22-23 อ้างถึงใน กัญญนันทน์ ยุคต์แผน 2552, หน้า 105) ได้สรุปไว้ว่า

1. ผู้เขียนจะได้รับความรู้เพิ่มขึ้น เพราะการเขียนตำรานั้นเนื้อหาของตำราเป็นผลพลอยได้สิ่งที่ผู้เขียนได้รับคือองค์ความรู้เกิดขึ้นในตัวเอง การเขียนทำให้เกิดการค้นคว้าทำให้เกิดการศึกษาเพิ่มเติมอย่างกว้างขวาง
 2. ความรู้ที่ผู้เขียนได้จากการค้นคว้าจะก่อให้เกิดความภูมิใจในตนเองว่าไม่มีใครรู้เท่าเกี่ยวกับเรื่องนั้น
 3. จะมีทักษะในการเรียบเรียงในการเขียนหนังสือมากขึ้น
 4. การเขียนตำราร่วมกันเป็นสิ่งที่เหมาะสมสำหรับผู้เริ่มเขียนตำราใหม่ๆ
- เพราะจะมีคนช่วยอ่านช่วยดู ช่วยขัดเกลาวิธีการเขียนวิธีการนำเสนอ ขัดเกลาความถูกต้อง

2.3.2 บทความทางวิชาการ

บทความทางวิชาการหมายถึงเอกสารซึ่งเรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่นในลักษณะที่เป็นการวิเคราะห์วิจารณ์ หรือเสนอแนวความคิดใหม่ๆ จากพื้นฐานทางวิชาการนั้นๆ สำหรับบทความทางวิชาการที่เขียนเพื่อเป็นความรู้ทั่วไปสำหรับประชาชนนั้นอาจใช้ได้บ้าง หากมีคุณค่าทางวิชาการเพียงพอ

บทความทางวิชาการเป็นการเสนอความคิด เน้นความเรียงเนื้อหาสาระและมีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ และเพื่อให้เกิดการกระตุ้นให้หันมาทบทวนแนวคิดเดิม ความเชื่อเดิมด้วยการเขียนแบบวิเคราะห์วิจารณ์เสนอความคิดเพิ่มเติมหรือดัดแปลงเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์ในปัจจุบันมากขึ้น โดยชี้แนะถึงความบกพร่อง ล้าสมัย

ที่ไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน (สุทัศน์หา
พาเบรธ, 2552, หน้า 4)

2.4 การพัฒนาอาจารย์ด้านการวิจัย

การพัฒนาอาจารย์ด้านการวิจัย หมายถึงความพยายามของหน่วยงานหรือ
สถาบันอุดมศึกษาในการปรับปรุงความสามารถของอาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ
และทัศนคติที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจตามบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ให้ดีขึ้น
รวมถึงการส่งเสริมให้อาจารย์มีความสามารถสูงขึ้นและรับผิดชอบภารกิจในอนาคตได้

ไพโรจน์ แสงจันทร์ (2550, หน้า 267-268) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนา
อาจารย์ด้านการวิจัยเพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะทำงานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพไว้ ดังนี้

1. แนวทางการเพิ่มจำนวนนักวิจัยและคุณภาพการวิจัย

1.1 จัดวางแผนพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัย ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลและ
สภาพเกี่ยวกับบุคลากรด้านการวิจัยในปัจจุบันและแนวโน้มการทำวิจัยในอนาคต โดย
วางเป้าหมายและโครงการในเชิงจำนวนและคุณภาพ

1.2 สร้างหัวหน้าทีมในการทำงานวิจัย โดยสนับสนุนให้อาจารย์ซึ่งมีศักยภาพ
ด้านการวิจัยอยู่แล้วได้ทำงานวิจัยร่วมกับอาจารย์อื่นๆ หรือร่วมกับหน่วยงานอื่นทั้งนี้เพื่อให้อาจารย์
ที่มีประสบการณ์น้อยได้เพิ่มประสบการณ์ในการทำงานวิจัยมากขึ้น

1.3 จัดการฝึกอบรมความรู้ด้านเทคนิควิธีวิจัยทั้งในระดับทฤษฎีและฝึก
ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยเน้นให้เหมาะสมกับทิศทางการวิจัย

2. แนวทางการส่งเสริมเจตคติด้านการวิจัยของอาจารย์

2.1 จัดให้มีแกนนำในกลุ่มอาจารย์ซึ่งอาจเป็นกลุ่มวิชาการนอกกรอบแบบโดย
ส่งเสริมให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดมวลพลังพอกที่จะเป็น
แรงผลักดันให้มีการวิจัยเกิดขึ้น

2.2 จัดให้มีการประชุมสัมมนาเพื่อเสนอผลงานวิจัยโดยเปิดโอกาสให้มีการ
วิพากษ์วิจารณ์ในทางเสริมสร้าง

2.3 ปรับปรุงระเบียบวิธีการใช้ผลงานวิจัยประกอบการพิจารณาความดี
ความชอบหรือตำแหน่งทางวิชาการ เพื่อให้เกิดผลต่อความตั้งใจที่จะทำการวิจัยให้มีคุณภาพ
ยิ่งขึ้น

2.4 จัดให้มีรางวัลหรือยกย่องอาจารย์ที่มีผลงานวิจัยดีเด่นและควรเผยแพร่
ไปในระดับกว้าง

ดวงดาว พันธิตพงษ์ (2552, หน้า 9) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา
งานวิจัยในส่วนที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาจารย์ด้านการวิจัย คือ

1. เปิดสอนรายวิชาเทคนิคการทำวิจัยสำหรับอาจารย์
2. จัดสัมมนาหรือการประชุมปฏิบัติการระยะสั้นประมาณ 2 สัปดาห์ เพื่อฝึกหัด
ปฏิบัติในการเขียนโครงการวิจัยหรือฝึกหัดเทคนิควิธีเฉพาะสำหรับการทำวิจัย
3. เผยแพร่เอกสารเกี่ยวกับเทคนิควิธีการทำวิจัยให้อาจารย์อย่างทั่วถึง โดยการ
แจกฟรีหรือจำหน่ายในราคาตลาดพิเศษตลอดจนการจัดสรรเงินสนับสนุนเพื่อเป็นค่าลงทะเบียน
สำหรับอาจารย์ ผู้ไปเข้าสัมมนาเกี่ยวกับการทำวิจัยนอกสถาบัน
4. เชิญวิทยากรมาบรรยายให้อาจารย์ฟังเกี่ยวกับเทคนิควิธีเกี่ยวกับการทำวิจัย
เป็นระยะๆ ซึ่งจะเป็นแนวทางช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของอาจารย์ในด้านนี้ให้รวดเร็วยิ่งขึ้น
กิจกรรมการพัฒนาอาจารย์ ด้านการวิจัย จะสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมและมี
คุณค่า

โดยสรุป การสอนในระดับอุดมศึกษาเป็นการสร้างองค์ความรู้ ถ่ายทอดศาสตร์
สาขา เพื่อให้เกิดการวิจัยค้นคว้าสืบทอดความรู้ออกไปสู่สังคม การเรียนการสอน จึงเป็นการ
พัฒนาศาสตร์ให้ลึกซึ้งและเป็นที่ยอมรับสร้างบัณฑิตให้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ มี
พฤติกรรมที่ถูกต้อง ยอมรับในสังคม ผู้สำเร็จจาก
สถาบันอุดมศึกษาย่อมเป็นที่พึ่งของครอบครัว สังคม
และประเทศชาติ

3. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย

3.1 ความหมายของการวิจัย

สวัสต์ โพรวิวัฒน์ (2549, หน้า 2) ได้กล่าวไว้ว่า ความหมายทั่วไปที่ยอมรับ คือ
เป็นการเสาะแสวงหรือค้นหาความจริง โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์

วรรณิ โสมประยูร, (2550, หน้า 97) กล่าวว่า งานวิจัย หมายถึง การศึกษา
ค้นคว้าทางวิชาการอย่างมีระเบียบและเป็นระบบ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือหลักการบางอย่าง
ที่เป็นองค์ความรู้ในมิติใหม่ อันจะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการซึ่งสามารถจะนำเอาผลไป
ใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในเชิงทฤษฎี และในเชิงประยุกต์ตามปกติงานวิจัยจะมีลักษณะเป็น
เอกสารหรือรายงานที่มีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ และเนื่องจากงานวิจัยเป็น
การศึกษาตามแบบวิทยาศาสตร์ซึ่งสามารถแสดงข้อเท็จจริงและเหตุผลที่เชื่อถือได้เช่น มีการ

กำหนดปัญหา วัตถุประสงค์ประสงค์และตั้งสมมติฐานที่แน่นอน ชัดเจนจากนั้นก็จะมีวิธีการ คัดเลือกประชากรและใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ตีความและสรุปเป็น ผลงานการวิจัยที่สามารถให้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อนำผลนั้นๆ ไปใช้พัฒนาหรือ แก้ไขปัญหาต่อไป

“การวิจัย” ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า "Research" Longman Dictionary of Contemporary English (1987 อ้างถึงใน เกียรติสุตา ศรีสุข, 2552) ได้ให้ความหมายคำว่า "Research" ว่าหมายถึง การศึกษาถึงรายละเอียดของสิ่งต่างๆ อย่างถี่ถ้วนและจริงจังเพื่อ ค้นคว้าหาความจริง หรือกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ หรือ เพื่อทดสอบความเชื่อบางอย่าง

จรัส สุวรรณเวลา, (2555, หน้า 75) ได้ให้ความคิดเห็นว่า การศึกษาค้นคว้า หาความรู้เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและประโยชน์ในทางปฏิบัติด้วยวิธีการอันเป็นที่ ยอมรับในแต่ละสาขาวิชา การวิจัยเพื่อการวิจัยเท่านั้นคงได้แต่เพียงเพื่อสนองความต้องการ ของผู้วิจัยที่อยากรู้ อยากรู้อะไรสิ่งๆ ที่ทำทนาย การวิจัยจะต้องมีวัตถุประสงค์อื่นประกอบด้วย ในการมุ่งสู่มหาวิทยาลัย วิจัยจึงควรมีการพิจารณาทิศทางการวิจัยอย่างรอบคอบ เพื่อให้ สามารถสร้างบรรยากาศการวิจัยที่ จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการและประโยชน์ต่อ สังคมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึง โอกาสที่จะให้แก่ักวิจัยทุกคน

ส่วนนักวิจัยของประเทศเวียดนาม Vu Cao Dam (1999, p. 23) ได้กล่าวว่า งานวิจัยโดยทั่วไปเป็นการตอบสนองความต้องการทางปัญญาและการปรับปรุงโลกคือ

- ค้นพบคุณลักษณะธรรมชาติของสิ่งประดิษฐ์และปรากฏการณ์
- ตรวจสอบกฎการเคลื่อนไหวของสิ่งประดิษฐ์และปรากฏการณ์
- ใช้กฎเกณฑ์เพื่อสร้างแนวทางแก้ปัญหาเพื่อส่งผลต่อสิ่งประดิษฐ์และ ปรากฏการณ์

Duong Thieu Tong (2005, p. 22) ได้เสนอว่าการวิจัยเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ เชิงระบบที่จะเข้าถึงความรู้ได้รับการตรวจสอบแล้ว เป็นความพยายามที่มีความมุ่งหมาย มี ความเป็นระเบียบ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล มีการพิจารณารายละเอียด วิเคราะห์จัดข้อเท็จจริง ร่วมกันแล้วประเมินข้อมูลโดยวิธีการอุปนัยและการตีความ

Nguyen Van Tuan (2007, p.11) กล่าวว่า การวิจัยเป็นกระบวนการที่ใช้วิธีการ ทางวิทยาศาสตร์ เป็นวิธีการคิด เพื่อค้นพบปรากฏการณ์ต่างๆ เพื่อค้นพบกฎระเบียบที่จะ พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เพื่อแก้ไขงานกิจกรรมทางทฤษฎีหรือทางปฏิบัติและข้อเสนอบน พื้นฐานของผลการวิจัย และ Tran Van Hieu (2009, p. 5) ได้กล่าวว่า การวิจัย (Research) เป็นการค้นหา การตรวจสอบ การสำรวจหรือการทดสอบบนพื้นฐานของข้อมูล เอกสาร ความรู้ ประสบการณ์ความสำเร็จจากการทดลอง การวิจัยเป็นการสำรวจการค้นพบสิ่งใหม่ๆ

เกี่ยวกับสิ่งที่ธรรมชาติของโลกและสังคมและสร้างวิธีการและสิ่งประดิษฐ์ทางเทคนิคใหม่ๆ ที่สูงขึ้นมีคุณค่ามากขึ้น ดังนั้น การวิจัยเป็นกิจกรรมทางปัญญาที่ประกอบด้วยความคิดสร้างสรรค์

นอกจากนี้ยังมีผู้รู้ได้ให้ความหมายการวิจัยไว้มากมายหลายท่าน ซึ่งผู้รู้ต่างให้นิยามของการวิจัยไปในทำนองเดียวกัน ลามารตสรุปได้ว่าการวิจัยเป็น “กระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงที่มีจุดมุ่งหมายแน่นอนเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ด้วยวิธีที่มีระบบระเบียบเชื่อถือได้”

3.2 จุดมุ่งหมายในการทำวิจัย

จากการที่งานวิจัยได้ถูกพิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นกระบวนการที่สามารถนำข้อค้นพบไปใช้ประโยชน์มากมาย จึงเป็นผลให้หน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญกับการวิจัย จะเห็นได้จากการที่หน่วยงานต่างๆ มีการกระตุ้นให้บุคลากรทำวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงาน อย่างไรก็ตาม การวิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำข้อสรุปที่ค้นพบจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ สรุปได้ 7 ประการ คือ

1. สร้างองค์ความรู้ใหม่
2. บรรยายข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ที่เราสงสัยอยากรู้
3. รู้สาเหตุการเกิดเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่างๆ
4. แก้ปัญหาที่ถูกรื้อ
5. ตัดสินใจดำเนินงานบางอย่างให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
6. พัฒนาสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ
7. พยากรณ์สถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

Tran Van Hieu. (2009, p. 5), ได้กล่าวว่า การวิจัยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. ประการแรกตอบสนองความต้องการการรับรู้ของตนเอง เพื่อเสริมสร้างให้สมบุรณ์แบบและพัฒนา ความเข้าใจของตนเองกับสิ่งที่ได้วิจัย
2. ประการที่สองเพื่อที่จะค้นพบความรู้ใหม่เกี่ยวกับธรรมชาติของวัตถุ ได้แสดงในรูปแบบข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบของการดำรงอยู่ การเคลื่อนไหวและการพัฒนาของวัตถุ
3. ประการที่สามบนพื้นฐานของความรู้ที่ค้นพบใหม่ ซึ่งผู้วิจัยจะสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทาง วิธีการทำให้มีผลกระทบต่อวัตถุที่ตอบสนองความต้องการทางกายภาพ และทางจิตวิญญาณของมนุษย์ และการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกอุปกรณ์ใหม่เพื่อจะทำความคิดสร้างสรรค์นั้นได้มาเป็นผลจริง

3.3 คุณลักษณะที่ดีของงานวิจัย

ผู้รู้หลายท่านได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของงานวิจัยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. การวิจัยต้องมีความเที่ยงตรงทั้งความเที่ยงตรงภายใน (Internal validity) และความเที่ยงตรงภายนอก (External validity)

ความเที่ยงตรงภายในของงานวิจัย หมายความว่า ผลการวิจัยที่ค้นพบนั้น ได้มีการรวบรวมข้อมูลได้ตรงกับตัวแปรที่เราสนใจศึกษาจริงๆ หรือหากเป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผลของการทดลองนั้น ต้องเกิดจากตัวแปรอิสระที่เราสนใจใช้เป็นสิ่งทดลองจริงๆ ไม่ได้เกิดจากตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง

ความเที่ยงตรงภายนอกของงานวิจัย หมายความว่า ผลการวิจัยที่ค้นพบนั้น สามารถนำไปอ้างอิงสู่กลุ่มประชากร หรือนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในสภาพการณ์ใหม่ที่คล้ายกันได้จริง
 2. การวิจัยต้องเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญ ความมีระบบ มีเหตุผล มีจุดมุ่งหมายชัดเจน ไม่กระทำอย่างรีบร้อน ใช้ความซื่อสัตย์ และกล้าที่จะสรุปผลการวิจัยตามความเป็นจริง
 3. การวิจัยต้องมีการใช้เครื่องมือและเทคนิคการรวบรวมข้อมูลที่มีคุณภาพ นั่นคือ เครื่องมือต้องมีคุณสมบัติที่ดีในด้านความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น อำนาจจำแนก เป็นต้น
 4. การวิจัยต้องใช้ในการรวบรวมข้อมูลใหม่ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้
 5. การวิจัยต้องมุ่งค้นคว้าหาข้อเท็จจริง หาวิธีการแก้ปัญหา อธิบายปรากฏการณ์ ปรากฏการณ์ลักษณะ หรือเหตุการณ์ต่างๆ ตลอดจนพัฒนาทฤษฎีหรือทฤษฎีต่างๆ
 6. การวิจัยต้องมีการเขียนรายงานการวิจัยอย่างระมัดระวัง ผู้วิจัยต้องให้ความสำคัญกับผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซื่อสัตย์ปราศจากความลำเอียง และเขียนให้ผู้อื่นเข้าใจง่าย
- Nguyen Van Tuan (2007, p.11) ให้ความคิดเห็นว่า งานวิจัยควรมีลักษณะดังต่อไปนี้
1. มุ่งเน้นวัตถุประสงค์
 2. มีความใหม่
 3. มีความน่าเชื่อถือ
 4. มีความเป็นธรรมชาติ

5. การคำนวณความเสี่ยง
6. การสืบทอด

3.4 คุณลักษณะที่ดีของนักวิจัย

Nguyen Van Tuan (2007, p. 14) ได้กล่าวว่า ผู้ที่สามารถทำวิจัยในแต่ละเรื่องได้ดีนั้น จำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติที่ดี ดังนี้

1. ผู้ที่มีความรู้สูง

ไม่สามารถพูดได้ว่าการวิจัยเป็นงานของคนที่มีการศึกษาสูง แต่ผู้ที่มีความรู้ยังไม่เพียงพอ หรือความรู้ในระดับต่ำจะไม่สามารถทำการวิจัยได้ดี นอกจากนี้ผู้ที่ทำวิจัยควรมีทักษะในการใช้เครื่องจักรอุปกรณ์ทางเทคนิคในการทำงานเพื่อได้เร็วขึ้น และได้ผลลัพธ์ที่ถูกต้องมากขึ้น

2. มีวิธีการทำงานเป็นระเบียบ ระบบ

- มีความสามารถและมีวิธีการคิด
- มีความสามารถในการตรวจสอบปัญหาและมองเห็นปัญหาจะเริ่มต้น

ศึกษา

- มีความสามารถในการเก็บรวบรวมและประมวลผลข้อมูล
- มีความสามารถในการวางแผนงานอย่างเป็นระเบียบ ช่วยประหยัดเวลา

และงบประมาณ

- มีความสามารถในการนำเสนองานวิจัย มีทักษะ ชัดเจน เข้าใจง่าย

3. คุณธรรมของนักวิจัยแท้จริง

- รักการวิจัย
- มีความไว้วางใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- มีการระมัดระวังเมื่อทำงาน
- มีความอดทนในการวิจัย
- มีความซื่อสัตย์กับผลงานวิจัยที่ได้

ผู้ที่จะทำวิจัยในแต่ละเรื่องได้ดีนั้น จำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติที่ดีหลายประการ ผู้เขียนเห็นว่าคุณสมบัติที่ดีของนักวิจัยควรมีลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1. คุณสมบัติทั่วไป คือ การเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล อยากรู้อยากเห็น กล้าตัดสินใจ ทำงานเป็นระบบ ใจกว้างในการรับความคิดเห็น มีความเป็นกลางอดทน ตรงเวลา และมีมนุษยสัมพันธ์

2. ความรู้ในเนื้อหาที่จะทำวิจัย คือ การเป็นผู้มีความรู้อย่างเพียงพอในประเด็น หรือเนื้อหาที่ต้องการทำวิจัย เช่น หากต้องการทำวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพทางการคิดให้แก่ ครู-อาจารย์ แต่ผู้วิจัยเรื่องนี้ไม่มีความรู้ในการพัฒนาทักษะการคิดก็ไม่ควรทำวิจัยเรื่องนี้เลย เป็นต้น

3. ความรู้ในกระบวนการวิจัย คือ การเป็นผู้มีความรู้ในระเบียบวิธีการวิจัย รู้เทคนิคการสร้างเครื่องมือ เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล เทคนิคการแปลผลการวิเคราะห์ และเทคนิคการเขียนรายงานการวิจัย เป็นต้น

3.5 ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยได้ถูกประยุกต์มาจากกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งกระบวนการทางวิทยาศาสตร์จะมีการกำหนดปัญหาที่อยากรู้ มีการตั้งสมมติฐานเพื่อคาดคะเนคำตอบ มีการสังเกตรวบรวมข้อมูลเพื่อหาข้อเท็จจริง มีการวิเคราะห์ผลตามข้อเท็จจริงที่รวบรวมได้ และมีการสรุปผลตามผลการวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาที่อยากรู้ สำหรับขั้นตอนการวิจัยโดยส่วนใหญ่จะสรุปขั้นตอนการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเลือกปัญหาในการวิจัย
2. ขั้นตั้งสมมติฐานการวิจัย
3. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ขั้นการวิเคราะห์และแปลผล
5. ขั้นสรุปผล

อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติการวิจัยจริงขั้นตอนต่างๆ ข้างต้นอาจมีการปฏิบัติไม่เรียงลำดับ หรืออาจมีการปฏิบัติการในแต่ละขั้นตอนไปพร้อมๆ กันก็ได้ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติการวิจัยได้ง่ายขึ้น ผู้เขียนขอสรุปขั้นตอนการวิจัยเป็น 9 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเลือกปัญหาในการวิจัย

การเลือกปัญหาในการวิจัย เป็นการเลือกประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการรู้ ต้องการพัฒนา หรือต้องการแก้ไข เช่น ต้องการศึกษาว่าครูไทยในปัจจุบันมีคุณลักษณะตามแนวปฏิรูปการศึกษาหรือไม่ เป็นต้น จุดสำคัญของการเลือกปัญหาในการวิจัย คือ ผู้วิจัยจะต้องเลือกประเด็นปัญหาที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและทักษะของผู้วิจัย เหมาะกับความต้องการของหน่วยงาน สาขาวิชา และงานของผู้วิจัย นอกจากนี้ยังต้องเหมาะสมกับทรัพยากรที่ส่งเสริมการวิจัยที่มีอยู่ด้วย จึงจะทำให้การทำวิจัยมีประสิทธิภาพและมีความน่าเชื่อถือ

ในขั้นของการเลือกประเด็นปัญหาจะทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดขอบเขตของการวิจัยให้ชัดเจนขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษานี้อาหาทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ การดำเนินการในขั้นนี้จะมีประโยชน์สำหรับการวิจัยมาก เพราะหลังจากทบทวนเอกสารเหล่านี้แล้วผู้วิจัยจะมีมุมมอง จะมีการกำหนดรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสมกับงานของตนเอง ตลอดจนเห็นแผนงานการวิจัยของตนเองว่าควรวางแผน อย่งไรจึงจะเหมาะสมและเป็นเหตุเป็นผลมากที่สุด

ขั้นที่ 3 ขั้นตั้งสมมติฐานการวิจัย

การตั้งสมมติฐานการวิจัย เป็นการคาดคะเนคำตอบของงานวิจัยไว้ล่วงหน้าก่อน ทำการวิจัย สมมติฐานในการวิจัยไม่จำเป็นต้องมีในการวิจัยเสมอไป เช่น งานวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งผู้วิจัยไม่จำเป็นต้องคาดเดาคำตอบต้องออกมาว่าจะเป็นอย่างไร การตั้งสมมติฐาน ในงานวิจัย อาจเป็นสมมติฐานง่ายๆ ไปจนถึงสมมติฐานที่ซับซ้อน สมมติฐานอาจเพียงแต่ กล่าวถึง ความเป็นจริงในเรื่องนั้นๆ ว่ามีลักษณะอย่างไร หรืออาจกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไปว่าสัมพันธ์กันอย่างไร อะไรจะเป็นสาเหตุของตัวแปรนี้ อะไรเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน เป็นต้น

ขั้นที่ 4 ขั้นเขียนโครงร่างการวิจัย

การเขียนโครงร่างการวิจัย เป็นการกำหนดแผนการปฏิบัติการวิจัยไว้ล่วงหน้า ก่อนลงมือปฏิบัติการวิจัยจริง โดยแผนการปฏิบัติการวิจัยจะเป็นการกำหนดปัญหาในการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะต้องวางแผนว่าจะใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นใคร จำนวนเท่าไร จะได้มาอย่างไร เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีใด จะใช้เครื่องมือชนิดไหน และจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติอะไร และมีเกณฑ์ในการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างไร

โครงร่างการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างมากที่จะทำให้ผู้วิจัยมีตัวชี้้นำในการปฏิบัติการทำวิจัย และทำให้สามารถทำวิจัยได้สำเร็จเร็วขึ้น และยังมีประโยชน์มากสำหรับเจ้าของแหล่งทุน หรือกรรมการผู้พิจารณาอนุมัติให้ทุนและอนุมัติให้ทำวิจัย

ขั้นที่ 5 ขั้นสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล เป็นการดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ในโครงร่างเพื่อนำไปรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์หรือตัวแปรที่ต้องการศึกษา การสร้างเครื่องมือที่ดีต้องมีการหาคุณภาพและหาการพัฒนาจนมั่นใจว่า เครื่องมือที่สร้างมีคุณภาพที่ดีแล้ว

ในการวิจัยเรื่องหนึ่งอาจมีเครื่องมือในการวิจัยเพียงหนึ่งชนิด หรือหลายชนิดก็ได้ ในบางงานวิจัยอาจมีการยืมเครื่องมือที่ผู้อื่นสร้างไว้แล้วมาเป็นเครื่องมือในการทำการวิจัย ซึ่งในการยืมเครื่องมือมาใช้ อาจมีการหาคุณภาพซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้จริง เพื่อให้มั่นใจว่าเครื่องมือชุดนี้ มีคุณภาพและเหมาะสมที่จะใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 6 ขั้นรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลเป็นการเก็บรวบรวมข้อเท็จจริงต่างๆ ของกลุ่มประชากร หรือกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในโครงร่างการวิจัย ตามวัตถุประสงค์การวิจัยหรือตัวแปรที่เราสนใจศึกษาด้วยเครื่องมือที่เราสร้าง หรือยืมจากผู้อื่นที่สร้างไว้แล้ว ในการรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะต้องมีการวางแผนที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลตามที่เราสนใจ

ขั้นที่ 7 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาทำการคำนวณ หรือทำการวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลอาจมีการใช้วิธีการทางสถิติหากข้อมูลที่รวบรวมมาเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ และอาจใช้การวิเคราะห์เนื้อหาหากข้อมูลที่รวบรวมได้นั้นเป็นข้อมูลในเชิงคุณภาพ เป็นต้น

ขั้นที่ 8 ขั้นแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการนำผลการวิเคราะห์มาแปลผลเพื่อให้ผู้อ่านวิจัย ได้เข้าใจว่าข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ไปรวบรวมมานั้นมีสภาพอย่างไร มีความสัมพันธ์ระดับไหน อะไรเป็นสาเหตุของอะไร เป็นต้น

ขั้นที่ 9 ขั้นเขียนรายงานการวิจัย

การเขียนรายงานการวิจัย เป็นการเขียนผลการศึกษาวิจัย ตั้งแต่เริ่มต้น กำหนดปัญหาในการวิจัย ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการวิจัยที่ได้ทำไปจริงๆ ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผล และการอภิปรายผลการวิจัยที่ได้ และการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้ การเขียนรายงานการวิจัย อาจมีการเขียนแบบสรุปเพื่อใช้เผยแพร่ผลการวิจัยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือลงวารสาร หรืออาจมีการเขียนแบบสมบูรณ์เพื่อใช้บรรจุไว้ในห้องสมุด หรือรายงานให้กับแหล่งทุน หรือรายงานผลให้กับสาขาวิชาหรือมหาวิทยาลัย เช่น งานวิทยานิพนธ์หรือการค้นคว้าอิสระ เป็นต้น

4. ประเภทของการวิจัย

การที่จะแบ่งการวิจัยออกเป็นกี่ประเภทยังขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งว่าจะยึดถือสิ่งใดเป็นเกณฑ์หรือเป็นหลัก ทั้งนี้เพราะการใช้เกณฑ์ต่างกัน ก็จะแบ่งการวิจัยออกเป็นประเภทต่าง ได้ไม่เหมือนกัน ด้วยเหตุนี้ประเภทของการวิจัยจึงแบ่งกันได้หลายแบบเพราะขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งดังกล่าวแล้ว ต่อไปนี้จะขอกกล่าวถึงประเภทของการวิจัยโดยใช้เกณฑ์ต่างๆ กัน (เกียรติสุดา ศรีสุข, 2552, หน้า 8-13)

1. แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

การแบ่งประเภทของการวิจัยโดยใช้จุดมุ่งหมายของการวิจัยเป็นเกณฑ์ในการแบ่งนั้น อาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภทดังนี้

1.1 การวิจัยเชิงพยากรณ์ (Predictive research) เป็นการวิจัยเพื่อที่จะนำผลที่ได้ไปใช้ทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต เช่น การวิจัยเรื่อง “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา” การวิจัยนี้ต้องการจะทดสอบว่า ผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มีความคล้ายตามกันหรือสัมพันธ์กันกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของวิชาวิทยาศาสตร์หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อจะนำผลที่ได้ไปทำนายว่านักเรียนที่มีผลการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ดีจะเรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้ดีเพียงใด แต่การพยากรณ์นี้เป็นการพยากรณ์นักเรียนทั้งกลุ่ม มิได้พยากรณ์เป็นรายบุคคล และมีได้หมายความว่า จะถูกต้องเสมอไป เพราะอาจมีสาเหตุอื่นมากมายที่ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ได้

1.2 การวิจัยเชิงวินิจฉัย (Diagnostic research) เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง กลุ่มชน หรือชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในปัญหา เข้าใจในพฤติกรรม ตลอดจนเข้าใจในสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหานั้นจะเป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือ อนุเคราะห์และทำการแก้ไขต่อไป การวิจัยประเภทนี้นักสังคมศาสตร์นิยมใช้กันมาก เพื่อจะได้แก้ไขปัญหานั้นได้ถูกจุด

1.3 การวิจัยเชิงอธิบาย (Explanatory research) เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วว่าจะเกิดขึ้นได้อย่างไร มีสาเหตุมาจากอะไร และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น การ

วิจัยประเภทนี้จะพยายามชี้ให้เห็นว่าตัวแปรใดสัมพันธ์กับตัวแปรใดบ้าง และสัมพันธ์กันอย่างไร ในเชิงของเหตุและผล

2. แบ่งตามประโยชน์ของการวิจัย

การแบ่งประเภทของการวิจัยโดยยึดประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยเป็นเกณฑ์นั้น เราจะต้องพิจารณาว่าในการทำการวิจัยมุ่งที่จะนำผลไปใช้ประโยชน์หรือไม่ ดังนั้นจึงสามารถแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 การวิจัยพื้นฐาน (Basic research) หรือการวิจัยบริสุทธิ์ (Pure research) หรือการวิจัยเชิงทฤษฎี (Theoretical research) เป็นการวิจัยที่แสวงหาความรู้ใหม่เพื่อสร้างเป็นทฤษฎี หรือเพื่อเพิ่มพูนความรู้ต่างๆ ให้กว้างขวางสมบูรณ์ยิ่งขึ้นโดยมิได้คำนึงว่าความรู้นั้นจะนำไปแก้ปัญหาใดได้หรือไม่ การวิจัยประเภทนี้มีความลึกซึ้งและสลับซับซ้อนมาก เช่น การวิจัยทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นต้น

2.2 การวิจัยประยุกต์ (Applied research) หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติ (Action research) หรือการวิจัยเพื่อหาแนวทางปฏิบัติ (Operational research) เป็นการวิจัยที่มุ่งแสวงหาความรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้หรือวิทยาการต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติหรือเป็นการวิจัยที่นำผลที่ได้ไปแก้ปัญหาโดยตรงนั่นเอง การวิจัยประเภทนี้อาจนำผลการวิจัยพื้นฐานมาวิจัยต่อแล้วทดลองใช้ เช่น การวิจัยเกี่ยวกับอาหาร ยารักษาโรค การเกษตร การเรียนการสอน เป็นต้น ดังนั้นเราจึงไม่สามารถที่จะแยกการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ออกจากกันได้โดยเด็ดขาด

3. แบ่งตามวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการวิจัยนั้นมีหลายวิธี ดังนั้นจึงมีผู้แบ่งประเภทของการวิจัยตามวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

3.1 การวิจัยจากเอกสาร (Documentary research) เป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รายงาน จดหมายเหตุ ศิลปินแล้วเสนอผลในเชิงวิเคราะห์ ส่วนใหญ่เอกสารที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมนี้จะอยู่ในห้องสมุด ดังนั้นจึงอาจเรียกการวิจัยประเภทนี้อีกอย่างหนึ่งว่า การวิจัยจากห้องสมุด (Library research)

3.2 การวิจัยจากการสังเกต (Observation research) เป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต การวิจัยประเภทนี้นิยมใช้มากทางด้านมานุษยวิทยา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลในสังคมในแง่ของสถานภาพ (Status) และบทบาท (Role)

3.3 การวิจัยแบบสำมะโน (Census research) เป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทุกๆ หน่วยของประชากร

3.4 การวิจัยแบบสำรวจจากตัวอย่าง (Sample survey research) เป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.5 การศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) การศึกษาเฉพาะกรณีเป็นการวิจัยที่นักสังคมสงเคราะห์นิยมใช้มาก ที่เรียกว่าการศึกษาเฉพาะกรณีก็เพราะเป็นการศึกษาเรื่องที่สนใจในขอบเขตจำกัดหรือแคบๆ และใช้จำนวนตัวอย่างไม่มากนัก แต่จะศึกษาอย่างลึกซึ้งในเรื่องนั้นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่จะทำให้ทราบว่าบุคคลนั้นหรือกลุ่มบุคคลนั้นมีความบกพร่องในเรื่องใด เนื่องจากสาเหตุใด เพื่อจะได้หาทางแก้ไขหรือช่วยเหลือต่อไป

3.6 การศึกษาแบบต่อเนื่อง (Panel study) เป็นการศึกษาที่มีการเก็บข้อมูลเป็น ระยะๆ เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงตามเวลาของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งการศึกษแบบนี้จะช่วยทำให้เข้าใจและทราบถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี

3.7 การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) เป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลมาจากการทดลอง ซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำ (Treatment) โดยมีการควบคุมตัวแปรต่างๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. แบ่งตามลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูล

ถ้ายึดลักษณะของการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยแล้ว อาจแบ่งการวิจัยได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นการวิจัยที่นำเอาข้อมูลทางด้านคุณภาพมาวิเคราะห์ ข้อมูลทางด้านคุณภาพเป็นข้อมูลที่ไม่เป็นตัวเลขแต่จะเป็นข้อความบรรยายลักษณะสภาพเหตุการณ์ของสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และการเสนอผลการวิจัยก็จะออกมาในรูปของข้อความที่ไม่มีตัวเลขทางสถิติสนับสนุนเช่นเดียวกัน การวิจัยประเภทนี้จึงมุ่งบรรยายหรืออธิบายเหตุการณ์ต่างๆ โดยอาศัยความคิดวิเคราะห์ เพื่อประเมินผลหรือสรุปผลนั่นเอง

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เป็นการวิจัยที่นำเอาข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ กล่าวคือใช้ตัวเลขประกอบการวิเคราะห์ สรุปผล และการเสนอผลการวิจัยก็ออกมาเป็นตัวเลขเช่นเดียวกัน ดังนั้น การวิจัยประเภทนี้จึงมุ่งที่จะอธิบายเหตุการณ์ต่างๆ โดยอาศัยตัวเลขยืนยันแสดงปริมาณมากน้อยแทนที่จะใช้ข้อความบรรยายให้เหตุผล

อนึ่งการวิจัยที่ดั้นนั้นไม่ควรใช้แบบใดแบบหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะจะทำให้ผลที่ได้ไม่แจ่มชัดเท่าที่ควร ดังนั้นในการปฏิบัติมักจะประยุกต์การวิจัยทั้ง 2 ประเภทนี้เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผลการวิจัยมีทั้งเหตุและผลและมีตัวเลขสนับสนุนอันจะทำให้ผลการวิจัยน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

5. แบ่งตามลักษณะวิชาหรือศาสตร์

เมื่อยึดลักษณะวิชาหรือศาสตร์เป็นเกณฑ์ในการแบ่งประเภทของการวิจัย จะแบ่งการวิจัยออกได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

5.1 การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ (Scientific research) เป็นการวิจัยที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่มองเห็นและมองไม่เห็น การวิจัยประเภทนี้ได้กระทำกันมานานแล้ว และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษย์อย่างมากมา เช่น การค้นพบยา รักษาโรค การค้นพบสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เป็นต้น นอกจากนี้การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ยังสามารถใช้แก้ปัญหาที่เกิดจากธรรมชาติได้อีกด้วย เนื่องจากการวิจัยทางวิทยาศาสตร์มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เที่ยงตรงและมีกฎเกณฑ์แน่นอน ตลอดจนสามารถควบคุมการทดลองได้เพราะทำการทดลองในห้องปฏิบัติการ จึงทำให้ผลการวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ได้รับความเชื่อถือมาก การวิจัยทาง วิทยาศาสตร์อาจจำแนกตามสาขาต่างๆ ได้ดังนี้

1.1 สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพและคณิตศาสตร์ เช่น ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ ฯลฯ

1.2 สาขาวิทยาศาสตร์ เช่น ศิลยศาสตร์ รั้งสีวิทยา ฯลฯ

1.3 สาขาวิทยาศาสตร์เคมีและเภสัช เช่น อินทรีย์เคมี เภสัชศาสตร์ ฯลฯ

1.4 สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา เช่น สัตวศาสตร์ วนศาสตร์ ฯลฯ

1.5 สาขาวิศวกรรมศาสตร์และอุตสาหกรรมวิจัย เช่น วิศวกรรมชลประทาน วิศวกรรมไฟฟ้า ฯลฯ

5.2 วิจัยทางสังคมศาสตร์ (Social research) เป็นการวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น การวิจัยด้านปรัชญา สังคม วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น การวิจัยทางสังคมศาสตร์นี้แตกต่างกับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์มาก เนื่องจากสังคมศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยสังคม สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งวัดไม่ได้โดยตรงและควบคุมได้ยาก แต่มนุษย์ก็ได้พยายามวัดโดยใช้เครื่องมือวัดทางอ้อม เช่น ใช้แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบวัดเจตคติ ฯลฯ และได้นำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาช่วยในการวิจัย ทำให้ผลการวิจัยเป็นที่น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น การวิจัยทางสังคมศาสตร์อาจจำแนกตามสาขาต่างๆ ได้ดังนี้

2.1 สาขาปรัชญา เช่น วรรณคดี การศึกษา ฯลฯ

2.2 สาขานิติศาสตร์ เช่น กฎหมายแพ่ง กฎหมายการปกครอง ฯลฯ

2.3 สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ เช่น การเมือง การปกครอง การบริหารราชการทั่วไป ฯลฯ

2.4 สาขาเศรษฐศาสตร์ เช่น การเงินและการคลัง เศรษฐศาสตร์การพัฒนา ฯลฯ

2.5 สาขาสังคมวิทยาศาสตร์ เช่น ประชากรศาสตร์ พัฒนาชุมชน ฯลฯ การวิจัยทางสังคมศาสตร์เจริญก้าวหน้ากว่าการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ เพราะปรากฏการณ์ทางสังคมศาสตร์นั้นมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น

- 1) การควบคุมปรากฏการณ์ทางสังคมให้คงที่นั้นทำได้ยาก
- 2) เมื่อวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงไปด้วย
- 3) การทำนายผลบางอย่างล่วงหน้า อาจไม่เกิดผลนั้นขึ้นมาเพราะมนุษย์อาจป้องกันไว้ล่วงหน้าได้
- 4) การที่จะศึกษาความคิด ความรู้สึกและเจตคติของมนุษย์นั้นทำได้ยากและวัดได้ยาก
- 5) ปัญหาทางสังคมศาสตร์จะเหมือนกับปัญหาของสามัญชน ทำให้คนทั่วไปคิดว่าวิชาสังคมศาสตร์เป็นวิชาสามัญสำนึกได้

แม้ว่าการวิจัยทางสังคมศาสตร์จะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการก็ตาม แต่การวิจัยทางด้านนี้ก็สามารถศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ได้มากพอสมควร

6. แบ่งตามระเบียบวิธีวิจัย

การแบ่งประเภทการวิจัยโดยยึดระเบียบวิธีวิจัยเป็นเกณฑ์นั้นเป็นที่นิยมใช้กันมาก ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

6.1 การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical research) เป็นการวิจัยเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วในอดีต โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะบันทึกอดีตอย่างมีระบบ และมีความเป็นปรนัยจากการรวบรวมประเมินผล ตรวจสอบ และวิเคราะห์เหตุการณ์เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงในอันที่จะนำมาสรุปอย่างมีเหตุผล การวิจัยประเภทนี้ต้องอ้างอิงเอกสารและวัตถุโบราณที่มีเหลืออยู่ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วมักไม่ใช้สถิติ สรุปได้ว่าการวิจัยประเภทนี้มุ่งที่จะบอกว่า “เป็นอะไรในอดีต” (What was) เช่น การวิจัยเรื่อง “ระบบการศึกษาของไทยในสมัยสมเด็จพระปิยมหาราช” เป็นต้น

6.2 การวิจัยเชิงบรรยายหรือพรรณนา (Descriptive research) เป็นการวิจัยเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงในสภาพการณ์หรือภาวะการณ์ของสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร การ

วิจัยประเภทนี้มักจะทำการสำรวจหรือหาความสัมพันธ์ต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องของความเชื่อ ความคิดเห็น และเจตคติ จึงกล่าวได้ว่าเป็นการวิจัยที่มุ่งจะบอกว่า “เป็นอะไรในปัจจุบัน” (What is) นั่นเอง เช่น การวิจัยเรื่อง “เจตคติของครูน้อยที่มีต่อผู้บริหารการศึกษา”

6.3 การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) เป็นการวิจัยเพื่อค้นหาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของปรากฏการณ์ต่างๆ การวิจัยประเภทนี้ต้องมีการควบคุมตัวแปรต้น เพื่อสังเกตตัวแปรตามที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อจะได้ทราบว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดผล ดังนั้นตัวแปรในการวิจัยจึงต้องมีทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง สรุปได้ว่า การวิจัยประเภทนี้มุ่งที่จะบอกว่า “อะไรอาจจะเกิดขึ้น” (What may be) เช่น การวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบความถี่เหตุผลระหว่างกลุ่มที่สอนเรขาคณิตกับกลุ่มที่สอนตรรกศาสตร์”

Nguyen Van Tuan (2007, pp.15–20) ได้เสนอการแบ่งการวิจัยเป็น 2 ประเภท แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย แบ่งตามลักษณะผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาได้รับจากผลงานวิจัย

1. แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

1.1 การวิจัยเชิงบรรยายหรือพรรณนา การพรรณนาสิ่งต่างๆ โดยภาษาเชิงบรรยายรูปแบบของสิ่งนั้น เกี่ยวกับโครงสร้าง สถานะ การเคลื่อนไหวของสิ่งนั้น เนื้อหารวมในการพรรณนาได้แก่

- การพรรณนาลักษณะภายนอกของสิ่งนั้น จากรูปร่างและสภาพร่างกายถึงการดำรงอยู่ในสังคม
- การพรรณนาโครงสร้างของสิ่งนั้น คือการบรรยายรายละเอียดขององค์ประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบนั้น
- การพรรณนาการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการเคลื่อนไหวของสิ่งนั้น
- การพรรณนาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบของสิ่งนั้น
- การพรรณนาเกี่ยวกับสาเหตุการเคลื่อนไหวของสิ่งนั้น
- การพรรณนาเกี่ยวกับผลที่เกิดจากผลกระทบต่อสิ่งนั้น
- การพรรณนากฎเกณฑ์ทั่วไปที่กำกับกับการเคลื่อนไหวของสิ่งนั้น
- การพรรณนาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

1.2 การวิจัยเชิงอธิบาย

- อธิบายกับสิ่งที่ชี้แจงเกี่ยวกับสาเหตุของการก่อตัวและกฎระเบียบที่ควบคุมการเคลื่อนไหวของสิ่งนั้น
- อธิบายเกี่ยวกับความเป็นมาของสิ่งนั้น
- อธิบายลักษณะภายนอกของสิ่งนั้น
- อธิบายโครงสร้างของสิ่งนั้น

- อธิบายการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการเคลื่อนไหวของสิ่งนั้น
- อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบของสิ่งนั้น
- อธิบายเกี่ยวกับสาเหตุการเคลื่อนไหวของสิ่งนั้น
- อธิบายผลที่เกิดจากผลกระทบต่อสิ่งนั้น
- อธิบายกฎเกณฑ์ทั่วไปที่กำกับการเคลื่อนไหวของสิ่งนั้น

1.3 การวิจัยเชิงพยากรณ์ การทำนายเป็นการมองดูก่อนหน้ากระบวนการก่อสร้าง พัฒนาและการหายไปของสิ่งที่ การเคลื่อนไหวและสถานะของสิ่งที่ในอนาคตด้วยเครื่องมือวิจัย นักวิจัยได้การทำนายโดยความถูกต้องสูง เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและปรากฏการณ์ทางสังคม

1.4 การวิจัยแก้ปัญหา การวิจัยแก้ปัญหาเป็นการวิจัยแสวงหาสิ่งใหม่ๆ ยังไม่เคยมีอยู่ จากประวัติการพัฒนาการวิจัยได้พิสูจน์ว่าการวิจัยไม่ใช่แค่ทำหน้าที่พรรณนาอธิบาย และทำนายเท่านั้น การวิจัยมีความสำคัญมากของการวิจัยคือเสนอความคิดสร้างสรรค์เป็นแนวทางในการปรับปรุงโลก

2. แบ่งตามลักษณะผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาได้รับจากผลงานวิจัย

ตามลักษณะผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาได้รับจากผลงานวิจัย การวิจัยได้แบ่งออกเป็น การวิจัยพื้นฐาน การวิจัยประยุกต์และการวิจัยพัฒนา

2.1 การวิจัยพื้นฐาน (fundamental research หรือ basic research)

การวิจัยพื้นฐานเป็นการวิจัยเพื่อค้นพบลักษณะ โครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งที่มีความสัมพันธ์ภายในสิ่งนั่นเอง และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งนั้นกับสิ่งอื่นๆ การวิจัยพื้นฐานเพื่อค้นพบเกี่ยวกับธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของสิ่งที่หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ผลการวิจัยขั้นพื้นฐานเป็นข้อมูลการวิเคราะห์ทางทฤษฎี ข้อสรุปเกี่ยวกับกฎระเบียบ แนวความคิด และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ การวิจัยพื้นฐานได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท การวิจัยพื้นฐานเชิงบริสุทธิ์ และการวิจัยพื้นฐานเชิงเป้าหมาย

2.2 การวิจัยประยุกต์ (applied research) การวิจัยประยุกต์ เป็นการใช้

กฎเกณฑ์ที่ได้รับจากการค้นพบของการวิจัยพื้นฐาน เพื่ออธิบายสิ่งต่างๆ สร้างหลักการใหม่เกี่ยวกับแนวทางแก้ปัญหาและนำไปใช้กับสภาพแวดล้อมใหม่ ในการทำงานและชีวิต หมายถึงการวิจัยประยุกต์มีวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้เพื่อตอบสนองความต้องการเฉพาะในชีวิต

2.3 การวิจัยพัฒนา (technological experimental development, เรียกว่าคือ

development) การวิจัยพัฒนา เป็นการใช้กฎเกณฑ์ (ได้มาจากการวิจัยพื้นฐาน) และหลักการ (ได้มาจากการวิจัยประยุกต์) เพื่อเสนอรูปแบบและกระบวนการผลิตที่มีพารามิเตอร์ มีความเป็นไปได้ในทางเทคนิค

5. ประโยชน์ของการวิจัย

ปัจจุบันนี้บุคคลในวงการต่างๆ ได้ให้ความสนใจการวิจัยมากขึ้น ทั้งนี้เพราะได้เล็งเห็นประโยชน์ของการวิจัยที่มีต่อมวลมนุษยชนนั่นเอง แต่ประโยชน์ของการวิจัยจะมีมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความเชื่อถือและถูกต้องมากน้อยเพียงใด ถ้าข้อมูลเป็นเท็จผลการวิจัยที่ได้แทนที่จะเป็นประโยชน์จะกลับกลายเป็นโทษต่อผู้นำผลการวิจัยนั้นไปใช้ ดังนั้นการวิจัยจะมีประโยชน์อย่างแท้จริงหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของนักวิจัย ตลอดจนความร่วมมือของผู้ให้ข้อมูลด้วย โดยทั่วไปแล้วอาจกล่าวได้ว่าการวิจัยมีประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยช่วยให้เกิดวิทยาการใหม่ๆ เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้นทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ
2. การวิจัยสามารถใช้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องและยุติธรรม
3. การวิจัยจะช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์และพฤติกรรมต่างๆ ได้ดีขึ้น และสามารถใช้นานาพยากรณ์ปรากฏการณ์และพฤติกรรมต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพมากกว่าการคาดคะเนแบบสามัญสำนึก
4. การวิจัยสามารถช่วยในด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผนงาน การตัดสินใจปัญหาหรือการวินิจฉัยสั่งการของผู้บริหารให้เป็นได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว
5. การวิจัยสามารถตอบคำถามที่ยังคลุมเครือให้กระจ่างชัดยิ่งขึ้น
6. การวิจัยจะช่วยกระตุ้นความสนใจของนักวิชาการ ให้มีการใช้ผลการวิจัยและทำงานค้นคว้าวิจัยต่อไป
7. การวิจัยจะทำให้ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งนำมาใช้เป็นประโยชน์เพื่อการปรับปรุงหรือพัฒนาบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
8. การวิจัยทำให้มีผลงานวิจัยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ทราบข้อเท็จจริงได้กว้างขวางและแจ่มชัดยิ่งขึ้น
9. การวิจัยจะช่วยกระตุ้นบุคคลให้มีเหตุผล รู้จักคิดและค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ

เสมอ

10. การวิจัยช่วยให้มีเครื่องมือและเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ทันสมัยเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งอำนวยความสะดวกสบายให้แก่มนุษย์เป็นอย่างมาก (เกียรติสุดา ศรีสุข, 2552, หน้า 15)

6. การวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นทฤษฎีหนึ่งที่เหมาะสมและนิยมแพร่หลาย แม้มหาวิทยาลัยระดับโลกและมหาวิทยาลัยในประเทศหลายแห่ง เพื่อที่จะวิจัยและพัฒนาองค์การให้พัฒนาสู่ความเป็นเลิศ การวิจัยและพัฒนา เป็นการบริหารหรือการทำงานที่มุ่งแก้ปัญหาหรือพัฒนาให้เกิดคุณภาพ เมื่อผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานค้นพบปัญหาและเกิดความตระหนักใน ปัญหา ก็จะมีการติดค้นรูปแบบสื่อหรือรูปแบบการพัฒนาที่เรียกว่า “นวัตกรรม” มาใช้ในการแก้ปัญหาหรือในการพัฒนางาน โดยรูปแบบสื่อหรือรูปแบบการพัฒนาจะต้องมี หลักการ เหตุผล หรือทฤษฎีรองรับ ทั้งนี้อาจเลือกใช้วิธีการปรับปรุงในสิ่งที่ผู้อื่นได้ศึกษาหรือเคยใช้ได้ผล ในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเช่นเดิมมาก่อน หรือคิดค้นวิธีการใหม่ขึ้นมาก็ได้ แต่การที่จะทำให้มั่นใจได้ว่าวิธีการที่คิดค้นขึ้นมานั้นดีหรือไม่ดี จำเป็นต้องมีการทดลองจริงมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพิสูจน์ว่าสามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนางานได้ ถ้าไม่ประสบผลสำเร็จก็มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจนได้ผลดี และสามารถนำไปใช้ได้ต่อไป ธเนศ ขำเกิด (2550) ได้แบ่งประเภทของการวิจัยและพัฒนาออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การวิจัยเชิงพัฒนากับการวิจัยและพัฒนา โดยการวิจัยเชิงพัฒนาเป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรหรือกลุ่มตัวแปร โดยเฉพาะพฤติกรรมของมนุษย์โดยไม่มีการจัดกระทำใดๆ ที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ส่วนการวิจัยและพัฒนาเป็นการวิจัยที่มุ่งสร้าง ค้นหาแนวคิด แนวทาง วิธี ปฏิบัติหรือสิ่งประดิษฐ์เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนากลุ่มคน หน่วยงานหรือองค์กร กระบวนการในการพัฒนางานประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการต้องการทราบว่าเป็นปัญหาคืออะไร ขั้นตอนการคิดค้นวิธีการหรือนวัตกรรมมาแก้ปัญหา และขั้นตอนการทดลองใช้วิธีการหรือนวัตกรรมที่ถูกเลือก

มีนักศึกษาหลายคนที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาไว้ เช่น อุทัย

บุญประเสริฐ (2548) กล่าวว่า ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา การวิจัยและพัฒนา มีบทบาทสำคัญและขยายวงกว้างเป็นอย่างมากในทุกวงการ นักธุรกิจและอุตสาหกรรม ตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสมัยใหม่ หันมาใช้ นักวิทยาศาสตร์และนักคณิตศาสตร์ วิศวกรและผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ มาทำงานในหน่วยวิจัยและพัฒนาของบริษัทและอุตสาหกรรม บริษัทวิจัยและพัฒนาด้านอุตสาหกรรม เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วมาก ทั้งใน สหรัฐอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่น ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่แล้ว ยังก่อให้เกิดเทคโนโลยีขั้นสูงขึ้นอีกด้วย สิ่งเหล่านี้มีบทบาทโดยตรงต่อการปฏิวัติโลกทั้งโลกสู่ ความเป็นสังคมโลกและการเป็นสังคมข่าวสารของโลกอย่างรวดเร็ว ในวงการอื่นๆ และใน กิจกรรมอื่นๆ ของสังคมแทบทุกสาขา ต่างก็ประยุกต์ใช้การวิจัยและพัฒนา กันอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดความก้าวหน้า เกิดวิธีการแนวคิด แนวปฏิบัติ เทคนิค ระบบและสิ่งประดิษฐ์ใหม่

มูลเหตุสำคัญที่ต้องมีการวิจัยและพัฒนา คือ ความต้องการสิ่งประดิษฐ์และ ผลิตภัณฑ์ใหม่ ที่ก้าวหน้ามีประสิทธิภาพสูง ในการแก้ปัญหาและการพัฒนา ซึ่งมีวิธีการจัดการทำได้มากมายหลายวิธีด้วยกัน การใช้ระบบการวิจัยพัฒนานั้นเป็นวิธีที่สำคัญ อีกวิธีหนึ่ง ที่มีกระบวนการเป็นระบบ พัฒนามาจากแนวคิดวิธีการกระบวนการเชิงวิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับกระบวนการวิจัยประยุกต์ ลักษณะเป็นการศึกษาวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Study) มีการศึกษา มีการออกแบบ และมีการทดลองเพื่อตรวจสอบผลด้วยวิธีการที่เป็นระบบ ระเบียบ ก่อนนำออกประยุกต์ใช้ หรือเผยแพร่

นอกจากนี้นักประเมินการศึกษาคือ ลุฟกัตร์ พิบูลย์ (2548) กล่าวว่า การวิจัยและพัฒนา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแก้ปัญหา หรือพัฒนางานของผู้บริหาร เพื่อพัฒนา ทางเลือกใหม่ๆ และสร้างนวัตกรรม ซึ่งมี 2 แบบ คือ

1. สร้างนวัตกรรมด้านการพัฒนาสื่อที่เป็นรูปธรรม เช่น จรวด เครื่องมือวัด

2. สร้างนวัตกรรมด้านการพัฒนาวิธีการ เช่น ทฤษฎีใหม่ รูปแบบใหม่

ส่วน วิโรจน์ สารวัตนะ (2554) มีความเห็นว่าการวิจัยและพัฒนา มุ่งเน้นการทดลองและการปรับปรุงแก้ไขผลผลิต ที่ต้องการพัฒนาขึ้น โดยมีคำถามว่าทำอย่างไรจะพัฒนาผลผลิตนั้นให้มีคุณภาพและเมื่อทดลองใช้แล้วผลผลิตนั้นมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ เมื่อมีคุณภาพตามเกณฑ์แล้ว จึงมีการนำเอาผลผลิตนั้นไปใช้ ประโยชน์หรือเผยแพร่ต่อไป ซึ่งในขั้นตอนการทดลองใช้นั้น นิยมการใช้รูปแบบการวิจัย กึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design)

การประยุกต์ใช้การวิจัยและพัฒนาในวงการธุรกิจและอุตสาหกรรม ได้ใช้การวิจัย และพัฒนากันอย่างแพร่หลาย นิยมใช้กันมากในเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product Design)

ในเรื่องการตลาด (Marketing) การผลิตและกระบวนการผลิตของโรงงาน (Manufacturing) ในการเพิ่มรายได้ (Revenue growth) และลดต้นทุน (Cost reduction) การขยายตลาด (Increase market-share) การคิดวิธีรักษาระดับกำไรให้ดียิ่งขึ้น (Sustain profitability) การเป็นผู้นำในผลิตภัณฑ์ใหม่ (Sustain product innovation) และการผลิตสินค้าต้นทุนต่ำออกสู่ตลาด

Vu Cao Dam (1999, p. 23) เป็นนักการศึกษาของประเทศเวียดนามได้กล่าวว่า การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) หรือที่เรียกว่าการพัฒนาหรือการทดลอง การใช้งานด้านเทคนิค เป็นการใช้กฎระเบียบ (ที่ได้รับจากการวิจัยพื้นฐาน) และหลักการ (ที่ได้รับจากการวิจัยประยุกต์) เพื่อสร้างรูปแบบที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ทางเทคนิค แต่มีข้อสังเกตว่า ผลการพัฒนาไม่ได้มีการนำมาใช้ทั่วไปในสังคม ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นมาเป็นแค่เพียงรูปแบบในทางเทคนิค คือไม่มีความเสี่ยงทางเทคนิคแต่ว่าจะประยุกต์ใช้ได้ต้องมีการศึกษาความเป็นไปได้ เช่น ความเป็นไปได้ทางการเงิน ความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ ความเป็นไปได้ด้านสิ่งแวดล้อม ความเป็นไปได้ทางสังคม กิจกรรมการพัฒนา ประกอบด้วย การพัฒนาในห้อง (pilot workshop) และการพัฒนาให้กับการปรับใช้

1. ความหมายและความสำคัญการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนาเป็นการพัฒนาการศึกษา ที่เป็นกลยุทธ์หรือวิธีการ สำคัญวิธีการหนึ่งที่นิยมใช้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการศึกษา โดยเน้นหลัก เหตุผล และตรรกวิทยา เป้าหมายหลักคือ ใช้เป็นกระบวนการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของ ผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา (Education product)

การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา มีความแตกต่างจากการวิจัยการศึกษา ประเภทอื่นๆ อยู่ 2 ประเภท คือ

1. เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ (Goal) การวิจัยทางการศึกษามุ่งค้นคว้าหาความรู้ใหม่โดยการวิจัยพื้นฐาน หรือมุ่งหาคำตอบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานโดยการวิจัยประยุกต์ แต่การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา มุ่งพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา แม้ว่าการวิจัยประยุกต์ทางการศึกษาหลายโครงการก็มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา เช่น การวิจัยประยุกต์ทางการศึกษาสำหรับการสอนแต่ละแบบ แต่ละผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยแต่ละครั้งเท่านั้น ไม่ได้พัฒนาไปสู่การใช้สำหรับสถานศึกษาทั่วไป

2. การนำไปใช้ (Utility) การวิจัยทางการศึกษา มีช่องว่างระหว่างผลการวิจัยกับการนำไปใช้จริงอย่างกว้างขวาง เนื่องจากผลการวิจัยทางการศึกษาจำนวนมากไม่ได้ถูกนำไปใช้ นักการศึกษาและนักวิจัยจึงหาทางลดช่องว่างดังกล่าวโดยวิธีที่

เรียกว่า “การวิจัยและพัฒนา” อย่างไรก็ตามการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา มิใช่สิ่งที
ทดแทนการวิจัยทางการศึกษา แต่เป็นเทคนิคที่จะเพิ่มศักยภาพของการวิจัยทางการศึกษาให้มี
ผลต่อการจัดการทางการศึกษา กล่าวคือ เป็นตัวเชื่อมเพื่อนำไปสู่ผลิตภัณฑ์ทางการศึกษาที่ใช้
ประโยชน์ได้จริงในโรงเรียนทั่วไป ดังนั้น การใช้กลยุทธ์การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาเพื่อ
ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการศึกษา จึงเป็นการใช้ผลจากการวิจัยทางการศึกษาให้เป็น
ประโยชน์มากยิ่งขึ้น

2. ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา

ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 11 ขั้นตอน ดังนี้
(สุวิมล ว่องวานิช. 2549)

ขั้นที่ 1 การกำหนดผลผลิตทางการศึกษาที่จะทำการพัฒนา

ขั้นตอนแรกที่สำคัญที่สุด คือ ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าผลผลิตทางการ
ศึกษาที่จะวิจัยและพัฒนาคืออะไร โดยต้องกำหนดลักษณะทั่วไป รายละเอียดของการใช้
วัตถุประสงค์ของการใช้เกณฑ์ในการเลือกกำหนดผลผลิตการศึกษาที่จะวิจัยและพัฒนา มี 4
ข้อ คือ

1. ตรงกับความต้องการอันจำเป็นหรือไม่
2. ความก้าวหน้าทางวิชาการมีเพียงพอในการที่จะพัฒนาต่อการวิจัย
และพัฒนานั้นหรือไม่
3. บุคลากรที่มีอยู่ ทักษะความรู้และประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการวิจัย
และพัฒนานั้นหรือไม่
4. ผลผลิตนั้นจะพัฒนาขึ้นในเวลาอันสมควรได้หรือไม่

ขั้นที่ 2 รวบรวมข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คือ การศึกษาทฤษฎีและงานวิจัย การสังเกตภาคสนามซึ่งเกี่ยวข้องกับ
การใช้ผลผลิตการศึกษาที่กำหนด ถ้ามีความจำเป็น ผู้ทำการวิจัยและพัฒนา อาจต้อง
ทำการศึกษาวิจัยขนาดเล็กเพื่อหาคำตอบ ซึ่งงานวิจัยและทฤษฎีที่มีอยู่ ไม่สามารถหาคำตอบ
ได้ก่อนที่จะเริ่มการพัฒนาต่อไป

ขั้นที่ 3 การวางแผนการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้ผลผลิต
2. ประมาณการค่าใช้จ่าย กำลังคน และระยะเวลาที่ต้องใช้เพื่อ
ศึกษาความเป็นไปได้
3. พิจารณาผลสืบเนื่องจากผลผลิต

ขั้นที่ 4 พัฒนารูปแบบขั้นตอนของผลผลิต

ขั้นนี้เป็นขั้นการออกแบบการจัดทำผลผลิตการศึกษาตามที่กำหนดไว้ เช่น เป็นโครงการวิจัยและพัฒนา หรือหลักสูตรอบรมระยะสั้น ซึ่งต้องมีการออกแบบหลักสูตร เตรียมวัสดุหลักสูตร คู่มือการฝึกอบรม เอกสารในการฝึกอบรม และเครื่องมือการประเมิน

ขั้นที่ 5 ทดลองหรือทดสอบผลผลิตครั้งที่ 1

โดยการนำผลผลิตที่ออกแบบและจัดเตรียมไว้ในขั้นที่ 4 ไปทดลองใช้เพื่อ ทดสอบคุณภาพขั้นต้นของผลผลิตในสถานศึกษาอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ประเมินผลโดยใช้ แบบสอบถาม การสังเกตและการสัมภาษณ์ แล้วรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์

ขั้นที่ 6 ปรับปรุงผลผลิตครั้งที่ 1

นำข้อมูลและผลการทดลองใช้จากขั้นตอนที่ 5 มาพิจารณาปรับปรุง

ขั้นที่ 7 ทดลองหรือทดสอบผลผลิตครั้งที่ 2

ขั้นนี้นำผลผลิตที่ปรับปรุงไปทดลอง เพื่อทดสอบคุณภาพผลผลิตตาม วัตถุประสงค์ ในสถานศึกษาจำนวน 5-15 แห่ง ใช้กลุ่มตัวอย่าง 30-100 คน ประเมินผลเชิง ปริมาณในลักษณะ Pre-test นำผลไปเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของการใช้ผลผลิตอาจมี กลุ่มควบคุม กลุ่มการทดลอง ถ้าจำเป็น

ขั้นที่ 8 ปรับปรุงผลผลิตครั้งที่ 2

นำข้อมูลและผลจากการทดลองใช้จากขั้นที่ 7 มาพิจารณาปรับปรุง

ขั้นที่ 9 ทดลองหรือทดสอบผลผลิตครั้งที่ 3

ขั้นนี้นำผลผลิตที่ปรับปรุงไปทดลอง เพื่อทดสอบคุณภาพการใช้งานของ ผลผลิต โดยใช้ที่สถานศึกษาแห่งหนึ่ง ประเมินผลโดยใช้แบบสอบถาม การสังเกตและการ สัมภาษณ์แล้วรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์

ขั้นที่ 10 ปรับปรุงผลผลิตครั้งที่ 3

นำข้อมูลและผลจากการทดลองในขั้นที่ 9 มาพิจารณาปรับปรุงเพื่อ ผลิตและเผยแพร่ต่อไป

ขั้นที่ 11 เผยแพร่

เป็นการเสนอรายงานเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาผลผลิตต่อที่ ประชุมสัมมนาทางวิชาการหรือวิชาชีพ และการนำไปเผยแพร่โดยนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุด

นอกจากนี้แล้ว วิโรจน์ สารรัตนะ (2554, หน้า 128 - 129) ได้กล่าวถึงแนว ทางการปฏิบัติในการออกแบบวิจัยและพัฒนาไว้ว่าในการออกแบบวิจัย จะต้องกำหนด วัตถุประสงค์เฉพาะของการวิจัยอย่างชัดเจน กำหนดตัวบ่งชี้ หรือประเด็นที่มุ่งศึกษา กำหนด

แหล่งข้อมูล หรือผู้ใช้ข้อมูลในการวิจัยหรือทดลองนวัตกรรม กำหนดแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ และกำหนดแนวทางการวิเคราะห์หรือตัดสินคุณภาพ ซึ่งทุกรายการดังกล่าวนี้ ควรจะถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า และเป็นที่ยอมรับตรงกันระหว่าง กลุ่มผู้เกี่ยวข้องต่างๆ รายละเอียดเป็น ดังนี้

1. การออกแบบในเรื่องของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะต้องกำหนดเป้าหมายประชากร หรือกลุ่มเป้าหมายในการใช้นวัตกรรมอย่างชัดเจน

2. การออกแบบในเรื่องการวัดและตัวแปรหรือการเก็บรวบรวมข้อมูล นักวิจัยจะต้องกำหนด ประเด็น ตัวบ่งชี้ที่ต้องการวัด พร้อมทั้งกำหนดแหล่งข้อมูล หรือผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างครบถ้วน กำหนดประเภทเครื่องมือหรือวิธีการวัด ช่วงเวลาในการวัด (เช่น วัดก่อน และเมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง) พร้อมกำหนดแนวปฏิบัติในการพัฒนา เครื่องมือ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดแต่ละรายการ กล่าวโดยสรุป จะต้องสรุปว่าตัวบ่งชี้ หรือประเด็นในการวัดครั้งนั้นๆ ประกอบด้วยอะไรบ้าง แต่ละตัวบ่งชี้ หรือแต่ละประเด็นจะใช้เครื่องมือหรือวิธีการใดในการเก็บรวบรวมข้อมูล จะพัฒนาเครื่องมือแต่ละชนิด อย่างไร และจะจัดเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างไรบ้าง

ในการเลือกใช้เครื่องมือวัด ซึ่งมีหลายชนิด อาทิ แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบประเมินคุณลักษณะต่างๆ เป็นต้น การตัดสินใจว่าจะเลือกใช้เครื่องมือวัดชนิดใด จะต้องคำนึงถึงธรรมชาติหรือลักษณะของตัวบ่งชี้ที่ต้องการวัด และข้อจำกัดต่างๆ อาทิ ถ้าเป็นตัวบ่งชี้ประเภทความรู้ ก็ใช้แบบทดสอบ ถ้าเป็นพฤติกรรม ก็ใช้แบบประเมินพฤติกรรม ถ้าเป็นเจตคติ ก็ใช้แบบวัดเจตคติ เป็นต้น หรือในบางครั้ง นักประเมินได้เลือกใช้เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วยสาระหลายตอน แต่ละตอนมุ่งวัดตัวบ่งชี้ที่แตกต่างกัน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม นักวิจัยจะต้องระลึกเสมอว่า จะต้องเน้นในเรื่องความรวดเร็ว คล่องตัว มีประสิทธิภาพ สามารถรวบรวมข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ทันกับช่วงเวลาต่างๆ ในขณะที่ดำเนินการทดลอง พัฒนานวัตกรรม และกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องไม่เกิดผลกระทบเชิงลบต่อกระบวนการพัฒนา

3. การออกแบบในเรื่องสถิติ แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนา สามารถเลือกใช้สถิติในลักษณะเดียวกันกับงานวิจัยทั่วไป ซึ่งจะมีทั้งสถิติเชิงบรรยาย (descriptive statistics) และสถิติอ้างอิงรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการทาง สถิติเหล่านี้สามารถศึกษาได้จากเอกสารหรือตำราทั่วไป โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการวางแผน และออกแบบวิจัยและพัฒนา คือ กรอบแนวทางการวิจัย หรือโครงการวิจัยที่มีรายละเอียด ครบถ้วน สมบูรณ์

4. ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม ในงานวิจัยและพัฒนา ในงานวิจัยและพัฒนาทาง

การศึกษา ตัวแปรต้น (independent variable) คือ ตัวนวัตกรรมหรือปฏิบัติการ (treatment) ที่นักวิจัยให้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งอาจหมายถึง สื่อ/ชุดสื่อ หรือวิธีการใหม่ๆ ในการจัดการศึกษา ส่วนตัวแปรตาม คือ ตัวแปรที่เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการใส่ปฏิบัติการ เช่น ความรู้ ความพอใจ เจตคติ ทักษะ หรือสภาพการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เป็นต้น

5. เครื่องมือวิจัย ในงานวิจัยและพัฒนา เครื่องมือวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ คือ

5.1 เครื่องมือทดลอง หรือชุดนวัตกรรม หรือชุดปฏิบัติการ การวิจัยและพัฒนาจะมีคุณค่ามากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามารถของนักวิจัยในการแสวงหานวัตกรรมที่สร้างสรรค์ ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ (ลงทุนไม่มาก สะดวกใช้ สะดวกปฏิบัติ ให้ประสิทธิผลตามที่คาดหวัง) ซึ่งการแสวงหานวัตกรรมที่สร้างสรรค์ นักวิจัยจะต้องทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หรือกรณีตัวอย่างนวัตกรรมที่สร้างสรรค์ นักวิจัยจะต้องทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หรือกรณีตัวอย่างนวัตกรรมที่หลากหลาย ก่อนที่จะสังเคราะห์เป็นนวัตกรรมที่จะนำมาทดลอง ทั้งนี้ นักวิจัยควรจะสามารถชี้บ่ง หรือระบุลักษณะที่เห็นว่าเป็นจุดเด่น ความสร้างสรรค์ หรือความเหมาะสมของนวัตกรรมที่มีความถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชา

5.2 เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลหรือเครื่องมือวัดตัวแปร ในการออกแบบด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะต้องวิเคราะห์บทบาท วัตถุประสงค์ของการวิจัย กำหนดหรือระบุตัวแปรหรือประเด็นที่มุ่งศึกษา กำหนดแหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูลที่จะทำให้ข้อมูลที่มีความตรงหรือความถูกต้อง กำหนดวิธีการหรือเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และกำหนดแนวทางการพัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างชัดเจน

6. การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยและพัฒนา การเลือกใช้วิธีการทางสถิติ เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยและพัฒนาขึ้นอยู่กับชนิดของตัวแปร หรือตัวชี้วัดที่ทำการศึกษา ซึ่งโดยทั่วไป มักจะมีวิธีการทางสถิติดังต่อไปนี้ 1) วิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ สำหรับตัวแปรตัดตอนทีวัดโดยเครื่องมือประเภทแบบตรวจสอบรายการหรืออาจใช้การเปรียบเทียบสัดส่วนด้านสถิติอ้างอิงไคสแควร์ 2) วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทดสอบความรู้ หรือคะแนนจากมาตราประมาณค่า และใช้สถิติอ้างอิง การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียน กับหลังเรียนหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อการตรวจสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยกรณีทดสอบหลายกลุ่ม เป็นต้น 3) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สำหรับข้อคำถามประเภทปลายเปิด หรือใช้เขียนแสดงความคิดเห็น หรือบรรยายสภาพความเปลี่ยนแปลงหลังการใช้วัตกรรมการเลือกใช้วิธีการทางสถิติ ให้เน้นหลักการ “สามารถตอบคำถามวิจัยได้ง่ายต่อการสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจ”

โดยสรุป ขั้นตอนการวิจัยประกอบไปด้วย 11 ขั้นตอน คือ การกำหนดผลผลิตทางการศึกษาที่จะทำการพัฒนา รวบรวมข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการวิจัยและพัฒนา พัฒนารูปแบบขั้นตอนของผลผลิต ทดลองหรือทดสอบผลผลิตครั้งที่ 1 ปรับปรุงผลผลิตครั้งที่ 1 ทดลองหรือทดสอบผลผลิตครั้งที่ 2 ปรับปรุงผลผลิตครั้งที่ 2 ทดลองหรือทดสอบผลผลิตครั้งที่ 3 ปรับปรุงผลผลิตครั้งที่ 3 และเผยแพร่

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการวิจัยทั้งหมด 3 ระยะ 7 ขั้นตอน คือ
 วิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดและองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครู มี 3 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Document Analysis) 2) การศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ 3) การศึกษาเชิงสำรวจ วิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 การออกแบบและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนา มี 2 ขั้นตอน คือ 4) การร่างรูปแบบการพัฒนา 5) การปรับปรุงรูปแบบ และวิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 3 การทดลองใช้ และสรุปผลการทดลอง มี 2 ขั้นตอน คือ 6) การทดลองใช้รูปแบบ 7) สรุปผลการใช้รูปแบบ จากนั้น นำผลที่ได้จากการทดลองใช้มาเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

7. บทสรุป

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการขององค์ประกอบ “การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา” หมายถึง การระบุแนวปฏิบัติของครูในวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ จากนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดองค์ประกอบย่อยของด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 1) ให้ความสำคัญแก่การวิจัย 2) มีความรู้และทักษะการทำวิจัย

บทบาทและหน้าที่ของ
 อาจารย์วิทยาลัยหรือ
 มหาวิทยาลัยด้านการทำ

บทบาทและหน้าที่ของ
 อาจารย์ด้านการเขียน
 ตำราและบทความทาง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

กรณีศึกษา

กรณีศึกษา: การใช้ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้:
มุมมองนักวิชาการผ่านประสบการณ์ ความเปราะ

Research Exploitation for Learning Management:

โดย ผศ.ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน

กศ.ด. (วิจัยและประเมินผลการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำ
ภาควิชาวิจัยและพัฒนากการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1. เกียรติ์นำ

การวิจัย (Research) ล้วนแล้วแต่เกิดประโยชน์ในวงกรต่างๆ ทั้งสิ้น รวมทั้งในแวดวงการศึกษา หากมองย้อนกลับไปในปริมาณงานวิจัยทางการศึกษาที่ผ่านมา จะพบว่าผลงานวิจัยทางการศึกษามีปริมาณในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก มีการใช้จำยงประมาณที่สนับสนุนจำนวนมหาศาล แต่ดูเหมือนว่าการนำผลที่ได้ จากการวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางการศึกษานั้นน้อยมาก ในแต่ละปีจะมีผลงานวิจัยทางการศึกษาในแต่ละสาขาจำนวนไม่น้อยทั้งงานวิจัยส่วนบุคคล งานวิจัยของหน่วยงาน/องค์กร งานวิจัยที่นิสิต/นักศึกษาใช้ประกอบการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ทั้งการศึกษาค้นคว้าอิสระ วิทยานิพนธ์ ปรินญาณิพนธ์ หรือชื่อเรียกอย่างอื่น ทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอก แต่คุณภาพการศึกษา หรือกระบวนการพัฒนากลยุทธ์/นวัตกรรมทางการศึกษาของประเทศก็ยังไม่ถึงไหน ณ วันนีทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องย้อนกลับมาพิจารณาในประเด็นดังกล่าว และมองหาแนวทางการใช้ประโยชน์จากผลกรวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ เป็นผู้นำและก้าวสู่มาตรฐานในระดับสากลและเกิดความคุ้มค่าของการวิจัย ในบทความนี้ผู้เขียนมีความตั้งใจ ที่จะนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาในมุมมองของนักวิชาการที่ผ่านประสบการณ์จากการปฏิบัติหน้าที่ครุมาก่อน เพื่อเชื่อมโยงหลักวิชาที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นไปได้ในสถานการณ์จริง

2. เนื้อความ

อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติ หน้าที่ที่สำคัญของครูคือสอนกับวิจัยเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้นกระบวนการวิจัยจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญของครู

จากการวิเคราะห์ พ.ร.บ. การศึกษา พบว่า มีเจตนาที่จะให้ครูเป็นครุนักวิจัย นั่นคือมีทักษะในการทำวิจัยที่มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่าง

ยิ่ง การวิจัยเชิงปฏิบัติการในโรงเรียน (Classroom Action Research) ซึ่งผู้เขียนคิดว่าน่าจะตรงกับเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. แต่สภาพการทำวิจัยของครูในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำวิจัยเพื่อประกอบการเลื่อนวิทยฐานะ ส่วนใหญ่ก็กลายเป็นวิจัยที่มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ใช้ประชากรที่มีขนาดใหญ่ มีความซับซ้อน แต่บางครั้งก็เกิดประโยชน์กับผู้เรียนในบริบทนั้นๆ น้อยมาก ผู้เขียนขอเรียกสภาวะการณ์ในลักษณะนี้ว่า สภาวะ “มีผลงาน (วิจัย) แต่ไม่มีผลงาน” ซึ่งขออธิบายรายละเอียดดังนี้ในแนวปฏิบัติการประเมินเพื่อเข้าสู่วิทยฐานะของข้าราชการครูในยุคปัจจุบัน ที่จะต้องมีผลงานวิจัยประกอบการประเมิน ทำให้มีผลงานวิจัยในชั้นเรียนเกิดขึ้นในช่วงเทศกาลของการประเมินหลายเรื่อง หากแต่ว่าผลงานวิจัยเหล่านั้นเป็นการดำเนินการวิจัยเพื่อแก้ปัญหา หรือพัฒนากระบวนการเรียนการสอนจริงหรือ หรือเป็นเพียงฝึกชี่ที่ปลูกเพื่อตบตาผู้ประเมิน ในบางครั้งอาจมีลักษณะ “งานวิจัยฉีกปก” ที่ครูบางกลุ่มต้องการเพียงเพื่อผลงานประกอบการประเมินเท่านั้น หากเป็นผลงานที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนไม่

หากมองย้อนกลับไปดูกระบวนการในการพัฒนาครูเพื่อให้เป็นครูนักวิจัยนั้น มีวิธีการหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาหลายวิธี แต่ที่มักนิยมใช้ก็คือ “การฝึกอบรม” ซึ่งจากการสอบถามคณะครูหลายท่าน พบว่า ครูแต่ละคนเข้ารับการฝึกอบรมทั้งเชิงปฏิบัติการและไม่ปฏิบัติการอยู่ไม่น้อยครั้ง แต่ก็หาได้ทำให้ครูสามารถผลิตผลงานวิจัยได้เป็นชิ้นเป็นอัน ทำให้เกิดการสูญเปล่าของงบประมาณที่ลงทุนไป การพัฒนาครูให้เป็นครูนักวิจัยนั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะกระบวนการวิจัยจะเป็นเครื่องมือที่ใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนากระบวนการเรียนการสอนได้อย่างเป็นระบบและเกิดความยั่งยืนของการพัฒนา ดังนั้นหากสถานศึกษาใดกอบปรด้วยครูที่เป็นครูนักวิจัยแล้วก็มีแนวโน้มที่จะสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ดีอีกด้วย ในการพัฒนาครูนักวิจัยของสถานศึกษาที่ดำเนินการแล้วสามารถเห็นผลของการพัฒนาได้อย่างชัดเจนและประสบผลสำเร็จมีอยู่หลายแห่ง บางแห่งได้ค้นพบวิธีการพัฒนาครูให้เป็นครูนักวิจัย โดยนอกจากจะใช้วิธีการฝึกอบรมแล้วทางสถานศึกษายังได้จัดให้มีการเข้าค่ายการเขียนรายงานการวิจัย โดยฝ่ายวิชาการจะจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อม เช่น แบบฟอร์มการเขียน หนังสือประกอบการอ้างอิง โดยฝ่ายวิชาการจะนิเทศให้ความรู้ที่ละเอียดประกอบของรายงาน แล้วให้ครูฝึกเขียนทีละเรื่อง ตั้งแต่ปัญหาและความเป็นมา เอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการดำเนินการ ผลการดำเนินงานและอภิปรายผล นอกจากนั้นในขณะที่ดำเนินการวิจัยก็จะมีทีมงานจากฝ่ายวิชาการคอยให้ความช่วยเหลือทุกขั้นตอนของการวิจัย เช่น ในขั้นตอนของการเขียนโครงร่างการวิจัยฝ่ายวิชาการจะให้คำแนะนำในการวางแผน และชี้แนะ ตลอดทั้งนิเทศความเข้าใจในวิธีการ ในขั้นตอนของการนำนวัตกรรมไปใช้ในการแก้ปัญหา คณะกรรมการบริหารงานวิชาการได้ให้การนิเทศช่วยเหลือครูเป็นอย่างดีด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การให้คำปรึกษา การจัดทำเอกสารเผยแพร่ การนำตัวอย่างแบบอย่างมาให้ศึกษา การอำนวยความสะดวก

สะดวกด้านสื่อ หนังสือให้ค้นคว้า ซึ่งครูจะต้องบันทึกผลการพัฒนาไว้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ในขั้นตอนนี้ฝ่ายวิชาการได้เปิดคลินิกวิชาการบริการแก่คณะครูด้วย ส่วนขั้นตอนการเขียนรายงานการวิจัยนั้นได้จัดทำแบบฝึกสำเร็จรูปให้ครูได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนจากง่ายไปยาก ตั้งแต่บทที่ 1-5 จนครูสามารถเขียนรายงานวิจัยได้ นอกจากนั้นในการดำเนินการวิจัยยังต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมระบบไตรภาคี คือให้ผู้ปกครอง สถานศึกษา และผู้เรียนมาร่วมวางแผนการแก้ปัญหาการเรียนรู้อีกด้วย ผลการดำเนินงาน พบว่า ครูสามารถใช้กระบวนการวิจัยแก้ปัญหาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม มีผลงานในรูปของงานวิจัยในชั้นเรียน ผู้เรียนมีความรู้ตามหลักสูตรการศึกษา มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร โดยเฉพาะนิสัยรักการค้นคว้า รักการทำงาน รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ สถานศึกษาเกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และมีการบริหารเชิงระบบ ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์อันดีกับสถานศึกษา พอใจและไว้วางใจในการบริหารงานของสถานศึกษา

หากพิจารณาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จแล้ว พบว่า การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้วยกระบวนการวิจัยต้องจัดสภาพที่เอื้อต่อการวิจัยในชั้นเรียนของครู โดยเน้นให้ครูได้ปฏิบัติจากสภาพจริง มีการวางแผนที่เป็นระบบ ใช้การนิเทศแบบกัลยาณมิตร คอยกำกับ ติดตาม ให้การช่วยเหลือครูในการดำเนินการวิจัย และใช้หลักการมีส่วนร่วมของผู้ส่วนเกี่ยวข้องอีกด้วย หากโรงเรียนสามารถจัดระบบในการพัฒนาครูดังกล่าวข้างต้นได้แล้ว ผลงานการวิจัยในชั้นเรียนของครูก็จะเป็นผลงานที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการที่จะทำให้เกิดมรรคเกิดผลในการวิจัยทางการศึกษา สามารถดำเนินการโดยการพัฒนาทักษะการวิจัยให้กับครู และอีกแนวทางหนึ่งคือการมุ่งเน้นให้ครูเป็นผู้มีความสามารถในการใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยนั่นเอง ในบทความนี้จะมุ่งเน้นในประเด็นที่สอง จึงขอเสนอแนวทางในการใช้ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในมุมมองของนักวิชาการที่ผ่านประสบการณ์ความเป็นครู ดังนี้

- **สร้างเจตคติที่ดีสำหรับครู ในการใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย** ในส่วนนี้เป็นส่วนที่สำคัญมาก เพราะเจตคติ (Attitude) เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในสิ่งต่างๆ ดังนั้นหากจะส่งเสริมให้ครูใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยเพื่อการจัดการเรียนรู้ จึงควรที่จะต้องสร้างเจตคติในทางบวก (Positive Attitude) เกี่ยวกับการทำวิจัยและประโยชน์ที่แท้จริงของการวิจัยเสียก่อน จากประสบการณ์ความเป็นครู เพื่อนครูส่วนใหญ่มีเจตคติที่ไม่ค่อยดีต่อการวิจัย หลายท่านมีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ยาก เพราะคิดว่าการทำวิจัยมีเพียงรูปแบบเดียว เหมือนกับมีครูบางคน (ในสมัยนั้น) ที่ไปศึกษาในระดับปริญญาโท ก็จะมาเล่าความทุกข์ให้ฟังเกี่ยวกับการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งก็คือการวิจัย แต่เป็นการวิจัยที่ใช้ประกอบการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ซึ่งจะมีเงื่อนไข แนวทางในการออกแบบการวิจัย และจุดเน้นอีกรูปแบบหนึ่ง ทำ

ให้ครูส่วนใหญ่คิดว่าเป็นเรื่องยาก ไม่กล้าทำ ทำตัวถอยห่าง หลีกหนี ห่างไกล ดังนั้น บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องเร่งสร้างความเข้าใจให้ครูมีความคิดรวบยอด (Concept) ที่ถูกต้องในกระบวนการวิจัยเสียก่อน เมื่อครูมีความเข้าใจที่ไม่คลาดเคลื่อนในกระบวนการวิจัยแล้ว มีเจตคติที่ดีแล้ว เห็นความสำคัญของการวิจัย ครูก็จะมีแรงจูงใจที่จะนำผลการวิจัยมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ และในที่สุดก็จะสามารถใช้กระบวนการวิจัยให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย ทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

- ใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายในการพัฒนาครุภัณฑ์วิจัย เชื้อต่อบริบทที่แท้จริงของครู การพัฒนาครูให้เป็นครุภัณฑ์วิจัย และสามารถใช้ประโยชน์จากกระบวนการวิจัยนั้น ควรจะต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการพัฒนาพอสมควร การพัฒนาที่ผ่านมาในบางพื้นที่เน้นการฝึกอบรม ซึ่งมีเพื่อนครูหลายคนผ่านการฝึกอบรมหลายครั้งแล้ว การฝึกอบรมส่วนใหญ่ก็คล้ายๆ เดิม ก็คือมีวิทยากรมาบรรยายแล้วก็จบ ยังขาดกระบวนการกำกับ ติดตามครู เพื่อที่จะสามารถส่งเสริมให้ครูมีทักษะการวิจัย ให้ครูสามารถใช้ผลการวิจัยต่างๆ มาแก้ปัญหาหรือพัฒนาที่หน่วยงานของตน ซึ่งก็คือการพัฒนาการจัดการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเป้าที่ตัวผู้เรียนต่างหาก ดังนั้น วิธีการพัฒนาครูคงไม่ใช่การฝึกอบรมเป็นคำตอบสุดท้าย เพื่อใช้งบประมาณที่มีอยู่ให้เป็นไปตามแผน และวงรอบปีงบประมาณ อนึ่งการพัฒนาครูในประเด็นดังกล่าวก็ไม่จำเป็นที่ครูทุกคนจะต้องได้รับวิธีการหรือกลยุทธ์เดียวกัน ขึ้นอยู่กับเหตุที่ไม่สามารถทำวิจัยได้ เพราะเหตุใด หากมีเหตุมาจากความไม่เข้าใจก็แก้ที่การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง หากเกิดมาจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยหรือไม่สนับสนุนของผู้บริหาร การไม่เห็นความสำคัญของการวิจัย การมีภาระงานที่หนักจนเกินไปของครู การขาดแคลนแหล่งค้นคว้าที่จำเป็นในการวิจัย การขาดพี่เลี้ยงที่ให้การแนะนำในการวิจัย และอื่นๆ จะเห็นได้ว่ากลยุทธ์ที่จะทำให้ครูสามารถใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการจัดการเรียนรู้นั้นไม่ได้มีเพียงกลยุทธ์เดียว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุหรืออุปสรรคต่างหาก ดังนั้น บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องพิจารณาใคร่ครวญเหตุต่างๆ ให้ดีเสียก่อนที่จะออกแบบกลยุทธ์หรือวิธีการในการพัฒนาครูเพื่อให้เป็นครุภัณฑ์วิจัย

- เน้นรูปแบบการสังเคราะห์และเผยแพร่ผลการวิจัยแบบมุ่งเป้า หากเรามีวัตถุประสงค์ในการเน้นการใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยนั้น บางครั้งอาจจะไม่จำเป็นต้องเน้นพัฒนาครูให้เป็นนักวิจัยมืออาชีพที่มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ต่างๆ แต่สิ่งที่สำคัญมากกว่านั้นคือ จะทำอย่างไรให้ครูมีความเข้าใจและเกิดทักษะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในหน่วยงานหรือในชั้นเรียนของตนเองได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะเกิดประโยชน์มาก เพราะการวิจัยเป็นกระบวนการที่ได้มาซึ่งความรู้ความจริง โดยใช้วิธีการที่เป็นระบบ มีความน่าเชื่อถือ นั่นคือ โอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดต่างๆ จะน้อยกว่าวิธีการอื่นๆ การตัดสินใจต่างๆ ก็มีโอกาสพลาดพลั้งน้อยเป็นต้น

แต่สิ่งหนึ่งที่พึงระลึกอยู่เสมอคือ การเข้าถึงข้อมูลผลการวิจัยของครูมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ จากประสบการณ์การเป็นครู พบว่า ภาระหน้าที่ของครู ครูต้องมีหน้าที่หรืองานพิเศษที่เพิ่มมาจากงานสอนหลากหลายภารกิจ กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นของชุมชนล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทั้งสิ้น ซึ่งนั่นก็หมายความว่า เป็นภาระหน้าที่ของบุคลากร ในโรงเรียนสถานศึกษาที่ต้องเข้าร่วมกิจกรรมโดยตลอด กล่าวง่ายๆ คือ ทุกกระทรงทรวง กรม แทบจะมาใช้บริการของสถานศึกษาเกือบทั้งหมด เช่น เอกซเรย์ยาเสพติด รณรงค์กำจัดยุงลาย แห่เทียนพรรษา แข่งขันกีฬา อบต. เป็นต้น ดังนั้นโอกาสที่ครูจะใช้เวลาที่สถานศึกษาในการสืบค้นเพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัยมาวางแผน ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ค่อนข้างจะมีข้อจำกัดพอสมควร ในส่วนนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีคณะกรรมการในการวิเคราะห์/สังเคราะห์องค์ความรู้ต่างๆ ที่ได้จากการวิจัยที่พร้อมเสิร์ฟ สื่อสารกันครูให้เข้าใจได้ง่ายที่ สำคัญคือต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ หากจะเปรียบเปรยก็น่าที่จะใกล้เคียงกัน Catalog ที่ นำเสนอให้คุณครูเข้าใจ และรู้เท่าทันในพัฒนาการของวัตกรรมการศึกษาซึ่งเป็นผลผลิตจากการวิจัย และสามารถเลือกและนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

- **สร้างวัฒนธรรมการจัดการศึกษาที่เน้นการวิจัยเป็นฐาน (Research Based)** การเปลี่ยน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยาก แต่หากปรับเปลี่ยนได้จะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน การปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาของฝ่ายต่างๆ เช่นเดียวกัน หากการดำเนินการต่างๆ มีวัฒนธรรมที่ตัดสินใจหรือเลือกแนวปฏิบัติที่อยู่บนพื้นฐานของผลการวิจัยแล้วนั้น จะทำให้มีโอกาสเสี่ยงของความผิดพลาดลดน้อยลงได้ เช่น การจัดครูเข้าสอนของผู้บริหาร โดยอาศัยผลการวิจัยที่ผ่านมา รวมทั้งการใช้ผลการวิจัยเพื่อการจัดการเรียนการสอนของครู เช่น จะจัดการอย่างไรกับกลุ่มผู้เรียนที่ขาดความรับผิดชอบ วิธีการใดที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการคิดวิเคราะห์ได้จะแก้ปัญหาผู้เรียนที่ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับกลุ่มเพื่อนได้อย่างไร การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองควรมีลักษณะอย่างไร จะทำอย่างไรให้ผู้เรียนพูดภาษาอังกฤษได้คล่องขึ้น อื่นๆ จะเห็นได้ว่าการทำงานโดยอาศัยองค์ความรู้จากการวิจัยเป็นฐานนั้นจะก่อประโยชน์อย่างยิ่ง และลดภาวะความเสี่ยง แต่อย่างไรก็ตามการที่จะสร้างวัฒนธรรมการใช้ประโยชน์จากการวิจัยจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลทุกฝ่ายในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารขององค์กรที่ต้องเอาจริงเอจัง และทำให้เป็นแบบอย่างและต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และจะเกิดวัฒนธรรมที่ดีขององค์กรในที่สุด

3. บทสรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดผู้เขียนได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมการใช้ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาหลายๆ แนวทาง ได้แก่ การสร้างเจตคติที่ดีของครูในการใช้ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ การหากลยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะการวิจัยของครู การมีกระบวนการสังเคราะห์ห้องศความรู้ต่างๆ จากผลการวิจัยที่มีรูปแบบการนำเสนอและเผยแพร่ที่ง่ายต่อการเข้าใจ เข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และสิ่งสำคัญคือการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่อาศัยผลการวิจัยเป็นฐาน ผู้เขียนเชื่อว่าด้วยบริบทของครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในระดับอุดมการศึกษา หากมีแนวทางตามที่เสนอในบทความนี้น่าที่จะเอื้อต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนรู้และส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและเกิดการพัฒนายั่งยืน ถือเป็นความคุ้มค่าของการวิจัย ที่สำคัญการพัฒนาดังกล่าว จะส่งผลต่อระบบอื่นๆ ด้วยนอกจากระบบการศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวมอีกด้วย

กรณีศึกษา: การทำวิจัยของอาจารย์ – เป็นปัจจัยที่สำคัญเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่มหาวิทยาลัยในปัจจุบัน

โดย Dr. Tran Mai Uoc

Banking University of Ho Chi Minh City

1. บทนำ

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยต่างๆ ยังมีสองงานหลักและสำคัญที่สุดคือการจัดการเรียนการสอนและการทำวิจัย สองกิจกรรมนี้มีความสัมพันธ์กันและเป็นสองภารกิจหลักเชิงกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ครูอาจารย์ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม การวิจัยเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นในการผลักดันเพื่อเพิ่มคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน เพื่อตอบสนองความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นของสังคม

การปฏิบัติและทฤษฎีได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการทำวิจัยและการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน และสนับสนุนกัน การทำวิจัยเป็นพื้นฐาน เงื่อนไขและข้อกำหนดเบื้องต้นเพื่อดำเนินการเรียนการสอนในห้องเรียนได้เป็นอย่างดี ในทางกลับกัน กิจกรรมการเรียนการสอนสะท้อนให้เห็นถึงผลของการทำวิจัย ดังนั้นจึงสามารถยืนยันว่าพร้อมกับกิจกรรมการเรียนการสอน การทำวิจัยเป็นตัวชี้วัดด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของครูอาจารย์

2. เนื้อหา

2.1 ประโยชน์ที่ได้รับเมื่ออาจารย์ผู้สอนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการทำวิจัย

สำหรับอาจารย์ที่มหาวิทยาลัย การเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญ เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นกับอาจารย์ผู้สอน แต่นี่เป็นเพียงครึ่งหนึ่งของความต้องการของกิจกรรมด้านวิชาการของอาจารย์ผู้สอนที่มหาวิทยาลัย ดังนั้นการทำวิจัยเป็นงานที่สถานศึกษาได้มุ่งเน้นว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอ และเป็นเกณฑ์ที่สำคัญสำหรับการประเมินความสามารถของอาจารย์ผู้สอนในด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ

เพื่อการปรับตัวในช่วงเวลาของการเข้าร่วมและการพัฒนาในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการทำวิจัย มีผลประโยชน์กับอาจารย์ผู้สอนดังต่อไปนี้

1) การทำวิจัยช่วยเหลืออาจารย์ผู้สอนให้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจด้านวิชาการในการสอน เพื่อปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาความรู้ที่ถูกต้องในบทสอนและในการบรรยายของตัวเอง ถ้าอาจารย์ผู้สอนมีการทำวิจัย จะเป็นการเสริมความเชี่ยวชาญ ขยายความรู้ ความเข้าใจมากขึ้นในความรู้จากสาขาวิชาอื่นๆ

2) กระบวนการทำวิจัย จะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการทำงานอย่างเป็นอิสระ ในการพัฒนาความรู้และวิธีการรับรู้ด้านวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้จะช่วยสร้างคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับนักวิจัยให้อาจารย์ผู้สอน

3) กระบวนการทำวิจัย ยังเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้อาจารย์ผู้สอน "update" ข้อมูลและความรู้ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การทำวิจัยยังช่วยให้อาจารย์ผู้สอนสามารถเพิ่มเติมความรู้ใหม่จากแหล่งที่มาอื่นๆ เพื่อประเมินและปรับปรุงความรู้ของตัวเองให้สมบูรณ์แบบ

4. การทำวิจัยจะเพิ่มความเข้าใจในวิชาชีพครู ช่วยสร้างความรัก ความรู้สึกลำสำหรับการประกอบอาชีพครู เป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญในกระบวนการดำเนินการเรียนการสอนและการทำงานของอาจารย์ผู้สอน

5. การทำวิจัยเป็นโอกาสที่ดีสำหรับอาจารย์ ครูผู้สอน จัดสภาพแวดล้อมที่มีโอกาสที่จะพัฒนาความสามารถของการทำวิจัย อีกทั้งยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาและวิธีการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพของการเรียนการสอน

6. ในกระบวนการการทำวิจัย ถ้ากรณีที่ประสบผลสำเร็จดี ก็จะเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการเสริมสร้างตำแหน่งและศักดิ์ศรีของอาจารย์ผู้สอนเอง เพราะว่า หนึ่งในเกณฑ์การประเมินและการจัดอันดับมหาวิทยาลัย คือการทำวิจัยของอาจารย์และพนักงานของมหาวิทยาลัย

2.2 ข้อบกพร่องและข้อจำกัด ในการทำวิจัยของอาจารย์ผู้สอน

ประการแรก คืออาจารย์ผู้สอนไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการทำวิจัย ดังนั้นส่วนใหญ่อาจารย์ผู้สอนจะไม่อยากรับทำวิจัยจริงๆ หัวข้อที่อาจารย์เลือกทำวิจัยมีคนได้ศึกษามาแล้ว หรือไม่ได้มาจากความต้องการที่แท้จริงของอาจารย์เองหรือความต้องการของวิชาและสาขาวิชา

ประการที่สอง ในหลักสูตรการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยบางแห่ง ความแตกต่างในระดับการศึกษา หรือในหนึ่งสาขาวิชา โดยเฉพาะ วิธีวิชาการวิจัยในมหาวิทยาลัยบางแห่งเป็นวิชาบังคับ แต่มีมหาวิทยาลัยบางแห่งเป็นวิชาเลือก และมหาวิทยาลัยบางแห่งไม่ได้จัดสอนวิชาวิธีการทำวิจัยในการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์ ดังนั้นจึงมีอาจารย์บางท่านยังไม่เข้าใจวิธีการของการทำวิจัย วิธีการอ้างอิง การจัดทำเค้าโครงวิจัย เป็นต้น

ประการที่สาม หัวข้อที่อาจารย์เลือกทำวิจัย เป็นภาพรวมทั่วไป ไม่ได้เป็นปัญหาเฉพาะหรือปัญหาในการปฏิบัติ ส่วนใหญ่อาจารย์เลือกปัญหาในการทำวิจัยเป็นปัญหาที่มีเอกสารอ้างอิงเป็นจำนวนมาก อาจารย์ไม่พิจารณาครอบคลุมและเมื่อมีการเลือกปัญหาในการทำวิจัยก็เลือกปัญหาที่มีการเก็บรวบรวมเอกสารอ้างอิงจำนวนมาก ในการทำวิจัยจำเป็นต้องมี

การสำรวจ การตรวจสอบสถิติ การหารูปแบบ ในทางกลับกัน ในกระบวนการการทำวิจัย อาจารย์ผู้สอนไม่กล้าเสนอความคิดเห็นของตนเอง และยังมีการคัดลอกผลงานของผู้อื่นโดยไม่ต้องอ้างอิง ทำให้มีการละเมิดกฎของการทำวิจัย

ประการที่สี่ สามารถยืนยันได้ว่า รายได้ของอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มาจากการเรียนการสอน ส่วนการทำวิจัยนั้นต้องใช้ทั้งกำลังและเวลา แต่รายได้ก็น้อย ดังนั้น อาจารย์ผู้สอนจึงไม่อยากการทำวิจัย

ประการที่ห้า ในการทำวิจัยอาจารย์ส่วนหนึ่งมีข้อจำกัดในทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ ในการอ้างอิงเอกสารจึงขึ้นอยู่กับอินเทอร์เน็ต เอกสารที่อ้างอิงส่วนใหญ่เป็นภาษาเวียดนาม โดยนักวิจัยในประเทศที่รวบรวมหรือแปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส เป็นต้น ดังนั้น ข้อมูลในเอกสารที่ใช้จึงไม่ค่อยถูกต้อง และไม่มีหลากหลายของเนื้อหา

ประการที่หก ทุนในการทำวิจัยไม่มาก เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความยากลำบากในการทำวิจัยของอาจารย์ นอกจากนี้คุณภาพของนักวิจัยไม่เท่ากัน ขาดผู้เชี่ยวชาญชั้นนำในหลายสาขา และไม่เพียงพอที่จะจัดทำวิจัยในระดับชาติและนานาชาติ

ประการที่เจ็ด เกือบทุกสถานศึกษามีสภาพการทำวิจัย แต่แค่มีหน้าที่ทำการทดสอบ และการประเมินผล ไม่ได้รวมถึงการปฐมนิเทศ การแนะนำการวิจัยประจำปีสำหรับอาจารย์และพนักงาน นอกจากนี้ นโยบายกระตุ้นให้อาจารย์มีการทำวิจัยขาดความมั่นคงและยังไม่ได้สร้างแรงจูงใจในการทำวิจัยให้กับอาจารย์และพนักงาน

2.3 ข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหามีต่อการพัฒนาการทำวิจัยของอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยในปัจจุบัน

ปัจจุบันกิจกรรมการเรียนการสอนและการวิจัยเป็น สองกิจกรรมนี้มีความสัมพันธ์กันและเป็นสองภารกิจหลักเชิงกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยของอาจารย์สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของการศึกษาของมหาวิทยาลัย เพื่อให้การทำวิจัยประสบผลสำเร็จที่ดี จึงต้องการการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ดังต่อไปนี้

1) มหาวิทยาลัยต้องมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับกิจกรรมการทำวิจัยของอาจารย์ เป็นวิธีการแก้ปัญหาสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาของมหาวิทยาลัย ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารการวิจัยระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะ จะช่วยให้อาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัย

2) มีการจัดตั้งสโมสรนักวิจัยและสถาบันการวิจัยในมหาวิทยาลัย และจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ช่วยสร้างโอกาสสำหรับอาจารย์ที่อายุน้อย ให้มีโอกาสเข้าร่วมทำ

วิจัยกับอาจารย์เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ อาจารย์ในสาขาวิชาที่แตกต่างกัน หน่วยงานต่างๆ สามารถร่วมกันทำวิจัยเพื่อศึกษาแนวทาง ปัญหาที่เกี่ยวข้อง

3) ปัจจุบัน การศึกษาได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในช่วงเวลาที่ผ่านมากการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในทางบวกของการศึกษาในมหาวิทยาลัย และวิทยาลัย ได้ประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากสังคมเพื่อปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอนและตอบสนองความต้องการของสังคมในยุคใหม่ จึงต้องมีการปรับปรุงเพิ่มขึ้น เนื้อหาความรู้และวิธีการเรียนการสอนต้องตอบสนองต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นของสังคม และสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาของโลก

4) หัวข้อการวิจัยของอาจารย์ต้องระบุเป้าหมายและกลุ่มเป้าหมายที่ถูกต้อง เพื่อให้เหมาะกับเนื้อหาของหลักสูตรการเรียนการสอน มีการผสมผสานระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ และช่วยให้อาจารย์ทบทวนความรู้เก่าและเสริมสร้างความรู้ใหม่ นอกจากนี้ สถาบันการศึกษาต้องมีนโยบายใหม่ในการบริหารกิจกรรมการทำวิจัย และมีแผนสำหรับการวิจัยของคณะอาจารย์ในแต่ละปี ระดมทุนสำหรับโครงการทำวิจัยของคณะอาจารย์

5) เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำวิจัยของอาจารย์ มหาวิทยาลัยควรจะมีโครงการและการลงทุนในการสร้างและพัฒนาฐานข้อมูลในห้องสมุด ความแรงของอินเทอร์เน็ตในการเข้าถึงข้อมูล

6) สำหรับบางวิชาที่มีชั่วโมงสอนน้อย เพราะมีจำนวนนักศึกษาน้อย หรือโดยการเปลี่ยนเนื้อหาของหลักสูตรการเรียนการสอน จึงทำให้อาจารย์ผู้สอนมีจำนวนชั่วโมงสอนไม่พอตามเกณฑ์ ดังนั้นจึงควรดำเนินการแลกชั่วโมงการทำวิจัยมาเป็นชั่วโมงการเรียนการสอน

7) ใช้ประโยชน์จากนักวิจัยที่มีคุณภาพและมีประสบการณ์ในการทำวิจัยของสถานศึกษาเพื่อจัดการฝึกอบรมด้านการทำวิจัยสำหรับอาจารย์ผู้สอนรุ่นใหม่ที่มีประสบการณ์น้อยในการทำวิจัย พร้อมกับแนะนำแนวทางการทำวิจัย เฉพาะอย่างยิ่งการวิจัยการประยุกต์ในการบริหารศึกษา การวิจัยประยุกต์ในกระบวนการเรียนการสอน

3. บทสรุป

ปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์มีแนวโน้มที่ความรู้มีบทบาทสำคัญ และการส่งเสริมการทำวิจัยในการเรียนการสอนของอาจารย์มีความสำคัญในทางปฏิบัติ กิจกรรมการวิจัยของคณาจารย์เป็นกิจกรรมที่สำคัญมากในการทำให้กระบวนการเรียนการสอนกลายเป็นกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง อีกทั้งยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาความรู้ วิธีการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม

บรรณานุกรม

- กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2554). *การวิจัยเพื่อพัฒนานักเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ*
- กัญญนันท์ ยุคต์แผน. (2552). *รูปแบบการพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชนไทย. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.*
- เกียรติสุดา ศรีสุข. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บริษัท ครองช่างพรีนติ้ง จำกัด.*
- จรัส สุวรรณเวลา และคณะ. (2555). *บนเส้นทางสู่มหาวิทยาลัยวิจัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ดวงดาว พันธิตพงษ์. (2552). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำวิจัยของอาจารย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- ธเนศ ข้าเกิด. (2550) Blog : *เครื่องมืออันทรงพลังของ km. วารสารส่งเสริมเทคโนโลยี 33. 190 (ธ.ค. 2549 – ม.ค. 2550).*
- เบญจวรรณ นาราลัจจ์ และเบญจมาศ บุรณสรรัต. (2554, มกราคม-มีนาคม). “สู่ทางการพัฒนาตนเองเป็นนักวิจัยรุ่นใหม่.” *ศูนย์บริการวิชาการ.*
- พจน์ สะเพียรชัย. (2550, เมษายน). “การอุดมศึกษาไทยในอนาคต.” *ศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา.*
- ไพโรจน์ แสงจันทร์. (2550). *สภาพการวิจัยและความต้องการในการทำงานวิจัยวิทยาลัยครูกลุ่มภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2554). *การวิจัยทางการบริหารการศึกษา : แนวคิดและกรณีศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- สวัสดิ์ โพธิวิวัฒน์ (2549). *เอกสารประกอบการสอนความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*
- สุนันทา พาเบร. (2552). *แนวทางการเขียนงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์และผลิตเอกสาร มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.*
- สุพรรณ ภิรมย์ทอง. (2551). *ปัญหาและความต้องการในการทำงานวิจัยของอาจารย์และผู้ช่วยวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปริญญาโทปริญญาการศึกษาคุชฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.*

สุพัทธ์ พิบูลย์. (2548). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การกำลับ ติดตาม และ ประเมินผลงาน สำหรับหน่วยงานภาครัฐ*. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2549). *การนิเทศ ติดตามผลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ : การศึกษาขั้น พื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : ธารอักษร.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2548). *นักวิชาชีพชั้นสูงมีอาชีพ*. ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Cole, Peter G and K.s. Lama Chan. (1997). *Teaching Principles and Practice*. New York : Prentice–Hall.

Duong Thieu Tong. (2005). *Research Methodology of the Education and Psychology*. Social Science Publishing House. Hanoi.

Nguyen Van Tuan. (2007). *Research Methodology of the Education*. Ho Chi Minh City University of Technology and Education.

Tran Mai Uoc. (2013). *การทำวิจัยของอาจารย์ – เป็นปัจจัยที่สำคัญเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่มหาวิทยาลัยในปัจจุบัน*. Newsletter Science and Education, Banking University of Ho Chi Minh City, 2013, pp. 4–7.

Tran Van Hieu. (2009). *Research Methodology*. Can Tho University.

Vu Cao Dam (2007) . *Theory of Science*. Science and Technics Publishing House, Hanoi.

ทดสอบความเข้าใจ
เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ
การศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

แบบฝึกที่ 1

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเอกสารประกอบการพัฒนาชุดที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา แล้ว จงวิเคราะห์ สรุป และตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงให้นิยาม “การวิจัย” ตามความคิดเห็นของตัวเอง

.....

.....

.....

.....

2. การหาความรู้ความจริงโดยวิธีอนุมานกับอุปมาน มีความเหมือนและความต่างกันอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

3. การวิจัยมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. การวิจัยมีขั้นตอนดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ 2

คำชี้แจง เมื่อศึกษาเอกสารประกอบการพัฒนาชุดที่ 5
การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา แล้ว จงวิเคราะห์ สรุป และตอบคำถามต่อไปนี้

1. การวิจัยมีประโยชน์กับบุคคลกลุ่มใดบ้าง จงอธิบาย

.....

.....

.....

.....

2. ตามความคิดของท่านการวิจัยควรแบ่งออกเป็นกี่ประเภท จงอธิบายหลักเกณฑ์ที่ท่านใช้ในการแบ่งประเภท

.....

.....

.....

.....

3. เหตุใดนักวิจัยจึงต้องมีจรรยาบรรณ

.....

.....

.....

.....

4. คุณลักษณะของนักวิจัยในเรื่องใดที่สำคัญต่อการทำวิจัยมากที่สุด เพราะเหตุใด จงใช้เหตุผลพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ 3

คำชี้แจง – โปรดเลือกคำตอบที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว เวลา 10 นาที
– แบบทดสอบมี 10 ข้อๆ ละ 1 คะแนน รวม 10 คะแนน

1. ข้อใดเป็นวิธีการแสวงหาความรู้ความจริงโดยใช้หลักเหตุผล
 - ก. การลองผิดลองถูก
 - ข. การอนุมาน – อุปมาน
 - ค. คำบอกเล่าของผู้มีอำนาจ
 - ง. การใช้ประสบการณ์ของตัวเอง
2. ข้อใดเป็นความหมายของการวิจัย
 - ก. เป็นการลองผิดลองถูก
 - ข. เป็นการศึกษาอย่างมีระบบ
 - ค. เป็นการสำรวจสภาพปัญหา
 - ง. เป็นการวิเคราะห์เรื่องราวต่างๆ
3. ข้อใดเป็นลักษณะของการวิจัย
 - ก. การทดลองโดยปฏิบัติตามคู่มือ
 - ข. มีการรายงานเป็นลายลักษณ์อักษร
 - ค. การนั่งคิดวิเคราะห์ปัญหาแล้วได้คำตอบ
 - ง. การรวบรวมข้อมูลมาจัดเข้าตารางอย่างเป็นระบบ
4. ข้อใดเรียงลำดับของกระบวนการวิจัยได้ถูกต้อง
 - ก. กำหนดปัญหา เก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งสมมติฐาน วิเคราะห์ข้อมูล สรุป
 - ข. ตั้งสมมติฐาน กำหนดปัญหา เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุป
 - ค. กำหนดปัญหา ตั้งสมมติฐาน เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุป
 - ง. ตั้งสมมติฐาน กำหนดปัญหา วิเคราะห์ข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล สรุป

5. จรรยาบรรณของนักวิจัยข้อใดสำคัญที่สุด
 - ก. ซื่อสัตย์ และมีคุณธรรม
 - ข. มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ศึกษา
 - ค. มีพื้นฐานความรู้ในสาขาที่ทำการวิจัย
 - ง. เคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น
6. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของการวิจัย
 - ก. เป็นการศึกษายอย่างเป็นระบบ
 - ข. ใช้กระบวนการที่มีเหตุผล
 - ค. นำเอาข้อความรู้จากเอกสารตำรามาตัดต่อกัน
 - ง. สามารถทดสอบความรู้ถูกต้องได้ในทุกขั้นตอน
7. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของวิจัย
 - ก. ช่วยเพิ่มพูนความรู้
 - ข. ช่วยตอบคำถามที่ยังคลุมเครือ
 - ค. ช่วยแนะแนวทางในการเลือกวิธีปฏิบัติงาน
 - ง. ช่วยกระตุ้นบุคคลให้มีเหตุผล
8. ข้อใดไม่ใช่ขอบเขตของการวิจัยในชั้นเรียน
 - ก. การวิจัยเกี่ยวกับสื่อการสอน
 - ข. การวิจัยเกี่ยวกับสภาพการณ์ในห้องเรียน
 - ค. การวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาของท้องถิ่น
 - ง. การวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน
9. ประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของการวิจัยในชั้นเรียนคือข้อใด
 - ก. เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตร
 - ข. เป็นเครื่องมือในการพัฒนาวิชาชีพครู
 - ค. การเรียนการสอนได้รับการพัฒนาที่ถูกต้อง
 - ง. ส่งเสริมความก้าวหน้าของวิจัยทางการศึกษา
10. กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนขั้นตอนใดสำคัญที่สุด
 - ก. สืบค้นและวิเคราะห์ปัญหา
 - ข. กำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา
 - ค. พัฒนาการหรือนวัตกรรม
 - ง. การสรุปผลการวิจัย

กระดาษตอบ แบบฝึกที่ 3
การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ชื่อ.....เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

เฉลยแบบฝึกที่ 3

1.	ข	6.	ค
2.	ข	7.	ง
3.	ข	8.	ค
4.	ค	9.	ค
5.	ก	10.	ก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา ธรรมวินทร รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหาร
การศึกษาและภาวะผู้นำ
3. Dr. Le Thi Huong อธิการบดี วิทยาลัยครูวงวตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
4. Dr. Nguyen Thanh Long รองผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการ
วิทยาลัยครูวงวตรี สาธารณรัฐสังคมนิยม
เวียดนาม
5. Dr. Truong Dinh Thang รองคณบดีคณะบริหารการศึกษาและ
การศึกษาภาคพิเศษ วิทยาลัยครูวงวตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
6. Dr. Hoang Phuoc Loc อาจารย์ วิทยาลัยครูวงวตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
7. Mr. Hoang Ngoc Quy อธิการบดี วิทยาลัยครูเถื่อเทียน-เว้
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
8. Mrs. Le Thi Hoa รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยครู
เถื่อเทียน-เว้ สาธารณรัฐสังคมนิยม
เวียดนาม
9. Dr. Hoang Thi Thu Thuy อาจารย์ วิทยาลัยครูเถื่อเทียน-เว้
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
10. Assoc Prof. Dr. Tran Anh Tuan รองอธิการบดี วิทยาลัยครู เหง อาน
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์	กรรมการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี